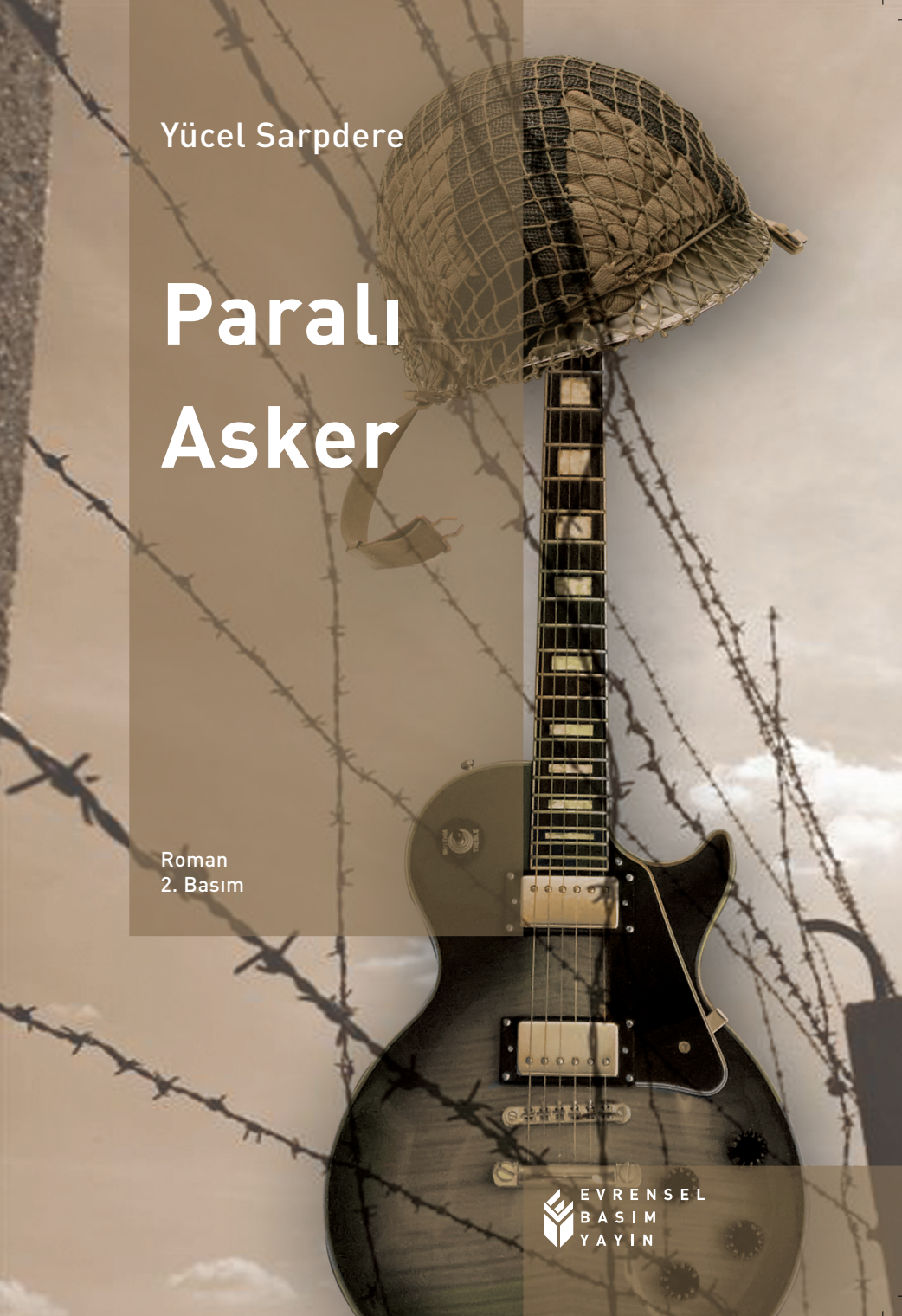

Yücel Sarpdere
Paralı Asker
Roman
2. Basım
EVRENSEL BASIM YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

Yücel Sarpdere

paralı asker

Roman

DOĞA BASIN YAYIN
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın **374**

Yücel Sarpdere: Paralı Asker

Genel Kapak Tasarım: **Savaş Çekiç**

Kapak Uygulama: **Devrim Koçlan**

ISBN **978-605-4156-07-8**

© Evrensel Basım Yayın **2008** - Sertifika No **11015**

Birinci Basım Aralık 2008 - İkinci Basım Şubat 2012

Baskı: Ezgi Matbaası Sertifika No: 12142
Sanayi Caddesi Altay Sokak No: 10 Çobançeşme - Yenibosna / İstanbul
T: 0212 452 23 02 - 654 94 18 - ezgimatbaa@mynet.com - www.ezgimatbaa.net

paralı asker

BİRİNCİ BÖLÜM

Kim bilir, güneş çoktan tepeye doğru yol almış olmasına, arada bir suratına konan sineği kovmak için elini sallamasına rağmen uyanamadan ölüler gibi yatarken, tepesine dikilen bir zamanların ünlü restoran ve beş yıldızlı otellerin aranan şef aşçısı, başkalarına göre yemek sihirbazı, kendisine göre lezzet ve tatlar mucidi Osman, bir eliyle kirli sarı sakalını kaşırken, diğer eliyle onu dürtüp; "Kalk, uyan dostum olağanüstü güzel ve eğlenceli bir iş buldum," diye uyandırmasa Ali Kamber şimdi burada nezarethanede sabahlıyor olmayacaktı.

Ki, tam uyandırıldığı sırada, yan taraftaki müzikçalarda, Paco de Lucia'nın eşsiz gitarından Rodrigo'nun Concierto de Aranjuez'i akşamdan beri dönmeye devam ediyor, bu parçanın ruhunu dağıtan ılıklığında derinlere daldığı uykusunda kendisinin deyişiyle son zamanlardaki en muhteşem rüyasını görüyor, Kolomb'un yelkenlisine benzer ahşap bir dev teknenin burnunda kollarını açmış, giderek yaklaşan ve yaklaştıkça büyüyüp belirginleşen karayı kucaklamaya hazırlanıyordu.

Zaten, Osman'ın kendisini dürtüp uyandırmasını hatırladıkça asıl, nezarethanede olmasına değil, karaya ulaşamadığına kızıyordu. Nitekim şöyle demişti arkadaşına;

"Beş dakika daha geç gelseydin de, hiç değilse gördüğüm kara parçasının neresi olduğunu öğrenebilseydim. Kim bilir belki de beni kıyıda gitarlar, tamtamlar çalan, kızgın kumlarda çıplak ayakla dans edip, her dönüşlerinde uzun, simli etekleri rüzgârla dolan yerli kızlar karşılayacak ve boynuma çiçekten bir kolye takacaklardı! Bana neler kaybettirdiğinin farkında olabildin mi, şimdi?"

Osman aldırmamıştı bu sözlere;

"Ben sana gerçek eğlenceli bir işten bahsediyorum, sen ise gerçek için sevineceğine, rüya için üzülüyorsun!" demişti. "Bence sen neye sevinip neye üzüleceğini karıştırmış durumdasın."

Oysa şimdi rüyalarındaki sahillerden uzakta, burada sırtını nezarethanenin duvarına yaslamış, ayaklarını öne doğru uzatmıştı. Ne kızgın kumlar, ne müzik yapan yerliler ne de çıplak ayakla dans eden esmer yerli kızlar... Kalın beton duvarlar... Tavanda tel kafes içine hapsedilmiş ışık ve her açıldığında insanın içini gıcıklayan menteşeleri yağsız demir kapı...

Hiç değilse şurada bir yatak olsa da uyusak diye düşünürken sürgüsü gürültüyle çekilen demir kapının yağsız menteşeleri yine acayip gıcırdadı. İçerdekiler kafalarını kaldırıp kapıya baktılar. Yine de birkaç kişi öyle horultularla uyuyordu ki, gürültü onlara en küçük bir rahatsızlık vermedi; kirpikleri bile oynamadı.

Açılan kapıda beliren polis kuşkulu gözlerle içeriyi süzdükten sonra yanındaki iki kişiye içeri geçmelerini işaret etti. Onlar denileni yaptılar, içeri adım attılar, ama iki adımdan ötesine geçemediler, ne yapacaklarını bilemez halde ayakta kaldılar.

Polis içeriye bir kez daha göz attı; nezaret dolmuştu.

"Toplanın lan!" diye bağırdı; "Burası tek kişilik özel oda değil. Yeni gelenlere yer açın. Beş beş para mı verdiniz de babanızın oteli gibi yayılmışsınız!"

İçerdekiler toparlandılar. Yeni gelenlere sığışacak kadar yer açıldı. Kapıdakiler çekinerek ilerlediler, kenarda kendileri için açılan yere çömeldiler. Demir kapının menteşeleri tekrar gacırdadı, kapı gürültüyle kapandı.

İçerdekiler yeni gelenlere bakıyor, bakışları üzerlerinde hisseden yeniler, içeriye alışmaya, ne olduğunu kestirmeye, bir tanıdık olup olmadığını anlamaya çalışıyorlardı.

İçerdekilerden az önce zorlukla uyanan, kirli sakallı, şakaklarına kırlaşmış saçları düşmüş altmış yaşlarında gösteren adam yeni gelenlere;

"Ben sizi tanıyorum," dedi.

Yeni gelenlerin ürkek surat çizgileri yumuşadı, az da olsa rahatlamışlardı. Tanıdık tanıdıktı işte.

Aslında daha önce konuşmuşlukları yoktu. Sadece yaşlı adam onları halde karpuz kamyonu boşaltırken görmüştü. Yine de, daha önce hiç konuşmamış, tanışmamış olmalarına rağmen yine de içerde kendilerini tanıyan birisinin çıkması onları sevindirmişti.

"Herkes toparlansın, yeni gelen arkadaşlarıma yer açsın," diye seslendi şakaklarına kır düşmüş yaşlı adam, ama yüksek sesle başladığı konuşmanın dozu giderek alçalıvermişti. Besbelli içeride olduğunu hatırlamış, yabancısı olduğu bu yerde üzerinde dolanan bakışlardan çekinmişti.

Nitekim karşı tarafta oturanlardan birisi söze karıştı; bu kel kafalı, gözbebekleri suratının ortasında gece lambası gibi parlayan, rahat hareketlerinden buraların yabancısı olamadığı anlaşılan birisiydi. Üstelik buraların müdavimi olduğunu göstermek için özel bir çaba gösteriyordu.

"Senin arkadaşların önceden yer mi ayırtmışlardı burada?" dedi alaycı bir şekilde ağzını yamultarak. Sonra hemen yanında oturan ve buraya birlikte getirildikleri arkadaşına döndü.

"Numaralı mı oldu lan buraları Behzat?" dedi pis pis sırıtarak.

Behzat ağzını cıvık cıvık yaydı;

"Numaralı, ama ben bunlara bilet sattığımı hatırlayamadım!" dedi ve yeni gelenlere döndü; "Biletlerinizi gösterin birader!"

Yaşlı adam bozulmuştu, ancak karşısındaki iki kişi tekin durmuyordu. Kendisi buraların acemisiydi, diğerleri ise buraların kadrolusu gibi rahat hareket ediyorlardı. Yaşlı adam ikirciklik yaşıyor, bu iki adama yanıt verip vermemek arasında bocalıyordu. İşte tam bu sırada yanında oturan Kamber yerinden kımıldandı:

"Beyler, beyler sakin olalım!" diye girdi konuşmanın arasına; "Az önce sayın amirin söylediği gibi, burası kişisel mülkiyet sınıfına, dolayısıyla özel arazi durumuna girmiyor..."

Lafını tamamlayamadan Behzat sözünü kesti; suratında küstah ve külhanbeyvari bir ifade vardı:

"Hangi duruma giriyor burası öyleyse?"

Kamber hiç beklemeden yanıtı verdi:

"Kamu arazisi!"

"Yani?"

"Toplu konut alanı!"

Kısa bir sessizlik oldu. Nezarethanedekiler atışanlara bakıyor ve işin nereye varacağını merak ediyordu.

Külhanbey kılıklı iki arkadaş birbirlerine baktılar. Beklemedikleri bir çıkıştı bu onlar için, biraz tedbirli davranmakta, böyle bir çıkış yaptığına göre karşılarındaki kişinin kim olduğunu anlamakta fayda vardı.

"Sen kimsin?" dedi Behzat.

"İsmim Kamber."

"Burada hangi nedenden dolayı bulunuyorsun?"

"Kambersiz düğün olmaz!"

İçerde gülüşmeler oldu. Yaşlı adam destekçi bulunca canlandı:

"Benim arkadaşım olur," dedi Kamber'i işaret ederek. "Benim arkadaşımdır." Ardından yeni gelenleri başıyla işaret etti: "Onlar da... Evet, onlar da... Bu arkadaşlarla aynı mekânda çalışmışlığımız, halde karpuz atmışlığımız var."

Kamber, uzattığı ayaklarını geri çekti, bağdaş kurdu.

"Arkadaşlıktan da ileri sizinki dayı," dedi. "Meslektaş meslektaş!"

"Tamam, orasını anladık da," diye söylendi gözleri gece lambası gibi olanı Kamber'e, "Sen hangi sıfatla buradasın?"

"Ermeni askeri!" dedi Kamber.

Öteki şaşırmıştı:

"O ne lan?"

Behzat'ın gözleri faltaşı gibi açıldı;

“Aramıza Ermeni askeri karışmış lan!” diye sesini yükseltti. “Uyanın millet! Aramıza Ermeni askeri karıştırmışlar!”

Kamber gayet rahat bir ifadeyle;

“Buradakilerin yarısı Ermeni askeri!” dedi.

Nezarette gülüşme sesleri yükseldi. Öteki iyice şaşırmıştı:

“Ya diğer yarısı?”

“Onlar da Türk askeri!”

“Peki, ne yapıyorsunuz siz burada? Yani hangi nedenle burada bulunuyorsunuz?”

“Beni sorarsan, savaş esiriyim!”

Gülüşmeler kahkahalara dönüşmüştü, nezaret çınlıyordu. Gürültü öyle artmıştı ki, nezaret polisi mazgalı açtı, içeriyi kuşkulu kuşkulu süzdü:

“Ne gürültü yapıyorsunuz lan, Ermeni askerleri!” diye bağırdı.

İçerde sesler yavaş yavaş kesildi.

Kamber polisle göz göze geldi.

“Yalnız Ermeni değil, Türk askerleri de gülüyor!” dedi.

Polis gözlerini kıstı, aşağılayıcı, ama aynı zamanda tehditkâr bir yüz ifadesi takındı:

“Bakın ben demokrat bir adamım, yanınıza gelirsem ayrımcılık yapmam hepinizi odunlarım bilmiş olun!” dedi. Bir süre sustu, içeriyi gözledi. “Ne ulan, öyle karışmışsınız birbirinize. Ayrılın lan! Türk askerleri buraya, Ermeniler dip köşeye!”

“Biz barış ilan ettik,” dedi Kamber. “Kardeş kardeş yaşamaya karar verdik!”

Bu kez polisin yüzüne pis bir gülümseme yayıldı:

“Ulan Kamber!” dedi. “Tepemin tasını attırma, bıktık zaten senden! Daha önce hangi suçlamayla gelmiştin sen buraya?”

“Yunan askeri!”

“Hadi lan! Doğru konuş! Doğru cevap ver, gırgır yapma, gelirsem yanına gösteririm sana ben Yunan askerliğini!”

Polis bir süre daha içeriyi süzdü, Kamber'e dik dik baktı ve mazgalı kapayıp gitti. O gittikten sonra Kamber diğerlerine döndü:

"Merak etmeyin korkulacak bir şey yok, bize bir şey yapamazlar," dedi. "Ne de olsa savaş esiri sayılırız burada! Savaş kanunları diye bir şey var!"

Yaşlı adam söze karıştı:

"Tamam, siz Ermeni askerisiniz savaş esirisiniz, ama biz Türk askeriydik. Bu durumda biz ne oluyoruz?"

Kamber düşünceli düşünceli kafasını kaşıdı:

"Bak sizin durumunuz karışık dayı. Biz yabancı asker statüsünde sayıldığımızdan savaş esiri kurallarına tabiyiz. Siz... Hakkatan sizin durumunuz karışık. Siz milli güç olduğunuzdan savaş esiri olamazsınız, bu durumda sizi dövebilirler!"

"O nasıl iş? Size bir şey yapmayıp bizi mi dövecekler?"

Kamber dudaklarını büktü:

"Bu konuda daha fazla ayrıntıya giremem. Ben sadece genel görüş bildiririm," dedi.

İçerde kısa bir sessizlik oldu. Uyuyanlardan biri gözlerini hafif açar gibi olduysa da, yeniden kapadı, horlamaya devam etti. Az önce ihtiyar adamla ağız dalaşına giren ve tehditkâr ifadeler takınanlardan gözleri gece lambası gibi parıldayan kişi, Kamber'e laf attı:

"Sen de her şeyi biliyorsun! Üstelik çok konuşuyorsun. Senin yerinde ben olsam, utançtan ağzımı açamazdım. Hem Ermeni askeri ol, hem de durmadan konuş!"

Gece lambası gözlünün arkadaşı Behzat da katıldı arkadaşına:

"Utanmadın mı Ermeni askeri olmaya?"

"Sen nesin?" dedi Kamber.

"Ben vatansever bir adamım."

"Seni ve arkadaşını buraya vatanı savunduğun için mi attılar?"

"Bizimki karışık bir iş."

"Yok canım vatanseverlik o kadar da karışık bir iş değil, benim

bildiğim kadarıyla! Vatanı savunursun ya da savunmazsın. İşte bütün mesele bu! Peki, siz nasıl savundunuz vatanı?"

İçerdekilerden horuldayarak uyuyan, ama bir süre önce gözlerini açıp konuşmalara kulak kabartan bir başkası pis pis gülmeye başladı. Bu, yirmi beş yaşlarında, üzerinde diz kısımları kirden kararmış kot pantolon olan ve üst düğmesi kopmuş gömleğinin altından göğsünün omzuna yakın kısmında yılanlı dövmesi gözüken biriydi. Kömüre bulanmış gibi kirli kara suratı vardı.

"Arkadaşlar vatan savunması için hırsızlık yaparken suçüstü yakalandılar!" dedi ve keskin bir kahkaha attı. O gülünce nezarettekiler de gülüştüler.

Kamber uyuşmaya başlayan ayaklarından birini öne doğru uzattı:

"Hattı savunma yoktur, sathı savunma vardır!"

Gözleri gece lambası gibi olan ile Behzat bozulmuşlardı. Behzat, az önce kendileri hakkında o sözleri söyleyen ve hâlâ gülmeye devam eden dövmeli gence ters ters baktı;

"Sen ne karışıyorsun?" dedi. "Sana bir şey soran mı oldu? Seni ne ilgilendiriyor?"

Dövmeli gençten önce Kamber yanıt verdi:

"Eee... Konu vatan savunması olunca herkesi ilgilendirir! Vatanını savunuyor diye kimseyi suçlayamazsın. Bak arkadaş da vatan evladı çıktı! Kendisini kutlamak lazım!" Dövmeli gence döndü; "Sen nerede vatanı kurtarırken yakalandın kardeş?"

"Ben bunlar gibi evde değil, arabada yakalandım. Daha doğrusu, arabanın kapısı açık kalmıştı, kapıyı kapıyordum, polisler beni teyp hırsızı sanıp yanlışlıkla yakaladılar!"

Kamber, Behzat ve arkadaşını işaret ederek:

"Ya bunlar?" dedi.

Dövmeli genç tekrar gülmeye başladı:

"Onlar evde iş üstünde enselendiler!"

Kamber de gülmeye başladı:

"Yani bir bakıma meslektaş sayılırsınız!"

Dövmeli genç burun kıvırdı:

"Ama uzmanlık alanlarımız farklı!"

Kamber kafasını iki yana sallayarak içerdekilere döndü:

"Memlekette o kadar vatan haini varken sen git bunlar gibi vatanseverleri yakalayıp buraya getir... Polislerin yaptığı da iş değil hani!"

Kel kafalı olan sesini yükseltti:

"Sen kendine bak!" dedi Kamber'e. Sonra dövmeli gence dönerek, çenesini kapamasını, yoksa fena yapacağı tehdidini salladı.

Kamber lafa karıştı:

"Aman dikkat! Dış güçlerin oyununa gelmeyin, meslektaşlar olarak içerden bölünmeyin!" dedi ve ekledi: "Memleketin sizin gibi değerli vatansever arkadaşlara ihtiyacı var!"

Behzat tam cevap verecekti nezaretin demir kapısı yeniden gıcırdadı. İçeriye iki kişi daha getiren nezaret polisi;

"Yer açın yeni gelenlere!" diye bağırdı. Fakat polis bunu öyle mekanik bir biçimde söylemişti ki, sanki içerde yer olsa bile yine aynı şekilde bağıracak gibi bir hali vardı.

Yeni gelenler çekinerek içeri adım attılar.

Ancak polisin uyarısı bu kez etkili olmamış, kimse yerinden oynamamıştı. İçerdekilerin kıpırdamadığını gören polis sinirlendi:

"Size söylüyorum hödükler!" dedi. "Toparlanın. Asma altı mı lan burası, yayılmışsınız öyle? Bak kafamı kızdırmayın dikerim hepinizi ayağa, sabaha kadar öyle bekletirim! Toparlanın!"

Polis bir süre içeriyi süzdü.

İçerdekiler biraz daha sıkıştı.

Kamber yeni gelenlere:

"Siz nerenin askeriydiniz kardeşler?" dedi.

"Türk askeri."

Kamber bu kez polise döndü:

"Bak uyarmadı demeyin, toplayıp toplayıp getiriyorsunuz, böyle giderse dışarıda asker kalmayacak!"

İKİNCİ BÖLÜM

Olaydan iki gün önce akşam yemeğinde Kamber, annesine sabah kendisini erken uyandırmasını, Osman'ın yeni bir iş keşfettiğini, bunun için belediyeye gideceklerini söylemişti. Önündeki yemeğin tabakta kalan suyuna ekmeğini bandıran babası, Kamber'e hiç bakmadan:

"Ne işiymiş bu?" demiş ve eklemişti: "Senin bulacağın işten hayır gelmez ya!"

Babanın bu sözlerine yanıt anneden gelmişti:

"Senin bulduğun işler hep hayırlı oldu ya!"

Baba sesini yükseltmişti:

"Akşam akşam sinirlendirme adamı, çeneni tut, otur oturduğun yerde! Bana işi sen mi öğreteceksin?" Sonra eliyle masaya vurmuş, gözlerinin üstündeki siyah güneş gözlüklerini işaret ederek; "Gözlerim yeterince görebilseydi şimdi ben en güzel işte çalışıyor olurdum," diye eklemişti.

Kadın da alaycı bir şekilde gülerek;

"Ne varmış senin gözlerinde? Gayet iyi görüyorlar!" diye yanıt vermişti.

Baba, karısına ters ters bakmış;

"Gözlerim iyi görseydi seni alır mıydım ben," demişti.

İşte bu sözler olağan ev kavgası başlangıcının doruğa ulaştığı nokta olmuştu. Baba, yumruğuyla masaya bir kez daha, ama bu kez daha şiddetli vurmuş, buna karşın karısı, "doğru konuşmasını," söylemiş, adam elindeki ekmek parçasını kadına doğru fırlatmış, kadın da o ekmek parçasını kocasına geri atmış, araya Kamber girmiş, iki tarafı sulha davet etmişti. Baba birden sesini kesmiş, mahzun, mağdur, düşkün bir hale bürünmüş, iç çekerek:

"Tanrı kimseyi kör etmesin!" diye söylenmişti.

Kadın da; "Yarın maaş günü, gözlerin açılsın da maaşı çek, yoksa akşam evde ekmek olmayacak," demişti.

Adam da, "Ben kırk sene bu eve ekmek getirdim yediniz. Bak oğlun belediyede iş bulmuş, artık ekmeği de o getirsin," diye terslemiş, gözündeki gözlükleri göstererek, "ben kör bir adamım. Kör bir adamdan ne bekliyorsunuz?" diye eklemişti.

Evin babası Mehmet altmış yaşını birkaç yıl önce geride bırakmıştı. Ancak suratında birkaç gündür kesmediği karalı beyazlı kırçıllı sakalı yüzünden daha yaşlı görünüyordu. Saçının ön tarafı hafif dökülmüştü, ama geri kalan bölümlerde varlığını muhafaza ediyordu. Ağzındaki dişler sigaradan sararmış, yan tarafta dökülmüş birkaç dişin yeri boş kalmıştı. Üstünde ne zamandan beri giyilmekten ve çok yıkanmaktan rengi solmuş, yaka kısımları iyice aşınmış, gövdesinde birkaç delik olan atlet, altında rengi solmuş ütüsüz bol bir kahverengi çizgili kadife pantolon vardı.

Tam otuz altı yıl karayollarında yol işçisi olarak çalıştıktan sonra altmışında emekli olmuş, emekli parasıyla bu iki göz odalı gecekonduyu yapmıştı. Evde hâlâ çok eksik vardı; dış cephenin boyası yapılmamış, beton sıvası çekilip öylece bırakılmıştı. Evin içi kireçle badanalanmış, şimdi yemek yedikleri mutfak idare eder duruma getirilip kalmıştı. Duvarda tabakların dizildiği tahtadan raf, mutfak taşının üstünde de bardakların dizildiği plastikten bir bardaklık bulunuyordu. Mutfağın ortasında yine yaşlı adamın elinden çıkma tahta masa vardı.

Karayollarında yol şantiyelerinde çalıştığı yıllar boyunca, çoğunlukla uzak kaldığı evine bazen ayda, bazen iki ayda bir gelir, birkaç gün kalıp yine gurbete giderdi Mehmet Usta. Bu yüzden çocuklarını bile doya doya sevememişti.

Şu an karşısında oturan ve ağız dalaşına tutuştukları karısı Ayten, tombul, göbekli, iri yarı bir kadındı ve sesi de oldukça gürdü. Kocasının dışarıda çalışması nedeniyle kendi işini kendi görmeye alışmış, ayaklarının üstünde durmayı becermiş, yüzüne kolay kolay

teslim olmayacak, karar verdiği şey için sonuna kadar savaşacak bir ifade yerleşmişti. Ama sürekli bağırıp çağıran, evde olur olmadık zamanlarda sesi çınlayan biri değildi, sadece net ve kararlı konuşur, bu da karşısındakini ilk andan etki altına almasını sağlardı. Gerek kararlı yüz hatları, gerek bu yaşa gelmesine karşın heybetli duruşu ve gerekse gemen ses tonu nedeniyle konu komşu onun için, hükümet gibi kadın, derdi. Doğurduğu dört çocuktan birisi doğumdan bir hafta sonra ölmüştü. Yaşayan üç çocuktan ikisi kızdı ve evlenip kocaya gitmişler, Kamber ise askerliğini bitirmiş olmasına karşın düzenli bir işe girmemişti. Yine de kadın, oğluna laf söyletmiyor, "Benim oğlum çalışacak çalışmasına da, memlekette iş yoksa o ne yapsın?" diyordu.

İki kızdan sonra erkek çocuk olunca Mehmet Usta çok sevinmiş, yıllık iznini alıp evde bir ay durmuş, bu süre boyunca bebeğin yanından ayrılmamış, ismini de Ali Kamber koymuştu. Güzel bir bebekti Ali Kamber; mavi gözleri hep gülüyor, buna karşın az ağlıyor, yine Mehmet Usta'nın marangoz arkadaşının atölyesinde özenle yapıp kenarlarına oymalı şekiller verdikten sonra verniklediği tahta beşiğinde mutlu mutlu etrafı seyrediyordu.

Mehmet Usta emekli olup bu evi yapmaya başladığında para yetmeyince gündelik inşaat işlerinde yevmiyeli çalışmaya başlamıştı. Çevresindeki herkes kabul ederdi ki, becerikli bir adamdı ve hiç plan olmadan bir kâğıt üzerine ev projesi çizer, demir çimento hesaplarını kafadan yapar ve evi dikerdi.

Kendi evine yerleştikten sonra da bir süre daha orada burada inşaatlarda çalıştı. Fakat bir sabah yataktan kalkmadı. Oysa yıllardan beri hiç sektirmeden gün ışırken yataktan çıkmaya alışkındı. Onun yataktan çıkmadığını gören karısı bu duruma şaşırmış, neden kalkmadığını sormuştu. Mehmet Usta'nın yanıtı şaşırtıcıydı:

"Gözlerim kör oldu, göremiyorum," demişti.

Kadın önce üzüldü, ağladı, panik yaptı, kaderine lanetler okudu. Ama bu arada kör olduğunu söylemesine rağmen yatakta rahat rahat, gamsız ve kedersiz bir şekilde yatan kocasını da şüpheyle

süzdü. Kamber de şaşırmıştı babasının sözlerine. Ancak daha da şaşırtıcı olan, öğlene doğru yataktan çıkan babasının eskisi gibi gayet rahat biçimde tuvalete gitmesi, elini yüzünü yıkaması, masaya oturup çayını içip kahvaltısını yapmasıydı. Mehmet Usta bu durumu şöyle açıklamıştı:

"Bunda şaşılacak bir şey yok. Evet, kör oldum. Ama evde gideceğim yerleri ezbere biliyorum."

Kahvaltı sonrası karısının doktora gitme önerisine şiddetle karşı çıkmış, karşı çıkmakla da kalmamış;

"Sen bana değil de elalemin doktoruna mı inanacaksın?" diye bağırmıştı.

İki gün daha yatakta yatmış, üçüncü gün kahveye gitmiş, karısının, "Evde görmüyor, kahvede görüyorsun, sen ne biçim körsün?" sözlerine yanıt Mehmet Usta'dan önce Ali Kamber'den gelmişti:

"Nasıl gece körü, renk körü varsa, babam da ev körü!" demişti.

Bu sözlere babası çok memnun olmuş,

"Bak okuyanla cahil insan bir olmuyor. Çocuk nasıl bildi," demişti.

Ertesi gün Kamber çarşıdan en ucuz cinsinden kapkara bir güneş gözlüğü alıp getirince babası bu hediyeye çok sevinmiş, mirasını Kamber'e bırakacağını söylemiş ve eklemişti:

"Anana miras falan yok. Çünkü bu kadın benim öldüğüme bile inanmaz!"

Mehmet Usta evde gözünden hiç çıkartmadığı kara gözlüklerini kahveye gidip ellibir oynadığında çıkarıyordu. Bunun nedenini de şöyle açıklıyordu:

"Kâğıt oyunu gözlerime iyi geliyor!"

Karısı kahvede görüp de evde nasıl görmediğini sorunca yanıtı Ali Kamber yetiştiriyordu:

"Babam ev körü dedik ya!"

Ayten, sofrayı toplamaya başladı. Kamber, o gün parasızlık

yüzünden sigara alamadığından, babasının pakete gözünü dikmişti. Çaktırmadan sigara paketine yanaşıp içinden üç beş sigara almak için harekete geçmişti ki, Mehmet Usta:

"Çek elini sigara paketimden!" diye gürleyip oğlunun elinin üstüne bir fiske indirdi.

"Sen de hemen gördün!" dedi Kamber. "Körsün, ama gözünden bir şey kaçmıyor!"

Mehmet Usta gözündeki gözlükleri düzeltti:

"Unutma ki altmış yıldır gördüm. Ve gördüklerim bana yetiyor!"

Kamber ses çıkarmadı, mutfaktan anasıyla babasının yattığı arka odaya geçti, köşedeki sandıktan babasının sigaralarından bir paket alıp evin damına çıktı, bacanın yanındaki sedire oturdu, bir sigara yaktı.

Pırıl pırıl bir geceydi. Gökyüzünde milyonlarca yıldız ateş böcekleri gibi parlıyor, gülümsüyor, dans ediyorlardı. Dolunay atın küreden dev bir gece lambası gibiydi; yeryüzüne altından ışıklarını saçıyordu. Kamber, ayaklarını önündeki sandalyeye uzattı, sırtını sedirin arkasındaki içi samandan yastığa dayadı, sigarasından derin bir duman çekip havaya saldı. İlerdeki bir evin damından sesler geldi; birkaç kız aralarında konuşup gülüşüyorlardı. Kamber pek ilgilenmedi orayla. Elinin kalem gibi ince uzun parmaklarıyla hafif dalgalı saçlarını arkaya doğru itti, gözlerini gökyüzünde altın top gibi dolanan aya dikti. Aslına bakılırsa güzel bir yüzü vardı ve kestane rengi saçlarının altındaki mavi gözleri yüzüne dikkat çekici bir hava veriyordu. Fakat nedense, suratına önceden prova edilmiş de öyle yerleştirilmiş gibi yakışan burnunun altında incecik bıyık bırakmıştı ve bu bıyıklar ona komik bir hava veriyordu. Bu bıyığı bırakmasının nedeni ise, seyrettiği bir filmde gördüğü İspanyol müzisyendi. Etkilenmişti o müzisyenden, çünkü müziğe karşı aşırı tutkusu vardı ve ilk duyuşta kimsenin inanası gelmese de çok iyi, hatta bazılarının deyişiyle süper düzeyde gitar çalıyordu. Ki, bu tamamen doğruydu. Müthiş bir kulağı ve o kadar da yeteneği vardı müziğe ve durmadan geliştiriyordu bu yeteneğini. Zaten biraz da

babasının ille de bir zanaat sahibi ol zorlamasıyla meslek lisesi torna tesviye bölümüne girdiği halde sırf müziğe olan tutkusu yüzünden orayı sevmemiş, okulu zar zor bitirdikten sonra konservatuvara girebilmek için çok heveslenmiş, ancak okula girse bile parasızlık nedeniyle okuyamayacağını anlayınca bir süre hayata küsmüştü. Şehirdeki bir iki müzikli restoranda hafta sonları birkaç arkadaşıyla çalmış; bir keresinde birikmiş paralarını vermeyen mekân sahibiyle kavga etmiş, bir keresinde de hep aynı şarkıyı çalmasını isteyen sarhoş müşteriyle birbirine girmiş, bir keresinde de, mahallenin arka tarafında boş arsada arkadaşlarıyla içki içip gitar çaldığı bir gece baskın yapan polislerle tartışmış, tartışma itişip kakışmaya dönüşmüştü. Bu üç olayda da karakolluk olup geceyi nezarette geçirmişti.

Hayalinde hep iyi müzisyen olmak ve kaliteli müzikler yapmak vardı. Parası olduğunda kaset-cd satan tanıdığının dükkânına koşuyor, dünya müziklerinden değişik yapıtlar alıyor, eve kapanıp saatlerce o müzikleri dinliyor, kendinden geçiyor, bütün sorunlarını unutup sırtındaki tüm kamburlardan kurtuluyor, kuş gibi hafifleyen ruhu düşler diyarına kanat çırpıyordu.

Arada günlük işler bulunca çalışıyordu. Bir keresinde anketörlük işinde çalışmış, dükkânları dolanıp üç ay boyunca bazı malların takibini yapmıştı. En uzun süre çalıştığı iş buydu. Ama hiçbir zaman okulundan mezun olduğu torna işine girmemişti. Bir keresinde yine anketörlük yapmış, bu kez yoldan geçen insanlara sorular sorması gerekmişti. Ama sorulardan bazıları ona öyle saçma gelmişti ki, soruları hazırlayan şirketin patronuna, böyle saçma sorular sormayı akıl ettiği için kutladığını bildiren bir mesaj atınca ertesi gün işten kovulmuştu.

Gitarını eline aldığında bazen birkaç gün boyunca kısa uykular ve yemek atıştırmaları haricinde elinden bırakmıyordu. Parmakları bir tavşan kadar hızlı, bir sincap kadar çabuk, bir balerin gibi kıvrak ve yumuşacık, bir kuş kadar hafifti; tellerin üstünde dans eder gibi geziyordu. Müziğin ritmine göre bazen öyle hızlanıyordu ki, parmaklarını takip etmek zorlaşıyor, bazen rüzgârın önündeki kuru

bir yaprak gibi oradan oraya uçuyor, bazen sanki bebekleri uyandırmak istemezcesine yavaşlıyor, bazen de bir kuğu gibi tek bir damla sıçratmadan suların üstünde süzülüyordu.

Fakat bu yeteneğinin babası için hiçbir anlamı olmadığı gibi, yaşlı adam kızıyor, "Elinde gül gibi meslek varken çalgıcı oldu bizim çocuk!" diye hayıflanıp ekliyordu; "Üstelik bari davulcu olsaydı, Ramazan gecelerinde davul çalar para toplardı. Şimdi o da yok!"

Hayatında daha önce birkaç kız arkadaşı olmuş, güzel zamanlar geçirilmiş, ama her biri çok uzun sürmeden noktalanmıştı. Ancak sonuncusuna âşık olmuş, hatta onun için beste bile yapmış, sıklıkla buluşulmuş, kırlarda el ele dolaşılmış, mutlu anlara imza atılmış, bazı geceler uyku tutmayıp sadece sevgili düşünülmüş, romantik mektuplar yazılmıştı. Ali Kamber, beklenenden çok uzun süren aşkının en hararetli döneminde, bir gece müzisyen bir arkadaşının, iyi bir grup kurduklarını ve kendisine ihtiyaçları olduğunu belirten bir telefon çağrısı yapması üzerine, hemen o gece otobüse atladığı gibi İstanbul'un yolunu tutmuş, yolda güzel hayaller kurmuş, ancak grubun bir barda piyasa için çalacağını öğrenince umutları kırılmış, yine de bir süre grupla çalmış, ardından sıkılmaya başlamış, bir akşam üstü aniden otobüse atlayıp geri dönmüş, arkadaşına da şöyle bir not bırakmıştı:

"Üzgünüm! Müzik benim sevdiğim yarim. Sevdiğimi geceliği üç paraya sattığım düşüncesi beni öldürüyor!"

Döndüğünde aşkı Süheyla'ya durumu anlattı. Süheyla iyi bir kızdı ve fazla kapris yapmadı. Onu anlamaya çalıştı. Ancak bu huzurlu zamanlar çok uzun sürmedi. Ali Kamber şimdiki gibi çok parasız kaldığı günlerden birinde, şehirde bir yazlık restoran açılışında müzik yaparken, bir yandan da önünde bir taburenin üstüne koyduğu bardaktaki içkiden içiyordu. Sonunda kafayı buldu, pistte müşteriler oynarken birden Rodrigo'nun gitar konçertosunu çalmaya başladı. Pisttekiler şaşırmıştı. Önce kısa bir sessizlik oldu. Pistte, metresiyle göbek atan, terden sırılsıklam olmuş, içkiden suratı kıpkırmızı kesilmiş yarım dünya gibi şişman göbekli bir müşteri, bunu

kendisine karşı düzenlenmiş bir hakaret ve hatta komplo olarak değerlendirerek, Kamber'e;

"Ulan çalgıcı, mastika çal, ayılık yapma!" diye bağırdı.

Kamber oralı olmayınca şişman adam iyice sinirlenerek belindeki silahına sarıldı, Kamber'e doğrulttu. Kamber, kendisinden beklenmeyecek bir çabuklukla, mikrofonun demir ayağını kaptığı gibi şişman adama doğru savurdu. Silahın namlusundan havaya kıvılcımlar fırladı. Ortaya kötü bir sonuç çıkmaya ramak kalmıştı. Neyse ki göbekli adam bayağı sarhoştu, ayrıca kafasına inen mikrofon ayağıyla sersemleyip yere düştü.

Doğal olarak Kamber, o geceyi karakolda geçirmek zorunda kalmıştı. Kendisine, artık çok olduğunu, zırt pırt buraya gelip devleti meşgul etmesinden bıktığını söyleyen komisere şöyle cevap vermişti:

"Ben de sarhoş müşterilerden bıktım, ama elden bir şey gelmiyor!"

Komiser, eğer bir daha buraya gelirse, gitarı kafasında parçalamak ve ayrıca onu karakolun ortasında şıkıdım şıkıdım oynatmakla tehdit edince, Kamber bozuntuya vermemiş, şöyle demişti:

"Eğer gitar parçalanırsa, bu maddi hasar olur. Ama kafam parçalanırsa insan hakları ihlaline girer. Ve üstelik bu durumda şıkıdım şıkıdım da oynayamam!"

Komiser hiddetlenmiş, onu karakoldaki tek kişilik hücreye kapatmış, polislere, Kamber'e bir yudum su bile verilmemesini emretmişti.

Sabah hücreden çıkartılmış, komiserin odasında akşamki göbekli adamla karşılaşmıştı. Adamın alnında sargı vardı. Kamber adama yanaşmış,

"Üzgünüm, sende tabanca, bende mikrofon eşit bir düello değildi ve bu eşitsizlik sana yakışmadı!" demiş ve eklemişti: "Yine de ikimizin de kafası kıyaktı. Kabahat ne sende ne bende, kabahat bizi bizden eden içkide!"

Göbekli adam hatırlı bir kişiydi; bacak bacak üstüne atmış,

komiserle samimi bir konuşma yapıyor, arada Kamber'e pis pis bakıyordu. Tutanaklar tutulup mahkemeye sevk edilmişler, nöbetçi hâkim, Kamber'e aşağılayıcı bakışlar atmış, "Utanmadın mı beyefendinin kafasını yarmaya, seni içeri atayım mı şimdi?" diye çıkışmıştı.

Kamber ise gayet sakin biçimde; "Ama unutmayın ki efendim, tabancayı çekip ateş eden oydu. Benim mikrofon ayağının ateş edebilme yeteneği olmadığından sadece sallamak zorunda kaldım. Yoksa ben de ateş eder, ortaya güzel bir çatışma sahnesi çıkardı!" diye yanıt vermiş, hâkim iyice kızmıştı.

Kamber tutuklanmaktan zor kurtulmuştu. Eğer şişman adamda tabanca olmasaydı, Kamber büyük ihtimalle tutuklanacaktı. İhtimal o ki, hâkim de, göbekli hatırlı adamı tutuklamamak için onu da tutuklamamıştı.

İş bu kadarla kalsaydı, yine de pek bir sorun teşkil etmezdi. Ama ertesi gün, kentin iki yapraklı, dört sayfalık siyah beyaz gazetesi, olayı manşetten duyurup, "Gazino açılışında dehşet saatleri!" başlığını atıp yan tarafa Kamber'in fotoğrafını koyunca, olay tüm kentte günün konusu oldu. Habere göre, Kamber, göbekli adamın yanındaki bayana kur yapmış, o da yetmemiş, kıskançlık krizine girip adama demir levyeyle saldırmış, göbekli hatırlı kişi ise namus uğruna ruhsatlı tabancasını çekip canını zor kurtarmıştı.

Bu haber her ne kadar mahalle kahvesinde Kamber'e bir delikanlılık saygınlığı kazandırsa ve mahalle gençleri tarafından takdirle karşılansa da, Kamber'in sevdiği kız açısından iyi bir anlam ifade etmemişti. Belki de aşklarına en büyük keskin darbe buradan gelmişti.

"Anlayamıyorum," diyordu Süheyla, "senin gibi romantik birisi böyle bir kavgaya nasıl karışır?"

Kamber kendini şöyle savunuyordu:

"Ben kavgaya karışmadım. Kavga bana karıştı!"

Aslında bu olay da diğerleri gibi, bir süre sonra unutulacak,

geçip gidecekti belki, ama Süheyla üniversiteyi bitirmiş, bir bankanın sınavlarına girip kazanmıştı ve o günlerde işe başlamak üzereydi. Gazetede yayınlanan haberin şehirde herkes tarafından duyulduğunu varsaymış, bunun gelecekteki kariyeri açısından hiç de iyi olmayacağını düşünmüş, kafasında aşkı hakkında kuşkular belirmişti, bir de evden gelen baskılar onu bunaltmıştı.

Bu kadarı da yetmemiş, Kamber yine ortadan kaybolmuş, Süheyla bir süre sonra onun yeniden İstanbul'a gittiğini öğrenmişti. İstanbul'daki arkadaşı, bu kez ciddi bir grup kuruyoruz, Flamenko, Latin ve diğer türlerden dünya müzikleri yapıp, aryalar söyleyeceğiz, hatta arada caz parçaları bile çalabiliriz deyince otobüse atlamıştı.

Ama büyük hevesle işe başladıkları müzikhol ancak bir ay dayanabilmiş, yeterince iş yapmayınca sahibi burayı başkasına devretmiş, yeni patron piyasa müziğini seçince Kamber'e geri dönmek düşmüştü.

Ama bu gidişin ona hiç aklında olmayan bir yararı olmuştu. Müziklerinden, özellikle de Ali Kamber'in gitar çalışından çok etkilenip on gün boyunca hemen her gece müzikhole gelen uzak yol çarkçıbaşısı Oğuz ile tanışmış, dostlukları ilerlemişti. Kaptan Oğuz, gitar çalışına hayran kaldığı bu adamla, sabaha kadar içtikleri bir gece ondan dünya müziklerine olan tutkusunu ve uzak diyarlara gitme hayallerini dinlemiş ve yardım edeceğine söz vermişti. Kamber'e gemici kâğıdı çıkartmasında yardımcı olmuş, "Bir gün sana mutlaka haber vereceğim ve seni o hayallerindeki yere götürüp bırakacağım. Sonrası sana kalmış," demişti.

Kaptan Oğuz dev şileple yeniden denizlere açılmış, Kamber ise geri döndüğünde biricik aşkı Süheyla'yı bankada işbaşı yapmış olarak bulmuştu. Uzak ülkeler, müzikler, danslar, hırçın dalgaların ucunda beyaz köpükler, dağlar, ovalar, vadiler, ateş etrafında çınlayan ezgiler ve durmadan yenilenen ritim... Bu hayallerle yanıp kavrulan Kamber için banka vezneleri arasına sıkışmış, düzenli bir hayat en olmayacak bir şeydi. Durum böyleyken bu ilişkiyi sürdür-

mek Süheyla gibi tertemiz yürekli bir insana haksızlıktan başka bir şey değildi ve artık Ali Kamber bu yükün altında eziliyor, kafasının içinde giderek daha sert biçimde uğuldayan suçluluk duygusu ürkütücü karabasana dönüşüyordu. Daha fazla haksızlık ve bencillik etmenin gereği yoktu. Süheyla'yı iş çıkışında bekledi, yanına yanaştı, gözlerini kaçırarak eline bir mektup sıkıştırdı, boğazında büyüyen düğüm yüzünden bir şey söylemeden yanından ayrıldı.

Mektupta, "Özür dilerim, seninle yüz yüze konuşmaya cesaret edemedim. O kadar iyisin ve ben sana o kadar âşığım ki, bu kadar karmaşık bir meseleyi anlatacak sözleri asla bir araya getirip söyleyemezdim. Bu yüzden bu satırları yazdım. Şunu artık çok iyi biliyorum ki, âşık olmak ciddi bir iş. Ama ben bu kadar ciddiyete gelemiyorum. Üstelik bu kararımı uzun bir süre ciddi biçimde düşündüm! Elveda! Sana mutluluklar diliyorum," yazıyordu.

Mektubu okuyan Süheyla'nın kirpiklerinde birkaç damla yaş birikti. Eve gittiğinde odasına kapanıp uzun uzun ağladı, ama o kadar üzülmesine ve kırılmasına rağmen mektubu atmadı, en özenli biçimde sakladı. Her şeye rağmen yine de Kamber'i son bir kez de olsa görmek, konuşmak istiyordu. Ama isteği de hemen mümkün olmadı. Çünkü Kamber gitarını alıp, yaralı yüreğinin acılarını bastırmak için Akdeniz'e, turistlerin geldiği yazlık mekânlara kaçmış, barlarda, otellerde gitar çalıp güya ekmeğini kazanmış, ama asıl olarak Süheyla'yı üzen kendisini cezalandırmıştı. Azap dolu geçen yaz sezonu bitiminde yeniden geri dönmüştü.

Kamber evinin damında, sırtını içi saman dolu yastığa dayamış, gökyüzüne dalmıştı. Yıldızlar dans etmeye devam ediyordu. Yakınlarda bir yerde bir kedi miyavladı. Ardından iki köpek havladı. Sokaktan öksürerek bir adam geçti. Az ilerdeki damda kızlar gülüştü. Kamber aşağı inip gitarını aldı, sedire oturdu ve telleri okşamaya başladı. Bir ara aşağıdan evin içinden annesiyle babasının atışma seslerini duydu, aldırmadı. Bir saat kadar gitar çaldı. Sonra gitarını aşağıya odasına bıraktı, evden çıktı.

Sıcak bir bahar akşamıydı. Arada hafif bir yel parçası saçlarını

öpüp geçiyordu. Sokaklar tenhaydı; sokak lambalarının bezgin ışığı ve bazı evlerin açık pencerelerinden sokağa taşan televizyon gürültüleri olmasa, iyice ıpıssız olacaktı ortalık. Kamber arkadaşlarının bulunabileceği kahveye baktı; kimseyi göremeyince aklına ilk gelen arkadaş evine yöneldi.

Evde iki kardeş kalıyordu; aralarında sadece iki yaş fark vardı. Kardeşlerden büyüğü müzisyendi. Daha doğrusu düğünlerde, barlarda org çalıyor, gündüzleri bir matbaada çalışıyordu. Kardeşi bir atölyede işçiydi.

Kamber eve girdiğinde iki kardeş televizyon seyrediyorlardı. O gelince televizyon seyretmeyi bıraktılar.

"Nihayetinde bir günlük iş bulabildim," dedi Kamber, kendisiyle gırgır geçen bir ses tonuyla. "Çünkü bakkal alışverişi kesti!"

"Ne işi?" dedi sarışın olanı.

"Yarın şehri kurtaracağız."

"O neymiş be?" dedi kardeşi; abisine göre daha koyu tenliydi ve yüzünde hep muzip bir ifade vardı. "Geçen yıl da kurtarılmadı mıydı şehir?"

Abisi karıştı söze:

"Sadece geçen yıl değil, ondan önceki ve daha önceki yıllarda da kurtarılmıştı."

Kardeşi yeniden karıştı söze:

"Öyleyse demek iyi kurtarılamıyor şehir ki..."

Sözünü tamamlayamadı. Kamber girdi araya:

"O konuda yanılıyorsun," dedi. "Kurtarılıyor kurtarılmasına da, siz koruyamıyorsunuz, bu durumda bir daha kurtarmak farz oluyor. Benim asıl korkum bir gün kurtarıcılar bıkacak, şehri kurtarmayacaklar. Bakalım o zaman ne yapacaksınız?"

Büyük kardeş; "Amaaaan, onu da o zaman düşünürüz," dedi.

Kamber, önüne konulan çayı karıştırdı, bir yudum aldı;

"Tabii sen sadece kendini düşün. Biz kurtaralım, sen düğünlerde

eğlen. Benim ise memleketi ve sizleri kurtarmaktan kendimi kurtarmaya zamanım kalmıyor. Memleketin yükü omzumda. Nedir sizden çektiğim?"

"Gerçi," dedi abi olanı, "bu memlekette kurtarıcıdan bol bir şey yoktur. Sen olmasan başkaları kurtarır bizi!"

Kamber güldü:

"Ben de ondan korkuyorum ya zaten. Kurtarıla kurtarıla ne hale düştük. Ben de, bu şehrin kurtuluşunu bari kimseye bırakmayayım, ne olur ne olmaz, o da gitmesin elden diyorum. Bilmem anlatabildim mi?"

"Yine de bir ara kendini kurtarmayı da düşünsen. Aslında fazla bir şey yapmana da gerek yok, sendeki yetenek bende olsa, çoktan kurtulurdum ya."

"Bak işte kurtarmaya geri döndük. Anlaşılan sen de beni kurtarmaya niyetlisin! Nedir biliyor musun kurtulmak? Sen şimdi istediğin işi severek yapıyor musun? Tıngıdı tıngıdı çalarak keyif alıyor musun?"

"Ama benim yeteneğim bu kadar zaten. Ekmek parasını çıkartıyorum yetiyor işte."

"Peki, mutlu olabiliyor musun? İşini severek yapıyor musun? Kaç kişi var işini severek yapan? Bak bakalım çevrene, kaç kişi var mutlu? Nedir biliyor musun kurtulmak? Kurtulmak aslında insanın boğazına yapışan ellerden, etrafını kuşatan cenderelerden kurtulmaktır. İstemediğin, sevmediğin şeyleri yapmaktan kurtulmaktır. Şimdi düşün bakalım, sen sen misin? Ben ben miyim? Neyiz biz? Kimiz? Düşündüklerimizden hangi birini yapabildik? Hangi hayallerimiz gerçekleşti? Babam iyi bir adamdır. Çok çalışkandır. Yıllarca yollarda çalıştı. Şantiyelerde, römorkörlerde, çadırlarda, taşın toprağın üstünde yattı kalktı, ne bir sinema, ne bir tiyatro gördü. Aslında hayatı görmedi. Hayatın içindeki yerini görmedi. Nedir hayat diye sorsan ona, uzaklarda, dağda taşta, yol boylarında çalışmaktır, der ancak. Başka bir şey görmedi çünkü. Bir gün emekli oldu. Emekli olduğu gün evi yapmaya başladı. Çalıştı, çalıştı. Sonra

bir sabah, ben kör oldum, dedi. Aslında bıkmıştı gördüklerinden. Gördükleri kursağına kadar dolmuş, onu boğmuştu. Gördüklerini bir daha görmek istemiyordu. Biliyordu ki, görse, haksızlıklar adaletsizlikler gözünü oyacak, yeniden çalışacak, yeniden evin eksik yerlerini tamamlamak için koşturacak, başkalarının işlerine gidecek, eğilip bükülecek, akşam eve geldiğinde sırtı, ayakları ağrıyacak ve yine bir kap çorbaya talim edecek. Ne bileyim ben, belki de kurtarılmayı bekleyecek. Oysa o kurtarılmayı beklerken, kurtarıcılar orada şıkıdım şıkıdım oynayacak, oynatacak... Bir sabah, 'kör oldum artık' dedi. Gördükleri, yaşadıkları, bu hayat kör olma isteği uyandırmıştı onda. Söyleyemiyor, ama içinde büyüyordu; bunca yıl bunun için mi iyi adam, çalışkan adam olmuştu?"

Ali Kamber soluklanmak için kısa bir süre durdu. Yeniden devam etti:

"Şimdi sen bana kurtulmaktan bahsediyorsun. Hangi kurtulmak? Sen kendini mi kurtaracaksın? Üç gün çalışmasan açsın. Benim kurtulmaktan anladığım, bizi saran cendereden kurtulmak. Ben o gitarı elime alıp istediğim şarkıları, müziği çalınca mutlu oluyorum. Uçuyorum. Üç para için sevmediğim şeyleri çalınca da, kapana girdiğimi anlıyorum."

"Ne yani," dedi küçük kardeş, "müziğin eğlendirmesine, insanların eğlenmesine neden karşısın ki?"

"Ben ona karşı değilim ki. Sadece sevdiğim müziği yapmaktan hoşlanıyorum. İnsanların güzel şeylerle eğlenebileceğini düşünüyorum. Kedi kuyruğuna bağlanan tenekenin çıkardığı seslerle eğlenilebilir mi? Müzik insan ruhunun aynasıysa, insan ruhu teneke midir?"

Büyük kardeş karıştı söze:

"Peki, hiçbir şey yapmayınca kurtulmuş mu oluyorsun?"

"Elbette kurtulmuş olmuyorum. Ben sadece kendimle barışık yaşamak istiyorum hepsi bu. Başkalarının bizim için çalış, bizim için çal, bizim istediğimiz gibi birisi ol, kurtaralım seni masallarına isyan ediyorum. Yarın gideceğim daha önce kaç kez kurtarılmış bu

kenti bir daha kurtaracağım! Seneye belki yine kurtaracağım. Belki sokaklarda anketörlük yapacağım, saçma ve yönlendirici sorular soracağım. Ama sevdiğimi satarak kendimi kurtarmaya kalkmayacağım. Ve yolun sonunda bir gün kör olmak istemeyeceğim. Çünkü sadece ve hep satarak, emeğini, yeteneklerini, becerilerini, kasların-daki gücü satarak kurtulunmayacağını biliyorum. Belki büyük bir orkestra olmalı. Kocaman bir orkestra, paylaşan, ortak değerler için çalan ve insanları mutlu eden bir orkestra; ben o orkestraya ait olmalıyım. Bilmem anlatabildim mi?"

"Peki, nedir senin yapmak istediğin müzik?"

Kamber kafasını iki yana salladı:

"Ah dostum! İşte en öldürücü soruyu sordun bana. Sorun da burada. Neyi yapmak istemediğimi çok iyi biliyorum. Ama henüz tam olarak neyi yapmak istediğimi keşfetmiş değilim. Ama şunu biliyorum; para kazanmak için, yaşamak için gitar çaldığım zaman o benim değil, para sahibinin müziği olacak. Oysa zaten o işi yapan o kadar çok olduğundan, onlardan farkım kalmayacak. Ama ben yaşamak için müzik yapmak yerine, müzik yapabilmek için yaşamayı denemeyi sürdüreceğim."

"Belki şehri kurtarmak yerine müziği kurtarmayı deneseydin."

"Müziğin gücü karşısında o kadar acizim ki. Ben onu değil, ama sanırım beni müzik kurtarabilir. Ve sanırım o zaman çok mutlu bir insan olabilirim."

"Keşfetmeye çalışıyorsun yani?"

"Evet, öyle de denilebilir. Aslında benim yapacağım şey ne biliyor musun dostum? Gitarı omzuma asacağım ve dünyayı dolanacağım. Bugün Arjantin'deyim tangocular arasında. Yarın Uruguay, Bolivya dağlarında, Şili sokaklarında, Küba'da ateşli şarkılar içinde. Öteki gün Meksiko'da, elimde gitarım, kafamda koca kenarlı hasır şapka. Latin kızlar ateşin başında dans ediyor, uzun etekleri havada uçuşuyor, kastanyetlerin çakırtısı rüzgârlara karışıyor. Başka gün Afrika'da siyahların öfkeli isyan dolu çığlıklarının notalarına basıyorum. Venedik'te gondolda aryalar söyleyip,

dar kanallara gömülmüş duvarlarda çınlayan sesleri dinliyorum. Ne bileyim böyle şeyler işte."

"Senin içinde fırtınalar kopuyor."

"Bence müzik bir fırtınadır zaten. Ruhlardaki fırtınanın resmidir. Siyahların seslerine kulak verip anlamaya çalıştın mı hiç? Neden o kadar yanıktır, çığlık gibidir, gırtlak yırtılır sanki. Sen de köle olsaydın, sırtında kırbaçlar şaklasaydı başka nasıl bir ses çıkartabilirdin ki? Neden çok yaygındır müzik, dans Afrika'da? Sen aç insanların, kölelerin keyiften şıkıdım şıkıdım oynadığını mı sanıyorsun? Ayin gibidir müzik ve dans. Yaşama bağlanma noktası. Umut. Öfke. Simge. Bir tek o kalmıştır ellerinde. Ya da Çingeneler... Ya müzik, dans olmasaydı ne yaparlardı? Yaşamak için müzik yapıyorlar, yaşamak için dans ediyorlar. Yoksa toplu intihar ederlerdi. Kendilerini istemeyen, aşağılayan bu dünyadan bir nevi öç alma, inat etme, yaşama tutunma noktasıdır müzik ve dans. Mesela Flamenko, kimin müziğidir? Göçlerin, göç edenlerin isyanı. Ya böyle dostum işte. Boşa tangıdı tungudu yok aslında. Şimdi anlayabildin mi o müzikler asırlardır neden unutulup gitmiyor, yaşıyor? Kökeni olan, bir köke dayanan yaşıyor, köksüz olan dal budak salamıyor, çıkıyor ve kayboluyor. Çünkü insanın ruhu orada, köklerde yatıyor. İnsan olduğu sürece ruhu da yaşıyor. Ben o ruhun içinde olmak istiyorum. O ruhu anlamak ve anlatmak. Başka bir şey bu."

Evdekiler işçiydi, sabah erken kalkıp işe gideceklerdi. Kamber onların yanından ayrıldı, en iyi dostu Osman'ın eve uğradı.

Osman, ilginç bir adamdı. Uzun yıllar çeşitli lokantalarda, meyhanelerde, İstanbul'da en lüks restoranlarda, beş yıldızlı otel mutfaklarında şef aşçılık yapmış, bu alandaki yeteneği mesleki çevrelerde takdirler kazanmış, ama mesleğinin en iyi noktasında, spastik özürlü kardeşine bakabilmek için işi terk etmişti. Çünkü anneleri ölünce kardeşine bakacak kimse kalmamıştı. Kardeşi yirmi yaşını çoktan geçmiş koca bir delikanlıydı, ama ne konuşabiliyor, ne doğru dürüst yürüyebiliyor, birkaç adımı zorlukla attıktan sonra, düşüyordu. Osman kardeşine bir bebeğe bakar gibi bakıyor, yemeğini

yediriyor, üstünü başını yıkıyor, eğer hava yağmurlu, çok soğuk değilse tekerlekli sandalyeye oturtup hemen hemen her gün sokağa çıkartıp gezdiriyordu. Kardeşine o kadar düşkündü ki, bunca zahmete karşın onunla uğraşmaktan dolayı bir tek gün bile sızlandığını duyan olmamıştı.

"Sızlanması gereken birisi varsa bu çocuk," diyordu, "ama gördüğünüz gibi onun sızlanacak hali bile yok. O böyle acılar içinde bir yaşam sürdürmek için bile çabalarken benim sızlanmam ne kadar utanç verici bir şey olurdu."

Babadan kalma iki katlı evin üst katını kiraya vermiş, alt katta kardeşiyle oturuyor, kira parasıyla geçinmeye çalışıyor, arada sırada Kamber'le günlük işlere takılıyor, mesela bazen duvarlara reklam afişi asıyorlar, el ilanı dağıtıyorlar, ev boyamaya bile gidiyorlardı. Arada sırada da, önemli davetlerin olduğu günler şehirdeki en iyi restoranın mutfağına değişik, özel yemek ve çeşniler hazırlamaya gidiyordu.

Osman yıllar önce evlenmiş, ama bu evlilik çok uzun sürmemiş, üç yıl sonra boşanmıştı. Çünkü annesi ölmeden önce de Osman, spastik kardeşiyle yakından ilgilenmeye çalışıyordu. Sırf bunun için İstanbul'da güzel işleri elinin tersiyle itip buraya dönmüştü. Kardeşini sık sık gezmeye çıkartıyor, bazen kendi evine getiriyor, bu ise evde karısıyla arasında sorun yaratıyordu. Çünkü Osman'ın deyişiyle karısı, "Bencil, dünyadan habersiz, çekirdek çitlemeyi seven birisiydi." Bir keresinde şöyle demişti Osman'a:

"Onu neden her gün gezmeye götürüyorsun ki? O bir şeyden anlamıyor zaten!"

Bu sözler Osman'ı sinirlendirmiş;

"Emin ol ki o, senden daha çok anlıyor," demişti. "En azından onu gezmeye götürdüğümde gülümsediğini, mutlu olduğunu hissediyorum. Seni gezmeye çıkardığımda ise, mutlu olduğunu pek görmedim!"

Anne öldüğü gün, çaresiz bakışlarını yüreğinde hissettiği kardeşinin kirpiklerinin ucundan dökülen gözyaşları yüreğini yakıp

kavurmuştu. Boğulur gibi, ancak Osman'ın anlayabileceği biçimde, "Anne öldü" demişti kardeşi, "Anne öldü!" Bu mağaranın derinliklerinden gelen uğultuya benzer çok zor anlaşılabilecek sözleri Osman anlamış, üstelik kardeşinin ilk kez konuştuğunu görmüştü.

Osman'ın bedeni baştan aşağı titremiş, elini kardeşinin omzuna koymuş;

"Hayır, anne ölmedi" demişti, "Ben sana annelik yapacağım."

O gün işi hafifletmeye, kardeşine daha fazla zaman ayırmaya karar vermiş ve karısıyla büyük bir kavga yaşamıştı.

"Nasıl böyle bir şey yapabilirsin?" diye bağırıyordu karısı. "Sen ne bencil, ne sorumsuz bir insansın!"

Karısının çın çın çınlayan sesi karşısında Osman'ın sinirleri boşalmış, kahkaha krizine girmişti:

"Ben sakat ve kendi başına asla yapamayacak olan bir insanın sorumluluğunu içimde duyuyor, başka bir yaşam için kendimden fedakârlık yapıyorum, sense bencillikten, sorumsuzluktan bahsediyorsun. Çok güzel! Sakat ve yardıma muhtaç bir insana yardım etmek bencillik öyle mi?"

Aralarındaki kavga zaman zaman sokağa taşmış, karısı; "Ya ben, ya o sakat kardeşin?" diye son sözünü söylemiş, Osman da şöyle cevap vermişti:

"Bizimki bir trafik kazasıydı. Kimse kaza yapmak istemez, ama kazalar olur. Bir bakarsın iki farklı şehirden, belki de yaşamları boyunca bir araya gelmeyecek iki insan ilk ve son kez bir yerde karşılaşır ve birbirine toslar. Bizimki böyle bir şeydi. Tosladık. Şimdi kaza mahallinden ayrılacak, araçları tamire götürüp yamukları düzelttireceğiz ve kendi yollarımıza gideceğiz."

Tek celsede boşanmışlar, Osman, evdeki eşyalardan bir tek çöp bile almadığı gibi, eşya tartışmasına bile girmemiş, sadece elbiselerini bir valize doldurup evden ayrılmış, kardeşinin yanına gelmişti.

En iyi arkadaşı Kamber'di. Kamber bazen gitarını alıp gelir, sakat kardeşe gitar çalar, onun gitarı büyülenmişçesine çıt çıkarma-

dan dinleyişine hayret ederlerdi. Belki de sakat kardeşin en sakin olduğu anlar bu anlardı. Gergin kasları gevşer, yüzü yumuşar, gözlerini Kamber'in parmaklarına dikip hiç kıpırdamadan seyreder, gitarın tellerinden yükselen tınılara göre gözbebeklerindeki ifadeler değişir, o zaman Kamber müziğin onun ruhunda yarattığı fırtınaları açıkça görürdü.

"Görüyor musun?" derdi. "Müzik hiç konuşamayan insana bile neler anlatıyor? Ve şimdi neden esir pazarlarında kollarında ayaklarında zincirlerle oradan oraya sürüklenen o siyah insanların müziğe bu kadar düşkün olduklarını anlayabiliyor musun? Sadece müzik vardı birbirlerine anlatabildikleri. Müziği duyunca hayatın her şeye rağmen yine de yaşanılabilir olabileceğini düşünüyorlardı. Çünkü müziği paylaşıyor, böylece yalnız olmadıklarını biliyor, içlerindeki umudu sürdürüyorlardı. Bir bakıma o müzik ve danslar yaşama bağlanan dallar, umut ateşi gibiydi. Acılarını, hüsranlarını, zulmü ve en önemlisi umudu... Müzikteki nağmeler, ezgiler birer şifreydi onlar için. Her nota bir çığlık, her çığlık bir umuttu. Bak şimdi kardeşinin nasıl mutlu olduğunu hissedebiliyor musun?"

Osman, bütün gün kardeşiyle uğraşır, bazen üst kattaki kiracıya ya da komşulara emanet eder kırlara bitki toplamaya çıkar, topladığı bitkileri bazen kurutur, bazen taze taze yemeklere katar, yeni tatlar kokular elde etmeye çalışır, sonra rakı şişesini açar, bir yemeği bir şişeyi koklar, keyifle kafayı çekerdi. Kimi zaman yeni yemeğini tattırmak için Kamber'i çağırır, yemek sırasında hayat üstüne derin konuşmalara girerdi.

"Ah sevgili müzisyen dostum Kamber!" diyordu. "Evlilik biz göre değil, düzenli insanlar için. Oysa seninle benim en büyük düzenimiz, düzensizliğimizdir."

Bazen öyle laflar ediyordu ki, Kamber'in ağzı açık kalıyordu.

"Zengin birisi de daha fazla para kazanmak için Tanrıya dua eder. Eh kabul edelim ki, onun da Tanrısıdır. Karışmak bize düşmez. Ve diyelim kazanır. Der ki, tanrı yardım etti, kazandım. Kafamı kurcalayan şey şudur: Bu sakat çocuk ya da yoksul aç insanlar

varken tanrı neden o ve onun gibi cüzdanı, göbeği dolu olanlara yardım eder, işte bunu anlayamam?"

"Evet," diye konuşmaya katılıyordu Kamber, "bir filmde görmüştüm; işgale giden zalim bir ordunun komutanı kendilerine yardım etmesi için Tanrıya dua ediyordu. Aynı şekilde, işgal edilecek ülkenin komutanı da kendilerini işgalci zalimden koruması için Tanrıya dua etmişti. Savaş oldu. Ortalık kan gölüne döndü. Binlerce insan öldü. Kollar bacaklar koptu. Bebecikler yandı kavruldu. Kadınlar ağladı. Mezarlıklar doldu. Sonuçta işgalciler kazandı. İşgalci ordunun komutanı da kendilerine yardım edip yol gösterdiği için Tanrıya şükürlerini sundu. Binlerce insanın ölmesinden, insanların yanıp kavrulmasından ve işgalcinin kazanmasından Tanrının ne gibi bir çıkarı olabilirdi, ben de bunu anlayamadım!"

Geceleri saatlerce konuşuyorlar, Osman içiyor, Kamber küçük yudumlarla ona eşlik ediyor, bazı geceler kanepelerin üzerinde uyuya kalıyorlardı.

Bazı akşamlar Osman, kendi topladığı otlardan, bitkilerden hazırladığı sosların süslediği özel yemekler yapıp Kamber'i davet ettiğinde ona, yaptığı yemeğin kökeni, nasıl yapıldığı hakkında uzun bilgiler veriyordu. Kamber dinlerken şaşırıyor, onun İtalyan mutfağından Latin soslarına kadar bilgisine hayranlık duyuyordu.

"Yemek yapmak ciddi bir iştir," diyordu. "Tıpkı bir ressamın resim yapması gibi, kendimden geçerim ben yemek yaparken. Hani sen gitar çalarken nasıl notaların sesini dinliyorsun, ben de yemeğin içine kattığım baharatların kokusunu öyle dinlerim. İçime çekerim ve kendimden geçerim. Hani nasıl ki sen bir notayı... Nasıl diyordun sen, tını mı tıntını mı neydi?"

"Tını."

"Evet, tınısından tanıyorsun, ben de yemeğin içindeki baharatları, yiyecekleri bir koklayışta hemen tanırım. Ve yemekte hangisinin fazla hangisinin az olduğunu, gereklileri ve gereksizleri anlarım. Biliyor musun, bir sürü yemek kitabı okudum, bir sürü yemek tarifi notu aldım. Yüzlerce bitki çeşidi topladım. Dağ kekiğinden,

fesleğene, ısırgandan biberiyelerden nanelere, çeşitli biberlere kadar sayısız bitkiyi, baharatı, otu denedim ve onları nereden hangi zamanda topladığımı, hangi mevsimde nasıl koktuklarını, en iyi ve en kötü zamanlarını tek tek not ettim. Birçok türden mantar topladım. Şu karşı tepelerde, dağlarda hangi türden mantarlar olduğunu, hangi ağacın altında, hangi kayanın dibinde hangisinin yetiştiğini, hangilerinin zehirli hangilerinin zehirsiz olduğunu, hangi mevsimde daha lezzetli olduklarını ezbere bilirim. Bak not tuttuğum defterlerim orada duruyor. Bir gün, yani tam hazır olduğum zaman bir kitap yazacağım. Buna hazırlanıyorum."

Sonra yaşam üzerine farklı düşüncelerini açıklıyordu.

Bir keresinde, "Aşk ciddi bir iştir" demiş ve eklemişti:

"Bu yüzden sana uymaz! Sen yaşamı eğlence olarak düşünüyorsun. Aşksa acıdır, sıkıntıdır, kahredici ateştir. Aslında öyle olmaması lazım, ama öyle oluyor. Hatta bazen insanların acı çekmek için âşık olduğunu bile düşünüyorum."

"Ama mutlu olanlar da var."

Osman kafasını iki yana sallamış, gözlerini tavanda dolandırmış, biraz düşünmüş ve şöyle demişti:

"Aşk tutkudur. Tutkuları tutku yapan da içindeki acılardır!"

Kamber; "Urfa biberi de acı, ama tutku değil," demişti.

Osman, Kamber'e şaşkınlıkla bakmış, "Öyle mi sanıyorsun? Senin dünyadan haberin yok. İsotsuz bir yaşamdan söz et bakalım Urfalıya, ne olacak?" diye söylenmiş ve sigaradan sapsarı kesilen dişlerini göstere göstere gülmüştü.

Kentin geleneksel kurtuluş törenlerine kurtarıcı olarak başvurmaya karar vermişlerdi.

"Gayet eğlenceli bir iş," diye gülümsedi Osman. "Üstelik para da verecekler!"

"İnsanın tuhafına gidiyor," dedi Kamber. "Atalarımız memleketi kurtarmak için canlarını verdiler, bize ise kurtulmuş şehri kurtarır gibi yapmamız için para veriyorlar! Zaten bizim yaşamımız da

hep gibiyle geçiyor. Yaşıyor gibi yapıyoruz. Eğlenir gibi yapıyoruz. Mutluymuş gibi yapıyoruz. Müzik yapar gibi yapıyoruz..."

Osman, Kamber'in sözünü kesti;

"Beni kendinden ayır dostum. Bak ben içer gibi yapmıyorum, harbiden içiyorum," deyip rakı bardağını havaya kaldırdı; "Hadi içmeye içelim."

Karşılıklı kadeh kaldırmışlar, yaşanacak bilinmeyen günlerin şerefine içmişlerdi.

Sonra Osman kardeşini yan odadaki yatağına yatırıp gelmiş;

"Biliyor musun, seninle dünyayı dolaşmayı çok isterdim," demişti. "Üstelik kardeşimin de bizimle olmasını ve dünyayı görmesini; kim bilir nasıl mutlu olurdu?"

"Bir gün mutlaka gideceğim o yerlere. Sırtıma gitarımı alacağım ve gideceğim. Sana oralardan mektuplar atarım. Fotoğraf çektirir gönderirim, sen de fotoğraflara bakıp şerefe içersin. Ama bunun için önce biraz para biriktirmem lazım."

Osman güldü;

"Para biriktirmek ha? İşte o zor iş. Sen kim, para biriktirmek kim?"

"Biriktirmem lazım ama."

"Ne yapacaksın? Barlarda mı çalacaksın?"

"O en kolayı. Ama hayır, barlarda çalmayacağım, gerekirse halde sandık taşırım."

"Benim valideden kalma biraz param var. Sana veririm."

Kamber şiddetle karşı çıkmıştı bu sözlere;

"Böyle bir şeyi nasıl söyleyebilirsin dostum? Sen bana hakaret ediyorsun şimdi."

Bu sözlere Osman bozulmuştu;

"Arkadaşlık, dostluk nasıl hakaret olabilir ki?"

Yan odadan sesler geldi, Osman, kardeşine bakmak için yan odaya geçti, birkaç dakika sonra geri geldi;

"Sen gezdiğin yerleri anlatırsın mektuplarında. Şöyle uzun uzun ayrıntılı, ben de, kardeşime okurum. Hatta yemek tarifleri de yazarsın. Bilirsin her yeni yemek tarifi beni Kristof Kolomb'un yeni keşfi gibi heyecanlandırır."

Saat gece yarısını geçerken Kamber evine döndü. Gitarını alıp dama çıktı, çıplak iri göğüslü kadın gibi gökte dolanan aya bakarak gitarının tellerini okşadı. Yıldızlara melodiler gönderdi. Dünyayı dolaştı, Afrikalı aç çocuklarla koro oluşturdu, Meksika'da ateşin başında gitar çaldı, Latin Amerika dağlarında dolandı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hummalı bir koşuşturmacanın sürdüğü belediyede kurtuluş törenlerinin hazırlıkları tam gaz yürüyordu. Belediye başkanının bizzat kendisi ilgileniyordu hazırlıklarla.

Abdi bey tam on yıldır kentin belediye başkanıydı. Gerçi son seçimleri kıl payı kazanmış, bunu da sandıklarda hile yaparak becerdiği söylentisi tüm kentte uzun süre konuşulmuş, rakipleri sonuçlara itiraz etmiş, bazı sandıkların ortadan kaybolduğu, sandıkların içindeki oyların önceden hazırlanmış oylarla değiştirildiği iddia edilmiş, hatta kent çöplüğünde oy pusulaları bulunmuştu, ama o, tüm bunların rakiplerinin uydurduğu pis yalanlar olduğunu söylemişti.

Komik bir suratı vardı Abdi beyin; kafasındaki saçların ön ve üst bölümü dökülmüş, keli meydana çıkmıştı. Uzun alnının ortasında varlığı zor belli olan kaşlarının arasından kavisli burnu uzanıyordu. Suratının en göze çarpan yeri simsiyah bıyıklarıydı. Çünkü sürekli badem yağı ile parlattığı bıyıkları kaşsız gibi görünen suratında hemen öne fırlıyor, oraya sonradan yapıştırılmış gibi kapkara parlıyordu. Kısa boyluydu. Kısa bacaklarının üstüne koca göbekli bir gövde yürüyordu. Üç dönemdir seçiliyordu, ama üç dönemdir de başka başka partiden aday olarak... Rakipleri her ne kadar Döndürek Abdi deseler de, o buna alınmıyor, "ben halkın hizmetkârıyım, halk beni nerede görmek isterse ben oradayım," diyordu. Bir konuşmasında şöyle demişti:

"Eğer mühim olan şey çağdaşlıksa, çağdaşlık da çağı yakalamaksa, en büyük çağdaş benim. Çünkü çağı yakalıyorum, geleceği görüyorum ve seçilecek yerde bulunuyorum."

Ve eklemişti:

"Tabii çağdaşlık listesinde beni içlerine alan ve aday gösteren partileri de unutmamak lazım; onlar da geleceklerinin benimle olacağını görüyorlar!"

Abdi bey, o sabah önce berberine gitti. Tam yirmi yıldır onun berberiydi ve kaç parti değiştirdiği halde berberini hâlâ neden değiştirmediğini soranlara;

"Çünkü o bir çağdaş berber," diyor ve ekliyordu; "Hatta zaman zaman bu konuda beni bile solladığından eminim."

Berber, erkenden gelerek dükkânı temizlemiş, camları silmiş, aynaları parlatmış, belediye başkanının oturacağı koltuğu silip parfüm sıkmış, Abdi bey koltuğa oturunca dolabın özel bölümünden çıkardığı yeni yıkanmış bembeyaz örtüyü başkanın önüne sermişti.

"İnanın başkanım," demişti, " kendi işim olduğu halde ben bazen bıkıyorum, siz millet için sabahın köründe buraya geliyorsunuz."

"Bizim kaderimiz de böyle yazılmış Berber Rafet," diye yanıt verdi Kel Abdi. "Millete hizmet kaderimizmiş. Kader neyse o oluyor."

Berber Rafet, tıraş sabununu köpürte köpürte başkanın yüzüne sürüyordu. Temiz küçük bir dükkândı burası. İki berber koltuğu vardı. Cam kenarına dizilmiş üç bekleme koltuğunun önündeki sehpanın üzerinde, kocaman puntolarla "Belediyemiz Kentimizi Çağ Atlattı" manşeti hemen göze çarpan, Kel Abdi'nin gizliden finanse ettiği yerel gazete duruyordu. Duvardaki çerçevede Abdi beyin kocaman bir fotoğrafı asılıydı.

Berber Rafet, işini yaparken durmadan konuşuyordu:

"Kurtuluş törenleri ile bizzat sizin ilgilendiğinizi duydum başkanım. Ve inan olsun hiç şaşırmadım. Dün akşam evde bizim hanıma da söyledim; 'kimseye bırakmaz, her işi kendi yapar, ondan bu kadar başarılı,' dedim. Bizim hanım da, 'ama bu kadarı da haksızlık, her işimizle bizzat kendi ilgilenmekten Allah korusun hasta neyin falan olacak. Onun da çoluk çocuğu var, ama bizim için çalışmaktan başka hiçbir şeye zaman ayıramıyor. Allah günahlarımızı affetsin' dedi. Ben de, 'senin gördüğünü koca tanrımız görmüyor mu sanıyorsun? Tabii ki o da cennet mekânda uygun bir yer hazır-

lamıştır Abdi beyimize', dedim. Fakat gördüğünüz gibi başkanım, millet sizi takdir ediyor, ama kendileri için bu kadar çalıştığınız için de vicdan azabı duyuyor. Zaten bilirsiniz başkanım, berberler işin aynasıdır, millet gelir bizim buralarda konuşur. İnan olsun, bir sakal tıraşında dünyada ne olup bittiğini, kimin işlerinin iyi olduğunu, kimin battığını, kimin metres tuttuğunu, kimin kocaya kaçtığını öğreniriz. Çünkü halk berberleri sever, sayar, güvenir."

"Güvenir tabii," dedi Kel Abdi, "bak kelleyi önüne uzatıyoruz."

"Sağolun sayın başkanım. Bu arada halk merakla kurtuluş törenlerini bekliyor. Sanırım bakan bey de gelecekmiş."

"Evet, öyle tabii. Ben çağırsam hepsi gelir de, uğraşmak istemiyorum Berber Rafet. Ne de olsa burası başarılı belediye olduğundan, başarılı eseri sahiplenen çok oluyor. Geçen gün Ankara'dan bir bürokratla konuşuyordum. Abi, dedi, senin hızın Türkiye'nin hızını geçti. Hatta başbakan toplantıda demiş ki, Abdi'nin yaptığını biz neden yapamıyoruz? Başbakan yardımcısı da, herkes Abdi gibi olamıyor ki, demiş. Başbakan da, aslında bu memlekete yol su elektrikten önce beş on tane Abdi lazım, demiş. Çünkü Abdi olunca, öbürleri nasılsa halloluyor. Ya böyle işte."

O sırada yoldan bir asfalt makinesi gürültüyle geçti.

Berber Rafet, "Asfalt makinesi çalışıyor," dedi. "Sadece bizim bu yol bu sene tam üç kez asfaltlandı. O kadar çok çalışılıyor."

"Sadece senin burası değil, her yer en az üç kere asfaltlandı."

"Fakat nedense çabuk bozuluyor asfalt. Artık işçiler iyi mi yapmıyor neyse?"

"İyi olmayan şey asfalt değil, bizim millet daha çağdaş olamadı, asfaltı kullanmayı bilmiyor."

Berber Rafet hemen atıldı:

"Aslında yollarda arabayla dolaşmayı yasaklayacaksınız, o zaman bozulmaz asfalt."

Berber Rafet ustura ile tıraşa geçtiğinden Kel Abdi yanıt veremedi. O sırada Berber Rafet, başkana, geçen yılki törende ne kadar

müthiş güzel bir konuşma yaptığını, konuşmayı dinlerken hislerine hâkim olamayıp nasıl ağladığını anlattı ve ekledi:

"Aslında sayın başkanım, ben yetkili olsam, o konuşmanızı okullarda duvarlara asar, ders olarak okuturdum. Yani o kadar güzeldi."

Belediye başkanı, berberden sonra makamına gittiğinde belediye bünyesinde oluşturulan tören komitesi onu toplantı odasında hazır bekliyordu.

"Evet, son hazırlıklarımızı gözden geçirelim," diyerek duvarda asılı krokinin önüne geçti Kel Abdi, eline de bir cetvel almıştı. "Ermeni askerleri şuradan geliyor. Bizim kahraman ecdatlarımız da buradan... Tam burada, yani protokol tribününün önünde karşılaşıyorlar. Kenti simgeleyen kızımız beyazlar içinde. Kızın elbisesi hazırlandı mı?"

Bu soruya tören komitesi başkanı olarak atanan ve aynı zamanda Belediye başkan yardımcısı olan Yasin bey yanıt verdi:

"Efendim, geçen sene yaptırdığımız elbiseyi bulup çıkardık, ama pek iyi durumda değil. Bizim temizlikçi Hacer, elbisenin eteklerini kopartıp cam bezi yapmış. Elbise biraz şey olmuş... Parça parça."

Başkan hiddetlendi;

"Bana bak yardımcı!" dedi. "Sen benimle dalga mı geçiyorsun? Yırtık elbiseli tören kızı olur mu? O kız burada esir düşen kentimizi simgeliyor. Yırtık pırtık elbise ile nasıl anlaşılır? Sanki kıza şaapılmış gibi... Bizim millet demez mi, ırzına geçilmiş kızı biz ne yapalım?"

Başkanın amcasının oğlu olan, akçeli işlere bakıp ihaleleri düzenleyen ve halk arasında 'başkanın kıç cebi' olarak anılan Cenap söze karıştı:

"Namus gitmiş, acaba karnında çocuk da var mı, diye merak konusu da olur ahali arasında?"

Başkan ters ters baktı yeğenine;

"Bizim asfaltlar neden tutmuyor şimdi daha iyi anlaşılıyor. Salak salak konuşma Cenap! Zaten en son yaptığınız yolu da yanlış yapmışsınız. Asfaltı kaldırıma döküp, yola kaldırım taşı döşemişsiniz!"

"Evet, öyle ufak çaplı bir hata olmuş. Ama düzelttik başkan amca."

Abdi bey, suratını buruşturdu:

"Düzeltilmişmiş! Bir daha böyle bir yanlışlık yap, ben seni bir düzelteceğim ki, kimse yamultamayacak, bilmiş ol!"

Cenap, bozulmak yerine pişkin pişkin sırıttı:

"Ya amca, nereden buluyorsun böyle güzel sözleri anlayamıyorum. Hayranım sana yaa!"

Başkan tekrar duvardaki krokiye döndü:

"Bu Ermeni askerlerinin gelişi ve bizimkilerin kurtuluşu sahnesiyle kim ilgileniyor?"

Cenap el kaldırdı:

"Ben ilgileniyorum başkanım."

Başkan tuhaf tuhaf baktı:

"Sen mi?"

"Evet ben," dedi gururla Cenap. "Üstelik bizzat ilgileniyorum ve asker seçimlerini bile bizzat ben yapacağım."

Abdi bey, göbeğinin üzerinde dışarı çıkmış gömleğinin ucunu pantolonun içine sokuşturdu. Kravatını gevşetti.

"Sen ha?" dedi. "Bu durumda kesinlikle düşmanlar kazanır muharebeyi ve şehrimizi kurtaramayız. Kurtarmak bir yana biz de esir düşeriz!"

Odadakiler kahkahalarla güldü. Bazıları gülmeyi o kadar abartmıştı ki, masanın üstüne yumruklarını vuruyorlardı.

Kahkahalar bitmeyince başkan araya girmek zorunda kaldı:

"Yeter bu kadar!" dedi.

Kahkahalar kesildi. Abdi bey yeniden söze başladı:

"Bu işle Yasin bey ilgilenecek."

Yasin bey ayağa kalktı, ellerini göbeğinin üzerinde birleştirdi, hafifçe eğilerek, "Teveccühünüz efendim," dedi ve ekledi; "Kentimizin başarıyla kurtulacağından emin olabilirsiniz efendim."

Bu sözlere Cenap bozulmuştu:

"Ne yani biz kurtaramayacak mıydık kentimizi? Gâvur elinde mi kalacaktı?"

Yanıt Abdi beyden geldi:

"Sen kendini kurtar yeter!"

Odada tekrar gülüşmeler oldu. Kel Abdi konuşmasını sürdürdü:

"Burada bütün mesele, kentin simgesi kızımızın kurtarıldıktan sonra bakan beye teslim edilmesi. Bu unutulmamalı."

"Kızın ellerindeki zincirleri ne yapacağız efendim?" dedi Yasin bey.

Başkan soruyu anlamamıştı:

"Ne gibi?"

"Yani ellerindeki zincirleri çözüp mü teslim edeceğiz, yoksa zincirle mi?"

Tam burada Cenap lafa karıştı:

"Kızın bakan beye teslim edilmesi doğru olur mu amca?" dedi. "Hani ahali yanlış anlamaz mı? Kızı aldılar, bakana kıyak yaptılar falan gibi? Üstelik bakan bey eşiyle geliyormuş. Yenge bozulmasın bu işe?"

Başkan kısık gözlerle Cenap'ı süzdü:

"Aklın fikrin şeyinde senin!" dedi. "Biz burada şehri kurtarmakla uğraşıyoruz, senin aklın şeyde..."

Bu kez Cenap çabuk pes etmedi:

"Ben söyleyeyim de sonra pişman olunmasın!"

Abdi bey sinirlenmişti:

"Ulan hödük yeğen!" dedi. "Kızı bana teslim edince bir şey olmuyor da, bakana teslim edince mi oluyor?"

Cenap son derece pişkindi:

"Sen bizdensin amca. Bakan buralı değil."

Abdi bey tam konuşacaktı ki, başyardımcı Yasin söze karıştı:

"Bence başkanımızın söyledikleri harfi harfine doğrudur."

Abdi bey kafasını aşağı yukarı salladı:

"Bakın bu güzel bir sözdü işte. Konuşacaksanız böyle aklı başında konuşun yoksa ilelebet susun!"

Yasin bey koltuğunda gururla kımıldandı. Başkan yeniden tahtaya döndü, elindeki cetveli krokinin üstünde gezdirdi:

"Evet, kızı kurtarıyoruz ve bakan beye teslim ediyoruz."

Tören Komitesi Başkanı Yasin konuşmak için izin istedi:

"Peki, acaba kızı kurtarıp bakan beyin önüne getirsek, zincirlerin anahtarını versek, bakan bey anahtarla zinciri açsa, kız özgür kalsa, sonra bizim muharip gazilerin ve ahalinin önünde bir tur atsa. Bu durumda hem kız bakan beye verilmiş olmaz, hem de ahali kızın sağ salim kurtarıldığını görür, mutlu ve içleri huzurlu biçimde evlerine gider."

Bu sözler tam başkanın kafasına yatmıştı ki, Abdi beyin diğer yardımcısı söz aldı:

"Her şey iyi güzel de, burada bizim sayın başkanımızın rolü ne oluyor? Kız kurtarılıyor, bakan bey kilidi açıyor, muharip gaziler halka tevcih ediyor. Peki, başkanımız? Kentin asıl sahibi başkanımız değil midir ki, bir seyirci gibi her şeyi kenardan seyrediyor. Başkalarını bilmem, ama ben bu haksızlığa, bu adaletsizliğe katlanamam! Başkanımıza bu kadar vefasızlık olur mu?"

'Bu yardımcı da mesleğinde hızla ilerliyor, yağcılıkta herkesi geride bırakıyor namussuz!' diye düşündü Kel Abdi.

Yasin bey ise kıpkırmızı kesildi.

Cenap kıs kıs gülüyordu:

"Kızı ille de amcama sunacak bu deyyus!" dedi.

Başkan kısa bir süre düşündü, az önce kendisine yağ çeken yardımcıya döndü;

"Evet, güzel bir düşünce bu. Üstelik böyle bir inceliği senin düşüneceğin hayatta aklıma gelmezdi! Demek çıkmayan candan umut kesmemek lazım!" Kel Abdi bu kez Yasin beye döndü:

"Buna ne diyorsun başyardımcı?" dedi. "Gerçi bu gidişle başyardımcılıktan son yardımcılığa doğru gidecek gibi görünüyorsun ya!"

Yasin bey sıkıntıyla yerinde kımıldadı. Alnından aşağıya ter damlacıkları süzülmeye başlamıştı.

"Ben düşünmüştüm ki sayın başkanım, zincirin anahtarı sizde olacak. Anahtarı bakan beye siz vereceksiniz, böylece kentin anahtarı her zaman bendedir, kentin tek sahibi benim demiş olacaksınız!"

Abdi bey bir süre başyardımcısını süzdü. Diğerleri şimdi ne olacak diye merakla bekliyorlardı.

"Aferin be Yasin!" dedi başkan. "Bu güzel bir düşünce. Takdir ettim doğrusu." Yeniden tahtadaki krokiye döndü:

"Bu durumda anahtarın bende olduğunun herkesçe görünmesi gerekir. Demek ki büyük bir anahtar yaptırılacak. Şöyle ben boyda olsun."

Cenap, "O zaman kızın ellerinde de o boyda bir kilit olması gerekir ki, o kilidi taşımak için üç adam gerekir!" diye söze karıştı.

"Kızın, kilidin ne önemi var? Kilit küçük olsun, mühim olan anahtar?" dedi Kel Abdi.

"Haklısınız efendim," diye ileri atıldı Yasin bey; "Bence de mühim olan anahtar. Siz anahtarı vermeyince nasıl kurtulur kız?"

Başkan, destekler biçimde kafasını salladı.

"Demek anahtar kızdan büyük olacak. Mikrofon başındaki sunucu, anahtar başkanımızda diye tekrarlayıp duracak. Şimdi paralı askerlerin seçimine geçelim. Bu yönde bir hazırlık yapıldı mı?"

Bu soruya Yasin bey yanıt verdi:

"Haber salındı. Yarın tören öncesinde seçim yapılacak."

"Kaç para yevmiye verilecek bunlara?"

"Geçici işçilere verilen ücret efendim," dedi diğer yardımcı.

Başkan tahtanın önünde ileri geri bir tur attı, sonra koltuğuna oturdu;

"Burada canımı sıkan bir şey var" dedi. "Biz herkese aynı parayı mı vereceğiz?"

"Evet," dedi Yasin bey.

"Peki, sizce Türk askeriyle Ermeni askerine aynı parayı vermek hak mıdır?"

Yasin bey açıklamaya çalıştı:

"Fakat bunlar gerçekte bizim vatandaşlarımız efendim. Sadece rol yapacaklar."

"Ben rol mol anlamam!" diye gürledi başkan. "Biri Ermeni askeri, diğeri bizimki, nasıl aynı parayı alırlar?"

Cenap ciddi bir yüz ifadesi takındı:

"Amcam haklı," dedi. "Biz bu Ermeni askerlerine bir de para mı vereceğiz? Hadi verdik diyelim, bunu bütçede nasıl açıklayacağız. Düşünsenize, gider bölümünde Ermeni askerlere şu kadar yevmiye diye bir gider hanesi. Yarın öbür gün mahkemeye verseler, bizi asarlar, vatana ihanet, düşmanla işbirliğinden."

Kel Abdi'nin suratı güneş altında fazla kalmış domates gibi kızardı, kravatını biraz daha gevşetti:

"Hakkatan doğru yaa!" dedi. Bir süre düşündü;

"Ama para vermezsek kimse Ermeni askeri olmaz ki!" diye ekledi.

"Ona bakarsanız yevmiye vermesek kimse kurtarıcı da olmaz!"diye ekleme yaptı Cenap.

Başkan bir süre daha düşündü;

"Parayı mecburen vereceğiz. İleride ne olur ne olmaz deyip verilen bu paraları törenler için genel gider bölümünde gösterir, Ermeni askerine para verdik falan diye karıştırmayız. Ama yine rol icabı bile olsa düşman askerine para vermek benim milli hislerime dokunuyor. Üstelik bizimkilerle aynı parayı veriyoruz. Bu daha kötü."

Cenap tekrar lafa girdi:

"Bana kalırsa düşman askerlerine para vermeyelim, isteyen olursa da zabıtalara dövdürelim!"

Başyardımcı Yasin söz aldı:

"Aslına bakarsanız sayın başkanım, hani geçen sene buraya dev-

let tiyatrosu geldiydi. Hani Kral Lear mı ne oynamışlardı. Ben onları araştırdım, orada oynayan Kral Lear'a da para vermiş devlet. Hani bizimki gibi bir şey de ondan söyleyeyim dedim, bilgi açısından."

Başkan kafasını iki yana salladı:

"Buyurun işte. Devlet Tiyatrosu Kral Lear'ı oynuyor, üstelik krala da para veriyor!"

Söylediklerinin etki yaptığını gören Yasin örneklemeye devam etti:

"Yalnız o kadarla kalsa! Yine mesela önceki sene buraya gelen Devlet Tiyatrosu İstanbul'un kurtuluşunu oynamıştı. O oyunda da Bizans kralını oynayan adam devletin kadrolu elemanıymış!"

"Allah Allah!" diye söylendi Kel Abdi. "Devlet, kadrolu Bizans Tekfuru besliyor. Şu işe bak! Bizans'ı yıkmak için uğraşıyor, savaşlar yapıyorsun, sonra kadrolu Bizans Tekfuru besliyorsun. Burada bizim mehterandakiler ise aç! Bu devletin işine de akıl sır ermiyor. Sen devletsen ver parayı bizim mehterana, değil mi ya?"

Başkan sustu, ayağa kalktı, pencereye gitti, bir süre dışarıyı, belediye binasının bahçesindeki ağaçları seyretti. Birkaç serçe daldan dala konuyor, arada neşeli bir şeyler mırıldanıyorlardı. Kel Abdi kuşların oyununu seyrettikten sonra tekrar içeriye döndü:

"Mehteran dedim de aklıma geldi, mehteran hazır mı?"

Cenap, sıkıntıyla kımıldandı;

"Orada küçük bir sorun var amca başkan," dedi.

Başkanın suratı asıldı:

"Ne gibi?"

"Hani bu büyük davulların üstüne konulduğu at var ya..."

"Onlara davul denmiyor bir kere..." Kel Abdi biraz düşündü, atın üzerine konan vurmalı çalgının adını anımsamaya çalıştı, hatırlayamayınca, "Eeee ne olmuş ata?" diye geçiştirdi.

"Biz o atı geçen yıl kadrosuzluktan emekli etmiştik," dedi Cenap.

Başkan şaşırmıştı:

"Atın kadrosu mu olurmuş leynn?"

"Bunun vardı. Biz onu hayvanat bahçesinde kadrolu göstermiştik."

Başkan daha da şaşırmıştı:

"Bizde hayvanat bahçesi mi var?"

"İşte o yüzden. Biz hayvanat bahçesi açarız diye atı kadrolu yapmıştık. Hayvanat bahçesi açılmayınca, atı kadrosuzluktan emekli ettik."

"Hoppala!" dedi başkan. "İyi ki, bunu hayvan severler duymadı. Bizi protesto ederlerdi inan olsun! Eeeee şimdi bu at işi ne olacak? Bir beygir yok mu koca şehirde?"

"Beygir çok daaa... Eğitimli beygir yok. Sırtında davul çalınınca çıldırıyorlar. Biz yine de bakıyoruz. Olmazsa amele pazarından iki kişi tutar davulları... Neydi adı o şeylerin? Her neyse o şeyleri taşıtırız."

Başkan yeniden ayağa kalktı, pencereden dışarıya baktı, geri döndü:

"Yine de şu askerlere para işine benim kafam basmıyor," dedi. "Para vermesen kimse gelmiyor. İşin içine para girince de Ermeni'ye işgaliye parası vermiş oluyorsun. Parayla bizimkilere kenti kurtartıyorsun. Zor iş bu iş!"

Bu sırada kapı vuruldu, başkanın özel kalem müdürü, emniyet müdürü ile garnizon komutanının geldiğini bildirdi.

Emniyet müdürü yanında asayiş ve siyasi şube müdürleriyle birlikte gelmişti toplantıya. Garnizon komutanı ise yalnızdı.

Yeni gelenlerin oturması için Abdi beyin yanındaki koltuklar boşaltıldı.

Kel Abdi, "Biz de yarınki tören üzerine toplantı yapıp hazırlıkları gözden geçiriyorduk," dedi.

Garnizon komutanı, atletik görünümlü biriydi. Şapkasını çıkardığında saçlarının hâlâ yerli yerinde olduğu görüldü. Bu ona yaşından daha genç bir görünüm kazandırıyordu. Emniyet müdürü ise,

omuzları çöküktü, avurtları çıkıktı. Mesleğinin son demlerine gelmiş gibi yaşlı ve yorgun görünüyordu.

Abdi bey, tören hakkında kısa bir giriş yaptıktan sonra tören meydanının krokisinin asılı olduğu tahtanın başına geçti:

"Şöyle olacak efendim; Ermeni askerleri şuradan geliyor, bizimkiler ise şuradan."

Garnizon komutanı;

"Nereden geldiklerinden çok nasıl geldikleri önemli," diye kesti başkanının sözünü.

"Nasıl yani?" dedi Abdi bey.

"Onlar çapulcu sürüsü gibi gelsinler."

Abdi beyin başyardımcısı Yasin bey lafa karıştı:

"Bizimkiler ise askeri disiplin içinde, uygun adım marş marş gelsinler. Dünya görsün aradaki farkı."

Garnizon komutanı küçümseyerek baktı;

"Yasin bey, Yasin bey!" dedi. "Siz asfalt yapın, kanalizasyon döşeyin, çukur açıp kapatın, askeri işleri ise bize bırakın. Hiç, rap rap tören adımlarıyla savaşan bir ordu gördün mü sen?"

Yasin bozulsa da belli etmemeye çalıştı:

"Görmedilerse görsünler!"

Garnizon komutanı Yasin beye ters ters baktı.

Havanın limonileştiğini gören Abdi bey söze karıştı:

"Benim kafama takılan şey şu, biz bu işte görev alacaklara yevmiye vereceğiz. Bizimkiler tamam da, Ermeni askerlerini oynayanlara da para vereceğiz. Bu benim zoruma gidiyor. Acaba diyorum, sizin garnizondan çocukları getirsek, onlar yapsa bu işi?"

Garnizon komutanı bozuldu;

"Olmaz öyle şey," dedi kesin bir dille. "Biz çocukları vatan savunması için eğitiyoruz."

Abdi bey, bu kez emniyet müdürüne döndü:

"Acaba sizden bir katkı alabilir miyiz?"

Emniyet müdürü, kendilerinin görevinin hainlerin başını ezmek olduğunu, hainlerle işbirliğini rol icabı bile olsa yapamayacaklarını söyledi.

"Anlaşıldı," dedi Abdi bey. "Hainlik de kurtarıcılık da bize kaldı."

Bu sözlerden sonra kurtuluş sahnesinin planlanmasına geçildi.

Garnizon komutanı tahtanın başına geçti:

"İşgalci hainler şu taraftan geliyor. Bizim gaziler ise bir bölük şu aradan, bir bölük bu aradan çıkıyor. Ana taarruz taburu da tam karşıdan, yani ana caddeden geliyor. Şurada, yani protokol tribünü önüne yakın bir yerde çatışma başlıyor, kuru sıkı mermiler patlıyor. Hainler biraz direniyor. Mahsuscuktan ölenler yaralananlar oluyor. Onların üstü biraz kanlı olsun."

"Yaralananlar ne olacak?" dedi Cenap.

Garnizon komutanı soruyu anlamamıştı:

"Nasıl ne olacak?"

"Yani yaralananlar olacak ya... Onlar için ambulans falan gerekecek mi?"

Garnizon komutanı Cenap'a da küçümseyerek baktı:

"İstersen özel ambulans şirketi sirenler çalarak gelsin!"

Odadakiler gülüştü, oysa Cenap son derece ciddiydi;

"Öyle diyorsunuz, ama iki taraftan da yaralı olacaksa, hadi işgalciler gebersin de bizim yaralıları orada öyle mi bırakacağız? Ahali demez mi, atalarımızı kanlar içersinde orada bıraktılar, hepsi beyaz elbiseli kızın peşine düştü!"

Komutan bu kez sırıtmadı, düşündü. Ne diyeceğini bilemedi.

Tam bu sırada emniyet müdürü konuşmaya katıldı;

"Aslında mantıklı bir soru. Bence burada devreye bizim çevik kuvvet güçleri girsin. Atalarımıza kurşun atan bu hainlere gerekli dersleri versin!"

Asayiş şube müdürü bu sözleri hararetle destekledi:

"Biz çevik kuvveti orada gayet güzel konumlandırırız. Çevikler coplarıyla Ermenilere kafa göz dalar. Bizim özel kuvvetimiz robokoblar da arkadan dolaşıp hainleri kuşatır, gözlerine bibergazı sıkar. Hepsi iki dakika içinde yerlere serilir vallahi. Ahaliye de ibret olur!"

Kel Abdi bu fikri matrak buldu:

"O zaman bizim itfaiye teşkilatı da hazır bulunsun, hainlere tazyikli su fışkırtsın. Tam bir savaş sahnesi olur!"

Komutan söze karıştı:

"İyi güzel de, o zamanlar biber gazı mı vardı?"

"Odada kısa süreli bir sessizlik oldu."

Sessizliği yine Cenap bozdu:

"Ona bakarsanız, o zamanlar hiçbirimiz yoktuk. Ama yarın kurtaracağız şehri!"

Abdi bey yeğenine baktı:

"Zaten atalarımızın en büyük şansı senin o zamanlar olmayışın. Sen olsaydın, bu memleket küllüm yandıydı!"

Komutan söze karıştı:

"Biber gazı falan olmaz. O günlerdeki gibi olsun. Yalnız az önce arkadaşın söylediği şey kafama takıldı. Bir bölük de sıhhiye taburu olsun. Bizim yaralanan gazileri sedyelerle taşısın."

"Peki ya ölenler ne olacak?" dedi Abdi bey; "Onlara da bir çözüm düşünmek lazım o zaman."

"Benim aklıma şöyle bir formül geldi" dedi başyardımcı Yasin bey:

"Yaralıları sıhhiyeciler sedyelerle götürsün. Ölen atalarımızı için de müftü bey ahalinin huzurunda dua okusun, helallik istesin."

"Bir de cenaze namazı kıldırdı mı iş tamadır!" diye alay etti Cenap.

Komutan sesini yükseltti:

"İşi sulandırmayalım beyler!" dedi; "Burada öyle güzel bir şey

yapalım ki, ahalinin milli hisleri en yüksek noktaya çıksın. Şimdi durumu bir daha gözden geçirelim. İşgalci güçler şuradan geliyor. Önlerinde beyaz elbiseler içindeki kız. Kızı biraz iteleyip kakalıyorlar. Kız esir. Yani şehrimizi temsil ediyor. Bizimkilerin bir grubu şu arada, bir grup bu arada, asıl güç tam işgalcilerin karşısında. En önde elinde dürbün olan gazimiz. Karşıyı gözlüyor."

Abdi bey tekrar söze karıştı:

"Sayın komutanım, hani memleketin o günden bu yana nasıl geliştiğini göstermek için, dürbün yerine termal kamera koysak oraya..."

Komutan gülümsedi:

"Bana kalsa, güdümlü füze de getiririm, ama o zaman bunlar yoktu."

Emniyet müdürü atıldı:

"Öyle olsa, ben de karşı tarafa birkaç dinleme aleti yerleştirir, telefonları dinlerdim, ama mümkünü yok. Ama yine de bizim robokobları sokalım devreye diyorum ben. Fıs fıs biber gazı... Böylece kamuoyuna da mesajı vermiş oluruz. Biber gazı düşmana karşı kullanılan bir şey olup vatana millete gayet faydalı bir şeydir. Diyelim yarın öbür gün şehirde bir olay oldu, bizim çocuklar biber gazı kullandı, biber gazı sıkılan kişi bunu söyleyince vatandaş, sen Ermeni misin de sana biber gazı sıktılar der. Gayet güzel bir çalışma olur kanımca."

Bu sözleri şube müdürleri büyük bir coşkuyla desteklediler:

"Ne kadar muhteşem bir düşünce!" dedi asayişçi.

"İnanılmaz bir halkla ilişkiler çalışması!" diye haykırdı siyasi şubeden sorumlu müdür yardımcısı. "Kırk yıl düşünsem aklıma böyle güzel bir düşünce gelmezdi."

Müdür bey keyifle kıpırdandı koltukta. Komutan, müdür beyin fazla öne çıkmasından hoşlanmamıştı:

"Beyler, beyler!" diye sesini yükseltti. "Burada öğrenci yürüyüşü bastırmıyoruz. Kenti kurtarıyoruz kenti! O zamanlar atalarımız biberi bulsalar değil gaz yapmak, ekmekle katık edip yerlerdi."

"Ben yine de bu asker seçme işine takıldım," dedi Kel Abdi. "Nasıl ve neye göre belirleyeceğiz kimin bizden kimin karşı taraftan olacağını?"

Burada siyasi şubeden sorumlu müdür yardımcısı söz karıştı:

"Başvuruları biz alalım. Herkesi güvenlik soruşturmasından geçirelim. Şüphelendiklerimiz olursa sorguya bile çekebiliriz. Sonuçta kuru sıkı da olsa silah vereceğiz ellerine."

Cenap oturduğu yerde kımıldandı:

"Bu durumda bu yılki kurtuluş törenleri ancak seneye yapılabilir! Ne de olsa bir sene falan sürer sizin soruşturmalarınız!"

Komutan elindeki cetvelle tahtaya vurdu:

"Beyler!" diye yükseltti sesini. "İşin askeri yönü için bana kulak veriniz. Stratejik olarak kent kurtarılacak. Taktik olarak bir grup şu aradan, bir grup bu aradan, bir grup da karşıdan gelecek. İşgalci güçler kıskaca alınıp çapraz ateşe tutulacak. Bizden az onlardan çok zayiat olacak. Bizim yaralılar arkadaşları tarafından kurtarılacak, düşman güçleri ise yerde kalacak. Sonra kız kurtarılacak. Halk da alkışlayacak."

Cenap konuşmak için izin istedi:

"Benim endişem şu; ya halk da galeyana gelir işgalcilere saldırırsa?"

Emniyet müdürü, yardımcılarıyla göz göze geldi:

"Biz gerekli önlemi alır, saldırıya geçmeye kalkışanlara dersini veririz."

Cenap birkaç saniye düşündü:

"Ama bu durumda işgalci güçleri korumuş olursunuz. Halka karşı işgalcileri korumak biraz ters olmayacak mı? Mesela ertesi gün gazeteler, polis işgalci güçlere dersini vermek isteyen halkı copladı, diye yazmaz mı?"

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Saat gece yarısını geçmiş, nezarethane tıka basa dolmuş, ağır ter kokusunun bir sis bulutu gibi çöktüğü bu yerde soluk alıp vermek zorlaşmıştı. İçerdekiler sıkışık vaziyette oturuyor, bir bölümü başları omuzlarına devrilmiş uyuyor, bazen içlerinden yüksek sesle horlayan olursa diğerleri onu uyandırıyordu. Dışarıda yeniden ayak sesleri duyuldu. Demir kapı açıldı, içeriye yeni birisi getirildi. Polis her zamanki gibi, bir süre içeriyi süzdü, sonra önceden kurgulanmış otomatik makine düzeniyle, herkesin toparlanmasını, burasının otel olmadığını söyledikten sonra yeni geleni içeriye iterken;

"Sen ön tarafa bizimkilerin yanına oturacaksın!" dedi ve kapıyı kapatıp gitti.

Kamber yarı yumduğu gözlerini araladı, yeni gelene baktı; bu, arkadaşı Osman'dı.

"Oooo, benim canım kurtarıcı arkadaşım Osman da katıldı aramıza!" dedi.

Osman, törenden sonra eve gitmiş, şişeyi açmış ufak ufak demlenmeye başlamış, sonra çalışkanlığı tutmuş, nasılsa bugün yevmiyeyi kaptık, fazladan artı değer yarattık, bütçenin sınırlarını zorlayabilirim diyerek kasaptan üç dilim bonfile almış, onları bir süre şarapta bekletip yumuşattıktan sonra çok hafif zeytinyağı gezdirdiği dibi tutmaz tavada kızartmış, tabaklara koymuş, boşalan tavaya kabuğunu soyup ince ince dilimlediği bir domates atmış, üzerine tuz, karabiber, biberiye, kekik ve sarımsak koymuş, biraz maydanoz serpiştirmiş, pişmeye yakın bir parça da yöre kaşarı rendelemiş, yağda pişen sosun kokusunu içine çekmiş, sonra sosu, tabaklara koyduğu etin üzerine dökmüş, tabağın kenarına yemek güzel görünsün, sunum eksik kalmasın diye bir yeşilbiber ve birkaç dal fesleğen yaprağı koymuştu.

Etin bir parçasını küçük küçük parçalara ayırarak kardeşine yedirmiş, bir parçasını da uğrar belki diye Kamber'e ayırmış, kasetçalarına en sevdiği şarkılardan oluşan bir kaset koyup yeniden demlenmeye başlamıştı. Gece yarısına doğru içkisi bitmiş, sokağa çıkıp köşedeki bayiden içki ve sigara almış;

"Ne o Osman, bu akşam hızlısın, ilave sefer yaptın" diyen bayiye;

"Ne de olsa şehri kurtardım bugün. Kurtarmanın neşesi ve derin mutluluğu içindeyim. Kenti kurtardığım için kendimi kutluyorum, hem de bakalım kurtarılmış özgür bir kentte içkinin tadı nasıl oluyor diye test ediyorum," demişti.

Sonra eve gelmiş, şişeyi açmış, bardağını doldurmuş, duran kasetin arkasını çevirmişti. Kamber'e ayırdığı et parçasına dokunmamıştı. Soğuyan etin etrafında ince bir yağ tabakası birikmişti.

Kapı çalındığında, Kamber'in geldiğini varsaydı. Ama karşısında polisleri görünce şaşırdı. Polisler ona karakola kadar gelmesi gerektiğini söyleyince, nedenini sordu.

Bugünkü tören ile ilgili olduğunu duyunca şaşkınlığı arttı.

"Ama ben bugün kötü bir şey yapmadım, aksine kenti kurtardım," dedi.

Polislerden birisi;

"Ufff! Leş gibi içki kokuyor bu," dedi ve ekledi. "Bu saatte hâlâ içiyorsun ha?"

Osman;

"O kadar para veriyoruz bu merede," dedi, "koksun o kadar!"

Ceketini aldı, kapıdan çıkarken polislere döndü;

"Şişeyi de yeni açmıştım. Yanıma alsam bir mahsuru olur mu?" diye sordu.

Elinde telsiz olan polis;

"Başka bir arzun var mı?" dedi alay ederek.

Osman alınmadı bu sorudan. Gayet doğal biçimde;

"İsterim tabii," dedi. "Karakolda buz olsa sevinirim. Ne de olsa içine buz koyunca güzel oluyor bu meret."

Polis, "Tabii canım ne demek, emrin olur!" dedi alaycı bir sesle ve Osman'ı sırtından iteklerken ekledi;

"Ama istersen buzu içkiye koymaktansa, seni buz kovasının içine koyalım!"

Osman anında yanıtı verdi;

"Ben kartlaştım sayılır. Bu yüzden buzun benim tadıma bir katkısı olmaz. Ama buzu içkiye koyarsak, faydaları saymakla bitmez! Memleket kaynaklarını verimli kullanmak hepimizin yurttaşlık görevidir değil mi ama!"

Sonra polislere yan odada uyuyan kardeşini göstererek, onun sakat olduğunu ve evde yalnız başına bırakamayacağını, sabah uyanıp kendisini göremeyince korkacağını anlattı, gecenin o vaktinde üst kattaki kiracıları uyandırdı ve kardeşini onlara emanet etti.

Kiracılar da şaşırmıştı onu polisler arasında görünce. Neden karakola götürüldüğü sorusuna şöyle yanıt verdi Osman:

"İki neden olabilir: Ya kenti iyi kurtaramadık ya da kurtarılacak başka şehirler var, beni oraya götürüyorlar!"

Nezaretten içeri itildiğinde Osman'ın hâlâ kafası biraz kıyaktı, ağzı içki kokuyordu ve gerçekten buraya neden getirildiğini anlayabilmiş değildi.

Kamber'i görünce hemen onun yanına ilerlemeye çalıştı. Ayakta hafifçe sallanıyor ve yerlerde oturanların arasından zorlukla ilerlemeye çalışıyordu ki, tam bu sırada ayağı takılıp tökezledi. Üstüne düştükleri gözlerini araladı, ne oluyor burada diye söylenenler oldu.

Osman yeniden doğrulmaya çalışırken yanına Kamber yaklaştı, kolundan tuttu.

"Düştüm." dedi Osman.

"Mühim bir şey değil," diye yanıt verdi Kamber. "Mühim olan şehir düşmedi, o kurtuldu!"

Osman, Kamber'e yaslanarak köşeye geldi, Kamber ona yer açtı yan yana oturdular.

Osman sırtını duvara yasladı;

"Şehri kurtardık, ancak kurtardığımız şehirde kendimiz esir düştük!"

Bir süre nezareti inceledi; içerdekilere göz gezdirdi, duvarlardaki yazılara baktı, gözlerini tavanda dolaştırdı, içerdekilere seslendi:

"Hepinizin kurtuluşunu kutlarım saygıdeğer arkadaşlar! Ya kurtaramasaydık?"

Osman kafasını kaşıdı:

"Gerçi ne kadar kurtardık orası ayrı. Ama yine de kurtardığımız şehirde esir düşmek de ilginç ve tarihe geçecek bir durum."

Kamber, onu destekledi:

"Evet öyle. Ama yine de tarih bizim kahramanlığımızı bilecek."

"Bence de. Bilmese ayıp olur zaten, yakıştıramam tarihe!"

Kamber, eliyle Osman'ın omzuna vurdu:

"Takma kafayı. Tarih hep böyledir. Bir gizli ve gerçek kahramanlar vardır, bir de gerçek kahramanların üzerinden yükselenler... Seninle biz gerçek kahramanlarız dostum!"

Osman, Kamber'e baktı:

"Üzgünüm, ama kenti kurtaran bendim. Sen işgalci güçtün. Bu durumda nasıl olabiliyor da kahraman olabiliyorsun?"

Kamber gülümsedi;

"Ben işgal etmeseydim, sen kenti kimden kurtaracaktın dostum? Sana ve senin gibi arkadaşlara kurtarıcı olma fırsatı yarattığım için bana minnettar olman gerekir."

Osman, kafasını salladı:

"Bu da fena bir fikir değil doğrusu. Fakat benim zoruma giden şey, içkim evde öylece kaldı. Kenti kurtardık, şişeyi kurtaramadık! Kenti kurtarmışsın, şişeyi kurtaramamışsın, tükürmüşüm ben böyle kurtarmaya!"

"Üzülme dostum, tarih esir düşmüş rakı şişesini değil, kurtarılmış şehirleri yazar!"

O sırada yan taraftan hırsız Behzat laf attı:

"Sussanız da uyusak diyorum. Kafa dinlesek biraz."

Kamber başıyla Behzat'ı işaret etti:

"Arkadaş otele gidecekmiş de parası olmayınca buraya gelmiş. Malum burada ücret talep edilmiyor!"

Osman, Behzat'ı inceledi:

"Arkadaş bu kadar yorgun göründüğüne göre, sanırım birkaç kenti kurtarmış herhalde!"

"Hayır! Arkadaş bir evde bilezikleri sahibinden kurtarırken yakalanmış!"

"Ne iş yapıyormuş bu kahraman?"

"Gece kurtarıcısı!"

Osman şaşırmıştı:

"O ne be?"

"Bu arkadaşlar gece çalışıyor. Bir eve giriyorlar, evde fazlalık olduğuna inandıkları şeyleri emanete alıp gidiyorlar!"

Osman kafasını salladı:

"Haaa! Şimdi anladım. Bizden değil yani."

"Değil. Biz memleketi kurtarmaya çalışıyoruz. Bunlar kendilerini... Pardon! Bilezikleri!"

"Kafa şişirdiniz!" diye bağırdı Behzat'ın yanındaki suç ortağı. Öyle bağırmıştı ki, nezarethanede uyuyanlar uyandı, homurtular, gürültüler yükseldi. Kapı açıldı, polis kapıda göründü:

"Ne bağırıyorsunuz lan ayılar!" diye bağırdı. "Hayvanat bahçesi mi burası? Hem suç işle, hem buraya gel, hem de bağır! Ne lan bu?"

"Özür dilerim" dedi, Kamber. "Ama bir noktada itiraz etmek zorundayım. Biz suç işlemedik. Bizler törenlerde resmi görevli olup bir nevi devlet görevlisi sıfatını taşıyorduk, bu durumu hassasiyetinize sunarım."

Osman, avuçlarını hafifçe birbirine vurdu;

"Bravo dostum!" dedi. "İnan bana, milletvekili gibi konuştun!"

Polis ters ters baktı;

"Bana bak Kamber efendi!" dedi tehditkâr biçimde:

"Gelirsem yanına gösteririm sana devlet görevini! Sen devlet görevlisiysen biz neyiz?"

"Onu ben bilemem. Yaşamın çelişkisinden ben sorumlu olamam elbet," dedi Kamber büyük bir ciddiyetle. "Ama manzara ortada; sen de devletten para alıyorsun, eğer bir aksilik olmaz, yamuk yapmazlarsa birkaç gün sonra biz de devlet kasasından para alacağız. Bu durumda senin orada, bizim burada olmamız zaten yakışık almıyor."

Polis alaycı bir ifade ile konuştu:

"Ne yapmalıyız acaba bu durumda?"

Osman karıştı söze:

"Sen de gel bizim aramız katıl!"

Polis bu kez Osman'a döndü;

"Seni daha önce buralarda gördüğümü hatırlamıyorum sakallı!" diye çıkıştı. "Pis sakallarınla lafa karışma."

Kamber polisin sözünü kesti, önce Osman'a döndü;

"Bak demiştim sana arada bir buralara gel, memur beyle tanış, alınıyor diye!" sonra polise döndü; "İnanın amir bey, sakallarının hiçbir suçu yok. Söze karışan sakalları değil ağzıydı!"

"Sen sus!" dedi polis. "Ben sakallıyla konuşuyorum. O ne, o sakallar? Ermeni sakalı mı onlar?"

"Hayır," dedi Osman, "halis mulis Türk sakalı."

"O sakallarla mı kurtardın şehri?"

"Evet, öyle oldu."

Kamber tekrar karıştı söze,

"Hatta diyebilirim ki, asıl sakallar kurtardı şehri. Mübarektir sakalları da!"

Polis ikisine de ters ters baktı:

"Kesin sesinizi!"

Tam o sırada Behzat yetişti söze:

"Bunlara çok yüz veriyorsunuz amirim," dedi. "Ben olsam..."

Kamber, Behzat'a doğru elini salladı:

"Sözlerine dikkat, bir nevi kamu görevlisiyiz burada. Kamu görevlisine hakaretten yanarsın inan olsun!"

Polis elini kaldırdı;

"Herkes sesini kessin!" diye bağırdı. "Tek bir ses istemiyorum. Kimse konuşmayacak! Konuşanın dilini doğrarım!"

Bu sözlerden sonra polis bir süre içeriyi süzdü, sonra kapıyı kapadı ve gitti.

O gittikten sonra, tam Behzat ağzını açacaktı ki, Kamber;

"Dilinin doğranmasını istemiyorsan sus!" dedi.

Behzat;

"Asıl senin dilini doğrayacak!" diye yanıt verdi;

Kamber;

"Bu mümkün değil, çünkü ben savaş esiriyim ve Birleşmiş Milletler gözetimi altında sayılırım," diye yanıt verdi.

Osman, Kamber'e;

"O zaman seni savaş mahkemesinde yargılarlar," dedi.

Kamber omuzlarını oynattı:

"Sıradan bir mahkemede yargılanmaktansa savaş mahkemelerini tercih ederim. Üstelik beni uluslararası mahkemede yargılayabilirler. Düşünsene on beş-yirmi çeşitli ulustan hâkim karşıya yüksek yere oturmuş. Bütün dünya televizyonları orada... Ben, 'Saygıdeğer hâkimler hepinize saygıyla selamlar, mutluluklar dilerim,' diyorum. Onlar da bana, 'suçlu ayağa kalk' diyorlar. Ben de onlara, 'rica ederim, önce siz,' diyorum. Ancak burada benim kafamı meşgul eden bir durum var, eğer uluslararası savaş mahkemesinde yargılanacak-

sam, bu hangi ülkede olacak? Kaldı ki, varsayalım benim pasaportum yok. Acaba devlet bana pasaport verecek mi? Pasaport parasını kim karşılayacak? Pasaport vermeyip beni kelepçeli olarak mahkemeye götürürlerse bu durumda ben uluslararası savaş mahkemelerinde yargılanan bir kaçak olmaz mıyım? Diyelim yargılandım ve idama mahkûm edildim. Acaba idamım nerede olacak? Beni burada mı asacaklar, yoksa astıktan sonra mı buraya gönderecekler? Diyelim tabuta koydular gönderdiler. Ya devlet benim bir işbirlikçi hain olduğumu söyler, cenazemin buraya gömülmesine izin vermezse? Hadi yeniden dışarı... Gördün mü bak ne kadar çok sorunla karşı karşıyayım. Oysa senin durum rahat... Seni en fazla asarlar ve şehir mezarlığına gömerler. Ne kadar şanslı olduğunun farkında mısın?"

Osman derin bir nefes aldı:

"Sağol, içimi çok rahatlattın kardeşim!"

Yine de Osman'ın aklı evdeydi:

"Kardeşi de orada bıraktık. Gerçi yanında iyi insanlar var, ama sabah beni arar gözleri. Sence bizi sabah bırakırlar mı?

Kamber, dudaklarını büktü;

"Bilmem. Bizi neden suçladıklarını bile bilmiyoruz? Kim bilir seni belki de alkollü olarak kenti kurtarmaya kalkmakla suçlayacaklardır. Bu durumda, sen, şöyle diyebilirsin: Lütfen alkollü olduğumu kanıtlayan bir delil istiyorum. Onlar da sana balon üfletmeye kalkabilirler. Sen itiraz eder, bin dokuz yüz yirmili yıllarda balon yoktu efendim, dersin!"

"Güzel bir savunma."

"Evet, üstelik şunu da söyleyebilirsin: Bakın kenti elinden kurtardığım işgalci gücün üyesi Kamber'in de bir itirazı yok buna."

"Sen gelirsin diye bonfile alıp özenle hazırlamıştım. Seni de evden mi aldı polisler?"

Kamber uzun süre bağdaş kurduğu için uyuşan bacaklarını açtı. Sağ ayağını öne doğru uzattı, sol ayağını kendine doğru çekip dizine kolunu dayadı.

Kamber törenden sonra üzerine giydiği üniformayı teslim etmek için belediyeye gitmiş, yaşanan olaylar nedeniyle yakası sökülüp birkaç düğmesi kopan üniformayı teslim almak istemeyen görevliyle uzun süre tartışmıştı;

"Bunu ben sana sağlam verdim, sen yırtık getiriyorsun, bu haldeyken bunu teslim alamam," diyordu görevli.

Kamber de ona;

"Kardeşlik, bir nevi savaştan geliyoruz. Hal böyleyken elbiseleri ütüsü bozulmamış halde getirmemin mümkünü yok ki!"

"Ben anlamam," diye diretiyordu görevli. "Sağlam verdim sağlam isterim. Bunlar bana zimmetli."

Kamber sıkıntıyla kafasını kaşımıştı. Laf anlatmak zor olacak gibi görünüyordu:

"Kardeş, işgalci güç olarak şehri verdik, yetmedi elbiseleri de kendi elceğizimle getirdim. Böyle efendi bir işgalci güç askeri bulmuşsun daha ne istiyorsun?"

Görevli, Kamber'in ne dediğini pek anlayamamıştı. Boş bakışlarla baktı;

"Ben onu bunu bilmem elbiseleri ilk verdiğim gibi isterim," diye ısrar etmeyi sürdürdü.

"Bu durumda yapacağın tek şey, savaşırken elbiselerimi kirleten gazilere dava açmak olacak."

Laf anlatmanın zorluğunu gören Kamber, elbiseleri görevlinin önüne atıp belediyeden çıktı. Aslında niyeti Osman'ın eve gitmek, durumuna bakmaktı, ama yolda Süheyla ile karşılaşınca planı bozuldu. Süheyla içten bir gülümsemeyle yaklaştı Kamber'e;

"Kurtuluş törenlerindeymişsin. Arkadaşın biri seni görmüş," dedi.

"Bir nevi kamu göreviydi. Görevden kaçamazdım," diye yanıtladı Kamber.

"Bu küçük şehirde herkes herkesi görüyor," dedi Süheyla.

İleride bir kafeye oturdular. Bir süre sessizce ne söyleyeceklerini, ne konuşacaklarını bilemeden öyle kaldılar. Süheyla hâlâ sımsıcak ve özlem dolu bakışlarla bakıyordu. Sırf söze girmek için Kamber Süheyla'ya, işinden memnun olup olmadığını sordu.

İşleri iyiydi Süheyla'nın, alışmış sayılırdı. İşyerindeki arkadaşları da fena insanlar değildi. Yardımcı olmuşlardı kendisine. Aradan bayağı zaman geçmişti, ama hâlâ Kamber'in neden öyle yaptığını, neden mektubu verip kaçtığını anlamamıştı.

Kamber sıkıntıyla saçlarını karıştırdı:

"Yapılacak başka bir şey yoktu," dedi. "Sen çok iyi bir insansın ve pamuk gibi yumuşak, su gibi duru bir yüreğin var. Sana karşı duygularımda bir eksilme mi oldu dersen, hiç düşünmeden hayır derim. Dahası geçen zamanda seni nasıl özlediğimi anlatmaya kalksam zorlanırım, çünkü şimdi şu anda boğazım kurumaya, kelimeler boğazımda düğümlenmeye başladı bile. Ancak mesele ne sevgi eksikliği, ne duygu kaybı... Benim kafamda başka bir dünya var. Senin kafanda ise öyle bir dünyanın ihtimali bile yok. Bu ne senin, ne de benim suçum. Ben sabah evden çıkıp, akşam eve elimde iki ekmekle dönecek birisi değilim. Sabah evden çıkarım, yolda birisi güzel bir öneri sunar, peşine takılır giderim, belki üç ay, belki üç sene sonra dönerim. Ama belirtmeliyim, peşine takıldığım o kişi değil, hayallerimdir. Ama üç sene sonra dönsem de sanırım elimde ekmek olur!"

"Hâlâ kararlı mısın dünyayı gezmekte?"

"Elbette. Bunu mutlaka yapacağım. Bütün mesele kapıdan çıkabilmekte. Bir yolunu bulacağım. Bir biçimde gideceğim. Ama nereye? Bu ancak yola çıktığımda belli olacak. Ondan sonraki durak yine ondan sonra belli olacak. Ve bu böyle sürecek."

"Burada kalmış olabilseydin, ikimiz..."

Süheyla sözünü tamamlayamadı. Kısa bir sessizlik oldu. Kamber onun ne demek istediğini çok iyi biliyordu.

"Sen o kadar iyi bir insansın ki," dedi, "eğer seni üzdüysem, kırdıysam beni bağışla. Ama bu dünya müzikleri düşüncesi benim

içimde yaşıyor. Canlı bir varlık o. Kulaklarımda çınlıyor, gözlerimin önünden film şeridi gibi geçiyor, kalbim hızla çarpıyor."

"Yine de gitmeden önce bir akşam bana gitar çalmanı çok isterdim. Hani veda müziği gibi bir şey..."

Kamber olur anlamında kafasını salladı:

"Buna nasıl hayır diyebilirim ki?"

İkisi de önüne baktı. Bir süre daha sessizlik oldu. Sonra Kamber, ona kafasındaki düşleri, çeşitli müzikler hakkında yeni öğrendiği şeyleri anlattı. Süheyla onun, konu müzik olunca nasıl kendinden geçtiğini, başka dünyalara uçup gittiğini, anlatırken o anı yaşadığını gözbebeklerinde parlayan ışıltılarda görebiliyordu. Ama işte sevdiği adam, elinden pırr diye uçup gitmişti ve onu kimse buralarda tutamazdı.

Kamber, uzun uzun anlattı, kendinden geçti, ağzıyla gitar açıldı, parmaklarıyla masada tempo tuttu, neden sonra sustu, Süheyla'nın gözlerine baktı;

"Şimdi anlayabiliyor musun beni biraz?" dedi iç çekerek. "Şu karşındaki adama iyi bak. Bu adamda hiç akşam eve gelip, eee sevgilim, bugün işlerin nasıldı? Kasada açık var mıydı? Hedeflediğiniz kotalara yaklaştınız mı, diyecek ve o gün bilmem ne kadar ciro yaptığınızı, para sayma makinesi bozulunca işlerin nasıl zorlaştığını, zaten o makinenin bir türlü normal çalışmadığını, bankanın da yeni bir makine göndermediğini, sonracığıma efendim, bilmem hangi yanlış çalan alarm sonucu polislerin nasıl heyecanla bankaya geldiklerini, çok komik bir görüntü olduğunu falan filan dinleyip de zevk alacak bir insan tipi var mı? Ve otuz sene kırk sene aynı şeyleri konuşmakla geçer mi? Düşünsene evdeyiz, el ele tutuşmuşuz, başını göğsüme koymuşsun, müzikçalarda romantik bir melodi çalıyor ve aramızda şöyle konuşmalar geçiyor:

"Seni çok seviyorum hayatım."

"Ben de."

"Bugün yanlış alarm çaldı ortalık ayağa kalktı, polisler bankayı bastı. Çok komik bir tabloydu. Orada olup manzarayı görmeni çok

isterdim. Çünkü aşkım, ben güzel şeyleri seninle paylaşmayı çok seviyorum."

"Evet hayatım. Paylaşmak çok güzel ve güçlü bir duygu olup bu aşkımızın büyüklüğünün kanıtıdır! Düşünsene bankanın alarmı çalıyor ve biz bunu paylaşıyoruz. Ne muhteşem, ne duygulu, ne alarmlı, ne paylaşımlı bir aşk!"

Süheyla, Kamber'e gülümseyerek bakıp kafasını iki yana salladı;

"Sen hiç değişmeyeceksin," dedi.

Bir saate yakın birlikte oldular. Sonra kafeden çıkıp kentin küçük parkında dolaştılar. Baharın romantik kokuları akşamın alacakaranlığının eteklerine yapışmış kentin üstüne çöküyor, ağaç dallarında akşamı karşılayan kuşlar günün son notalarını mırıldanıyor, son yiyecekleri toplamak için çimenlerin üstüne inip kalkıyorlardı. Arada ağaçların yeşile bezenen dalları hışırdıyor, ılık bir yel parçası ikisinin saçlarını okşuyordu. Doğudan dağların tepesinde henüz tutuşmamış ayın beyaz gövdesi, geceliğini giymeye hazırlanan gökyüzünün göğsünde belirmeye başlıyordu.

Birlikte yürürken zaman nasıl geçti anlamadılar. Hava kararmış, gökyüzünde yıldızlar nazlı nazlı gece gezmesine çıktı. Kamber'le Süheyla vedalaştılar. Süheyla, Kamber'den, gitmeden önce son bir kez ona gitar çalacağına dair bir kez daha söz aldı. Evet, Kamber ona gitmeden önce son bir kez konser verecek, en hüzünlü parçaları çalacak, dünyanın ılık meltemlerini kulaklarına dolduracaktı.

Kamber, Süheyla'dan ayrılıp eve gittiğinde hava çoktan kararmış, annesi sofrayı hazırlamış, babası kara gözlükleri ve suratındaki birkaç günlük sakalıyla masanın başına oturmuş, yemeye başlamıştı.

Annesi Kamber'in önündeki tabağa yemek koydu. Az önce Süheyla ile olan veda gibi birliktelikten etkilenmiş olan Kamber'in iştahı kapanmıştı. Oysa onu görmeden önce kurt gibi acıktığını hissediyordu. Kamber, annesine tabağına çok yemek koymamasını söyledi. Baba hemen atıldı:

"Ne o, şehri kurtardığınız için ziyafet mi çektiler size?" dedi.

"Nerde o incelik bizim belediyede?" dedi Kamber. "Simit bile vermediler koca gün." Ağzına küçük bir ekmek parçası attı:

"Sen gelmedin mi törenlere?"

Babadan önce anne karıştı söze:

"O kahveden çıkmaz. Kâğıtları görünce her şeyi unutur. Hatta kör olduğunu bile..."

"Zaten iyi ki orada değilmişsiniz. Tören törenlikten çıktı, ortalık karıştı. Ayrıca kâğıt oyununun babamın gözlerine iyi geldiğini söylemiştim," dedi Kamber.

Annesi küçük bir kahkaha attı:

"Nasıl körlükse? Evde görmüyor, kahvede kâğıt oynarken gözeri aniden açılıyor!"

Baba, ağzının kenarını elinin tersiyle sildi;

"Tanrı öyle istiyorsa bunda yapılacak bir şeycik yok," dedi. "Kahvede görmemi istiyorsa tanrının emirlerine karşı çıkacak değilim. Ne de olsa ben inançları yerinde, tanrıya bağlı bir insanım."

Anne yine kesik bir gülücük patlattı:

"Yani şimdi senin kahvede kâğıt oynamanı Tanrı mı istiyor?"

"Bu konuda açıkça şöyle ya da böyle diyemem. Ne de olsa bizzat Tanrının ağzından bunu duymuş değilim. Ama kahvede gözlerim açıldığına ve kâğıtları görebildiğime göre, tanrının bir bildiği var demek."

Kamber karıştı lafa:

"Baba senin gözler de kontörlü telefon gibi. Eve gelince kontörler bitiyor, kahvede her şey bol!"

"Gözlerimle uğraşmayı bırakın!" diye sesini yükseltti Mehmet Usta; "Tanrı ne yapacağını sizden iyi bilir. Siz kendi işinizi yapın yeter!"

Yemeğin ardından Kamber terasa çıkmış, gökyüzünü seyre dalmış, gitarının tellerini okşamış, öyle iki saat kadar geçirdikten sonra yorucu bir günün etkisiyle gözleri kapanmaya başlayınca aşağıya odasına inip yatağa uzanmış ve uyuya kalmıştı.

Öyle ne kadar kaldı bilmiyordu, ama sokak kapısının yıkılırcasına vurulmasıyla gözlerini araladı.

Gürültüye annesi ile birlikte babası da fırlamıştı yataktan. Kapıyı anne açtı. Korkmuştu. Kapıda polisleri görünce daha da korktu. Suratı kireç gibi bembeyaz kesildi. Kamber'i soruyordu polisler. Ne için sorduklarını öğrenmek istedi kadın.

"Önemli bir şey değil," dedi elinde telsiz olan polis ve bugün törenlerde görev alan herkesin ifadesinin alınacağını, başka bir durum olmadığını ekledi.

Madem önemli bir şey yok, insanları neden gündüz değil de gecenin bu vaktinde götürdüklerini sordu anne.

Polis, kendilerinin emir kulu olduğunu, öyle emir verildiği için bu saatte geldiklerini anlattı.

Yine de tatmin olmamıştı kadın. O sırada Kamber de gelmişti yanlarına. Durumu bir de o sordu.

Polis ona da aynı şeyleri tekrarladı, üstünü giyip kendileriyle gelmesini yineledi.

Kamber annesi ile babasına önemli bir şey olamayacağını, törenlerde küçük çaplı bir arbede yaşandığını anlattı.

Babası kara gözlüklerini takmış, sırtında eskimiş atletiyle Kamber'e bakıyordu:

"Arbedeyi sen mi çıkardın?" dedi.

"Yok, ben çıkarmadım," dedi Kamber; "Ama belediye başkanı bizim yevmiyenin üstüne yatmaya çalışıyor olabilir!"

Baba, Kamber'in sözlerini kafasında tarttı:

"Evet, mantıklı bir açıklama bu. Her şey beklenir ondan!"

"Eğer öyleyse, biz alacağımızdan vazgeçiyoruz. Oğlumu götürmeyin," dedi anne.

Polisler de şaşırmıştı:

"Yok öyle bir şey teyze," dedi elinde telsiz bulunan polis. "Bu ifade alma işi savcının emri. Belediye başkanıyla ilgisi yok."

"Peki, belediye başkanını da aldınız mı evden?"

Polis şaşırmıştı:

"Belediye başkanını neden alalım ki?"

"Bizim çocuğu neden alıyorsunuz o zaman? Demek belediye başkanının parmağı var işin içinde," dedi baba, "İyi tanırım ben Kel Abdi'yi. Bu evi yaparken de ceza kesmişti bana. Para için her şeyi yapar o!"

Kocasının ileri geri konuştuğunu gören Ayten araya girdi.

"Sus, şimdi seni de götürecekler," diye susturmaya çalıştı.

Mehmet Usta, eliyle sen karışma der gibi bir işaret yaptı karısına;

"Gözlerim görüyor olsaydı şimdi gider dayanırdım Kel Abdi'nin kapısına! Fırsat bu fırsat o zaman kestiği cezanın hesabını da sorardım."

Kamber üstünü giyindi, kapıdan çıkarken babasına döndü;

"Endişelenecek bir durum yok. Parayı kimseye bırakmam, merak etme!" dedi.

Baba da kapının önüne kadar çıkmıştı:

"Eğer sen alamazsan bana söyle, ben alırım."

Yolda polis arabasında ilerlerken elinde telsiz olan polis Kamber'e babasının gözlerinin görüp görmediğini sordu.

"Bazen görür bazen görmez," dedi Kamber.

"O nasıl şey öyle," dedi polis.

"Bizim devlet gibi işte," diye açıkladı Kamber. "Canı isterse görür, istemezse görmez!"

Emniyet Müdürlüğü evlerinden alınıp getirilenlerle doluydu. Kamber nezaret işlemi için sıra beklerken daha önce de burada yattığı için kendisini tanıyan nezaret polisini gördü.

"Oooo bakın kimler de gelmiş!" dedi polis. "Sen olmasan şaşardım."

Kamber lafı yetiştirdi:

"Zaten ben de, ben olmazsam bu polis arkadaş şaşar diye düşündüğümden, yani sırf seni şaşırtmamak için buradayım!"

Bu sözler polisi kızdırdı:

"Kendini çok komik sanıyorsun, ama ben fazla komik insanları sevmem bilmiş ol!" dedi ve Kamber'den kemerini, ayakkabı bağlarını, üstündeki parayı, cüzdanı çıkarmasını istedi. Kaydını yaptı, uslu durmasını, ileri geri konuşup kimsenin rahatını bozmamasını söyleyip nezarete götürdü. Nezarethaneden içeri girerken Kamber ona şöyle diyordu:

"Nezarethanedekilerin rahatını düşünmen beni çok duygulandırdı. Müşteri memnuniyeti için bu kadar hassas olman gurur verici bir şey. Ama madem müşteri memnuniyeti konusunda bu kadar hassassın görevli nöbetçi polis odasındaki arkadaşlarını uyar, çünkü içeriye çok gürültü geliyor!"

Şu anda, birkaç saatten fazla bir zamandır tıkıldığı nezarette Osman'ın gelişiyle vakit daha çabuk ve eğlenceli geçiyordu. Kamber ona takılıyor, o Kamber'e yanıt veriyor, zaman ilerliyordu. Bu arada eskisi gibi yoğun olmasa da hâlâ tek tük getirilenler oluyordu. İçerisi tamamen dolmuş, neredeyse kımıldayacak yer kalmamıştı.

Bu sırada, gömleği kanlar içinde birisini getirdi polis. Kara suratlı ufak tefek bir adamdı bu yeni gelen ve gözlerine kan oturmuştu. Kamber onun perişan halini görünce yanlarında yer açtı. Üzerini kanlı görünce meraklanmıştı içerdekiler. Neden burada olduğu soruldu adama.

"İnce iş," dedi kısaca adam.

"Bizimkinden daha ince iş olamaz," dedi Osman.

"Sen de törende miydin?" diye sordu birisi.

"Adamın üstü başı kanlı görmüyor musun?" dedi Kamber. "Bizimki kansız bir darbeydi! Bunun da bir törende olduğu açık, ama daha ziyade cenaze törenindeymiş gibi bir havası var!"

Adam kısaca buraya neden geldiğini açıkladı: Kaynanası ve kayınbiraderini bıçakla delik deşik etmişti.

"Geçmiş olsun dayı," dedi hırsız Behzat ve arkadaşı.

Kamber lafa karıştı hemen:

"Asıl ölenlere geçmiş olsun. Dayı işi bitirmiş, infazları yapmış, şimdi aramızda!" Sonra yanındakilere döndü;

"Sizler sıkışın biraz bakalım" dedi. "Katil bey buralarda uzun süreli ikamet edeceğe benziyor. Katil beyefendiye geçici değil, kalıcı konut statüsünde geniş bir yer açalım, iyi ağırlayalım. Ne de olsa icraatı büyük ve buralarda kalıcı!"

Yandakiler sıkıştılar, gömleği kan içindeki adam biraz daha rahat oturdu.

"Çok sinirlendirdiler beni, kaynanayla kayınbirader," diye anlatıyordu adam Kamber'e. "Vır vır vır... Karımın da aklını çeldiler, evimden aldılar kendi evlerine götürdüler. Verin karımı derim, vermezler. Çocuklar da var. Daha önce de birkaç kez aklını çelip götürmüşlerdi kadını. Bir keresinde odunla dayandım kapıya. Birkaç etkili odun darbesinden sonra benim kadını geri aldım. Bu kez odun modun yetmedi. Zırt pırt götürmeler. Neymiş aldığım para eve yetmiyormuş, kızı gün yüzü görmüyormuş. Dedim kaynanaya, ben senin kızını Osmanlı sarayından almadım. İşte senin durumun da meydanda... Rahmetli kayınpeder iyi bir adamdı. Aha bu kadının dırdırından bir gece kalbi duruverdi. Yaşarken yüzü hep asık, hep kahırlı, hep gergindi. Öldüğünde morgda baktım adamın yüzüne, inanın bana, onu o kadar mutlu ve huzurlu görmemiştim hiç. Adam bana, sen bunlara uyma diyordu. Ben de uymamaya, kulaklarımı tıkamaya çalışıyordum, ama kadında bir dil var darbeli matkap gibi, insanın kulağının zarını deliyor. İşitmemek mümkün değil. Be kadın dedim, düzenli çalışıyorum. Ayrıca bazen pazar günleri bile yevmiyeli işlere gidiyor, inşaatlarda kürek sallıyorum. Az para alıyormuşum. Aha, devlet çok para verdi de ben mi reddettim? Paraları aldım da pavyonda kumarda mı yedim? Tamam, gençliğimde bunların hepsini yapmadım değil, yaptım. Ama on beş sene evvel hepsine tövbe ettim. Hani diyeceksin tövbe etmesen ne yapacaksın? Hangi parayla pavyona kumara gideceksin? Ama

bıraktım hepsini, kazandığımı eve getiriyorum. Kiraydı, odundu kömürdü, elektrik su parasıydı, çocukların okul masraflarıydı derken, para yetmiyor! Bana az para kazanıyorsun diyen kadının çocuğunu da, yani bizim kayınbirader olacak öküzün çalıştığını gören olmamıştır. O da alttan alta fitili ateşliyor. Oğlum evladım, kardeşim yapma etme sus derim, yok bu susmaz. Bu bir söylüyor kaynana iki. Kaynana iki söylüyor bu arkadan gazlıyor. Hani ben gençliğimdeki gibi olsam, bunları on sene evvel temizlerdim de... İşi tanrıya bıraktım. Bıraktım bırakmasına, ama bekle bekle tanrıdan ses yok. Dedim yüce Rabbimin işleri çok yoğun, her şeyi ondan beklemeyelim, kendi işimizi kendimiz görelim, dayandım kapıya. Dedim, verin benim kadınımı ve çocukları. Aman bunda, yani kaynanada bir cayırtı, cama çıktı nasıl bağırıyor, inan bana itfaiye sireni yanında dilsiz kalır! Yapma etme kadın, diyorum, herkeslere rezil olduk. Bu kayınbirader olacak öküz de gazlıyor, dışarı gelirse beni bilmem ne yapacağını söylüyor. 'Gel len' dedim. Laf aramızda kardeş, benim gençliğimde de ufak yollu bir icraatım olmuştu. Bir kavgada küçük çaplı bir eserim vardır. Elimde çakıyla yoklamıştım birisini. İki ay kadar yatıp çıkmıştım."

"Yani bu konuda tecrübeli bir arkadaşsın!"

"Evet, ama bu kez büyük oldu."

Kamber elini adamın omzuna koydu:

"Zaten hep aynı seviyede iş yapmak, kendini tekrar etmek sana yakışmazdı dostum. Ben hep meslekte ilerleme ve yenilenme taraftarı olmuşumdur!"

"Neyse, bütün mahalle ayağa kalktı. Bu arada elinde sopayla bizim öküz kayınbirader ve arkasında kaynana kapıya çıktılar."

"Bak asıl yanlışı burada yapmış kayınbirader zaten," dedi Kamber; "Sopa senin tarzındı. Yanlışlık yapmış."

"Aynen öyle. Dedim, evladım, çocuğum, öküzüm, ulan ayı kırması! Dikkat edersen saf ayı demiyorum, ayı kırması diyorum. Çünkü ayı demek, saf ayılara hakaret olur. Çünkü malum ayı dediğin ağzının tadını bilir. Bunun önüne ayakkabı köselesi koy, bedavaysa ne

olduğunu sormaz yer. Yeter ki beleş olsun! Bu arada kaynana da açmış ağzını yummuş gözünü, ağza alınmayacak sözler. Sanki kadın Hürrem Sultan, sarayı yönetiyor, ben de kapıkulu... Bir de odunla saldırmasınlar mı üzerime. İşte her şey orada oldu. Çektim bıçağı..."

Osman karıştı söze:

"İkisi de gitti mi?"

"Gitti."

Tam o sırada kapı açıldı, üzeri kanlı adamı bazı işlemler için dışarı çağırdı polis, bu arada yanında getirdiği yaşlı adamı içeriye bırakırken;

"Dedeye iyi bakın," dedi. "Böyle yaşlı göründüğüne bakmayın, sizin gibi sahte değil, gerçek bir gazidir. Bugün ilk kurşunu atıp savaşı başlatan da odur."

Beyaz sakallı, yanaklarının üstünde ince ince kırmızı kılcal damarları belli olan yaşlı adamın elmacık kemiklerinin üstündeki bu kırmızılıklar ona canlı ve sevimli bir hava veriyordu. Orta boyluydu, sırtı hafif kamburlaşmış, bedeni öne doğru eğilmişti. Kamber, ayağa kalktı, ihtiyarın elinden tutup az önce katilin boşalttığı yere oturmasına yardımcı oldu.

"Hoş geldin gazi dede," dedi. "Ve geçmiş olsun."

"Sağol," dedi ihtiyar, gözlerinde hâlâ içine düştüğü durumu anlayamamışlık, biraz korku, biraz tedirginlik ve aynı zamanda kendisini buraya getirdikleri için kızgınlık vardı.

"Hayırdır!" dedi Osman. "Seni neden getirdiler dede?"

Yaşlı adam kafasını omuzlarını yukarı doğru oynattı;

"Bilmiyorum."

Kamber karıştı söze:

"Sen de bugün törenlerdeydin."

Osman, yaşlı adamı şimdi anımsamıştı;

"İşte bu ihtiyar karıştırdı bugün ortalığı," dedi.

Yaşlı adam pantolonun cebinden buruş buruş olmuş mendili çıkarttı, alnında biriken teri sildi.

Kamber:

"Peki, seni neden getirdiler?"

"Bir bilsem?"

"Az önce polis senin silahla ateş ettiğini söyledi."

"Bir kere o mavzerdi. Benim rahmetli babamın mavzeriydi. O mavzer aha Kurtuluş Savaşı'nda, bu şehrin kurtuluşunda babamın elindeydi, düşmana ateş ediyordu. Ama işe bakın ki siz, ateş ettiği için o zaman babama madalya verdiler, şimdi bu yüzden beni tutukladılar!"

"Ama o gerçek savaşta ateş etmişti, sen törende..."

Yaşlı adam kızdı:

"Ben de Kore'de savaştım. Evet, yanlış duymadınız, Kore'de..."

Kamber gazinin sözünü kesti:

"Sen neden savaşmıştın Kore'de?"

"Neden mi? Ne demek neden? Keyfim için değil herhalde, vatan için."

"Dede, Kore nere bizim memleket nere? Koreliler gelip işgal mi ettiler burayı?"

"Ben onu bunu bilmem. Vatan için gideceksiniz dediler, gittik. İşte orada gazi olduk. Her sene gelirim buraya. Tören mören anlamam ben! Babamın elbiselerini giyer, şanlı madalyalarını ve benim madalyaları göğsüme takar, belime altı patları sokar, sırtıma mavzeri kuşanır, fişekliği de takarım. Tören yerine gider, gazilerin önüne geçer elin gâvuruna dersini veririm. Basarım fişeği, basarım fişeği."

Osman girdi araya, Kamber'i işaret ederek:

"İyi de bugünkü tören piyes gibi bir şeydi dede," dedi. "Aha bak fişeği bastığın adamlardan biri burada yanında oturuyor."

Kamber yeniden söze karıştı:

"Sen de hep yanlış yere ateşliyorsun fişeği dede. Orada Korelilere, burada bize. Neyse ki tanrı yengeyi korumuş yani!"

Yaşlı adam irkildi, Kamber'e yan yan baktı;

"Fişeği basarım dediysem, üstüne değil, havaya," diye düzeltti.

"Ama bak senin katkılarınla ortalık karıştı, şehir de tam kurtulamadan kaldı," diye laf yetiştirdi Kamber.

Yaşlı adam savunmaya geçti:

"Bir tek ben değildim ki... Herkes bastı fişeği."

İhtiyar adam buruşuk mendilini alnında dolandırırken Kamber ona seslendi:

"Ama bak seni de içeri aldılar," dedi, "Şehri kurtarırken esir düştün dede!"

Yaşlı adam bu kez iyice sinirlendi;

"Ben esir düşmem!" dedi kesin bir dille. "Kimmiş beni esir alacak? Alınlarını karışlarım ben onların! Kendi memleketimde esir düşmek ha!"

Osman;

"Öyle diyorsun ama işte içerdesin dede. Esir düşmediysen neden buradasın? Bak senin rahmetli gazi babana madalya vermişler, sana katıksız oda hapsi!"

İhtiyar atıldı:

"Benim de madalyalarım var."

Osman cevap yetiştirdi;

"Bu durumda madalyalı bir tutuklu oluyorsun dede. Sonuç bu işte..."

Kamber, yaşlı adamın kulağına sokuldu:

"Şimdi seni kurtaracak birileri lazım dede. Var mı dışarıda kurtarıcı yakınların. Çoluk çocuk, torun falan?"

Yaşlı adam, yanındakilerin ciddi olup olmadıklarını anlamak için suratlarını dikkatle süzdü;

"Var elbet," dedi.

"Şimdi seni neyle suçlayacaklar dede?" diye sordu Kamber ve

sözlerine devam etti. "Şehri kurtarırken aşırıya kaçmakla mı, şehir merkezinde havaya ateş etmekle mi?"

İhtiyar adam, Kamber'e ters ters baktı;

"Kurtuluş Savaşı'nda izinle mi ateş edecektik yani?" dedi. "Sayın vali bey, şehri kurtaracağız, düşmanı ezebilir miyiz? Böyle mi diyecektik?"

"Ama bu tören dede," diye konuştu Osman.

Yaşlı adam sesini yükseltti;

"Ben tören mören anlamam. Düşman düşmandır!"

Kamber gülümsedi:

"Ama bak düşman yanında oturuyor dede!"

İhtiyar adam Kamber'i süzdü:

"Senden düşman olmaz, sen bizim çocuksun."

"İster misin yarın seni mahkeme, şehri kurtarırken ruhsatsız silahla meskûn mahalde havaya ateş etmekten hapse atsın?" dedi Kamber.

Yaşlı adam irkildi. Alnında ter damlacıkları belirdi. Kırışık mendiliyle alnındaki teri sildi.

"Muharebe meydanı meskûn alan mı olurmuş?" dedi.

Tam o sırada nezarethanenin demir kapısı gıcırdadı, polis, katili geri getirdi, kapıyı kapatıp gitmeden önce içeriyi süzdü, Kamber'in yaşlı adamla yan yana oturduğunu gördü;

"Dede!" diye seslendi. "Yanında oturduğun adam işgalci gücün askeridir, dikkat et kendine!" Kendi sözlerine kendisi güldü polis, kapıyı kapatıp gitti.

Kamber yanındakilere biraz daha sıkışmalarını söyledi, katili yanlarına çağırdı. Katil, yerdekilerin üstüne basmamak için dikkatli adımlarla Kamber'in yanına geldi, açılan yere çöktü.

"İfademi alacaklardı, sonra vazgeçip sabaha bıraktılar," diye açıklama getirdi. Yaşlı adam yeni gelenin kanlı üstünü başını görünce tedirgin oldu. Kamber yaşlı adama katili işaret etti:

"Kaynanasıyla kayınbiraderini doğramış."

Yaşlı adam biraz da çekinerek, kısık sesle;

"Neden?" diye sordu.

Kamber düşünmeden yanıt verdi:

"Kaynanayla kayınbiraderin işgalci düşman güçleriyle işbirliği yaptığını tespit etmiş de ondan!"

İhtiyar adam, üstü kanlı adamı yan gözle süzdü, bir şey söylemedi, sustu.

Nezarethanedeki hava iyice ağırlaşmış, içeriye yoğun biçimde ter kokusu çökmüştü. İlerleyen saatlerde birkaç kişi daha getirdiler nezarethaneye. Ama bunları ne Kamber, ne Osman gördü. Çünkü uyku ağır basmış, gözleri kapanmıştı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Gece yarısı evden paldır küldür götürülmesi evde biraz korku, biraz panik yaratmış, Ali Kamber'in anneyle babası birbirine girmişti;

"Bir çocuğuna sahip çıkamadın!" diye bağırıyordu Mehmet Usta.

Ayten de altta kalmıyor;

"Asıl sahip çıkması gereken sensin, ama ilgilendiğin yok," diye cevap veriyordu.

Sonra öfke Kamber'e dönüyor; bu yaşa gelip hâlâ bir baltaya sap olamamak, doğru düzgün bir iş bulamamakla suçlanıyordu.

"Kazık kadar adam oldu hâlâ ipsiz sapsız dolanıyor, elinde çalgı gece gündüz tıngır tıngır kafa şişiriyor!" diye söyleniyordu Mehmet Usta. "Ben onun yaşındayken gurbet ellerde o şehir senin bu kasaba benim dolanır, çadırlarda yatıp kalkar, taş kırar, ekmek parasını çıkartırdım. Bunun ise ne yaptığı belli değil."

Aslında Ayten de kızıyordu oğluna ama yine de laf söylemek içinden gelmiyordu;

"Böyle diye diye sonunda kaçacak çocuk bu evden," diyordu.

"Pöh!" diyordu Mehmet Usta; "Kaçacakmış! Nereye? Kim ona bedavadan ekmek verecek? Hem aslında gitse fena olmayacak. Bu kaçıncıya başı derde giriyor? Kaçıncıya içeri giriyor? Bu yaştan sonra onun peşinde mi dolaşacağım?"

Ayten sonunda başına örtüsünü takmış, sırtına mantosunu atmış;

"Hadi gidelim bakalım çocuk ne halde? Nerede öğrenelim," demişti.

Yaşlı adam, kara gözlüklerini duvara dikmiş;

"Nereye gidecek mişim ben gecenin bu saatinde? Hem ben gündüz göremiyorum ki, gece göreyim. Kör bir adamın ne faydası olur sana?" demişti.

Kadın da;

"Gecenin bu vaktinde beni karakollara yalnız göndermeye utanmayacak mısın?" diye çıkışmıştı kocasına ve öyle sert bakmıştı ki, ihtiyar adam daha fazla itiraz edecek gücü kendinde görememiş, gömleğini, pantolonunu giyip kadının peşine düşmüştü.

Karı koca Emniyet Müdürlüğü'nün önüne geldiklerinde orasının hayli kalabalık olduğunu görünce biraz da şaşırmışlardı. Çünkü böyle bir şeyi beklemiyorlardı ve bu yüzden daha fazla heyecanlanmışlardı. Sonra oradakilerin hemen hemen tamamının gündüz törenler dolayısıyla evlerinden götürülen insanların aileleri, tanıdıkları, anne baba, kardeşleri olduklarını anlayınca, en azından yalnız olmadıklarına görüp hem biraz rahatlamışlar, ama aynı zamanda, bu kadar insanı içeriye attıklarına göre, acaba büyük bir bela mı var ortada diye endişelenmişlerdi.

"Bütün şehri buraya toplamışlar," diyordu Mehmet Usta. "Belediye başkanı Kel Abdi'nin işi bu. Çocuklara parayı vermemek, üstüne yatmak için topladı onları buraya! Tanırım ben o hödüğü!"

İhtiyar adam gecenin bu vaktinde gözünde hâlâ kara gözlükler, etrafına topladığı insanlara durmadan konuşuyor, derin analizler yapıyordu:

"Şehri kurtarmakmış! Pöf! Kel Abdi mi kurtaracak şehri? Parayı görsün bizlerle beraber satar o şehri. Para için yaptı bunu o. Çocukların parasının üstüne yatacak!"

Arada Ayten kocasının kolunu dürtüyor, çok konuşmamasını, başlarının belaya gireceğini fısıldıyordu kulağına. Yaşlı adam aldırmıyor, inadına sesini daha da yükseltiyordu.

"Dünyanın neresinde görülmüş törene katılanların tutuklandığı? Assalardı bari!"

Emniyet Müdürlüğü'nün önündekiler Mehmet Usta'nın sözlerine hak verdiler. Dışarıda giderek daha fazla kalabalık toplandığını gören emniyet amiri, ön kapıdaki nöbetçi polise, dışarıdakileri evlerine gitmeleri için uyarmasını söyledi.

"Mühim bir şey yok," diyordu polis kapının önünde bekleyenlere. "Onların burada tutulması sadece formalite, yarın bırakılacaklar."

Mehmet Usta;

"Formaliteden içeri atmak mı olurmuş?" diye sesini yükseltiyordu. "Madem formaliteden içeri attınız şimdi bırakın insanları, yarın gelip formaliteleri yerine getiriler."

Polis, bunu yapamayacaklarını, çünkü gözaltına alınma kararının savcıya ait olduğunu söylüyordu.

Yaşlı adam hemen yanıt veriyordu:

"Kel Abdi'nin emridir bu iş. Onu getirin asıl buraya."

Anne, polisten, bir ihtiyacı var mı yok mu sormak için kısa bir süreliğine Kamber'i görmek için izin istedi.

Polis bunun mümkün olamayacağını söyledi.

Fakat bu gece en sıkıntılı ve garip durumda olan kişi ise Kel Abdi'nin emriyle törenlerde kenti simgeleyen beyazlar içindeki Hatice idi. Uygun bir aday bulamayınca, belediye başkanının emriyle, beyaz elbiseler giydirilmiş, ellerine zincir bağlanmış, törene katılması sağlanmıştı. Aslında Hatice'nin aklının ucundan geçmezdi böyle bir role bürünmek. Hatta kendisine başkanın emri iletildiğinde önce şaşırmış, sonra heyecan nöbetine girmiş, paniklemiş, kararlı biçimde, "Asla olamaz!" demişti.

Üstelik kendisi altı aylık nişanlıydı ve yakın zamanda gerçekleşecek evliliği için hazırlık yapıyordu. Çekincesi, nişanlısının böyle bir şeye izin vermeyeceğiydi. Ayrıca törenlerde binlerce kişinin önünden geçmek ona ayıp bir şey görünüyor, konu komşu ne der, diye söyleniyor ve asla yapmayacağını tekrarlayıp duruyordu. Ama emir büyük yerdendi, başka da yapacak bir şey yok gibi görünüyordu. Dahası zaman da kalmamıştı. Çünkü rol için belirlenen genç kız

son anda törenlere katılmaktan vazgeçmişti. Daha doğrusu, babası izin vermemişti. O gelmeyince planlar altüst olmuş, durum Abdi beye iletilmiş, başkan köpürmüş;

"Hay sizin yapacağınız işe! Bir kız bile bulamadınız, şehir size kalsa ortalığı bok götürür!" diye bağırmış, başka kimi bulabileceklerini sormuştu. Hatta bir ara Yasin beye;

"Madem bir kız bulamadın, o zaman senin kızın çıksın oraya," demiş, Yasin bey yanaklarına kadar kızarmış, ıkınmış sıkınmış, sonunda kızının çok hasta olduğunu, ateşler içersinde yattığını, yoksa saygıdeğer başkanın söylediği her sözün kendisi için emir olacağını, ancak elde olmayan nedenler yüzünden başka birisini bulmak zorunda olduklarını söylemiş, bu arada sırtı sırılsıklam su kesmiş, alnından aşağı boncuk boncuk ter damlaları dökülmüştü. İşte tam o sırada odaya elinde kahve fincanıyla Hatice girmiş, başkana her sabahki orta şekerli kahvesini getirmişti. Hatice fincanı masanın üstüne bırakıp tam kapıdan geri çıkıyordu ki, Abdi beyin aklına o dehşetli fikir gelmiş;

"Buldum!" diye bağırmıştı.

Beyazlar içersinde kenti simgeleyip işgalci güçlerin elinden kurtarılacak o kız neden Hatice olmasındı?

Başkanın keşfi yardımcıları tarafından alkışlarla karşılanmıştı.

"Çok iyi bir fikir," diyordu kendi kendisini takdir ederek Kel Abdi. "Hem Hatice'nin tipi de halk tipi! Böylece yalnız şehir değil, halk da esir düşmüş mesajı veriyoruz!"

Yeğen Cenap da durumdan memnundu. Ama memnuniyetinin asıl nedeni Yasin beyin işi beceremeyip zor durumda kalmasındandı;

"Gerçi sayın başkan amcacığım," diye söze karıştı. "Şehirler içindekilerle birlikte esir düşer diye biliyorum ben. Şehir esir olsun da, içindeki halk özgür olsun, pek duymadım daha!"

Başkan, Cenap'a ters ters baktı;

"Zaten doğru dürüst bir şey söylesen dişimi kırardım!" dedi. Sözlerine devam edecekti ki Cenap araya girdi:

“Tabii başkan amcacığım, bu bizim suçumuz değil. Yasin bey işini doğru dürüst yapabilse böyle şeyler olmayacaktı. Ben olsaydım bir değil yüz tane kız bulurdum.”

Yasin bey kıpkırmızı kesildi.

Kel Abdi, Cenap’ı susturdu;

“Şehir pavyonunda o kadar kadın çalışmıyor,” dedi.

Cenap amcasının ne demek istediğini anlamamıştı;

“Anlamadım?” dedi.

Abdi bey açıkladı:

“Nasıl olsa sen kızları pavyondan bulup getirirdin. Onu demek istedim. Yüz kadın yok buralardaki pavyonda. En fazla yirmi kadın vardır.”

Bu kez Yasin bey memnuniyetle gülümseyerek intikam fırsatını kaçırmadı:

“Hem kızın dansöz kıyafetiyle önde yürümesi skandal yaratırdı!”

Aslında Abdi bey gülecekti de, kendini tuttu. Ne de olsa Yasin beyin laf çarptığı kişi yeğeniydi ve bu lafın bir ucu da akrabalık nedeniyle kendisine dokunuyor olabilirdi;

“Sen de amma espriliymişsin de haberimiz yokmuş Yasin bey!” diye konuştu alaycı bir şekilde. “Bu durumda dansöz önden yürür sen de organizasyondan sorumlu başkan yardımcısı olarak kadınla karşılıklı göbek atardın!”

Cenap geri kalmadı, lafı yetiştirdi;

“Ben de Yasin beye para takardım!”

Yasin bey, Cenap’a baktı öfkeyle. Sanki ağır şeyler söylememek için son anda dizginlemişti kendini.

Cenap oralı olmadı, başkan amcasına baktı;

“Hatice iyi fikir de başkan amca,” dedi, “bence biraz kilolu gibi.”

“Ne olmuş hafif kiloluysa? Defile mi yaptıracağız orada? Manken mi olacak yani?” Abdi bey kafasını iki yana salladı. “Nereden aklına gelir böyle abuk sabuk şeyler bilmem?”

Cenap görüşünü açıklamaya girişti:

"Yani amcacığım bu sözleri şunun için söyledim; Esir düşmüş, esaret altında birisi eziyetten, ekmeksizlikten, gıdasızlıktan, açlıktan, kederden, elemden zayıf düşer. Misal, toplama kampları filmlerini anımsayın. Hatice hanım ise maşallah, besiye çekilmiş gibi. Hani gören demez mi, işgalciler amma iyi bakmışlar kadına!"

Abdi bey kahvesini bitirmişti. Elindeki fincanı masaya koyup ayağa kalktı:

"Sen de amma abarttın," dedi. "Duyan da Hatice'yi obez sanacak. Gayet güzel yapar o kız bu işi. Çağırın bana Hatice'yi."

Hatice odaya çağrıldı. Başkan düşündüğü görevi anlatmaya başlayınca Hatice'nin yanakları güneş altında kavrulan domatesler gibi kızardı, alnından aşağı ter damlacıkları süzülürken kalbi küt küt atıyor, oracıkta düşüp bayılacak gibi oluyordu. Hani o manzarayı gören birisi, başkan bey Hatice'ye, az önce annesinin, babasının, nişanlısının aniden öldükleri haberini veriyor sanabilirdi. Çünkü başkan anlattıkça Hatice'nin suratı kızarıklıktan morartıya dönüyor, soluk borusuna tıkanan koca bir yumru soluk alıp vermesini engelliyordu. Bir süre sonra Hatice, Kel Abdi'nin söylediklerini duyamaz olmuştu. Orada ne kadar kalmış, başkan başka neler anlatmış, odadan dışarı nasıl çıkmış, bunların hiçbirisini hatırlamıyordu. Sadece yarı gerçek yarı rüya, başkanın sözleri kulaklarında çınlıyordu. Çay ocağı taburesinde bir süre öylece kaskatı oturdu. Çaycı Rıza'nın verdiği bir bardak sudan küçük yudumlar içmeye çalışırken bardak elinden kayıp yere düştü, beton zeminde parçalara ayrıldı.

Kendine gelmeye başladığında çaycı Rıza elindeki limon kolonyasını Hatice'nin burnuna dayamış koklatıyordu.

Hatice'nin fenalaştığı haberi makam odasına ulaştığında Abdi ve yardımcıları hazırlıklar üzerinde son gözden geçirmeleri yapıyorlardı. Çok geçmeden Hatice yeniden odada, başkan beyin karşısındaydı.

"Bu görevi asla yapamam ben başkanım," diyordu zayıf, titreyen,

korkak bir sesle. “Yani ben o kadar kişinin önünden öyle geçeceğim... Yani bunu yapmamın imkânı yok.”

“Kızım,” diyordu Kel Abdi. “Burada her gün kaç kişinin önünden gelip geçiyor, çay getirip götürüyor, hizmet yapıyorsun da oradan neden geçemeyeceksin? Üstelik orada elinde çay tepsisi de olmayacak.”

“Çay getirmek başka şey başkanım,” diye titreyen bir sesle direnmeyi sürdürmeye çalışıyordu Hatice. “İsteyin ben tören yerine yine çay getiririm. İsteyin caddeyi süpürürüm, ama ben o kadar kişinin önünde törenden geçemem. Hem de en önde... Elimde de zincir olacak... İsmim eli zincirliye çıkar da...”

Abdi bey sinirlenmeye başlıyordu, Hatice’nin sözünü kesti:

“Kurtaracağız kızım seni kurtaracağız, gâvur ellerine bırakmayacağız!”

İşte o zaman Hatice kimsenin beklemediği bir yanıt verdi;

“Ama sayın başkanım, ben zaten şu anda kurtarılmış durumdayım. Üstelik sayenizde devlet memuruyum.”

Abdi bey bir şey söyleyecekti de, ne söyleyeceğini bilemedi, dudakları oynadı, ağzı hafif açılır gibi oldu, kapandı. Bir süre öyle durdu, sonra yardımcılarına döndü;

“Bu işi bile beceremeyip bana bıraktınız. Ne işe yararsınız siz?” diye sesini yükseltti. Koltuğundan kalktı, pencereye yanaştı, bir süre dışarısını seyretti, kendi kendine, ‘Şu işe bak... memleketin sorunları bitti, kız bulmak da bana kaldı!’ diye söylendi. Tekrar Hatice’ye döndü;

“Bu iş olacak kızım!” dedi, kesin ve emreden bir sesle; “Bu iş olacak. Ben ne diyorsam öyle olacak. Buranın başkanı benim. Ben dersem ki, esir düşeceksin, esir olacaksın. Ben dersem ki, seni kurtaracağız, kurtulacaksın. Bak kafamı kızdırma, seni düşmana esir veririm, bir daha da kurtarmam, öyle esir kalırsın bilmiş ol! Nedir bu yaa benim çektiğim? Yardımcısıyla uğraş, kafası çalışmayan adamlarla uğraş, yetmedi bir de çaycı Hatice esir düşsün de kurtarayım diye uğraş!”

Abdi bey Hatice'ye doğru birkaç adım attı. Hatice, Kel Abdi'nin soluğunun yüzünde dolandığını hissediyor, korkudan oracığa düşüp bayılacak gibi oluyor, zaman zaman sesi yükselen Abdi beyin öfkesi karşısında rüzgâra tutulmuş buğday başakları gibi titriyordu.

"Eğer bu işi yapmam diyorsan, o zaman yarın buraya da gelme, kendini işten kovulmuş kabul et. Kim ki, memleket görevini kabul etmez, o benim gözümde sıfırdır, sıfır! Sana bir devlet görevi veriyorum. Peki, bunu niçin veriyorum? Keyfim için mi? Hayır. Millet için, memleket için, vatan için. Sana burada koca kentimizi temsil görevi veriyoruz, sen mırın kırın ediyorsun. Bak bu millet bana git koltuğa otur, kentimizi, bizi temsil et dedi, ben hayır yapamam, karım kızar dedim mi? Demedim. Ne yaptım? Geldim vazifemin başına oturdum. Neden? Vatan görevi kutsaldır da ondan. Yoksa ben de başkaları gibi bilirdim, işime devam etmeyi. Ne güzel, hâlâ kereste tüccarlığına devam eder, ev yapar satardım. Ama millet demiş ki, sana bu görevi verdik, hayır demek olmaz."

Kel Abdi soluklanmak için birkaç saniye sustu, yardımcılarına döndü:

"Söylediklerim doğru mu?"

Başta Yasin bey olmak üzere hep bir ağızdan;

"Elbette efendim. Ona ne şüphe!" dediler.

Cenap; "Nitekim biz de..." diyecek olduysa da Abdi bey onun sözünü kesti:

"Sizi millet görevlendirmedi, ben işe aldım, durumunuzu benimle karıştırmayın," dedi. "Kendinizi asla benimle mukayese etmeyin. Haddinizi bilin!" Kel Abdi sustu, Yasin beye küçümseyerek baktı:

"Bir kız işini bile beceremedin, şehri kurtarmak sana kaldıysa, yandık gitti. Seni tören komitesi sorumluluğundan alıyorum. Cenap senin yerine geçecek. Hiç olmazsa o bir şeyler uydurur, bu iş olmadı ne yapacağız diye karşıma gelmez."

Yasin bey kıpkırmızı kesildi, "Ama efendim..." falan diyecek

olduysa da başkan çoktan sırtını ona dönmüştü ve o, artık bu konuda başkanın kendisini dinlemeyeceğini çok iyi biliyordu.

Buna karşılık Cenap'ın yüzünde zafer bayrakları dalgalanıyor, gözbebeklerinde zafer marşları çalıyor, dudaklarının kenarında gülücükler açıyor, Yasin beye ince bakışlar atıyordu.

Abdi bey tekrar Hatice'ye döndü;

"Hadi şimdi seni vatan millet haini ilan etmeden git ve hazırlan," dedi. "Yarın sabah seni esir verecek, öğlene doğru kurtaracağız!"

Hatice, bu işten hiçbir kurtuluşu olmadığını kesin olarak anlamıştı, boynu bükük, yıkılmış halde odadan çıktı.

Asıl mesele bundan sonra başlayacaktı onun için. Bu işi nişanlısına, ailesine nasıl anlatacak, nasıl kabul ettirecekti?

Nitekim akşam iş çıkışı başına geleni anlattığında beklenenler oldu, nişanlısı büyük bir öfke seline kapıldı, köpürdü.

Bacaklarına oranla bel üstü daha uzun birisiydi nişanlısı. İnce uzun bir suratı, sivri çenesi ve üstünde yağ sivilceleri olan sivri bir burnu vardı. Üstelik arası daracık olan burun ile dudakları arasına bıyık bırakmaya kalkışmış, sert ama seyrek yer fırçasının tüylerini andıran bu bıyıklar suratına daha komik ve garip bir ifade katmıştı. Ağzı hep yarım açıktı ve açık ağzında üst üste binmiş ön dişleri göze çarpıyordu.

"Katiyen olamaz bu iş!" diyordu öfkeyle.

Hatice, "Vatan millet göreviymiş bu," diyerek onu yumuşatmaya çalışıyor, buna karşın nişanlısı yumuşamak yerine iyice öfkeleniyor, ağzının kenarında köpükler beliriyor, "Madem öyle çok kıymetli vatan görevi, Kel Abdi'nin kendisi yapsın o işi!" diyordu.

Elini fırça gibi dik bıyıklarına götürüyor, sinirle çekiştiriyor, "Tam rezillik!" diye söyleniyordu. "Rezil olurum, arkadaşlara gırgır konusu olurum. 'Nişanlın gâvura esir düşmüş' derler."

Yarım saatten fazla süren tartışmanın sonunda yapacak bir şey olmadığını anlayan nişanlı, öfkeyle ve kırılmış duygularla, ama mağlubiyeti içine sindiremeyerek kaderine boyun eğdi, çünkü ken-

disi de belediyeye iş başvurusu yapmıştı, Hatice bunu başkana söylemek için uygun anı bekliyordu. Hatice, şimdi başkana 'hayır' derse onun işi de suya düşer, Kel Abdi değil işe almak, Hatice'yi de kovardı. Ancak, mağlubiyeti kabullenen nişanlı kendince bir karar daha almıştı; tören sırasında Hatice'nin yakınında gözetimde bulunup bir nevi koruma kollama yapacak, onu olası kötü niyetlerden koruyacaktı.

Artık gece yarısı çoktan geride kalmış, saatin akrebi sabaha doğru yuvarlanıyordu. Nezarethaneyi iyiden iyiye sıcak basmış, ortalığı horultular kaplamıştı. Arada sırada dışarıda ayak sesleri duyuluyor, polislerin kendi aralarındaki gülüşmeleri buraya kadar geliyordu. Ama içerdekilerin bu küçük çaplı gürültüleri duyacak hali yoktu, çoğu uykuya teslim olmuştu. Bir tek hâlâ uyanık olan yaşlı gazi ara sıra yüksek sesle kendisini buraya atanlara verip veriştiriyor, gözlerini aralayan Kamber, onu yatıştırmaya çalışıyordu;

"Eee vatan kurtarmak kolay iş değil, dede," diyordu, "işin sonunda esaret altına alınmak da var!"

İhtiyar sinirleniyor;

"Burası benim memleketim, gâvur eli değil," diyordu.

O zaman Kamber şöyle yanıt veriyordu:

"Madem öyle neden, kimden kurtarmaya kalktın memleketi?"

Dışarıda yeniden sesler duyuldu. Sesler çoğalmıştı.

"Kaçağı yakaladık!" diyordu polisin biri.

"Nereye kaçmış ki?" diye sordu bir başka polis ve ekledi; "Neden kaçmış?"

Araya başka sesler karıştı, diğerinin ne yanıt verdiği anlaşılamadı, bir süre sonra nezarethanenin kapısı yeniden açıldı, polis yanındakini içeriye iterken şöyle bağırıyordu:

"Yeni gelene yer açın! Yoksa ben gelip açmak zorunda kalırım ki, bu birkaç kol bacağın eksilmesi demektir!"

Yeni gelen bir adım atıp öyle kaldı. Polis onu ensesinden yokladı;

"Hayırdır kardeş!" dedi. "Beğenmedin galiba içersini?" Arkasından itti. "Git bir yer bul, sıkış."

Bu yeni gelen Hatice'nin nişanlısından başkası değildi. Polis kapıyı kapatıp gitmiş, o hâlâ orada ayakta dikiliyor, küçülmüş göz bebeklerinden yansıyan çekingen bakışlarla içeriyi süzüyordu.

Yaşlı gazi, kara çerçevesinin burnun üstüne gelen kısmını bantla sağlamlaştırdığı gözlüğünü eliyle düzeltirken, yeni geleni dikkatle inceliyordu;

"İşte bugünkü hain!" dedi Kamber'e. Sonra biraz daha dikkatle süzdü yeni geleni. "Evet, işte o hain!"

İhtiyar gazi heyecanlanmıştı, bir anda;

"Ulennn hain, düştün işte aramıza!" diye bağırarak ayağa fırlamaya çalıştı.

Kamber yaşlı adamın kolunu tutarak düşmesini önledi. Zamanında tutmasaydı yaşlı gazi kafa üstü yere çakılacaktı.

"Dur heyecanlanma dede!" dedi yaşlı adamı yerine oturturken.

Bu sırada uyuklarken ağzının kenarından fosurtular yükselen Osman da gözlerini açmış ne olup bittiğini anlamaya çalışıyordu.

"Ne oluyor ihtiyar?" dedi meseleyi anlamaya çalışarak.

Yaşlı adam yeni geleni işaret ederek;

"Hain... Hain, aramızda!" diye sesini yükselttiyse de, sesi öksürükleri arasında boğuldu.

Yaşlı adamın kendisini işaret ederek bağırması ürkütmüştü Hatice'nin nişanlısını. O Hatice'nin karşısında kükreyen adamdan eser kalmamıştı geriye. Etrafa korkuyla bakıyor, ne yapması gerektiğini bilemiyor, kapıyı vurup polisi çağırıp çağırmamak arasında karar veremiyordu. Bu arada sırtı kapıya yapışmış, geri gidecek bir santim bile boşluk kalmamıştı.

Osman gözlerini ovuşturdu;

"Aman be dede!" dedi. "Sen kurtarıcı o hain, sonuçta hepimiz

buradayız işte. Takma kafana böyle şeyleri. Üstelik bugün kenti de yarım kurtardık. Endişeye mahal yok."

Üstü başı kanlı katil de gözlerini aralamıştı.

"Ne oluyor?" dedi gözlerini kırpıştırarak.

Kamber ona baktı;

"Sen de amma rahat adamsın sayın katil kardeş," dedi. "Birkaç saat önce aile temizliği yapmamış da, sanki hayır kurumuna bağış yapmışçasına burada kafayı vurup mışıl mışıl uyudun."

Katil dudaklarını hiçbir şeyi önemsemezmiş gibi oynattı.

"Öldürdüğüm kaynana ile kayınbiraderin yasını mı tutacaktım burada?" diye yanıt verdi. Sonra etrafına bakındı, "Keşke bir dal sigara olsaydı şurada, amma hora geçerdi. Acaba söylesek polis vermez mi bir dal sigara?"

Osman yanıt verdi soruya;

"Bilmem. Ben rakı şişesini rica ettim, vermediler. İstersen sen de şansını bir dene."

Yeni gelen hâlâ kapının önünde ayakta öyle dikiliyordu. Katil, onu işaret etti;

"Kardeş sen sabaha kadar kapı nöbeti mi tutacaksın orada?" dedi. "Çöksene bir tarafa."

İhtiyar adam söze karıştı;

"Hain o!" dedi. "Hain!"

Katil elini, boşver, der gibi salladı;

"Şu dünyada hiç kimse benim kaynana ile kayınbiraderden daha hain olamaz ihtiyar," deyip kapıya yapışmış, korkudan suratı kireç gibi bembeyaz kesilmiş Hatice'nin nişanlısına döndü:

"Çök bir tarafa kardeş, bak yavaş yavaş sinirimi bozuyorsun, söylemedi deme!"

Kamber eliyle, Hatice'nin nişanlısına yere çökme işareti yaptı;

"Sinirlendirme katil beyi," dedi. "En son sinirlendiğinde kayna-

na ile kayınbirader hastane morguna götürüldü. Adamı ek sefer yapmaya zorlama!"

Hatice'nin nişanlısı iyiden iyiye endişelenmiş ve bir yay gibi gerilmişti. Bulunduğu yere çökerken içinden, "Ah Hatice, ah!" diye söyleniyordu. "Yaktın beni! Sen açtın bu işleri başıma."

Aşağıda bunlar olurken yukarıda nöbetçi amirin odasında başka bir tartışma yaşanıyordu.

"Aşağı yukarı birkaç eksikle hepsini topladık," diyordu nöbetçi amir. "Ancak şu kız konusunda ne yapacağız?"

"Hangi kız?" dedi asayiş müdürü.

"Hani törendeki beyaz elbiseli kız vardı ya... Hani şehri temsil eden... Onu ne yapacağız? Onu da alacak mıyız?"

"Onu neden alacağız ki?"

"Savcı bey kim var kim yok hepsini toplayın dedi."

Asayiş müdürü kafasını kaşıdı;

"Kızı ne yapacakmış? Hem neden alacağız? Kızda ne silah vardı, ne de fişek. Zaten elleri de zincirli değil miydi onun?"

"Evet."

"Hem ne diye alacağız onu? Şehri temsil eden kızı içeriye alırsak şehre ayıp olmaz mı? Demezler mi, kızı işgalcinin elinden kurtardılar sonra içeri attılar!"

"Evet derler."

"Ve demezler mi, madem içeri atacaktınız, neden kurtardınız?"

"Derler efendim derler. Her şeyi söylerler. Maksat bizi yıpratacak bir şey bulsunlar."

Müdür bey bir sigara yaktı. Sigaradan uzun bir nefes çekip dumanı havaya bıraktı.

"Kimmiş bu kız?"

"Belediye başkanının çaycısıymış?"

Müdür bey şaşırmış gibiydi;

"Allah Allah! Başkanın garezi neymiş kıza da gâvura esir vermiş? Başka kız mı kalmamış koca şehirde?"

Nöbetçi amir dudaklarını büktü;

"Bilmiyorum" dedi. "Bunların işine akıl ermez ki zaten." Sustu. Çok geçmeden yeniden konuştu:

"Savcı bunları neden toplattı anlayamadım? Ne yapacakmış bu adamları?"

"Yalnız o değil, bizim müdür de atladı bu işe. O da sıkı sıkı tembihledi beni, kimse kalmasın, hepsini alın getirin diye."

"Allah Allah! Ne varmış bu işte acaba?"

"Siyasi şube inceleyecekmiş durumu. Enteresan! Törenden siyasi bir vaziyetler çıkmasın sakın."

"Sabah anlarız durumu. Ama bu kızı ne yapsak? Bu saatte herkes uyuyordur, müdüre de soramayız. Almasak almadınız derler. Alsak yarın bir sorun çıksa, sizin yüzünüzden başımıza iş açıldı, adımız kötüye çıktı diye günahları bizim boynumuza yüklerler. İki ucu pis iş!"

Odada kısa bir sessizlik oldu. Sessizliği durmadan çınlayan telsiz sesi bozuyordu. Müdür pencereden dışarı baktı;

"Kapının önünde hâlâ insanlar bekliyor. Gitmiyor bunlar, ne bekliyorlarsa bu saatte? Şeytan diyor, al hepsini, at içeri, buyurun madem meraklısınız sizi sevdiklerinizden ayrı koymayalım, aile boyu kardeş kardeş yatın içerde!"

Nöbetçi amir zoraki bir biçimde gülmeye çalıştı;

"Doğru söylüyorsunuz efendim. Bence de öyle yapmak lazım. Hatta içlerinden bir ikisini de hafif okşayacaksın. Bak bakalım bekleyecekler mi kapının önünde."

"Memleket işi olsa, gel desen kimse gelmez bu saatte buraya."

"Yarın bir de içerdekilerin tek tek ifadesini al. Dosya hazırla."

"En iyisi hepsini götürüp koyacaksın savcının karşısına. Ne yapacaksa yapsın."

"Bak hâlâ gelen var kapının önüne."

Emniyet Müdürlüğü'nün önü saat sabaha yaklaşıyor olmasına rağmen hareketli sayılırdı. Beklemekten yorulan birileri gidiyor, başka birileri yakınlarını sormaya geliyordu. Kadının biri içerdeki oğluna kazak getirmişti. Bir başkası ekmek peynir yollamak istiyor, bir diğeri, yakınını bir kez görebilmek için dil döküyordu.

Beklemekten sıkılan ve uykusu gelen Mehmet Usta Ayten'e, hadi gidelim artık, diyordu. Kadın ise kımıldamıyor, ben bekleyeceğim sabaha kadar. Oğlum buradayken evde duramam, diye yanıt veriyordu. Baba, kara gözlüklerinin çerçevesiyle sinirli sinirli oynuyor, kör bir adamı bu saatte burada tuttuğun için tanrı seni affetmeyecek, diye söyleniyordu. Sonunda kadın iyice sinirlendi;

"Sen git, ben burada beklerim," dedi.

Yaşlı adam, "Bu gözlerle bu saatte nereye nasıl giderim ben?" dedi.

Kadın kocasına ters ters baktı;

"Tanrı yardım eder sana!" diye kinayeli yanıt verdi.

Adam da, "Bak böyle yapıyorsun Tanrıyı kızdırıyorsun, sonra başımıza böyle işler geliyor," dedi.

Kadın yanıt vermedi, kapıdaki polise yanaşıp oğlunu görebilmek için bir kez daha izin istedi. Polisten yine ret yanıtını alınca söylene söylene geri döndü.

Artık hava iyice serinlemişti. Ara sıra serin bir yel parçası bekleyenlerin suratlarını soğuk diliyle yalayıp geçiyordu. Göğün karanlığı yerini griliğe bırakıyor, gecenin çeperi doğudan, karşıdaki dağların tepesinden usul usul yırtılıyor, uykusundan uyanmaya çalışan güneşin uyku mahmuru soluk gövdesi belli belirsiz meydana çıkmaya başlıyordu. Gece boyunca gökyüzünde oynaşan yıldızlar danstan yorgun düşmüşler, ışıklarını söndürüp evlerine çekilmeye başlamışlardı.

Önce dağlar aydınlamaya, en tepe noktalar, sislerin içinden çıkan gemi direği gibi belirmeye başladı. Hani sanki biraz sonra geminin çanları çalacak, tayfalardan birisi, "Kara göründü!" diye

bağıracak, güvertede el sallayan insanlar belirecekti. Neşeli, heyecanlı, umut dolu ellerdi bunlar. Veda mendili gibi buruk, soluk, isteksiz değil; bir canlı varlığı haber veren, biz buradayız, kavuştuk diyen... Ağlayan değil, gülen...

Karanlık usul usul acelesiz biçimde dağılırken ileride işçi evlerinde tek tek ışıklar yandı. Caddelerde araç sesleri duyuldu. Karşıdaki fırında günün ilk ekmekleri küreğin ucunda tezgâha döküldü; üstünden dumanlar yükseliyor, mis gibi kokular yayılıyordu.

Kamber'in annesi de babası da beklemekten yorgun düşmüş, üstelik soğuyan hava artık üşütmeye başlamıştı. Fırından taze ekmek alıp evin yolunu tuttular.

Eve vardıklarında şöyle diyordu Mehmet Usta karısına:

"Boş yere bütün gece beklettin bizi orada. Ne faydası oldu beklemenin? Kel Abdi'nin işi dedim sana. Paranın üstüne yatmak için her numarayı yapar o döndürek!"

Kadın da söyleniyordu:

"Hem görev veriyorlar, hem de sonra içeri atıyorlar! Bayağı soğuk çıktı sabaha karşı, üşümüştür orada Kamber."

Yaşlı adam gözlüğünü çıkartıp yatak odasındaki komodinin üstüne koydu.

"Buraya gel koca kadın!" dedi, "Yardım et bana, yatağı bulamıyorum."

"Kahvede kâğıtların üstündeki küçücük yazıları görüyorsun da, koca yatağı nasıl göremiyorsun?"

Yaşlı adam, içinden okkalı bir küfür savurdu. Yatağa uzandı. Uzanır uzanmaz da horlamaya başladı.

Kadın ise önce çay demledi, sonra demlenen çayı bardağına koyup sokağa bakan pencerenin önüne oturdu, dalgın bakışları yeni yeni hareketlenmeye başlayan sokağa daldı. Oğlunu, Kamber'i düşünüyordu. 'Sığmıyor bu çocuk buralara,' diyordu kendi kendine, sığamıyor buralara. Kamber'in düşlerini, gitarını sırtına asıp dünyayı dolaşmayı düşlediğini biliyordu. Bir gece, Kamber'in Osman'la

birlikte takıldığı ve içkiyi biraz fazla kaçırıp eve sarhoş geldiği gece, dertleşmişti onunla. Oysa Ali Kamber, dertlerini pek açmaz, ketum davranırdı bu konularda. Ama o gece dili çözülmüş, açmıştı yüreğinde yanan ateşi. Öyle içten konuşmuş, Afrika'yı, Asya'yı, siyahları beyazları, aç çocukları, tamtamları öyle ayrıntılı anlatmış ve anlatırken öylesine kendinden geçmişti ki, anası oğlunun bir gün mutlaka buralardan çekip gideceğini anlamıştı. Hatta o zaman oğluyla birlikte olmalarına karşın Süheyla'nın da onu durduramayacağının farkına varmıştı. Oysa sevmişti Süheyla'yı Ayten ve onun çok iyi bir gelin olacağına inanmıştı. Ama oğlunun Süheyla'dan ayrıldığını duyduğunda şaşırmamış, "Kaçınılmaz son," demişti kendi kendine. Görmüştü çünkü oğlunun o yüreğini döktüğü gece kor ateşler içinde yanan gözlerini. Sanki koca bir maden ocağıydı o gözler, içinde ateşler yanıyor ve güçlü bir rüzgâr durmadan ateşi üfleyip alevlendiriyordu. Ve o devasa ateşin ortasında oğlu elindeki gitarı durmadan çalıyordu. Parmakları öylesine hızlı ve kıvraktı ki, ateş parmaklarına yetişemiyor, alevler harladıkça gitarın sesi yükseliyor, alevler koştukça Kamber'in parmakları daha da hızlanıyor, öyle sesler çıkıyordu ki, rüzgârın uğultusu mu yoksa Kamber'in parmaklarının gitarın telleri üzerinde çıkardığı sesler mi, kadın bunu ayıramıyordu. Sonra sesler yavaşlıyor, fısıltı haline dönüşüyor, kuşların ürkek kanat çırpışları ağaçların yapraklarının hışırtısına karışıyor, tam o sırada küçük bir derenin berrak sularının masum, acelesiz, sakin, insana huzur veren şırıltısı duyuluyor, sonra o küçük sakin dereler birleşiyor, sarp kayalı iki vadi arasından, yüksek kayaların üstünden köpükler saçarak onlarca metre aşağıya dökülüyordu.

Bazı geceler Kamber gitarı eline aldığında kadın belli etmeden müziğe kulak kabartırdı. Önceleri anlamadığı bu müzikten hoşlanmaya başladığını fark etmişti o yaştan sonra. Kulağına güzel şeyler fısıldıyordu o ezgiler. Ayten bunların ne olduğunu, kulağına fısıldanan ezgilerin anlamını tam çözemiyordu, ama hoşuna gidiyordu. Onu rahatlatan, iç huzurunu sağlayan, sinirlerini yatıştıran bir şeyler vardı o seslerde.

Oysa oğlu ortaokuldayken bir arkadaşından ödünç alıp eve getirdiği gitarı görünce sinirlenmişti kadın:

"Bir bu eksikti bu evde! Her şey tamam bir bu eksik!" diye bağırmıştı. İki gün sonra Ali Kamber gitarı geri götürünce Ayten kafasının şişmeyeceğini düşünerek sevinmiş, ama oğlu yaz tatilinde meslek lisesinde okuduğu bölümle ilgili bir işte çalışıp biriktirdiği parasıyla aldığı gitarı eve getirdiğinde, parasını böyle hayırsız şeylere yatırdığı için demediğini bırakmamış, hatta o telli tahtayı geri götürmesini, eğer götürmezse ocakta yakıp üstünde tandır yapacağı tehdidini bile savurmuş, buna karşın Kamber son derece kararlı biçimde, eğer yakarsa başka bir tanesini alacağını söylemiş ve öylesine sert biçimde bakmıştı ki, kadın olduğu yerde çakılıp kalmıştı.

Sonra izine gelen baba gitarı görmüş, böyle abuk sabuk şeylerle uğraştığı için oğluna kızmış;

"Ben orada tarla kenarlarında yatayım, üç para artıracağım diye domates ekmeğe talim edeyim, sen git böyle abuk sabuk şeylere parayı yatır!" diye bağırmış, Kamber ise gitarı kendi parasıyla aldığı yanıtını vermişti.

Adam uzun bir süre gitarı kabullenememiş, "Çalgıcı olacakmış bizim çocuk!" diye alay etmişti.

Ama sonra bunların hepsi unutulup gitmiş, evdekiler gitarı da, gitar sesini de kanıksamışlardı. Gerçi hâlâ onun düzgün bir işte çalışmayıp müzik peşinde dolanmasını kabullenemiyorlardı, ama yapacak bir şey de yoktu. Üstelik Mehmet Usta da yaşlanmış, oğluyla didişecek gücü kalmamıştı.

Yine de Mehmet Usta'nın gitar sesinden pek hoşlandığı söylenemezdi. Bir kez bile oğlunun karşısına oturup çaldıklarına kulak vermiş değildi. Sadece eskiden Kamber gitar çalmaya başladığında televizyonun sesini daha fazla açardı, artık öyle yapmıyor, oğluna karışmıyor, gitar sesini bastırmaya kalkmıyordu. Ama Ayten, Ali Kamber gitar çalmaya başladığında yan odaya geçer, ezgilere kulak verirdi. Hatta kızları eve geldiğinde eğer Kamber gitar çalıyorsa, "Şişşşttttt! Sessiz olun, gitar çalışıyor!" diye onları uyarırdı.

Son zamanlarda Kamber'in sık sık karakola düşmesi, başının derde girmesi kadını endişelendiriyor, oğlanın yüreği fırtınalı deniz gibi durulmuyor, kabardıkça kabarıyor, o artık buralara sığmıyor, koca dalgalar gibi öfkesini kayalardan çıkartıyor, diyordu. Galiba buralardan uzaklaşması en hayırlı şeydi. Ama öyle uzaklara değil, her an görebileceği bir yere. Sonra düşünüyor, dalgalara söz geçer mi ki, oğlan bizi dinlesin, uçacak elimden bu çocuk, diyordu.

Ayten öyle dalmıştı ki geçmişe, geleceğe, uzaklara, bardaktaki çayın bittiğinin farkında değildi. Zaten düşünürken pencerenin ardında öyle uyuya kaldı.

ALTINCI BÖLÜM

Sabahın ışıkları nezarethaneye de hareket getirmeye başlamıştı. Koridorda ayak sesleri çoğalmış, konuşmalar artmış, görevli polis, kapıyı açıp içerdekilerin tuvalete gitmesine izin vermişti. Fırsattan istifade, katil elini yüzünü yıkamış, yerine döndüğünde gece sersemliğinden, olayın şokundan hafif sıyrılmış, bundan sonrasına ilişkin sorular sormaya başlamıştı:

"Sence ne olur benim dava? Çok ceza verirler mi bana?"

Kamber düşündü;

"Sanmıyorum," dedi. "En fazla iki idam verirler. İlk idamdan sonra ikincisine gerek kalmayacağından diğerinden otomatikman kurtulursun! Ne kadar şanslı bir adam olduğunun farkında mısın?"

Katil, Kamber'e tuhaf tuhaf baktı;

"Sen buna şans mı diyorsun?"

Kamber gayet rahat biçimde;

"Buna şans denmez de ne denir? İki idam alıyor, tek idamla kurtuluyorsun! Daha ne olsun? Üstelik burada insanı sadece asıyorlar. Amerika'da olsan elektrikli sandalyeye oturacaktın."

"Ne fark eder ki?" dedi katil, "Sonunda ölüm olduktan sonra."

"Olmaz mı, çok fark var," diye yanıt verdi Kamber; "Malum artık bizim memlekette hapishanede yatanlara elektrik su faturası ödetiyorlar. Demek ki, elektrikli sandalye ile idam edilsen, ailene bir fatura gidecek; oğlunuzun idamında şu kadar volt elektrik tüketilmiş olup kilovat saati şu kadardan şu kadar lirayı on gün içinde ödemeniz gerektiği, aksi takdirde evinize haciz geleceği... falan filan... Malum, genel olarak idam mahkûmları ailelerine yakınlarına mektup bırakırlar. Tanıdıklar, ailene soracaklar; 'Çocuk size ne

bıraktı?' Ailen diyecek; 'Oğlan bize elektrik faturası bıraktı!' Bu hiç de hoş bir durum olmazdı doğrusu. Bak bir kez daha ne kadar şanslı olduğunu görüyor musun? Hem elektrik borcundan yırtıyorsun, hem de iki idam alıp tek idamla kurtuluyorsun. Çifte şans seninki!"

Katil boş gözlerle Kamber'e bakıyordu:

"Demek tek idam benim için şans öyle mi?"

Kamber gayet doğal biçimde yanıt verdi:

"Ama tek idam hoşuna gitmediyse rica edersin, seni iki kez idam ederler."

"O nasıl olacak?" diye söze karıştı Osman.

"Gayet basit," dedi Kamber. "İdamdan önce, son isteğin nedir dediklerinde, 'son isteğim ikinci idamımın gerçekleşmesidir. Çünkü birinden idam edilip ötekinden af edilirsem bu ölülerden birisine haksızlık olur, bu haksızlık da beni vicdan azabından kahreder,' dersin. Sanırım idam mahkûmunun son isteğini kırmazlar. Yoksa senin için zor bir durum başlar, ruhsal sorunlar yaşayabilirsin!"

"Tek idam oldum diye neden ruhsal sorun yaşayayım ki?" dedi katil.

"Yaşarsın dostum," dedi Kamber. "Sen cinayetleri işlerken ölümü göze almadın mı?"

"Aldım."

"Peki, kaynanan için mi, kayınbiraderin için mi idam edildiğini nasıl bileceksin?"

"Bana kalırsa onlar için idam edilmeyi istemem, ucuz yoldan kurtulmayı tercih ederim."

Katil sustu, sıkıntıyla kafasını kaşıdı, üstüne başına göz attı;

"Hiç değilse üstümdekileri değiştirebilseydim. Böyle kanlı kanlı..."

"Olsun," dedi Kamber. "Hapishaneye bu kostümle girmen sana avantaj sağlar. Ağır mahkûm dersine başarılı girişin ilk adımı olur."

Osman, Kamber'i destekledi;

"Evet, bak bu konuda haklı olabilirsin."

O sırada lafa hırsız Behzat karıştı;

"Sen kendine bak," dedi. "Sen içeri girersen nasıl olacak acaba?"

Kamber, Behzat'a küçümseyerek baktı:

"Cahil ve bir o kadar da kalın kafalısın! Akşamdan beri anlatıyoruz, ama sende nerede anlayacak kafa? Bir kez daha belirteyim: Ben savaş esiriyim, dolayısıyla seninle aynı ortamda buluşmamız imkânsız. Yani şöyle ifade edeyim; beni en kötü ihtimalle tek kişilik bir hücreye kapatırlar, ayaklarıma pranga, ellerime zincir bağlarlar. Bu en azılı mahkûmun ben olduğum anlamına gelir. Böyle bir görüntünün nasıl korkutucu olabileceğini kafan alıyor mu? Düşünsene bir adım atıyorum, hapishane koridoru şangırrr sesiyle çınlıyor. Bir adım atıyorum taş duvarlar inliyor: Savulun savaş esiri geliyor! Bak katil abim içeri girecek, icraatını anlatmaya gerek yok. İcraatı kostümünde! Birisi, kardeş senin suçun neydi, diye sormaya kalksa, katil abim ağzını açmayacak, üstündeki kanları mesleki kariyer ya da şeref madalyası gibi işaret edip şöyle diyecek: Söze ne gerek var. Kostümüm her şeyi anlatıyor!" Kamber elini katilin omzuna koydu; "Kendinle ne kadar gururlansan azdır dostum. Memleket yeni bir toplu katliamcı kazandı! Gerçi Amerika ile karşılaştırıldığında seninki pek ilginçlik arzetmiyor. Orada artık on yaşındaki çocuklar otomatik tüfekle okul basıp ayrımsız genel infaz yapıyor. Onlarla mukayese edince senin mesleğe bayağı geç yaşta giriş yaptığın öne sürülebilir. Fakat bunda tek suç sende değil elbette. İhtimal ki sen orada doğsaydın, gerekli eğitimi zamanında alsaydın mesleğe daha erken yaşta giriş yapabilirdin. Üstelik icraatın sonrasında 'Toplu Katliamı Nasıl Yaptım' diye kitap yazıp bol para da kazanabilirdin! Hatta senden sonra beş on kişi, senin psikolojik, sosyolojik, morfolojik, patolojik, zoolojik, jeolojik vaziyetlerini anlatan kitaplar yazıp ekmek yiyebilirdi! Ki, daha katliamı anlatan filmini hesaba katmadım."

Behzat'ın yanındaki hırsız laf yetiştirdi bu kez;

"Amma uzun anlattın ha!" dedi.

Kamber alınmadı bu sözlerden;

"Adamın icraatı büyük, bak anlatılacak ne çok şeyi var. Sen de toplu katliam yap, seni de anlatalım!"

O sırada kapı açıldı, gece vardiyasındaki polis nöbeti alacak polise içerdekileri teslim etmek için sayıma başladı. Herkesin ayağa kalkması, yan yana dizilmesi ve sırayla sayması söylendi.

Baştan başlayarak, bir, iki, üç... diye saymaya başladılar içerdekiler. Gecenin ilk saatlerinde Behzat ile atışan yaşlı adama sıra gelince, sayma durdu.

"Neden saymıyorsun?" dedi gece nöbetçi olan polis.

Yaşlı adam boynunu büktü, utangaç biçimde;

"Benim okumam yazmam yoktur," dedi.

Polis ihtiyara ters ters baktı;

"Okuman yazman yok da törende ne arıyordun?"

Yaşlı adam ne diyeceğini bilemedi, yardım istercesine Kamber'e baktı. Polise yanıtı Kamber verdi;

"Dayı halk ordusunda sıradan bir erdi," dedi. "Okuma yazma bilseydi, general olurdu!"

Polis bozuldu;

"Sana mı sorduk da konuşuyorsun?" diye çıkıştı.

Kamber görüşünde ısrar etti:

"Dayı, Kurtuluş Savaşı'ndaki bir yiğit askeri canlandırıyordu. Bildiğim kadarıyla o zaman Kurtuluş Savaşı'na katılanlar askere sınavla alınmıyordu!"

Yeni gelen polis, gece görevlisinden daha genç ve sert görünümlüydü. Kamber'i baştan aşağı süzdü, gece nöbetçisine;

"Kim bu?" diye sordu.

"Bunun adı Kamber. Buralara yabancı değil. Son zamanlarda sık gelir oldu."

Öteki polis,

"Sen benim nöbetime düşecektin ki, gösterirdim ben sana okuma yazmayı! Verirdim diplomayı eline!" dedi.

Kamber müteşekkir bir ifade ile gülümsedi:

"Atalarımız bir harf öğretene kırk yıl köle olmuş. Sen bana diploma verirsen, benim kölelik bin kırk yıl bitmez!"

Genç polisin suratı gerildi, şakakları kımıldandı,

"Ben sana biraz sonra veririm diplomayı!" dedi.

Daha bir şeyler söyleyecekti ki, gece nöbetçisi polis içerdekilere yeniden saymalarını emretti. Sayma işlemi yeniden başladı, yaşlı adama sıra gelince polis onun yerine saydı. Fakat bu kez, yaşlı gazi kendisine sıra gelince Hatice'nin nişanlısını işaret ederek;

"Ben bu hainle aynı safta sayılmam," diye itiraz etti.

"Hoppala sizinle işimiz var!" diye söylendi gece nöbetçisi.

"Senin derdin ne dede?" dedi diğer polis.

Gazi, parmağını Hatice'nin nişanlısına doğru salladı;

"Bu hainle aynı safta sayılmak için mi savaştım ben Kore'de?" dedi. "Alın bunu buradan götürün başka yere."

Gece nöbetçisi polis elini salladı;

"Oooooo, özel isteklere yanıt veremiyoruz burada dede! Uslu uslu dur durduğun yerde."

Dede kolay pes edecek gibi görünmüyordu;

"Uslu durmazsam ne olacak?"

Genç polis;

"Hoppaaalaaa! Şimdi bu yaşlı adamla uğraş işin yoksa..."

"Evet, uslu durmazsam ne olacak? Kore dağlarında savaştım ben. Sen o zaman dünyada yoktun dünyada... Utanmadan beni buraya attılar. Mavzerimi, fişekliğimi de aldılar. Getirin benim mavzerimi, fişekliğimi."

"Tamam," dedi gece nöbetçisi, "şu sayımı yapalım, getiririz, şimdi uslu dur yerinde."

Sayım yeniden başladı, sıra tam katile gelmişti ki Kamber konuştu bu kez;

"Özür dilerim, bu katil arkadaş tek kişi olarak mı sayılacak?"

Gece nöbetçisi polis şaşırmıştı bu sorudan;

"Ne oldu ki? Neden sordun bu soruyu?"

"Arkadaş iki kişiyi doğramış da. O yüzden her icraatı için ayrı ayrı sayılması gerekmez mi? Çünkü ne de olsa mahkemede iki ayrı cinayetten yargılanacak."

Genç polis kafasını iki yana salladı;

"Onu tek kişi sayacağız, ama ben seni iki kişilik döveceğim!"

Kamber katile döndü;

"Gördün mü ne kadar şanslısın. Tek idamı garantiledin! Burada bile tek sayıyorlar seni. Gördüğün üzere seni iki cinayetin birinden affediyorlar, beni ise hiç cinayet işlemediğim halde iki kişilik dövüyorlar! Şimdi, sana ne kadar şanslı olduğunu söylerken haklı olduğumu kabul ettin mi?"

Genç polis sesini yükseltti;

"Bakın son kez uyarıyorum sizi, adam gibi sayın! Yoksa içerden copu alıp geleceğim buraya ve inan olsun hepinizi yerlere yatırıp döveceğim!"

Bu kez sayım başarıyla tamamlandı. Polisler kapıyı kapatıp gitti. İçerdekiler yerlerine çöktüler. Yaşlı adam hâlâ öfkeliydi. Hatice'nin nişanlısına bakıyor, "Hain bu, hain!" diye söyleniyordu.

Saatler ilerledikçe kederlenmeye başlayan katil, sık sık, "Ne olur benim durum sizce?" diye soruyor ve nasıl ifade vermesi gerektiği konusunda yardım istiyordu Kamber'den. "Malum biraz sonra götürecekler beni ifadeye."

"Ben senin yerinde olsam, ya kaynana, ya kayınbiraderden birisini seçer, iki cinayetten birisini anlatırdım hâkime," diye aydınlatıyordu onu Kamber. "Hâkim, diğerini de anlat dediğinde, gerek yok, zamanınızı boşa almayayım, nasıl olsa sonuçta ancak bir tek idam vereceksiniz, derdim. Böylece hâkimler, bu çocuk gereksiz yere zamanımızı almıyor, ayrıca ifadeden tasarruf yapıp devlete kâğıt kazandırıyor, diye düşünürler ve muhtemelen bunu senin iyi haline sayarlardı."

"Madem idam edileceğime göre, iyi hal olsa ne olacak olmasa ne olacak?"

"Güzel ve faydalı bir soru," dedi Kamber. "Ama sonuçta dava kararına senin iyi halli bir katil olduğun yazılacak. Katil, ama iyi niyetli! Sanırım bu güzel bir şeydir! Bak kulağa da hoş geliyor! Ama baktın hâkimler senin bu iyi niyetli, zamandan ve kâğıttan tasarruf yapan tavrını ciddiye almıyorlar, o zaman, bir dakika der, diğer cinayeti de baştan anlatmaya başlarsın. Öyle ayrıntılı öyle ayrıntılı anlatırsın ki, adamlar senin iyi halini takdir etmediklerine pişman olurlar. Görüyorsun dostum asla çaresiz değilsin. Elinde güçlü kozların var. Kendine güven ve mahkemenin karşısında dik dur. Mesela sana şöyle birkaç olay anlatayım: Tanıdığım birisinin bir tanıdığını hiç işlemediği suçtan içeri almışlar, cinayetle suçlamışlardı. Oysa adam o kadar kendi halinde, o kadar korkak birisiydi ki, değil cinayet işlemek, yüksek sesle bile konuşamazdı. Hâkimin karşına çıktığında öyle korkmuş öyle korkmuştu ki, omuzları düşmüş, kolları sarkmış ve çenesi titriyordu. Hâkim ona bakıp şöyle dedi; 'Hem cinayet işlemiş, hem de bu kadar korkak.' Ve ona tam tamına yirmi dört yıl hapis verdi. Oysa aynı suçtan başka birisine az önce on altı yıl vermişti. Cezayı veren hâkim bunun nedenini soran avukata şöyle demişti; 'Bu adam gölgesinden korkuyor. Kapasitesinin üstünde bir suç işlemiş. Ben de ona kapasitesinin üstünde bir ceza verdim ki, adalette orantısızlık olmasın!' Malum, adaletin kapasitesi geniştir! Yine tanıdığım bir başka kişi ise üç kişiyi doğramıştı. Hâkimin karşısına öyle dimdik, öyle onurlu bir iş yapmış gibi çıktı ki, hâkim bu durumdan etkilendi ve kendisine, 'Sende doğal bir cani ruhu görüyorum evladım,' dedi. O da, 'Ben de sizde doğal bir idam mangası ruhu görüyorum hâkim bey,' diye cevap verdi. Hâkim de ona, 'O zaman seni ölüme mahkûm ediyorum,' dedi. O da cebinden kalem çıkartıp hâkime uzattı; 'Devlete yük olmayayım diye kendi kalemimi kendim getirdim hâkim bey,' dedi. Hâkim bu jestten çok etkilendi, 'Keşke bütün katiller senin gibi devletini düşünse, deyip adama teşekkür etti.'

Kamber soluklanmak için sustu, kısa soluklanmanın ardından konuşmasına devam etti:

"Gördüğün üzere önünde pek çok fırsat var. Yeter ki kullanmasını bil!"

Kamber daha başka şeyler de anlatacaktı, ama o sırada nezarethanenin kapısı açıldı, katil ifade vermek üzere yukarıya götürüldü. O çıkarken Kamber arkasından şöyle bağırıyordu:

"Omuzlarını dik tut. Kendine güven, kapasite sahibi olduğunu kanıtla, böylece kapasite üstü ceza almazsın. Bir de mutlaka yanında kalem bulundur!"

Hırsız Behzat laf attı;

"Adamın başını belaya sokacaksın!"

Kamber ona alaycı bir ifadeyle baktı;

"Ne yani iki kişiyi doğramış idamla yargılanacak birisi olarak başı yeterince dertte değil mi?"

Behzat yanıt vermedi. Osman, Kamber'e;

"Hukuk bilgin karşısında gözlerim yaşardı! Üstelik de bilgini hiçbir karşılık beklemeden sunman ayrı bir güzellik!" dedi.

Kamber, oldukça mütevazı bir tutum takındı:

"Zor durumdaki insanlara yardımı severim. İstersen yukarıda nasıl ifade vermen konusunda sana da yardım edeyim."

Osman elini kaldırdı;

"Aman aman, kalsın! Beni evde bekleyen sakat bir insan var. İçerde kalmaya niyetim yok."

Kamber;

"Ayıp ediyorsun dostum," dedi. "Ne yani bana güvenmiyor musun? Hadi bana güvenmiyorsun, adalete de mi güvenmiyorsun?"

Osman acı acı gülümsedi. Kamber konuşmasını sürdürdü:

"Oysa adalet güzel bir şeydir. Bak burada bir sürü insan var, ama içimizde bir tek paralı insan var mı? Yok. İşte adalet budur! Dünyanın yamyam birkaç tekeli gider her yeri yağmalar. Afrika'nın altınını, kauçuğunu, kahvesini alır, ormanları yok eder. Asya'nın pirincini, arpasını, buğdayını, komşularımızın petrolünü, bizim tarımı,

tütünü, denizleri, Latin Amerika'nın her şeyini, yeryüzündeki insanların kaslarındaki gücünü, emeğini, ekmeğini, bebeklerin sütünü çalar, onlar başarılı girişimci olarak alkışlanır; bu adalettir! Diyelim aç bir çocuk bir ekmek çalar, onu hırsız diye içeri atarlar! Bu da adalettir! Bugünkü adalet, güçlülerin kendi güçlerini sürdürmesinin kurallarıdır, gücün-egemenliğin simgesidir! Bak Kel Abdi kaçıncı arabayı, kaçıncı evi, kaçıncı araziyi aldı, kimin parasıyla? Çaldıklarının parasıyla. Ve başarılı bir başkan olarak şehrin anahtarını ona verdiler! Ne adalet ama!"

Az sonra iki hırsızı da ifadeye götürdüler. Kapıyı kapatırken, yaşlı gazi, polise, neden hâlâ mavzerini ve fişeklerini getirmediklerini sordu. Polis yanıt vermedi, kapıyı kapattı.

Kapı kapandıktan sonra Kamber, yaşlı gaziye, neden ısrarla mavzeri ve fişekleri istediğini sordu.

"Silahı elinden alınmış bir gazi, gazi değildir," dedi dede.

Kamber de ona, hâkimin karşısına da silahla mı çıkacağını sordu.

"Bizi hâkime mi çıkartacaklar?" diye soruya soruyla karşılık verdi gazi.

"Öyle olacak," dedi Kamber.

Gazi bu yanıta daha çok bozuldu;

"Kızı kurtardığımız için beni hâkim karşısına çıkartacaklar öyle mi?" Gazi aniden sustu, kısa kısa soluklandı, başı eğildi. "Ne utanç verici bir durum!"

"Hâkimin karşısına çıkmak mı?"

"Ama asıl utanç verici olan, hâkimin karşısına silahını kaptırmış bir gazi olarak çıkmak. Hâkim sorsa bana, nerede silahın? El koydular. Dese ki bana, bir gazi silahını kaptırır mı? Ne cevap vereceksin?" Yaşlı gazi yeniden sustu, solukları hızlandı, suratı gerildi ve Hatice'nin nişanlısına saldırmaya kalktı. Bir yandan da, "Bunun yüzünden. Bu hainin yüzünden!" diye bağırıyordu.

Kamber, gaziyi kollarından tuttu. Zaten gazi de hamle yapmak istemesine karşın yerinden kalkmakta zorlanmıştı.

Aşağıda bunlar olurken yukarıda, siyasi şubede, emniyet müdürünün odasında hareketlilik başlamıştı. Odalara birileri giriyor, birileri çıkıyor, dosyalar getirilip götürülüyor, telsiz sesleri sinir bozucu biçimde koridorlarda çınlıyor, telefonlar susmuyor, dosyalar tek tek taranıyor, gözaltındakilerin sicil kayıtları araştırılıyor, parmak izi araştırması yapılıyor, amirler etraflarına emirler yağdırıyordu.

Emniyet müdürü amirleri toplantıya çağırmış, gelirken gerekli bilgi ve belgelerin eksiksiz getirilmesi talimatını vermişti.

Üstelik daha sabahın körü denilecek bir saatte bakan, belediye başkanı ve valiyi aramış, vali de emniyet müdürüne gelişmeleri sormuş, en kısa zamanda sonuç istediğini yenilemişti.

Emniyet müdürü bunları düşünürken, savcının geldiği bildirildi Savcı dosya ile ilgili bizzat kendisinin ilgileneceğini, soruşturmanın her aşamasında bulunacağını söylüyordu.

İşin garip yanı vali de, her şeyi en ayrıntısıyla bilmek istediğini, çünkü bakan beye rapor vereceğini söylemişti. Kel Abdi de, durmadan arıyor, gelişmelerle ilgili bilgi rica ediyor;

"Böyle sık sık aramamı mazur görün müdür bey, ama bakan beye bilgi vereceğim de bu yüzden sık sık şey ediyorum. Tabii sizin ne kadar yardımcı olduğunuzu da ileteceğim bakan beye," diye açıklamada bulunuyordu.

Emniyet müdürü ise arayanları;

"Tabii tabii, gelişmeleri en kısa zamanda ileteceğim," diye geçiştirmiş, hemen ardından bakan beyi bizzat arayıp, tüm işlemlerin yapılmakta olduğunu, olayın selameti için tüm teşkilatının insanüstü bir gayretle çalıştığını, sonuç hakkında en kısa zamanda kendisini bilgilendireceğini söylemiş, bir emirleri olup olmadığını sormuştu. Sonra uğurlama için konuk evine gitmiş, vali ve belediye başkanını orada bakan beyi beklerken bulmuştu.

Vali, belediye başkanı, emniyet müdürü ve komutan, bakanı gece eşiyle birlikte konakladığı konuk evinin lobisinde bir saattir

bekliyorlardı. Suratları asık, bakışları gergindi. Vali, tören sonrası bakan beyin fırçasını yemiş, o da yetmemiş, bakan beyin karısı da laf söylemişti. En çok da bu zoruna gitmişti valinin. O da o kızgınlıkla emniyet müdürüne köpürmüş, belediye başkanına birkaç ağır laf etmiş;

"Siz bir tek ihaleden anlarsınız. Öyleyse bu işi de ihaleye verseydiniz bari de, elinize yüzünüze bulaştırmasaydınız," demişti.

Kel Abdi bu sözlerin altında kalmamış;

"Hayırdır vali bey, yoksa ihaleye katılacak şirket mi kurdunuz?" diye yanıt vermiş, vali tam yanıt verecekken bakan beyin geldiğini fark edince susmuşlardı.

Bakan bey herkesi sert sert süzmüş;

"Kutlarım hepinizi!" demişti. "Kurtarılmış bir şehri kurtaramadınız! Tebrikler!"

Bakan bey bu kadarla kalmayıp daha da ağır sözler söyleyecekken, eli sargılı eşi yanlarına gelmiş;

"Hadi başka taraflarımız da kırılmadan sağ salim gidelim buradan!" demişti.

Bakan ve eşi kapıya yönelirken emniyet müdürü ile göz göze gelmiş ve;

"İnşallah bibergazı sıkmazsın üstümüze!" demişti.

Emniyet müdürü bozulsa da belli etmemeye çalışmış;

"Tüm suçlular yakalandı efendim," demişti.

Bakan, müdüre küçümseyerek bakmış, sonra valiyi, belediye başkanını, onların yardımcılarını süzmüş ve şöyle demişti:

"Hepiniz buradayken tüm suçlular nasıl yakalanmış oluyor?"

Bakan bey helikoptere binerken el bile sallamamış, üstelik uğurlama töreni istemediğini söylemiş ve eklemişti; "Bir tören daha yapmaya kalkarsanız, helikopterin paramparça olacağından en ufak bir kuşkum yok!"

Bakan bey gittikten sonra geride kalanlar hep birlikte valiliğe

geçmiş, olayın kısa bir değerlendirmesi yapılmış, ancak karşılıklı suçlamalar sert tartışmalara dönüşünce toplantı yarım kalmıştı.

Çünkü valiye göre tek suçlu belediye başkanı, belediye başkanına göre ise valiydi. Bu suçlamaya vali sert tepki göstermiş, Kel Abdi'yi her şeye karışmak ve herkese çamur atmakla suçlamıştı. Emniyet müdürü de valiyi destekler biçimde, organizasyon kendilerine bırakılsaydı her şeyin çok güzel olacağını söyleyince karşısında kendisine karşı ittifak oluşturulduğunu haykıran Kel Abdi sinirli biçimde odayı terk etmiş, tam kapıdan çıkarken emniyet müdürüne dönüp şöyle demişti;

"Siz Trafik Şube Müdürlüğü'nün yolunun yapılmasını bekliyordunuz değil mi? Daha çok beklersiniz!"

YEDİNCİ BÖLÜM

Aslında o gün işlerin ters gideceği sabahtan belli olmuş, Kel Abdi karısıyla tartışmış, hatta bir ara sinirleri öyle bozulmuş ve öfkesi kontrolden öyle çıkmıştı ki, şöyle bağırmıştı karısına;

"Seni çoktan boşardım da ben, dua et politikanın içindeyim. Boşanmış bir başkan iyi bir görüntü olmaz çünkü."

Karısı kim bilir kaçıncı kez duyduğu bu sözlerden pek de etkilenmemiş, aksine gayet rahat biçimde ve sahte bir gülücük atarak;

"Boşanmak istersen benim için hava hoş. Ama sen bu kadar mal varlığını nasıl açıklarsın onu bilemem!" diye açıkça tehdit sallamıştı.

Oysa Kel Abdi yataktan keyifli kalkmış, banyosunu yapıp, kahvaltıya inmiş, ancak masada hiçbir şeyin hazır olmadığını görünce sinirlenmiş; "İnsan bari kahvaltı hazırlar," diye sesini yükseltmişti.

Kadın yan odadan aldırmaz biçimde;

"Ne yapalım hizmetli kadın daha gelmedi," diye yanıt vermiş ve eklemişti; "Görmüyor musun meşgulüm."

"Meşgulmüş!" diye yarı anlaşılır yarı anlaşılmaz sesle söylenmişti Kel Abdi.

Tam o sırada kadının çığlığı işitilmiş, ancak Kel Abdi masanın başından kalkmamıştı bile. Çok geçmeden kadın suratı gergin, ağlamaklı ifadeyle yemek salonuna gelmiş, üzerineki tören için özel diktirdiği elbisesinin fermuarını göstererek;

"Patladı bu lanet olasıca! Ne kadar adi bir fermuar kullanmış lanet terzi! Şimdi ne yapacağım ben?" diye bağırmaya başlamıştı.

Kel Abdi gözünün ucuyla karısına bakmış;

"Fermuara neden suç atıyorsun?" demişti. "Sendeki yağlara hangi fermuar dayanabilir ki?"

Bunun üzerine kadın daha da sinirlenmiş;

"Bir kez de benim tarafımda ol. Hakaret etme!" diye sesini yükseltmiş, biraz durduktan sonra, "Madem öyle ben de gelmiyorum, yalnız başına ol orada. Herkes karısıyla gelmişken sen yalnız oluşunu nasıl açıklayacaksın bakalım?" demişti.

Şişman bir kadındı Safiye. Gerdanı kat kat olmuş, göbeğini gizlemek için terzisiyle saatlerce provalar yapmaya başlamıştı. Terzinin tüm ustalığını göstermesine karşın yine de suçu göbeğinde değil, terzide bulmaktan vazgeçmiyordu. Bu şehirde iyi bir terzi olmadığını, kocasının yol yapmakla uğraşacağına biraz da iyi terzi okulu açmak gibi faydalı işlerle uğraşması gerektiğini söylüyor, Kel Abdi ise bu sözlere, okul açma yetkisinin Milli Eğitim Bakanlığı'nda olduğu, oysa az yeme yetkisinin onda olduğu, dolayısıyla biraz az yemesi halinde meselenin çözüleceği, yanıtını veriyordu.

Oysa ilk evlendiklerinde ne kadar zayıf ve narindi Safiye. Üstelik o zamanlar değil cevap yetiştirmek, sesi de böyle gür çıkmaz, mecbur kalmadıkça konuşmaz, sessiz sessiz dinlerdi kocasını. Hatta Kel Abdi, daha evliliğin ilk haftasında dövmüştü onu. Sonraki yıllarda da arada dövdüğü oluyor, Safiye yatak odasına kapanıp ağlıyor, kaderine yanıyordu. Birkaç kez durumu annesine anlatacak olmuş, annesi Safiye'yi, "Kocadır, sever de döver de. Aç kalmıyorsun ya," diye susturmuştu.

O zamanlar Kel Abdi, bir müteahhidin yanında kamyon şoförlüğü yapıyordu. Bir süre sonra müteahhit iflas etmiş, Kel Abdi ise küçük bir inşaat malzemeleri satan dükkân açmıştı. İflas eden müteahhit;

"Benden çaldıklarını burada satıyor deyyus Abdi!" diyordu.

Kel Abdi çevresini genişletmiş, belediyeden küçük çaplı işler alarak müteahhitliğe geçiş yapmış, kendisine sözü geçen dostlar edinmiş, işi ilerletmişti. Her yere, her çevreye girip çıkıyor, iyi ilişkiler kurmasında fayda gördüklerine hediyeler gönderiyor, yemeklere götürüyordu. Borç harç bir apartman inşa etmiş, daireleri daha ortada yokken satmış, ancak o ara enflasyon patlayıp her şey gibi, inşaat malzemeleri de hızla zamlanınca maliyetler aşırı yükselmiş,

iflas noktasına gelmiş, tam bu sırada dönemin fen idaresi müdürüyle dostluk kurmuş, samimiyet ilerleyince aralarında şöyle bir gizli anlaşma yapılmıştı:

Fen idaresi müdürü, Kel Abdi'ye halen tarla görünen araziyi almasını söylüyor. Kel Abdi tarlayı ölü fiyatına alıyor. O tarla aniden imara açılıyor, belediye yolunu kaldırımını yapıyor, su geliyor, elektrik çekiliyor, yakınına küçük bir park inşa ediliyordu. Böylece tarla olarak alınan arazi bir anda kat kat değer kazanıyor, Kel Abdi apartman inşaatına başlıyor, dairleri daha temelden satıp büyük kârlar vuruyor, fen idaresi müdürü de payını alıyordu.

Artık işleri büyümüştü. Zamanın belediye başkanı ve iktidar partisinin il örgütü ile ilişkileri de son derece iyiydi. Kendisine partiye katılması için teklif gelmiş, törenle ceketinin yakasına rozet takılmış, ilk seçimlerde milletvekili olması için adı geçmeye başlamıştı, ama işte tam bu sırada yeğeni Cenap onu uyarmıştı;

"Acele etme amca," demişti. "Bu iktidar ekmeğini yedi bitirdi. Bu tarafta ekmek yok artık. Bunlar seçim meçim kazanamaz. Yanlış ata oynama. Biraz bekle. Bu arada ben sana tüyo veririm."

Kel Abdi, yeğeni Cenap'ı yanında çalıştırır, ama zerre kadar güvenmez, "Bunun eli benden de uzun," derdi. "Fırsatı bulduğu an satmayacağı hiçbir şey yoktur. Ben dahil..."

Ancak, Cenap'ın diğer yönünü de takdir etmiyor değildi. Bazı şeyleri iyi görüyor, bar pavyon dolandığından çok şey duyuyordu. Bir keresinde Kel Abdi'ye hükümetin yeni teşvik kredileri vereceğini, bunun için harekete geçmesini söylemişti.

"Ne kredisiymiş bu?" demişti Abdi, biraz da şüpheli biçimde.

"Muz yetiştirme kredisi," demişti Cenap.

Kel Abdi, Cenap'a ters ters bakmış,

"Ulan salak yeğen, bizim burada muz mu yetişir? Burada kışın dereler donuyor," demişti.

Bu kez amcasını küçümseme sırası Cenap'ta idi;

"Olsun," demişti, "hükümet muzun donmasına karışmıyor."

Kel Abdi, yeğenine tuhaf tuhaf bakmış, "Nasıl olacak bu iş?" diye sormuştu.

"Sen o işi bana bırak," demişti Cenap. "Sen sadece tanıdıklarını devreye sok. Aldığın kredinin yüzde bilmem kaçını ona buna nasıl paylaştıracaksın onu ayarla."

Böylece Kel Abdi aslında baştan umutsuz biçimde girdiği işin sonunda hatırlı kişilerin katkısıyla krediyi almış, kent dışında bir tarlaya törenle ekim yapılmış, birkaç ay sonra fidanlar donmuştu. Ama Kel Abdi aldığı krediyle oraya koca bir site yapmış, Cenap gülerek;

"Bu sitenin ismini Muz Sitesi koyalım amca," demişti.

Emeğinin karşılığı olarak da, Kel Abdi Cenap'a siteden bir daire vermişti.

Bu bakımdan güvenmese de, Cenap'ın sözlerine kulak verirdi Kel Abdi. Onun mevcut iktidar partisine biraz mesafeli durması önerisini dikkate almak zorundaydı. Zaten o da hükümet açısından işlerin iyi gitmediğini görüyordu.

Nitekim öyle yaptı. Bir yandan iktidar partisiyle arasını iyi tutarken, diğer yandan muhalif partiyle ilişkilerini sıkılaştırdı. Ama aynı zamanda iktidar partisinin kendisine milletvekilliği önerdiğini de her tarafa yaydı.

Nitekim olaylar Cenap'ın dediği gibi gelişti. İktidar partisinin işi zorlaştı, itibarı azaldı. Bu arada muhalif parti Kel Abdi'ye belediye başkanlığını teklif etti.

Cenap ile Kel Abdi aralarında şöyle bir anlaşmaya varmışlardı: Kel Abdi, düzenlenen bir törenle muhalif partiden belediye başkanı adayı oldu. Bu kararının, kente iyi hizmet verme aşkının bir göstergesi olarak kabul edilmesini, hemşehrilerinden gelen baskılara daha fazla kayıtsız kalamamasının bir sonucu olduğunu anlattı, kabul törenindeki konuşmasında. Cenap ise eski partide kalmıştı.

Bunun neden böyle olduğunu soranlara;

"Sonuç itibarıyla bizler fikri hür, vicdanı, cüzdanı hür insanla-

rız," diye açıklama yapıyordu Kel Abdi. "Üstelik bizim ailede demokrasi tüm kurallarıyla uygulanır. Yani sözde değil özde demokratik bir aileyiz. İsteyen istediği yerde kalır."

Kel Abdi belediye başkanı seçilince, onu ilk kutlayan Cenap oldu ve hatırlatmadan yapamadı:

"Gördün mü amca benim dediğim oldu. Öbür parti sıfırı çekti. Oysa sen şimdi belediye başkanısın."

Kel Abdi bu sözlerden rahatsız olsa da, ters bir şey söylemedi, sadece;

"Bozuk saat bile günde iki sefer doğruyu gösterir!" dedi.

Yaklaşık iki ay sonra da Cenap düzenlenen bir törenle yeni partisine katıldı, amcasının saflarında yerini aldı, Kel Abdi'nin yardımcısı oldu.

Cenap, gündüz takım elbisesini giyiyor, kravatını takıyor, resmi bir kişiliğe bürünmeye çalışıyor, yine de yuvalarında fır fır dönen gözleri onun hep bir işlerin peşinde, dolapların içinde olduğu izlenimini veriyordu. Bütün ihalelerde o bulunur, ihaleye gireceklerle ön görüşmeleri yapar, işin sahibi saptanır, Kel Abdi'nin onayı alınır, komisyonlar belirlenirdi, işi kimin alacağı önceden belli olduğundan ihale formaliteden öte bir şey olamazdı artık. Zaten belediye ile iş yapanlar, ihalenin yolunun Cenap'tan geçtiğini bilir, ona yanaşırdı.

Gündüz taktığı kravatı akşam kenara atan Cenap neredeyse başka bir kişiliğe bürünür, onu tanıyanların deyişiyle, aslına rücu ederdi. Gömleğinin üst düğmelerini açar, ceketinin yakalarının üstüne yayar, altın kolyesini boynuna, üstünde elmas taşlarla isminin yazılı olduğu künyeyi bileğine takar, sivil plakalı son model aracına atladığı gibi şoförüne o gece hangi yakın şehre gideceklerini söyler, barlarda pavyonlarda, şahsına düzenlenmiş özel partilerde gecenin geç saatlerine kadar içip eğlenir, dönüş yolunda arabanın arka koltuğunda sızıp kalırdı. İş durumuna göre haftanın birkaç günü böyle yapar, hafta sonları ise cuma akşamından büyük kentlere kapağı atar, gece hayatının derinliklerine dalardı. Bir keresinde bel soğukluğuna yakalanmış, şehirde tedavi olursa bunun duyulacağından ve

hakkında kötü şeyler söyleneceğini bildiğinden amcasından izin alıp Ankara'da bir süre kalmış, tedavisini yaptırmıştı. Kırk yaşına girmeye birkaç sene kaldığında, amcası bir kez daha evlenmesi için baskıyı arttırmıştı. İlk evliliği üç yıl kadar sürmüştü Cenap'ın. İpek gibi uzun saçları omuzlarına düşen, yeşil gözlü, sarışın ve kendisi gibi uzun boylu Esra ile evlendiğinde, bu kararı nasıl aldığına kendisi de şaşırmıştı. Hiç şüphesiz bunda amcasının payı çoktu. Bekâr dolaşmasının ikisi için de iyi olmadığını bir an önce evlenmesi gerektiğini tekrarlayıp duran Kel Abdi'yi, tamam, hallederiz diye geçiştiren Cenap, bir gün amcasının ya evlenirsin ya da işinden olur, başının çaresine bakarsın biçimindeki tehdidinin ciddi olduğunu görünce, bir süredir birlikte takıldıkları Esra ile evlenmişti. Ama sadece birkaç ay evlilik yaşamına uyabilmiş, sonra kapağı yine barlara pavyonlara atmış, hemen her günü kavga ile geçen üç yılın sonunda boşanmışlardı. Kel Abdi bu boşanmaya kızmış;

"Senin bazı şeylerin iyi güzel, ama görüntü meselesini küçümsüyorsun, bu da senin ne kadar dangalak olduğunu gösteriyor!" demişti.

Ama yine de gözden çıkartamamıştı Cenap'ı. Hem para kasasıydı, hem kirli işlerin adresiydi ve üstelik pis işlere kafası çalışıyor, Kel Abdi'yi rahatlatıyor, zaman zaman da uyarıları doğru çıkıyor, amcasını yanlıştan döndürüyordu. Mesela politikaya ilk atılacağı sıradaki partiyi değiştirme uyarısının ne kadar doğru olduğunu zamanla daha iyi gören Kel Abdi, yeğenine söylemese de onu içinden takdir etmişti.

Belediye başkanı olduktan bir süre sonra Cenap'ın da kendi peşinden yeni partiye katılması ile ilgili düşüncesini soranlara Kel Abdi şöyle diyordu:

"O da doğru yolu buldu. Zaten bir gün herkes doğru yolu bulacak."

Sonraki yıllarda iki kez daha parti değiştirdi Kel Abdi. Hep güçlünün yanında olduğunu söyleyenlere, "Hayır," diyordu. "Güçlü olan benim. Asıl güçlü olmak isteyenler benim yanımda."

Zenginleştikçe ve yıllar ilerledikçe Safiye de değişmeye başla-

mıştı. Artık protokollere katılıyor, kocasının yanında boy gösteriyor, çevresinde oluşan yalaka takımının övgüleriyle aslında kendisinin çok bilgili, doğuştan görgülü, asil görünümlü, sultanlar kadar güzel bir kadın olduğuna inanıyordu. Üstelik eskisi gibi korkmuyordu kocasından. Tartışmalarda susmuyor, hatta bazen sesi daha fazla çıkıyor, cevap yetiştiriyor, kendince kocasının açıklarını koz olarak elinde biriktiriyor, Kel Abdi fazla ileriye gidip sert davranmaya kalktığında, elindeki kozları kulağına fısıldayıveriyordu.

O davet, bu yemek derken kilo almış, zamanın o zayıf, minyon yapılı kadını topalak bir şey haline gelmişti. Evliliklerinden doğan iki kız çocuklarından birisi kentin zengin müteahhitlerinin birisinin çocuğuyla evlenmiş, diğeri de mühendislik fakültesinden okul arkadaşı bir çocukla evlenip İngiltere'ye gitmişti.

Kızdığında, kocası ile tartıştıklarında intikamcı, zalim bakışlar beliriyordu Safiye'nin gözlerinde; öyleydi ki, Kel Abdi bile bazen ürküyordu o bakışlardan. Bir keresinde;

"Bu kadının damarlarından kan yerine nefret akıyor," demişti.

Safiye dışarıda çok rahat, kendine güvenen bir kadını oynuyordu. Ancak abartılı bir rahatlıktı bu. Hiç takmazmış görünse de kafasındaki en önemli saplantı kocasının kendisini aldattığı, eş dostun bunu bildiği, arkasından kendisiyle alay ettikleri düşüncesiydi ve bu yüzden davetlerde gergin oluyor, kenarda köşede birkaç kişi alçak sesle konuşsa, Abdi'nin beni nasıl zavallı durumuna düşürdüğünü konuşup arkamdan gülüyorlar kuşkuları içine yuvarlanıyor, daha sinirli, daha saldırgan oluyor, çevresine güç gösterisine girişiyordu. Kel Abdi, evlerinin salon duvarında asılı, kenarları oymalı ve yaldızlı ahşap çerçevenin içinde duran nikah fotoğrafını gördükçe, o günle bugünleri karşılaştırıyor, 'her şeyin değişebildiğini gördüm, ama bu kadın gibi değişen bir yaratığı, bırakın görmeyi, düşleyemezdim bile,' diyordu.

Şimdi bu tören günü sabahı, üstelik sırf bugün için diktirdiği elbisenin fermuarının patlaması sinirlerini bozmuştu Safiye'nin. Kel Abdi ise, karısıyla arasında geçen tartışmanın ötesinde zerre

kadar umursamamıştı bu elbise işini. "Bir sürü elbisen var, onlardan birini giy," diyordu. Ve kendi kendine, bu 'kadın da kendini İngiliz kraliçesi sanmaya başladı,' diye söyleniyordu.

Kadın fermuara çözüm ararken, o buzdolabına yanaşmış, peynir zeytin atıştırmıştı. Tam o sırada karşı dağların tepesinde ateşler çaktı, ardından büyük bir gürültü koptu. Sanki gökyüzü büyük bir gürültüyle parçalara ayrılıp kentin üzerine devriliyordu. Kel Abdi irkildi, pencereden dışarı baktı. Ortalık kararmış, gökyüzü koyu gri paltosunu giymiş, suratını asmıştı.

O sırada Safiye, biraz da korkuyla, Abdi'nin yanına geldi;

"Kim yaptı o gürültüyü?" dedi.

Kel Abdi, kafasını iki yana salladı, 'öldürecek bu kadın beni,' diye düşündü ve; "Ben yaptım!" dedi.

Kadın yanıt vermedi, pencereye yanaştı. Tam o sırada karşı dağların tepesinde yeni bir ışık demeti patladı. Kollara ayrılan kırmızılı morlu yeşilli mavili ışık demeti dağın eteklerine doğru yayıldı. Ardından bu kez daha şiddetli bir gürültü boşluğu kapladı. Evin pencereleri titredi. Hava gece gibi karardı.

"Aha, işte şimdi tam oldu!" dedi Kel Abdi. "Bir yağmur eksikti. Üstelik öyle az buz bir şeye benzemiyor. Kötü geliyor yağmur."

Safiye endişeli gözlerle dışarıya baktı;

"Bahar yağmuru, gelir geçer," dedi.

Kel Abdi karısına bakmadan;

"Sen de meteoroloji uzmanı oldun!" diye cevap verdi.

Safiye bir süre daha dışarıyı süzdü;

"Bu durumda havaya uygun başka bir kıyafet giyebilirim," dedi. "Bak Allah bile beni düşünüyor."

"Hiç sanmıyorum. Tanrı'nın senin elbisenle uğraşacak vaktinin olduğunu hiç sanmıyorum. Üstelik gördüğün gibi yağmur yağdırmakla meşgul şu sıra."

Arka arkaya yeni şimşekler çaktı. Çok geçmeden bardaktan

boşanırcasına bir yağmur başladı; öyle acele yağıyor, taneler öyle sık ve iriydi ki, sanki geç kalmış da aradaki açığı kapatmak ister gibiydi. Damlalar çatıları dövüyor, cama vuran damlaların sesi odayı dolduruyor, arada esen rüzgâr ağaçların dallarını boyun eğmeye zorluyordu.

"Peki, bu yağmur devam ederse tören yapılır mı?" diye sordu Safiye.

Kel Abdi dudaklarını büktü;

"Bilmiyorum," dedi. "Bunu senin bilmem gerekir. Ne de olsa Tanrı ile arası iyi olan sensin!"

Kel Abdi, biraz daha pencereden dışarıyı seyretti. Sonra;

"Ben gideyim, seni sonra arabayla aldırırım," dedi.

Safiye, suratı buruşmuş bir şekilde, biraz da çaresizlik içinde;

"Peki, ben ne giyeceğim?" dedi.

Kel Abdi arkasına bile dönüp bakmadı:

"Yerken bana mı sordun da, giyerken bana soruyorsun?"

Kel Abdi dışarı adımını attığında yağmurdan korunmak için makam aracında bekleyen koruma polisi elinde şemsiyeyle kapıya kadar gelip, başkana eşlik etti.

Yağmur daha da hızlanmış gibiydi. Aracın silecekleri son hızda çalışıyor, ama yetiştiremiyor, şoför önünü görebilmek için büyük dikkat harcıyor, her zamankinden daha yavaş sürüyordu aracı. Sokaklar boş sayılırdı. Birkaç kişi ellerindeki şemsiyelerle korunmaya çalışıyor, ama esen rüzgâr şemsiyeleri ters çevirecek gibi oluyor, insanlar bir yandan yağmurdan korunmaya çalışırken, diğer yandan şemsiyeyi zapt etmeye uğraşıyordu. Sadece otobüs duraklarının korunaklarında insanlar birikmiş, otobüsün gelmesini bekliyorlardı. Yağmur caddeleri yıkıyor, bu arada kaldırım kenarlarında sular birikmeye başlıyor, bazı çukur bölgelerde küçük küçük gölcükler oluşuyordu. O sırada küçük bir gölcükten geçen makam aracı otobüs durağında bekleyenlerin üstüne su sıçratınca oradakilerden birisi;

"Yavaş geç ayı!" diye bağırdı. Ama dikkatli bakınca bunun belediye başkanının makam aracı olduğunu gördü;

"Başkan başkan!" diye bağırdı, "İki dakika yağmur yağdı ortalığı sel götürüyor. Hani alt yapı?"

Kel Abdi, vatandaşın ne dediğini anlayamamıştı, koruma polisine;

"Ne diyor bu?" diye sordu.

Koruma polisi;

"Alt yapı malt yapı bir şeyler sayıklıyor," dedi.

Kel Abdi suratını buruşturdu;

"Alt yapıymış!" diye söylendi. "Alt yapı sensin ahmak! Üstündeki yapı da benim!"

Belediye merkezine geldiklerinde yağmur hâlâ yağıyordu ve şiddetinden bir şey kaybetmemişti. Doğruca makam odasına geçen Kel Abdi, koltuğuna oturmayıp bir süre pencereden dışarıyı seyretti. Törenin akıbetinin ne olacağını düşündü. Öyle ne kadar kalmıştı bilmiyordu. Çalan telefonun sesiyle kendine geldi. Valiydi arayan ve tören hakkında ne düşündüğünü soruyordu. "Birlikte karar verelim," dedi Kel Abdi. Telefonu kapattıktan sonra kafasını iki yana sallayarak, 'Tören hakkında ne düşünüyor muşum?' diye söylendi kendi kendine; 'Benin düşüncemin ne önemi var? Yağmur ne düşünüyor, mühim olan bu.'

Sonra hâlâ kahvesinin gelmemiş olduğunu fark etti. Sekreterine neden kahvesinin hâlâ gelmediğini sordu.

"Biliyorsunuz Hatice törende görevli başkanım," dedi sekreteri.

Kel Abdi dudaklarını büktü;

"Evet, doğru ya Hatice esir düştü bugün. Biz de kurtaracağız. Ama hava böyle devam eder, yağmur kesilmezse Hatice esaret altında kalabilir! Buraya kadar her şey normal, ama peki, benim bir fincan kahvem düşmanın insafına mı kaldı? Hatice kurtulmazsa kahve içemeyecek miyim bir daha? Yok mu bu koca belediyede bir fincan kahve yapacak bir insan?"

Sekreteri kızardı. Tam bir şey söyleyecekti ki Kel Abdi konuşmaya devam etti:

"Sen ne işe yararsın bütün gün telefonla çan çan konuşmaktan başka? Bir kahveyi bile organize edemeyen birisini ne yapayım ben? Keşke Hatice'yi değil de seni esir vereydim düşmana. Hem bu durumda yağmur değil dolu da yağsa önemi olmazdı. Ömür boyu esir kalabilirdin. Ben de yeni birisini alırdım hiç değilse. Düşünsene ne güzel olurdu. Gazeteye şöyle bir ilan verirdim: Mevcut sekreterim düşmana esir düştüğünden ve arama kurtarma çalışmaları için bütçede ödenek olmadığından kelepir fiyata yeni bir sekretere ihtiyaç vardır!

Kel Abdi sözlerine kendi güldü ve kendini takdir etti:

"Çok güzel bir espri oldu vallahi," dedi. "Keşke başkaları da burada olsaydı, gülselerdi biraz." Sonra hâlâ karşısında bekleyen ve kıpkırmızı kesilmiş olan sekreterine döndü. "Hâlâ burada mısın sen? Akşama kadar burada öyle bekleyecek misin?"

Sekreter dışarı çıktı; ağladı ağlayacaktı. Ne olduğunu soranlara;

"Hiç," dedi, "adam, Safiye ile kavga etmiş, acısını benden çıkarttı!" Ardından başkanın kahvesi için ocakçıya haber verdi. Gelen kahveyi kendi elleriyle başkana götürdü. Çıkarken başka bir isteğinin olup olmadığını sordu.

"Evet, var," dedi Kel Abdi, sekreterin suratına bakmadan. "Bir daha kesinlikle bizim Hatice esir düşmeyecek. Düşmana esir lazımsa, seni alsınlar!"

O sırada sekreterin masasında telefon çaldı, sekreter hızla dışarı çıktı, çok geçmeden Kel Abdi'ye, valinin törenle ilgili karar vermek üzere kendisini vilayette beklediğini söyledi.

Kel Abdi, sıkıntıyla suratını buruşturdu. Cenap hâlâ yoktu ortalıkta. Ve törenle ilgili hazırlıkların ne durumda olduğunu o biliyordu. Tam o sırada Cenap girdi odaya. Merdivenleri hızlı çıktığı için nefes nefese kalmıştı. Kel Abdi kızgın kızgın baktı ona;

"Ne o düşman seni de mi kovaladı da, böyle hızlı kaçmışsın?" dedi.

Cenap açıklama yapmaya çalıştıysa da Kel Abdi susturdu onu;

"Sus!" dedi. "Zaten kafam bozuk. Bir sürü yalan söyleyeceksin şimdi. Bugün önemli bir gün, haftalardır hazırlık yapıyoruz, üstelik sen organizasyon sorumlusu olmana rağmen tören sabahı ortada yoksun." Kel Abdi'nin sesi yükseldi:

"Sen var ya sen, sorumlu değil, sorunlusun sorunlu! Kim bilir nerede sabahladın dün gece? Kim bilir ne haltlar karıştırdın?"

Cenap geceden kalma gözaltı şişlikleri ve henüz güne açılmamış kırış kırış suratıyla kendini açıkça ele veriyordu. Buna rağmen yine de savunmaya geçmek istedi:

"Evet, gece geç yattım bu doğru, ama keyfimden ve senin sandığın gibi eğlenceye takıldığımdan değil, tören hazırlıkları için."

Kel Abdi, hadi oradan dercesine elini salladı, gözlerinde küçümseme ifadesi belirdi:

"Allah Allah! Gecenin bir vaktinde ne hazırlığıymış bu? Yoksa düşman uyanmadan arkadan kuşatma mı yaptın? Hiç değilse hepsini kıyamdan geçirmeyip bir kısmını bugüne bıraksaydın da, yapacak işimiz olsun! Yoksa biz bugün neyi, kimden kurtaracağız? Çıkacağız meydana, aaa düşman yok! Neredeler? Dün gece bizim Cenap tutsak aldı hepsini!" Kel Abdi küçük bir kahkaha attı; "Bugün ben de amma yaratıcı oldum, kendime şaşıyorum!" dedi ve ekledi; "İşte benim neden lider olduğumun açık göstergesi. Zor zamanlarda panik yapmak yerine espri yapıyorum." Kel Abdi sustu, birkaç saniye bekledikten sonra konuşmasını sürdürdü:

"Peki, hangi pavyonda çarpıştın düşmanla?"

Cenap gülecek gibi oldu, vazgeçti. Konuyu değiştirmek istiyordu:

"Amca, dışarıda bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor, bu durumda tören zor olur."

Kel Abdi, Cenap'ın hâlâ güne açılmayan yüz çizgilerine baktı;

"Törene ne gerek yeğen? Sen dün gece teslim almışsın zaten düşmanı, kurtarmışsın bizi!"

Kel Abdi tekrar sustu, pencerenin önüne gitti. Dışarıda hâlâ

yağıyordu yağmur. Gerçi eski şiddetini kaybetmiş, gökyüzü koyu karanlıktan griliğe dönüşmüş, damlalar iriliğini ve sıklığını yitirmiş, ince sicim haline dönüşmüştü, ama yine de yağıyordu. O sırada Safiye aradı telefonla, töreni sordu.

"Cenap dün gece işi haletmiş, kenti kurtarmış!" dedi Kel Abdi. Kadın bir şey anlamamıştı bu yanıttan. "Nasıl kurtarmış?" diye sordu.

"Senin elbisenin fermuarı patlayacağını rüyasında görmüş, yengem zor durumda kalmadan kurtarayım şehri demiş. Düşünceli çocuktur biliyorsun!"

Karşı taraftan Safiye'nin sesi yükseldi, doğru dürüst cevap vermesini söyledi kocasına. Kel Abdi, valinin yanına gitmek üzere olduğunu, törenin akıbetinin orada netleşeceğini, sonuç beli olunca onu arayacağını anlattı. Buna karşılık Safiye de, terzisini çağırıp fermuarı yenileteceğini söyledi.

Telefonu kapattıktan sonra Kel Abdi, "Tabii tabii," diye söylendi kendi kendine, "Bozuk fermuarla cepheye gitmek olmaz!"

Kel Abdi, yanına Cenap'ı alıp valiliğe gitmek üzere makam arabasına bindiğinde yağmur hâlâ yağıyordu.

"Durmayacak meret!" dedi Cenap.

"Keşke akşam sadece düşmanla uğraşacağına biraz da havayla uğraşsaydın!" diye alay etti Kel Abdi.

Yağmur aracın camlarına vuruyor, silecekler çalışıyordu. Vilayette doğruca toplantı odasına geçtiler. İçerde vali, emniyet müdürü, garnizon komutanı ve vali yardımcısı onları bekliyordu. Kel Abdi, toplantıya en son gelmekten mutluydu; 'Assolistler en son çıkar sahneye,' diye iç geçirdi.

Vali masanın başına oturmuş, diğerleri yanlara dizilmişlerdi. Kel Abdi ve Cenap, kendilerine ayrılan sandalyelere yerleştiler. Kel Abdi'ye öyle gelmişti ki, sanki kendileri içeriye girmeden oradakiler bir şeyler konuşuyorlardı da, onlar girince kesmişlerdi. Bunu anlamak için oradakilerin gözlerine baktı. Bu yönde belirgin bir işaret yoktu. Vali önündeki bir kâğıdı inceliyordu. Daha doğrusu Kel Abdi ile göz göze gelmemek için öyle davranıyordu.

Vali ile Kel Abdi birbirlerini sevmemişlerdi başından beri. Vali, Belediye başkanının belli konularda kendisine danışmasını bekliyor, Kel Abdi ise oralı olmuyordu. Ama valiyi en çok kızdıran şey, Kel Abdi'nin ikide bir, olur olmaz, kendisine uyum sağlamayan önceki valileri nasıl gönderdiğini anlatması, yani bir anlamda aba altından sopa göstermesiydi. Ki, vali de şunu biliyor ve dişini sıkıyordu; Kel Abdi'nin hükümet içinde iyi dostları ve tayin gücü vardı.

Kel Abdi ile Cenap sandalyelerine yerleştikten sonra, vali kafasını kaldırdı, "Herkes buradaysa başlayabiliriz," dedi. Kimseden ses çıkmayınca konuşmasını sürdürdü:

"Dışarıda yağmur var. Hava kötü. Ne yapacağız töreni?" Kel Abdi'ye dönerek; "Eğer yağmur durmazsa bugün işimiz zor. Daha şimdiden caddeleri sel bastı," dedi.

Kel Abdi bu sözlerin kendisine yönelik iğneleme olduğunu varsaydı.

"Ne yaparsınız, zamanında çok anlattık, yukarıya derenin başına büyük bir baraj yapalım, ödenek çıkartılsın diye, ama becerilemedi. Haliyle de caddeler baraj amaçlı kullanılıyor!"

Vali, Kel Abdi'ye gözlüklerinin üstünden baktı. Tam bu sözlere yanıt verecekti vazgeçti, başka şey söyledi:

"Bakan gelmiyor olsaydı mesele yoktu. Ama tören için özel olarak geliyor."

Kel Abdi girdi araya:

"Ertelemek uygun olur mu, bunu en iyisi komutan söylesin. Ne de olsa bugünkü tören bir nevi askeri muharebe niteliğinde."

"Tabii hava şartları önemli," dedi komutan.

Kel Abdi, komutanın sözlerini tamamlamasını beklemeden yeniden araya girdi:

"Peki, ahali demez mi, bir yağmur yağdı, bizimkiler kenti kurtarmaktan vazgeçti?"

Komutan, Kel Abdi'ye döndü:

"Tabii diyebilirler de, kimin aklına geldirdi caddelerin göl olacağı: Bilseydik, anfibik kuvvetleri getirirdik. Ne de olsa, bu caddelerde kurtarma harekâtını ancak su altı komandoları yapabilir!"

Kel Abdi bozulduysa da belli etmemeye çalışarak;

"Yok ya, o kadar da değil," dedi. "Sabah bizim millet yürüyordu caddelerde. Tabii vatandaşın yürüdüğü yerde sizinkiler boğulursa, o ayrı bir şey!"

"En iyisi meteorolojiye soralım," diye söze karıştı emniyet müdürü.

Vali bu öneriyi uygun gördü. Sekreterine kendisine meteoroloji müdürünü bağlamaları talimatını verdi. Az sonra haber geldi; hava muhalefeti nedeniyle meteoroloji müdürünün aracı yolda kalmış, çekici bekliyordu! Onun yerine yardımcısı bağlandı telefonla. Vali ondan hava durumu ile ilgili bilgi istedi, yağmurun sürüp sürmeyeceğini sordu.

"Aslına bakılırsa, normal şartlarda yağmur yağıyor gözükmüyor," dedi müdür yardımcısı.

"O zaman biz hayal görüyoruz!" dedi vali.

Yardımcı, birkaç dakika izin istedi, "bir daha inceleyeyim durumu," dedi.

Birkaç dakika sonra, yardımcı tekrar hattaydı:

"Özür dilerim efendim," diyordu mahcup bir sesle. Yanlış yere bakmıştı. Evet, hava haritasında da yağmur yağıyor görünüyordu.

Vali, onun sözünü kesti;

"Yağmurun yağıp yağmadığını anlamak için hava haritasına bakmaya ne gerek vardı?" dedi, "Kafanı uzatıp pencereden dışarı baksan yeterdi!"

Karşıdaki bu sözlere bozulduysa da yapacak bir şeyi yoktu.

"Haklısınız efendim," demekle yetindi. "Gün içinde hava durumuna gelince; tahminimizce yağmur duracak gibi görünüyor."

Vali, tatmin olmamıştı bu sözlerden;

"Bu tahmini hava haritasına mı, yoksa pencereden dışarı bakarak mı yaptın?" diye sordu. Ve yanıtı beklemeden telefonu kapattı, odadakilere döndü;

"Yağmur duracakmış," dedi.

Tam o sırada Kel Abdi'nin cep telefonu çaldı. Karısıydı. Havanın nasıl olacağını, yağmurun devam edip etmeyeceğini soruyor, terzinin hâlâ gelmediğini, fermuarın hâlâ öyle bozuk durduğunu söylüyordu.

Kel Abdi, "Toplantıdayım," deyip telefonu kapattı.

Odadakiler ona bakıyor ve sanki bir açıklama bekliyorlardı.

"Vatandaşlar arıyor, törenin olup olmayacağını, şehrin kurtarılıp kurtarılamayacağını soruyor," dedi ve birkaç saniye bekledikten sonra ekledi: "Anfibik kuvvetleri bekliyoruz. Hatta deniz kuvvetlerinden birkaç adet kruvazör ve birkaç denizaltı talep ettik. Yağmur yağınca, düşmanla deniz savaşı yapmaya karar verdik, demedim tabii!"

Komutan bozuldu bu sözlere;

"Keşke deniz olsaydı buraları," dedi o da karşılık olarak alay eder bir ses tonuyla." Ama caddeler ne kara ne deniz? Üstelik iskele de yok. Bir ihale açsanız da, kent meydanına bir iskele, liman yaptırsanız... Üstelik iyi de ekmek çıkar bu işten kanımca!"

Bu kez Kel Abdi toparlamaya çalıştı:

"Şaka yapmıştım komutan," dedi.

O sırada emniyet müdürü katıldı konuşmaya:

"Bakan bey geldiğine göre her şart altında yapılmalı bu tören," dedi. "Yağmur yağdı diye, şehri kurtarmaktan vazgeçecek halimiz yok. Gerekirse ben çevik kuvveti salarım alana."

Kel Abdi emniyet müdürüne döndü:

"Şehrin kurtuluş yıllarında çevik kuvvet mi vardı?"

Vali fırsatı kaçırmadı;

"Unutmayın ki sayın başkan, o tarihte siz de yoktunuz!"

Bu kez taşlama sırası komutandaydı:

"Kim bilir, o zamanın en büyük şansı kurtarma harekâtının belediyeye kalmamış olmasıydı!"

Kel Abdi, tam yanıt verecek ve ortalık gerilecekti ki, Cenap girdi söze;

"Bence sorunun özünden kayıyoruz," dedi. "Üstelik iyi ki bu toplantı kapalı mekânda yapılıyor, yoksa bu tabloyu görenler, kurtarıcılar bölündü, diye dedikodu çıkartırlar, bölücüler de çok sevinirlerdi!"

Vali bu sözleri onaylar anlamında kafasını salladı:

"Evet, bölünmeyelim beyler."

Emniyet müdürü valiyi destekledi:

"Memlekette bu kadar bölücü varken ve biz bunlarla uğraşırken, bir de yeni bölünmeler çıkmasın başımıza!"

Cenap yeniden söze karıştı:

"Dış güçlerin oyununa gelmeyelim."

Kel Abdi, Cenap'a ters ters baktı:

Tam bu sırada sekreter, meteoroloji müdürünün hatta olduğunu iletti.

Müdür bey yerine ulaşmış, hava durumunu incelemişti. Yağmur çok sürmeyecek, öğlene doğru hava açacaktı.

Vali durumu toplantıdakilere iletti.

"Bu iyi oldu," dedi Kel Abdi; "Aksi takdirde hava muhalefeti nedeniyle kenti kurtarmaktan vazgeçtiğimizi zor açıklardık halka."

Cenap, amcasını destekledi:

"Onca hazırlık yapmış, bir sürü adam tutmuştuk. Okullardan çocuklar da gelecekti. İyi oldu havanın düzeleceği."

"Şimdi hazırlıkları yeniden gözden geçirelim son olarak," dedi vali. "Önce üstü açık araçla ben, sayın komutan ve belediye başkanı halkı selamlıyoruz. Sonra öğrenciler mi geçiyordu?"

"Şehri kurtarmadan öğrenciler nasıl geçecek vali bey?" dedi Kel Abdi. "Önce şehri kurtaracağız, sonra kurtarılmış şehrin insanları yürüyüş yapacak. Askeri birlikler, gaziler, öğrenciler..."

Cenap önündeki dosyayı açtı:

"Ben size programı ve yerleşim planını anlatayım. Önce protokol heyeti olarak sizler üstü açık arabadan halkı selamlıyorsunuz."

"İnşallah yağmur durur," diye söze karıştı Kel Abdi; "Yoksa üstü açık arabada zor selamlarız halkı."

Cenap dosyadan okumaya devam etti:

"Siz selamlamayı bitirip yerinize döndüğünüzde..."

Kel Abdi, Cenap'ın sözünü kesti:

"Bir dakika, bir dakika... Bakan bey ne oluyor bu arada? Ondan söz etmedin."

"Bakan bey sonra gelecek," dedi Cenap.

"Nasıl sonra gelecek?"

Bu kez vali girdi araya;

"Öyle ya, kurtarılmamış bir şehre bakan neden gelsin?"

"Eeee, biz geliyoruz ya... Bu şehir henüz kurtarılmamış deyip, gelmemezlik mi yapıyoruz? Vatandaş demez mi, bu bakan da amma hazırcı. Şehri kurtardık, geldi üzerine kondu!"

Bu kez vali fırsatı kaçırmadı:

"Sayın bakanımız asla küçük hesaplar içinde olmayan değerli bir şahsiyet olup gecesini gündüzünü ülkesine adamaktadır."

Kel Abdi, ipin ucunu kaçırıp fazla ileri gittiği, hatta boşboğazlık yaptığı için kendine kızdı, hemen sözlerini toparlamaya çalıştı:

"Orasını ben sizden iyi biliyorum sayın vali," dedi ve giderek yükselen ses tonuyla nutuk atar gibi devam etti:

"Kendisiyle seçim çalışmalarında omuz omuza çalışmışlığımız olup gerek bitip tükenmek bilmeyen enerjisi, gerek kıvrak fikirleriyle önümüze daima ışık saçtı..."

Komutanın dudaklarında hafif bir tebessüm belirdi;

"Nasıl ışıksa, her seçimde başka partide görülüyor o ışık!" diye mırıldandı.

Kel Abdi, komutana baktı, söylediklerinden bir şey anlamayınca konuşmasına devam etti:

"Ayrıca şunu da belirtmeliyim ki, kendisi de her zaman beni takdir ettiğini, enerjimi, ülke millet aşkımı kıskandığını bizzat söylemiştir. Yani benim üzerine dikkat çekmek istediğim konu kendilerini çok takdir ettiğim sayın bakanımın, halkın gözünde bir savaşçı, kurtarıcı olarak görünmesi ve takdir görmesidir. Yani demem o ki, bir bakan olarak bizden sonra değil, bizden önce gelmesi, önümüzde yürümesi ve alkışı almasıdır. Yoksa kendilerini takdir etmesem, arkadan gelsin, derdim. Oysa birtakım bölücü ve kışkırtıcıların ağızlarında, gereksiz konuşmalarda 'arkaya atmışlar adamı' biçiminde adının geçmesi en çok beni yaralar. Tabii buradaki herkes benimle hemfikir olmayabilir, elbette bakanımız için aynı duyguları hissetmeyebilir. Bazıları biz önden gidelim bakan arkadan peşimize takılsın diye düşünebilir. Bilmem anlatabildim mi?"

Cenap, amcasının yardımına koşmak istedi:

"Elbette misafirimiz sayın bakanımızın ne kadar becerikli..."

Kel Abdi hiddetle Cenap'ın sözünü sert bir şekilde kesti:

"Ne diyorsun sen?" diye sesini yükseltti. "Ne demek misafir? Sayın bakanımız misafir değil ev sahibimizdir. Bunun böyle bilinmesini ve sözlerimin zabıtlara aynen geçmesini isterim!"

Vali, "Ama bu resmi bir toplantı olmadığından zabıt tutulmuyor sayın başkan," dedi.

Cenap tekrar söz aldı, Kel Abdi'ye döndü:

"Haklısınız sayın başkanım, çok haklısınız. Sizin kadar ince fikirli olamadığım için beni bağışlayınız. Ancak, saygıdeğer bakanımızın sonradan törene katılması onu arka plana itmek değil, tersine öne çıkarmak, varlığını en vurgulu biçimde halka hissettirmektir. Bence vatandaşlar bakanımızın aralarına katıldığını duyun-

ca şöyle düşüneceklerdir; Kentimiz kurtuldu. Bakanımız da geldiğine göre artık dönüş yok. Emin ellerdeyiz. Mutlu, huzurlu, gururlu, güvenli bir şekilde yataklarımızda uyuyabiliriz..."

Komutanın dudaklarının kenarında alaycı çizgiler belirdi;

"Sen de amma abarttın ha!" dedi ve ekledi:

"Cenap bey, öyle bir anlattın ki, iyi ki vatandaşlar senin gibi düşünmüyorlar. Aksi takdirde bakan yetişmese bugüne kadar elimizde esir olduklarına inanacaklar demek! Bu sözlerden dolayı sizi tenzih ederim!"

Komutandan sonra vali söze girdi:

"Sayın komutanımız güzel bir noktaya temas ettiler. Hem ben şu uyku kısmını pek uygun bulmadım. Ne demek uyumak? Bu memleket halk uyusun diye mi kurtarıldı? Yani Kurtuluş Savaşımız, ülkemizi kurtarmak için değil de, sırt üstü yatıp uyumak için miydi? Uyuyorum öyleyse kurtuldum! Uydu mu şimdi bu? Oysa biz gelişmiş, müreffeh ülkeler seviyesine ulaşmak için çalışmalıyız. Bakın ne diyor andımız; 'Türküm çalışkanım'. Evet böyle diyor. Sizin dediğiniz gibi olsa, uyumaktan bahsedilirdi değil mi ama?"

Bu kez emniyet müdürü katıldı konuşmaya:

"İyi ki atalarımız 'çalış' yerine 'uyu' dememiş, yoksa şimdi üç yüz birinci maddeden yargılanırlardı kanımca! Ben de onları içeri atmak zorunda kalırdım."

Bu sözleri kendilerine karşı bir cepheleşme ve salvo atışı olarak kabul eden Kel Abdi öksürerek araya girdi;

"Bir dakika, bir dakika beyler!" dedi. "Küçücük ve tamamen masum amaçlarla söylenmiş bir lafı nerelere götürdünüz, hayret bir şey! Cenap bey, burada ülkesini, şehrini kurtarmış insanların iç huzurundan bahsetti. Ayrıca aylarca sırtında cephaneyle dağ taş dolanmış, siper mevzi kazmış, yarı aç yarı tok savaşmış bir milletin zaferden sonra dinlenmesini neden çok görüyorsunuz? Ayrıca burada hatırlatmak isterim ki, alfabemiz, 'uyu uyu yat uyu' diye başlardı. Sayın müdür bey alfabeyi yazanları tutukladı mı bugüne kadar?

Alfabeyi yazanları tutuklasa, o alfabeyi onaylayanları da tutuklaması lazım. Sonra öğretmenleri de... Eh o kadar insan tutukladıktan sonra öğrencileri de içeri alsa fena olmaz. Ayrıca çocuklar gidip anarşistlik yapacaklarına uyusunlar, ne güzel işte!"

Kel Abdi konuşmasından çok memnun kalmış, karşı taraftakilere iyi bir ders verdiğine inanmıştı. Masanın çevresindekileri şöyle bir süzdükten sonra Cenap'a, devam etmesini söyledi.

Cenap, yeniden önündeki dosyadan aktaramaya başladı:

"Mülki erkânımız üstü açık arabayla selamlamayı bitirip yerine geçiyor. Bu sırada mikrofondan bakan beyin aramıza katılmakta olduğu anonsu yapılıyor. Bakan bey alkışlarla protokol tribününe geliyor. Sizler onu karşılıyorsunuz, kendisine ayrılan yere buyur ediyorsunuz. Sonra bando merasim yürüyüşüyle gelip protokol tribünü karşısında yerini alıyor. Bir minik öğrenci şiir okuyor." Kel Abdi'ye döndü: "Sonra siz bir konuşma yapıyorsunuz..."

Bu kez vali Cenap'ın sözünü kesti:

"Kurtarma işlemini yaptıktan sonra konuşsaydı Abdi bey," dedi. "Kurtarılmamış, işgal altında bir şehirde nasıl konuşma yapıyor?"

Kel Abdi, bu sözleri de sataşma olarak algıladı:

"Biz işgal altında da konuşur, düşmana meydan okuruz efendim, siz merak etmeyin. İçinizde tarih bilen varsa hatırlar, Halide Edip hanımefendi de işgal atındaki İstanbul'da konuşmuştu. Bizde çapulcu sürüsünden korkup susacak göz var mı? Her şeyi göze alırız biz kurtuluş için."

Komutan yan taraftan laf attı:

"Gerçi yağmur durmasaydı, siz zor konuşacak, biz de zor kurtulacaktık ya!"

Ortalığın kızışacağını fark eden Cenap yeniden söze başladı:

"Sonra sayın bakan bey de bir konuşma yapacak. Ardından kurtuluş gösterisi başlayacak. Düşman askerleri önlerinde beyaz elbiseli kızı –ki bu kız şehir oluyor– ellerindeki zincirlerden çekiştirerek, sürüklermiş gibi yaparak meydana geliyorlar..."

Kel Abdi yeniden lafa girdi:

"Kızı fazla hırpalamasınlar, malum belediye görevlisidir ve bendenizin çaycısı olur. Mutfakta bir sürü yıkanacak bardak bekliyor onu."

Kel Abdi sözünü bitirince Cenap yeniden anlatmaya başladı:

"Tabii, burada kızımız bir simge olup, şehrimiz düşman tarafından tarumar edildi, ayaklar altında ezildi mesajı verilmek isteniyor. Gerçi bizim Hatice'yi gören bu kız da nasıl bir esirmiş, esaret altında kilo almış, diye düşünebilir! Neyse ben devam edeyim. Tam o sırada yan taraftan bir müfreze kolu saldırıya geçiyor, sonra bu taraftan da bir müfreze taarruz ediyor, ardından bu taraftan da bir müfreze kuşatmaya katılıyor. Biraz savaştıktan sonra kız kurtarılıyor, düşman esir alınıyor. Hemen arkalarından mehter takımı geliyor."

Vali yeniden söze karıştı;

"Benim bildiğim kadarıyla mehter takımı önden gider."

Bu kez valinin sözünü komutan kesti;

"Kurtuluş Savaşı'nda mehter takımı mı vardı? O Osmanlıdaydı. Kurtuluş Savaşı'nda bizim milletin ayağında ayakkabı yoktu, at bulunca üstüne cephane yüklüyorlardı. Sırtına davul koyacak kadar at mı vardı? Düşünün Anadolu köylüsü Iraz ana sırtında cephane yüküyle iki büklüm yürüyor, yanında atın sırtına kurulmuş bir adam ha bire davul çalıyor! Kanımca komik olurdu."

Kel Abdi girdi söze:

"Unutmayalım bu bir nevi müsamere. Azıcık nefaset katalım işin içine."

Komutan kesin bir dille yanıt verdi:

"Olmayan şey nasıl katılır? Hem askeri açıdan da olmaz bu önden giden mehter takımı. Düşünün biz kente ani baskın yapıyoruz. Davul zurna ile düşmana baskına geldiğimiz haber verilir mi? Üstelik iki adım ileri bir adım geri. Altı ayda şehrin yakınına gelemeyiz inan olsun!"

"Peki, bizden istediğiniz bir şey var mı?" diye sordu emniyet müdürü. "İsterseniz mehter takımı, beyazlar içinde kız falan uğraşmayın böyle fuzuli işlerle. Bizim çevikleri salayım düşmanın üstüne..."

Kel Abdi bu fırsatı kaçırmadı:

"Heee ya, biber gazı da sıksınlar düşmanın gözlerine!"

Komutan da beğenmemişti emniyet müdürünün sözlerini. Yan gözle müdüre baktı. Tam bir şey söyleyecekti ki, o sırada Kel Abdi, Cenap'a, devam etmesini söyledi.

"Şehri kurtardıktan sonra, yürüyüş törenlerine geçiliyor. Önce askerler, sonra okullar, ardından halk oyunları. Ardından dernekler odalar..."

"Katılacak dernek ve odalar belli mi?" diye sordu vali.

"Belli efendim," dedi Cenap. "Muharip gaziler, Bakkallar odası..."

"Süper marketler de gelseydi bari!" dedi komutan. "Ama dikkat etmek lazım, deterjanda kampanya var diye pankart açmasınlar kurtuluş töreninde!"

Cenap tekrar konuşmaya başladı:

"Akşam da fener alayı yapılıyor. Fener alayının organizasyonu sayın komutanımızda. Sonra bir kokteyl düzenliyoruz. Ayrıca kokteylde sayın bakanımıza günün mana ve önemine binaen hediye veriyoruz. Bu kadar."

"Şehri kurtardık diye bakanın bize hediye vermesi gerekirken, biz neden ona hediye veriyoruz, orasını anlayamadım?" dedi komutan.

"Usuldendir," dedi vali.

O sırada, meteoroloji müdürünün aradığı iletildi valiye. Vali, telefonla kısa bir görüşme yaptı. Telefonu kapadıktan sonra;

"Yağmur kesin olarak duruyor, hava açıyormuş," dedi.

"Kesin miymiş?" diye sordu emniyet müdürü.

O sırada Kel Abdi masadan kalkıp pencereye yanaşmış, dışarıya bakıyordu;

"Kesin," dedi.

"Nasıl oluyor da kesin anlamış meteoroloji?" dedi emniyet müdürü.

Kel Abdi, eliyle dışarıyı gösterdi:

"Pencereden dışarıya bakmak aklına gelmiştir müdürün!"

Toplantı bitip belediyeye dönmek üzere araca bindiklerinde yağmur tamamen durmuş, gökyüzünde gri bulutlar yükseklere çekilmeye başlamıştı. Bazı yerlerde küçük küçük mavilikler göze çarpıyordu. Belediye binasına yaklaştıklarında zabıta müdürlüğünün önünde birikmiş kalabalığı gördüler.

"Bunlar kim böyle?" diye sordu Kel Abdi.

"Törende görev alacak yevmiyeliler," diye yanıtladı Cenap.

"Bunların paralarını peşin vermiyoruz değil mi?"

"Hayır. Törenden sonra vereceğiz."

"İyi, iyi" dedi Kel Abdi. "Sonra verin elbette. Yoksa bunlar parayı alır, kenti kurtarmadan kaçarlar!"

Abdi bey, makam odasına girip koltuğuna yerleştikten sonra sekreteri geldi, kendisini arayanların listesini iletti. Bu arada, kent milletvekillerinden bazılarının da aradığını, kendilerine protokolde iyi bir yer ayrılıp ayrılmadığını sorduklarını, içlerinden birisinin de törende konuşma yapmak istediğini, ayrıca hepsinin belediye başkanının nerede olduklarını sorduklarını iletti. "Sanırım sizin toplantıda olduğunuza inanmak istemediler. Başınızdan savıyorsunuz sandılar efendim," dedi.

"Valilikte toplantıda olduğumu söyleseydin," dedi Kel Abdi.

"Tören toplantısı mıydı? Tören yapılacak mı efendim?" diye sordu sekreter.

Kel Abdi, sekreterini şöyle bir süzdü;

"Hatice olsaydı çoktan kahve gelirdi önüme," dedi. "Evet, valilikte toplantıdaydık. Ama tören toplantısı değildi. Esir takasını konuştuk. İşgalci güçlere, verin Hatice'yi alın benim sekreteri dedim. Kabul etmediler. Aksilik işte. Onlar bile Hatice'yi daha değerli buldular. Artık kahve mi yaptı onlara neyse!"

Sekreter kızarıp dışarı çıktı. Az sonra Safiye aradı.

"Ne oldu Abdi, tören olacak mı?" diyordu. "Bence erteleme yapma. Çünkü ben elbisenin fermuarını değiştirttim."

"Ooooo! O zaman kesin yapılacak tören!" diye alaycı ses tonuyla konuştu Abdi bey. "Senin fermuar kurtulduktan sonra şehrin lafı mı olur! Onu da kurtarırız bugün bir ara, tabii fermuar yeniden patlamazsa!"

Kel Abdi, telefonu kapatırken kendi kendine şöyle söyleniyordu; 'Seni fermuarınla birlikte değiştirteceğim ben de... Değiştiremiyoruz işte. Politikada on parti değiştiriyorsun laf olmuyor, ama karıyı değiştirmeye kalksan ahlak, mal mülk sorgulanıyor!'

Tam o sırada sekreter, bakan beyin hatta olduğunu iletti:

Bakan bey, helikoptere binmek üzere olduğunu, hazırlıkların nasıl gittiğini, bir aksilik olup olmadığını, orada şiddetli yağmur yağdığını duyduğunu, şu anda havanın nasıl olduğunu, törenin akıbetini sordu. Bakan bey öyle seri ve hızlı konuşmuş, soruları arka arkaya dizmişti ki, Kel Abdi, araya girecek fırsatı bulamamıştı. Bakan bey soruları bitirince Kel Abdi, her şeyin yolunda gittiğini, havanın düzeldiğini, bütün kent halkının çok heyecanlı ve sevinçli olduğunu, çünkü bakan beyin geleceğini duyduklarını, halkın şimdiden akın akın tören alanına, bakan beyi görmeye geldiğini anlattı.

Bir saat kadar sonra Kel Abdi, bakanı karşılamak için aracına bindiğinde artık yağmurdan geriye sadece ıslak caddeler, etrafa yayılan mis gibi toprak ve bitki kokuları kalmıştı. Gökyüzündeki grilik tamamen dağılmış, mavilik egemen olmuş, tepede güneş belirmiş, kent ışıl ışıl olmuştu. Yağmurun ardından güneş ışınlarıyla yıkanan ağaç yaprakları parlıyordu.

Kel Abdi çevresine memnun memnun bakındı, "Güzel bir hava," diye söylendi. Tam o sırada Cenap belirdi yanında.

"Sevgili Amcacığım nereye gidiyorsunuz?"

Fazla soru sorulmasından, her şeyin açıklamasını yapmaktan hoşlanmazdı Kel Abdi. Cehennemin dibine gidiyorum, demeyi

düşündüyse de vazgeçti, biliyordu ki, yeğeni, 'sen cehennemin dibine gittiğine göre iyi bir iş kokusu almışsındır, ben de yanında geleyim' diyecek ve konuşma uzayacaktı.

Zaten Cenap da amcasının yanıtını beklemeden, "Bakan beyi karşılamaya gidiyorsun sanırım," dedi.

"Evet öyle. Senin için bir mahzuru mu var?" diye tersledi Abdi bey.

"Peki, ben gelmeyecek miyim?"

"Bakan bey geliyor, dedim. Gece kulübüne yeni kadınlar geliyor olsaydı, tabii ki sen giderdin!"

"Ama organizasyon komitesi sorumlusu olarak orada bulunsam fena olmaz."

"Allah Allah!" dedi Kel Abdi yeğeniyle alay ederek. "Neden acaba? Belediye meclisi kararı mı var bu konuda? Madem organizasyonun başısın, organizasyonun başında kal. Ki, kurtarma harekâtımız başsız kalmasın!"

Helikopter havada göründüğünde vali, belediye başkanı ve eşleri, patronlar örgütü temsilcileri, hepsi karşılama yerinde yerlerini almışlardı. Bakan bey ve eşi alkışlarla helikopterden indi. Doğruca vilayete geçildi. Burada eşler ayrı bir odaya geçerken, bakan bey valilik makamına oturdu.

"Yağmurun yağdığını duyunca, belki iptal edilir tören diye düşündüm, ama neyse ki hava açtı, programda bir aksama olmadı," diye konuştu bakan bey. "Şimdi son durum nedir?"

Tam vali cevap vermeye hazırlanıyordu ki, Kel Abdi atladı;

"Her şey plan doğrultusunda ilerliyor sayın bakanım," dedi. "Halk akın akın tören yerine gidiyor, sizi görmek için."

Bakan bey aslında memnun olmuştu bu yanıttan ama, belli etmek istemedi;

"Öyle mi?" dedi kısaca.

"Aynen öyle sayın bakanım. Akın akın geliyor vatandaşlar," diye konuşmaya devam etti Kel Abdi ve ekledi; "Tabii ki gelecekler efen-

dim. Bu kent her gün kurtarılmıyor ve her gün de bakan gelmiyor. Yani sizin sayenizde bir nevi bir günde iki kurtuluş yaşacak bizim millet. Sevinmek haklarıdır."

Bakan bey, Kel Abdi'nin sözlerinden memnun kalmıştı.

"Elbette elbette, bırakın sevinsinler, engel olmayın," dedi. "Onlar sevinirken biz de biraz konuşuruz. Herkes kendi işini yaparsa sorun çıkmaz. Onlar sevinsinler, siz beni ağırlayın. Güzel bir iş bölümü ve işbirliği... Böylece aynı zamanda halkın idareye katılımını sağlamış oluyoruz ki, benim en değer verdiğim şeylerden biri de budur."

Bakan beyin sözleri parlak düşünceler olarak göründü Kel Abdi'ye;

"Çok güzel bir düşünce sizinki sayın bakanım," dedi. "Sanırım demokrasi de bu oluyor. Biz iş yapıyoruz, halka da sevinme fırsatı bırakıyoruz. Güzel bir paylaşım örneği."

Bakan bey önündeki bardaktan bir yudum su içti:

"Evet, aynen öyle... Benim memleket idare etme anlayışımda halkın her zaman için geniş bir yeri vardır. Misal geçen gün bir yerde temel atacaktık, sordum halk gelecek mi diye. Dediler, temel atılacak yer şehre uzak, halkın gelmesi zor olur. Ben de dedim, demokrasilerde halk olmazsa, bunun adı katiyen demokrasi olmaz. Belediye araçlarını bu işe tahsis edin, halkı getirin. Belediye araçlarını halka bedavadan tahsis ettiler. Niye? çünkü, para almaya kalksalar, olmaz. Neden? Çünkü o zaman bu paralı bir demokrasi olur. Oysa biz demokrasiden para almıyoruz, millete sebil niyetine hediye ediyoruz. Fakat dediler ki, mesai saatleri içersindeyiz, vatandaşlar çalışıyor, araçlara binen yeterli miktarda insan yok. Yani demokratik katılım zayıf! Bakın bu yakışık almaz dedim. Demokrasi arabalarının boş kalması yakışık almaz. Bir şeyler uydurun, araçları doldurun, halkımız demokrasiden mahrum kalmasın. Biraz belediye görevlilerini bindirdiler, biraz okullardan öğrenci aldılar, demokrasi otobüslerini doldurdular. Sonra ne oldu? Ben temeli attım, halk alkışladı. Bakın demokrasinin güzel bir örneği. Ben buna saydam,

şeffaf yönetim diyorum. Attığımız temelleri halktan gizlemiyorum. Gözlerinin önünde temel atıyorum ve halka alkışlama şansı tanıyorum. Bazen soruyorlar bana, demokrasi nasıl bir şeydir? İşte böyle bir şeydir. Arabaya binen kazanır!"

Bakan bey soluklanmak için biraz ara verdi, hem Kel Abdi'ye, hem valiye baktı:

"Herhalde yeterince halk toplanır bugün meydanda. Hani maksat demokratik düzenimiz işlesin."

Yine validen önce Kel Abdi yanıt verdi:

"Tabii efendim, o konuda bir endişeniz olmasın. Okullar öğrencileri getiriyor. Ayrıca bizim belediye personelinin çoğu orada olacak. Halktan da katılan olur. Bilmiyorum sayın vali de vilayet çalışanlarını getirecek mi alana! Ben demokrasiye düşkün birisi olarak, bütün çalışanlara emir verdim, meydanda olacaksınız, sayım yapacağım, gelmeyenin defterini dürerim dedim. Dediğiniz gibi demokrasi tam işliyor bizde."

"Demokrasi işliyor, ama eksikler var," dedi bakan bey ve ekledi; "Bakın hâlâ önümüze bir fincan kahve gelmedi."

Vali bozuldu, hemen yanındakilere kahve getirilmesini söyledi.

Kel Abdi fırsatı kaçırmadı:

"Burası vilayet olduğundan eksikler olabiliyor. Bizim belediyede olsaydınız çoktan kahveniz gelmişti. Ne de olsa bizim orada demokrasi tam işliyor."

Tam bu sırada vali, bakan beye yaklaştı:

"Demokrasiniz... Ah pardon efendim! Yani kahveniz nasıl olsun? Şekerli şekersiz?"

Bakan bey kahveyi nasıl istediğini söyledi.

"Aslına bakarsanız ben demokrasiyi şekerli severim. Kahveyi ise acı... Neden böyle? Çünkü demokrasi çok seslilik, çok renklilik ve çeşitliktir. Her şeyi şekerli içsem bu tekilcilik olur, çoğulculuk olmaz. Düşünce özgürlüğüne de uymaz. Ve demokrasi aynı zamanda bir denge rejimidir. Demokrasiyi şekerli seviyorum, kahveyi acı

içiyorum, böylece hem çoğulculuğu, çok renkliliği, seçme ve düşünce özgürlüğünü sağlıyorum, hem de dengeleri..."

Odadakiler kibarca gülümsediler;

Kel Abdi, bakan beyin sözlerini alkışladı;

"Çok güzel bir veciz söz efendim," dedi ve ekledi:

"Ben bu sözleri çerçeveleteyim, makam odama asayım. Çünkü bir fincan kahve ile bu kadar şeyi başarmak hepimizin öğrenmesi gereken bir demokrasi dersidir."

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ali Kamber akşam annesini uyarmıştı, sabah kendisini uyandırması için. Sabah annesi uyandırmaya geldiğinde, o öyle derin uyuyordu ki, kadıncağız uyandırıp uyandırmamak arasında kararsız bile kaldı. Öyle ya, dışarıda bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu, bu havada tören mi olurdu? Yine de uyandırdı oğlunu. Kamber zora koşmadı annesini, çabuk uyandı, annesinin yağmur haberiyle dışarıya kulak kabarttı, pencereye gitti. Gök delinmişti sanki. Bu havada olmaz bu iş, diye söylenerek banyoya gitti, elini yüzünü yıkadı, tam banyodan çıkacakken birden karar verdi, soğuk suyla yıkandı.

Masaya geldiğinde babası, gözünde kara gözlüklerle çoktan kahvaltısını yapmış, dördüncü bardak çayını yudumlamaya başlamıştı. Ayten oğluna çay doldurdu. Karşısına geçip oturdu.

Yaşlı adam yan gözlerle Kamber'i süzüyordu. Kamber onun kendisini süzdüğünü fark etmişti;

"Sanırım şehri kurtaramayacağız bugün," dedi.

Mehmet Usta'nın dudakları aşağı sarktı:

"Size kalırsa şehri kurtarmak... Ooooo... Çok beklerler kurtarılmayı!"

Kamber aldırmadı bu sözlere;

"Yağmur dinmezse iş zor," dedi.

Yaşlı kadın katıldı konuşmaya:

"Amaaan, yağmur dinmezse siz de yarın kurtarırsınız şehri."

"Doğru," dedi Kamber, "acelesi mi var?" Ağzına bir parça ekmek ve peynir attı;

"Ama bakarsın hava düzelir. Bahar havası bu yağmur gelir

geçer." Babasına döndü. "Sence yağmur devam eder mi, yoksa kesilir mi baba?"

Baba, pek oralı olmadı;

"Ben kör bir adamım. Ne bileyim yağmur yağar mı diner mi?"

Kamber gülmemek için kendini zor tuttu;

"Eğer yağmur dinerse sen de gelecek misin törene? Bakan da geliyormuş."

Yaşlı adam, geç bunları der gibi elini salladı:

"O bakan, ben bakamayan bir kör. Bakamayan bir adam olarak ne işim olur benim bakanla?"

Kamber güldü babasının bu sözlerine. Bu kez Ayten girdi araya:

"Kahvede kâğıtlara bakıyorsun ama!"

Yaşlı adam sinirlenir gibi yaptı:

"Sen de başka bir şey bilmez misin? Hep kâğıt hep kâğıt. O da olmasa ne konuşacakmışsın sen?"

Mehmet Usta çayından bir yudum daha içti, ardından bir sigara yaktı.

Kimse konuşmuyordu, şimdi sadece yağmurun evin damını döven tıkırtıları işitiliyordu. Yaşlı adam masadan kalktı, duvarın dibindeki sedire uzandı.

Kamber kahvaltısını bitirdikten sonra odasına çekildi, yağmurun hafiflemesini bekledi.

Birkaç saat sonra yağmur durmaya yüz tutmuş, gökyüzü aydınlanmaya başlamıştı. Kamber pencereden dışarı göz attıktan sonra babasının yanına geçti. Yaşlı adam üzerinde kenarları eskimiş atletiyle hâlâ sedirde uzanmış yatıyordu. Kamber'in ayak sesleriyle gözlerini araladı.

"Ne o gidiyor musun?" dedi.

"Yağmur durmak üzere, yavaş yavaş hazırlanayım."

Yaşlı adam sırıttı:

"Hazırlanacaksın ha? Hazırlanıp da tüfengini mi kuşanacaksın?" Kendi sözlerine kendisi güldü.

Kamber de güldü babasının sözlerine;

"Güzel laf buldun," dedi.

Yaşlı adam havaya girdi;

"Senin baban becerikli adamdı. Bakma gözlerim kör olmasaydı neler yapardım!.."

Kamber bir kez daha pencereden dışarıya bakıp geldi. Yağmur dinmişti.

"Yağmur dinmiş ben çıkayım," dedi. Kapıya yöneldi. Bu sırada babasının sesini işitti:

"Gidiyorsun, ama cigaran da yoktur şimdi senin." Yaşlı adam yattığı sedirden kalktı, odaya girip bir paket sigara getirdi. Bunu gören yaşlı kadın;

"Oğlun olunca gözlerin her şeyi görüveriyor," dedi. "Senin gözlerin sadece bana kapalı!"

Yaşlı adam yüz hatlarını sertleştirdi:

"Hadi oradan, zırvalayıp durma! Bak oğlun düşmanla cenge gidiyor, vedalaş onunla. Meydan muharebesi bu, gidip de gelmemek var. Hem çocuğa harçlık ver biraz. Savaş sırasında karnı falan acıkırsa köfte ekmek alsın! Namerde muhtaç olmasın!" Tekrar Kamber'e döndü: "Bunu da borcuna yazıyorum, savaşta ele geçirdiğin ganimetlerle ödersin artık!"

Kamber kahkahayla gülmeye başladı. Ayten de gülüyordu;

"Senin bugün keyfin yerinde," dedi. "Belki gözlerin bile açılabilir!"

"Uğraşma gözlerimle," dedi ihtiyar adam. Tam Kamber kapıdan çıkarken arkasından seslendi:

"Asıl o Kel Abdi denen hırsızdan kurtarın bu şehri!"

Kamber, babasına döndü:

"Tek başıma yapamam o işi. Sen de gelirsen belki..."

"Ben kör bir adamım," diye bağırdı yaşlı adam.

Kamber de yanıt verdi:

"Zaten o Kel Abdi de senin körlüğünden istifade edip oturuyor orada!"

Dışarıda yağmur tamamen dinmişti. Ortalığı yıkanan tomurcuk ve ıslak toprak kokusu sarmıştı. İnsanın içini yumuşatan, gerginliğini azaltan bir kokuydu bu. Kamber, o güzelim ıslak bahar kokusunu içine çekti. Yolların kenarlarında hâlâ su birikintileri vardı. Kaldırımlar ıslaktı ve bazı yerler toprakla karışıp çamura bulanmıştı.

Kamber kapıyı çaldığında, Osman önüne bir önlük taktığı kardeşine çorba içiriyor, ancak çorbanın bir kısmı kardeşinin ağzının kenarından geri süzülüyor, Osman, tıpkı bir annenin bebesine yaptığı gibi, temiz bezle onun dudaklarının kenarından süzülen yemeği siliyordu. Tüm bunları büyük bir sevgi ve içtenlikle yapıyor, ona kundaktaki bir bebeciğe bakar gibi şefkatle hizmet ediyordu.

Kamber'in içeriye girişiyle, sakat kardeşin gözleri ışıldadı. Ellerini sevinçle salladı, anlaşılmaz garip sesler çıkardı.

"Bak ne kadar sevindi seni görünce," dedi Osman; "Bu çocuk seni çok seviyor. Gidersen buralardan şunu bil ki, en çok o üzülecek."

Kamber, sakat kardeşin yanına yaklaştı, eliyle kafasını okşadı;

"Yemek yiyorsun ha?" dedi. "Abin kim bilir ne güzel yemekler yapmıştır sana. Biliyor musun sen şanslı bir delikanlısın..." Bu sözlerden sonra sustu Kamber, kafasını iki yana salladı, dudaklarının kenarında ince acılı çizgiler belirdi. 'Şans!' diye söylendi kendi kendine, 'Ne şans ama!'

Osman bir kaşık daha götürdü kardeşinin ağzına, kardeşi ağzını sıkı sıkı kapadı, istemem anlamında kafasını salladı.

"Seni gördü ya, yemeği de bıraktı," dedi. "Aklı başından gidiyor seni görünce."

Osman, kardeşinin ağzını ıslak bezle sildi, sehpanın üstündekileri toparlayıp mutfağa götürdü, geri döndüğünde Kamber sakat kardeşle sohbet etmeye çalışıyordu. Kamber bir şeyler anlatıyor,

kardeş gülümsüyor, mutlu sesler çıkartıyordu. Sonra, gözlerini duvarda asılı gitara dikti.

Kamber gitar çaldığında kardeşinin nasıl mutlu olduğunu bilen Osman, ucuzundan bir gitar almıştı. Bazen onu kardeşinin kucağına koyar oynamasına izin verirdi. Gitarı kucağına aldığında çok heyecanlanırdı kardeşi, ama ellerini tam kontrol edemediğinden sadece gürültü çıkarmakla yetinir, çoğunlukla da gitar kucağından yere yuvarlanırdı. Osman gitarı tekrar kardeşinin kucağına koyar, bazen gitarı kendi eline alıp tellerine usulca dokunur, kardeşi umutla bakar, ama beklediği seslerin çıkmadığını görünce, dikkati dağılır, kulak vermeyi bırakır, Osman da gitarı duvara asardı.

Şimdi yine sakat kardeş, gözlerini duvardaki gitara dikmişti. Bunun anlamı açıktı; gitar çalmasını istiyordu Kamber'den.

"Anlıyorum bakışlarını," dedi Kamber. "Ama biz dışarı gideceğiz, işimiz var. Dönüşte çalarım sana. Hem kendi gitarımı getiririm, onun sesi güzel. Onunla çalması daha zevkli oluyor biliyorsun."

Sakat kardeş, Kamber'in söylediklerini anlamıştı. Birden huzursuzlandı, suratı asıldı, kollarındaki kaslar gerildi, kasılmaya başladı. Garip sesler çıkartıyordu; sanki bir mağaranın derinliklerinden gelen sesler...

Kamber, onun bu haline hem acıdı, hem de kendini suçlu hissetti. O sırada Osman kardeşine yanaşmış, kasılan ellerini açmaya çalışıyordu.

"Tamam, germe kendini böyle," diyordu. "Bak üzüyorsun beni. Biliyorsun işimiz olmasa Kamber kırmaz seni, ama dışarı gitmek zorundayız. Para kazanacağız ve ekmek alacağız."

Sakat kardeş yatışmak yerine daha da agresifleşiyor, kasılıyor, anlaşılmaz ve kaba sesler çıkartıyor, ağzının kenarından köpükler süzülüyordu. Kamber daha önce de onun gitarı dinlemek için gerildiğini, sitem belirten değişik hareketler yaptığını, garip sesler çıkardığını görmüştü, ama ilk kez bu kadar sertiyle karşılaşmıştı. Osman da şaşırmıştı. "İlginç!" diye söyleniyordu kendi kendine. "Çok gerildi bu."

Kamber fazla uzatmadı, birkaç dakika geciksek bir şey olmaz deyip duvardaki gitarı aldı.

Onun gitarı aldığını gören kardeş, az önceki sertliğini bıraktı, ama hâlâ tam yatışmamıştı; suratı gergin, elleri kasılıydı.

Kamber gitarın tellerine dokundu; tellerde ne akort kalmıştı ne bir şey. Çabucak kaba bir akort yaptı. Yumuşak bir parça çalmaya başladı. Parmakları teller üzerinde yumuşak yumuşak dolandıkça, sakat kardeşin bedeni de yumuşuyor, sanki Kamber telleri değil, onun bedenini, kaslarını, gerilen sinirlerini okşuyordu. Bir süre sonra, kardeşin bedeni tamamen yumuşadı. Salındı. Yüz hatları gevşedi. Elleri normale döndü. Garip ve ürkütücü sesler çıkarmayı kesti. Mutlu mutlu Kamber'in parmak hareketlerini izliyor, melodinin ritmine göre yüzünde değişimler oluyor, mimikler beliriyordu. Melodi neşelenince göz bebeklerinin güldüğünü, melodi hüzünlenince gözlerine sonbahar gölgeleri düştüğünü fark eden Kamber'in içi paralanıyor, onun gözlerinden dünyaya bakmaya, onu anlamaya, duygularını çözmeye çabalıyordu. Şimdi o göz bebeklerinden içeriye giriyor, uzaklara uçuyor, Anadolu insanını, Afrika'yı, Asya'yı, Latinleri gözünde canlandırıyor, esir siyah insanların çığlıklarını, çaresizliklerini içinde hissediyor ve neden müziğin onlar için bu kadar anlamlı olduğunu daha iyi anlıyordu.

Kamber uzaklara dalmıştı, arka arkaya üç uzun parça çaldı. Sakat kardeş öylesine mutlu olmuştu ki, az önceki gerginliğinden eser kalmamıştı.

Üçüncü parçayı da bitirdiğinde saatine baktı Kamber;

"Oooo zaman hayli ilerlemiş," dedi. "Şimdilik bu kadar yeter herhalde. Dönüşte uğrar, daha uzun çalarım sana. Üstelik kendi gitarımı getiririm, sesler daha yumuşak çıkar. Tamam mı?"

Sakat kardeş hiçbir şey söylemeye çabalamadı, garip sesler çıkarmadı, itiraz etmedi. Osman kardeşinin elini avucuna alıp sıktı.

"Kamber akşam gelip yine çalacak," dedi. "Şimdi biz gidiyoruz. Kiracı gelip sana bakacak. Sana televizyonu açayım, uslu uslu dur. Hem gelirken senin sevdiğin şekerden de getireceğim."

Osman kardeşini, sırf onun için mobilyacıya yaptırdığı arkası yüksek, kenarları yere düşmesini engelleyici korkulukla çevrelenmiş, oturunca ayaklarını uzattığı koltuğa yerleştirdi. Kafasını okşadı. Üst kattaki kiracıya haber verdi.

Sokağa çıktıklarında artık hava tamamen açmış, güneş parlamıştı.

"Görüyorsun, benim kardeşin içersinde, ruhunda nasıl fırtınalar esiyor, anlıyorsun değil mi? Müziğin onun için ne anlamlar ifade ettiğini görüyorsun değil mi? Hiçbir şeyden bu kadar mutlu olmuyor. Hiçbir şey onu bu kadar rahatlatıp o kaskatı kaslarını gevşetemiyor. Senin müziklerin onun için huzurun ta kendisi."

"Evet, bence de öyle," diye kafasını salladı Kamber. "Biliyor musun, onun müziği ta yüreğinde, bedeninin her hücresinde hissettiğini görüyorum. O melodilerin üstüne uzanıyor, tıpkı dalgaların üstündeki bir martı gibi, denizin, dalgaların, akıntıların götürdüğü yere kendini öylece bırakıyor. Ya da, havada salınan bir güvercin gibi, kendini rüzgâra emanet ediyor; rüzgârların önünde uçuyor, uçuyor... Biliyor musun o, melodilerin sırlarını çözüyor. Anlıyor ve yaşıyor. Kim bilir sağlıklı olsaydı belki de çok iyi bir müzisyen olur, ruhunu kuşatan çeperleri yırtmak için besteler yapar, duygularını anlatırdı."

Kamber bir şeyler daha konuşacaktı ama Osman'ın hüzünlendiğini ve gözlerinin buğulandığını görünce, vazgeçti, konuyu değiştirmesi gerektiğini düşündü.

"Neyse ki hava açtı, güneş parladı," dedi. "Yoksa hava muhalefeti nedeniyle şehrin kurtarılması suya düşebilirdi."

"Evet," diye onayladı Osman, ama aklı evde kalmış gibiydi. Kamber onu içindeki durumdan kurtarmak için bir mani düzdü:

"Ne düşman, ne işgalciler durdurabilirdi bizi

Tam kurtaracakken kenti

Sert bir şimşek çaktı.

Şüphelenmek kimin aklına gelirdi

Yağmur da işbirlikçi hain çıktı!"

Osman gülümsedi;

"Ama bak yağmur hain çıkmadı," dedi.

Kamber ekledi;

"Bu durumda şüpheye gerek kalmadı! Üstelik 'bu kadar çok hain olan bir memlekette', bir de hain yağmurla uğraşmak zorunda kalırdı ki devlet büyükleri, ne yaparlardı bunca hain arasında değil mi ama?"

"Dış hainler, iç hainler, iç ve dış ortaklık hainleri, dış hainmiş gibi yapan ama içte hainlik edenler, iç hain numarası yapıp dış hainlik işini sürdürenler! Ya ne kadar çok hainimiz var bizim! Bazen diyorum ki, bu kadar çok hain vardı da, atalarımız nasıl kurtardı bu ülkeyi?"

"Evet, geçen gün yeni katkılarla bir fasulye yapayım dedim, olmadı. Fasulye hain çıktı, iki saat pişmedi!"

"Dış güçlerin parmağı olabilir mi sence?" Gülüştüler.

Belediye binasının önüne geldiklerinde, törende görev almak isteyen yevmiyeciler zabıta müdürlüğünün kapısının önüne yığılmışlardı. Birkaç zabıta onları sıraya sokmaya çalışıyor, zabıtalar bağırınca kapının önündekiler dalgalanıyor, azıcık geriye çekilir gibi oluyor, ama çok geçmeden kapının önü eski karmaşaya dönüyordu.

Bu sırada zabıta müdürü geldi, bekleyenlere, kapının önünü boşaltmaları ve sıraya geçmeleri için bağırdı;

"Eğer sıraya geçmezseniz sizi listeye yazmam, dönersiniz evlerinize!"

Kamber kalabalığın arkasındaydı;

"O zaman şehri kim kurtaracak?" diye cevap verdi müdüre.

Müdür;

"Kim o lafı söyleyen?" diye bağırırken, gözleriyle araştırmaya girişti. Tam bir sessizlik hâkim olmuştu. Az önce o sözleri söyleyeni

araştırmak için yavaş yavaş arkaya yürümeye hazırlanan müdür o sırada belediye binasının ana kapısından çıkan Cenap'ın yanlarına geldiğini görünce, araştırmayı bırakıp onu karşılamaya yöneldi.

"Hoş geldiniz beyefendi," deyip saygıyla elini uzattı.

Cenap, zabıta müdürünün elini görmezden geldi. Kalabalığın önüne doğru yürüdü. Ön tarafa üstünde kâğıt destesi olan bir masa yerleştirilmiş, başına bir sekreter ve bir zabıta oturmuştu.

Cenap, müdürün suratına bakmadan;

"Her şey tamam mı?" dedi.

Zabıta müdürü;

"Tamam efendim. Her şey tamam sayılır," diye yanıt verdi.

Cenap'ın suratı buruştu. Beğenmemişti bu yanıtı;

"Nasıl her şey tamam sayılır? Her şey tamam başka şey, her şey tamam sayılır ise başka şey." Sustu, masanın üstündeki boş kâğıtlara baktı, tekrar müdüre döndü:

"Ver bakalım bizim askerlerle düşman askerlerinin listesini o zaman."

Zabıta müdürü, sanki bir şey ararmış gibi sıkıntıyla sağa sola, masada oturan sekretere ve zabıta memuruna baktı. Ikındı sıkındı;

"Biz de tam onları yapacaktık," dedi.

Aslında Cenap da pekala biliyordu yanıtın böyle olacağını ve biliyordu ki, o ayrım şimdi kendisi tarafından yapılacaktı. Ama müdürü zor duruma düşürmekten memnundu ve o, karşı tarafı ne kadar zor duruma düşürürse kendisine karşı daha bağlayıcı olacağına inanıyordu.

"Yapacaktınız, ama yapmadınız! Bu durumda şurada bir sürü insan var, ama hangileri bizden hangileri düşman belli değil! Kim kimi kurtaracak, belli değil. Bir sürü bostan yan gel yat Osman! Bak saat kaç oldu, tören vakti geldi çattı, daha kimin kurtarıcı, kimin düşman olduğu belli değil. Bir de bunların kenti nasıl kurtaracağı da belli değil. Cepheler nasıl kurulacak, kim hangi siperden nasıl

saldıracak, taarruz nasıl gerçekleşecek, kim ölecek kim kalacak, kim şehit kim gazi, kim niyazi olacak hiçbiri belli değil."

Zabıta müdürü kıpkırmızı kesildi, bir şeyler söylemek istiyor, ama Cenap onun konuşmasına fırsat veremeden makineli tüfek gibi durmadan takırdıyordu. Müdür de bu yoğun ateş ardında kafasını kısmış, sonunu bekleyen asker görünümünde, dua eder gibi kendi kendine mırıldanıyordu.

Cenap zaferi kesin bir biçimde kazandığına, zabıta müdürünü önünde diz çöktürüp yerlerde süründürdüğüne kanaat getirdikten sonra kalabalığa döndü, herkesi şöyle bir süzdü:

"Şimdi sizleri kayıt edeceğiz, bazılarınızı kurtarıcı, bazılarınızı düşman askeri olarak ayıracağız. Sonra kimin ne yapacağını anlatacağız. Ardından bir küçük tatbikat yapacağız!"

Kamber, Osman'ın kulağına yaklaştı;

"Şimdi ayvayı yedik!" dedi.

"Neden?" diye sordu Osman.

Bu sırada Cenap, Kamber'in güldüğünü ve yanındakine bir şeyler söylediğini fark etti. "Sen ne konuşuyorsun orada?" dedi.

Kamber yanıt vermekte tereddüt etmedi:

"Tatbikat lafınıza güldüm," dedi.

"Ne varmış tatbikatta gülünecek?"

"Madem istediniz, şöyle anlatayım; Şehrimizde yakın bir zaman önce bir yangın tatbikatı yapıldıydı. Güya okulda yangın çıkıyor, bizim belediye itfaiyesi de yangını söndürmeye, çocukları kurtarmaya geliyordu. İtfaiye araçlarından biri arızalandı, yolda kaldı. Yalnız kendisi yolda kalmakla kalmadı, yolu tıkadı, diğerlerinin geçişine engel oldu. Bu durumda, kurtarmaya giden itfaiyeyi kurtarmak için bir kurtarıcı aracı çağrıldı. Yol açıldıktan sonra diğer itfaiye araçları okula geldi. Bu arada üst katta çocuklar, hani yangının içinde kalmış da, kurtarılmayı bekliyorlarcasına mahsustan yaygara yapıyorlardı. Okul müdürü sert ve disiplinli bir adamdı. Çocukları, 'Gürültü yapmayın, disiplinli davranın, yoksa kafaları-

nızı kırarım!' diye uyardı. Çocuklar o zaman şöyle düşündüler; ya yanacaklar, ya kafaları kırılacaktı. Çocuklardan birisi cin bakışlı, muzip yaradılışlıydı;

'Müdürüm kafalarımızı kırmanız da tatbikat dahilinde mi?' dedi.

Müdür çocuğa ters ters baktı;

'Tatbikat olan şey yangın, kafanın kırılması gerçek dahilinde' dedi.

Çocuk da; "Öyleyse susayım çünkü kafam kırıldıktan sonra bir de yanması korkunç olurdu," dedi.

Müdür sinirlendi, çocuğun olduğu tarafa yürüdü, elinde tahta bir cetvel vardı. Bu kez, birkaç öğretmen çocuğu müdürün gazabından kurtarmak için müdürün önüne geçtiler! Bu sırada itfaiye okul bahçesine girdi. Merdiveni açıp üst kattaki çocukları bu merdivenden indirip kurtaracaklardı. Fakat merdiven birkaç metre yükseldikten sonra arızalanıp havada kaldı. Bunun üzerine, çocuklar aşağıya normal yoldan, okul merdivenlerinden indiler. Bahçeye çıktıklarında diğer öğrenciler onları alkışlarla karşıladı ve; 'Kendinizi kurtardınız, şimdi itfaiye merdivenini kurtarın bakalım!' diye bağırdılar. Çocuklar tam oraya doğru koşacaklardı ki, tatbikat sorumlusu, senaryoda böyle bir bölüm yok diyerek, itfaiye merdivenini kurtarmaya gerek olmadığını söyledi. Daha sonra, senaryo icabı bir okul çalışanı –ki bu temizlikçiydi– üçüncü katta mahsur kalacak, pencereden, 'Kurtarın beni!' diye bağıracak, itfaiye görevlileri pencerenin altında branda açacak, mahsur kalan personel aşağıda açılı brandaya atlayacak ve kurtulacaktı. Pencerede kurtarılacak kişi gözüktü. Fakat 'kurtarın beni' diye bağırmıyor, bembeyaz kireç gibi korku dolu suratla aşağıya bakıyordu. Müdür, böyle disiplinsizlikleri sevmezdi. Görevliye görevini hatırlatarak, 'Kurtarın beni!' diye bağırmasını emretti. Görevli, bir aşağıdaki brandaya, bir müdüre baktı, 'Kurtarmasalar daha iyi müdür bey, ben merdivenlerden kendiliğimden inerim. Hem aşağıdaki arkadaşlara zahmet olmaz,' dedi. Müdür çok sinirlendi. 'Sen bir kamu görevlisisin, bu da kamu görevidir, atla!' diye bağırdı. Bu sırada görevlinin yanına

gelmişti. Görevli iyice korkmuştu, müdüre; 'Siz burada dururken önce beni kurtarmaları yakışık alamaz. Önce siz atlayın, sizi kurtarsınlar efendim,' dedi. Müdür bey iyice sinirlendi; 'Bu bir devlet kararıdır!' diye çıkıştı. Görevli; 'Bu nasıl devlet, önce camdan atıyor, sonra kurtarmaya kalkıyor!' dedi. Fakat müdürün iyice sinirlendiğini görünce mecburen pencereye çıktı. Son bir kez aşağıya baktı. Aşağıdakiler brandayı açmış, elinde telsiz olan itfaiye müdürü, 'Atla evladım, kurtaracağız seni,' diyordu.

Görevli, titreyen ellerini pencere pervazlarından çekti, kendini boşluğa bıraktı. Ağırlaşan bedeni tam brandaya değdiğinde 'caaarrtttt!' diye bir ses okul bahçesinde yankılandı. Branda yırtılmış görevli beton zemine çakılmıştı. Adamı hastaneye kaldırdılar; kolu bacağı ve iki kaburgası kırılmıştı. Hastanede gözlerini açtığında müdür yanıbaşındaydı;

'Geçmiş olsun evladım. Birkaç kırıkla kurtuldun!' dedi."

Kamber soluklanmak için sustu, Cenap'la göz göze geldi. "Tatbikat lafınızı duyunca aklıma bunlar geldi, bizler de birkaç kırıkla kurtulmayalım yani!" dedi.

Cenap, aslında gülecekti gülmesine de, kendini tuttu ve sert bir yüz ifadesi takınmaya çalıştı, ama yine de tam başarılı olduğu söylenemezdi, çünkü kahkahayla gülmemek için zor tutuyordu kendini. Ayrıca bu sözlerin kendisine yönelik bir dalga geçme mi, yoksa safça söylenmiş şeyler mi olduğunu da anlamaya çalışıyordu.

"Sen çok konuşuyorsun!" diye çıkıştı. "Madem öyle biz seni kurtarmayalım. Sen işgalci hain güç askeri ol ki, milleti senden kurtaralım. Bak bu durumda kırık çıkık ihtimali kalmıyor!"

Kamber hemen teslim olmadı;

"Ama beyefendi, ben buraya kenti kurtarmaya gelmiştim!" dedi.

Cenap suratını buruşturdu;

"Yok, sen zahmet etme, şehri biz kurtarırız, sen işgalin keyfini sür!" dedi.

Kamber ısrar etmeyi denedi:

"Ama sabah evden çıkarken anamla babamla onları kurtaracağıma dair helalleştim. Hatta anam, 'şehri kurtarmadan eve gelme, yoksa hakkımı helal etmem' dedi."

Bu kez Osman karıştı söze;

"Üstelik biz birlikteyiz ve kaç gündür kenti kurtarmak için stratejiler geliştiriyor, düşmanı kuşatmak, teslim almak için taarruz planları yapıyoruz," dedi.

"Ne olmuş yapıyorsanız?"

"Ama arkadaş karşı saflara geçerse, bütün taarruz planlarını bildiğinden, bu bizler için sakıncalı olmaz mı?"

Cenap, karşısındakileri şöyle tepeden süzdü;

"Sen arkadaşına güvenmiyor musun?"

Osman ellerini iki yana açtı;

"Ben arkadaşıma güveniyorum da, düşmana güvenmiyorum. Ne de olsa işgalci güç. Ne yapacakları belli olmaz!"

Cenap, Osman'a da ters ters baktı, alaycı bir ses tonuyla;

"Taarruz planlarını yapmak size kaldıysa, yandı bu memleket!" dedi, bir süre düşündü. "Demek siz arkadaşsınız? O zaman o karşı tarafta kalacak, sen bizim tarafta olacaksın."

Osman; "Ama iki arkadaşı karşı karşıya mı vuruşturacaksınız?" diye karşı çıktı.

"İşin içine vatan girince, arkadaşlık olmaz. Tamam, bu mevzuyu burada kesiyoruz. Senin ismin neydi?"

"Ali Kamber."

"Kamber efendi sen işgalci düşman güç oluyorsun. Sen de... Senin ismin?"

"Osman."

"Sen de bizim taraftan oluyorsun. Yani memleketi bu Kamber denen işgalci hain güçten kurtarıyorsun."

Kamber, Osman'a döndü;

"Memleketi üçüncü kattan brandaya atlatmaya kalkma bak!" dedi. "Bu kadar insana bakacak hastane kapasitemiz yok biliyorsun!"

"Tamam, konuşmayı kesin!" diye bağırdı Cenap ve masadakilere; "Bunları aynen dediğim gibi kayıt edin," diye talimat verdikten sonra tekrar Kamber ve Osman'a döndü:

"Biriniz bu tarafa, diğeriniz şu tarafa. Marş marş!"

Kamber itiraz edecek oldu:

"Ama yine de milli güçlerde olmayı tercih ederdim," dedi. "Öyle ya tören sonrası nasıl anlatırım eşe dosta ben neden işgalci güç askeri olduğumu?"

"Bence doğru söylüyor," diye destekledi Osman bu sözleri. "Düşünsenize Kamber kahveye geliyor, kahvedeki ahali, işgalci güç gelmiş, kahveyi istila edecek diye savunma vaziyeti alıp, masalardan siper yapıyor! İyi bir imaj değil bence de!"

Cenap, bir türlü karşısındaki kişilerin içten mi, yoksa sırf kendisiyle alay etmek için mi böyle konuştuklarını kestiremiyordu.

"Görev görevdir," dedi. "Bunu da bir nevi devlet görevi olarak kabul et."

"Devlete karşı boynumuz kıldan incedir elbette, ama devlet kararıyla hain olmak da biraz saçma gibi. Öyle değil mi ama?"

Kamber yerine giderken şöyle söyleniyordu:

"Bir gün bu kenti Osman'ın benden kurtaracağı aklımın ucuna bile gelmezdi!"

Cenap konuşmanın uzamasından sıkılmıştı. Üstelik saat ilerliyor, tören vakti yaklaşıyordu ve daha seçme işlemini bitirip bir de prova yapacaklardı.

"Tamam, uzatmayalım, işimize bakalım," dedi.

Kamber, yeniden söz aldı:

"O zaman bu riskli görev için, normal yevmiyeye ek olarak risk farkı vermelisiniz."

Cenap bu kez böyle bir talebi beklemediğinden şaşırmıştı;

"Yani zam mı istiyorsunuz?"

"Zam değil, iş riski farkı," diye yanıt verdi Kamber.

"Ne yani, hem işgalci güç olacaksınız, hem de size fazla para vereceğiz öyle mi?"

"Evet, işgalci güç askeri olduğumuzdan iş riski farkı istiyoruz zaten."

"Ben zam verecek olsam milli kuvvetlere veririm, memleketi işgal ettiniz diye size neden zamlı tarife vereyim?"

Kamber suratını buruşturdu:

"Memleketi kurtarmak milli güçlerin doğal görevi! Para almak zaten yakışmaz onlara. Üstelik bizler işgalci güç olduğumuzdan uzaklardan geldik değil mi ama? Bu durumda harç, iaşe, yol ücreti, konaklama bedeli falan gibi artı masrafları hesaba katmalısınız. Bence tabii..."

Cenap bu kez sinirlendi;

"Amma uzattın haa!" dedi. "Bu konuşmayı burada kesiyorum, parayı beğenmiyorsan gidebilirsin!" Diğerlerine döndü;

"Herkes önümde dizilsin seçim yapacağım," diye sesini yükseltti. Karşısında dizilenlerin tiplerine bakıyor, sen işgalci güçsün, sen milli güç deyip iki tarafa ayırıyordu. Sonra bunların isimleri kaydedildi. Bu sırada, işgalci güçlere seçilen genç bir delikanlı ağlamaya başlamıştı.

"Ne ağlıyorsun?" dedi Cenap.

"Ben işgalci güç olduğumu köydekilere asla anlatamam. Adım haine çıkar, aralarına almazlar beni," diye yanıt verdi gözyaşları içersindeki delikanlı. "Oysa ben köyüme şehri kurtarmış birisi olarak dönmeliyim. Yoksa halim harap!"

Delikanlı öyle içten konuşmuş ve gözyaşı dökmüştü ki, Osman dayanamadı;

"Benimle arkadaş yer değiştirsin," önerisinde bulundu.

Cenap bu öneriye şiddetle karşı çıktı;

"Kesinlikle olmaz!" dedi net bir biçimde. "Sen ve arkadaşın karşı saflarda olacaksınız."

"Tek neden bu mu?" dedi Osman.

Cenap;

"Nedenlerden biri ve en önemlisi bu," dedi. "Ayrıca sende hain tipi yok."

"Ne yani bizlerde hain tip mi var?" dedi Kamber. "Analarımız bizi büyüyünce hain olsun diye sipariş üzerine mi doğurdu?"

İşgalci kuvvetlere ayrılanlar arasında güçlü bir uğultu yükselmişti. Cenap, pot kırdığını fark etti.

"Yok, yani, tam öyle söylemek istemedim," dedi, "Ama bu iş benim dediğim gibi olacak, işte bu kadar."

Yine de ağlayan delikanlı susmayınca milli güçlerden başkasıyla değiştirildi.

Ayırım yapılıp kimin hangi safta yer alacağı belirlendikten ve kayıtlar yapıldıktan sonra, sıra kostümlerin dağıtılmasına gelmişti. Kostümler her kişiye tek tek zimmetlendi, imzalar atıldı, Cenap herkese kendi safında sıraya geçmesi emrini verdi. Ardından senaryoyu anlattı:

"Şimdi siz hainler..."

"Bence hain sözü uymuyor," diye itiraz etti Kamber. "Hain, kendi bulunduğu ortama, topluluğa, ülkeye ihanet edenlere denir. Biz yabancı güç olduğumuza göre, burada nasıl hain oluyoruz ki?"

Cenap, yeniden bozulmuştu;

"Yahu nereden çıktın sen başımıza?" dedi. "Diğerlerini bilmem, ama sende kesin bir hainlik geni var! İyi ki seni bizim saflara almamışım, içerden baltalardın sen bizi!"

Cenap sustu, birkaç saniye düşündü; "Peki o zaman sizlere işgalci dış hain güçler diyoruz," dedi ve sözlerine devam etti. "Siz işgalci dış hain güçler, caddenin şu tarafından geliyorsunuz. Önünüzde elleri zincirli bir kız var. Bu kız beyaz elbiseler içersinde, yani esir kenti temsil ediyor. Sizler kızı zincirlerinden çekiştiriyorsunuz.

Çapulcu sürüsü gibisiniz. Serseri vaziyetleri. Yaka bağır açık. İçinizden birkaçı kafayı çekmiş gibi yapsın."

"Afedersiniz," diye konuşmayı böldü Osman. "Eğer bu kişiler gerçekten içki içeceklerse ve içki parası da belediyeden olacaksa, ben işgalci güçlere geçebilir miyim?"

Cenap tam yanıt verecekti ki, Kamber söze girdi;

"Bu içki işi iyi oldu," dedi. "En azından, neden işgalci güçlerin askeri oldun diyenlere, öyle kafayı bulmuştum ki, ne yaptığımı bilmiyordum diyebilirim!"

Bu sırada Kamber'in yanındakilerden genç bir delikanlı;

"Ben içki miçki içmem, günah," dedi.

Cenap bu kez ona döndü;

"Mahsustan oğlum, mahsustan..."

Öteki kararlıydı;

"Mahsustan falan anlamam ben. Mahsustan bile içki içemem."

Kamber;

"Sevgili kardeşim," dedi, "mahsustan düşman oluyorsun da, mahsustan neden içki içemiyorsun?"

"O başka bu başka," dedi diğeri.

"Tamam, uzatmayın!" diyerek sözü aldı Cenap. "Tamam, sen mahsustan düşman ol, ama mahsustan içki içme!"

Cenap tam devam edecekken Kamber yeniden söz girdi;

"Böylesi daha mantıklı oldu," dedi. "Biz işgalci dış hain güçlerin içinde ayık birilerinin olması görüntü açısından iyidir. Yoksa, alem şöyle diyebilirdi; bunlar işgalci güçlere kafayı buldurmuşlar, öyle yendiler. Ayık olsalar onları yenemeyebilirlerdi!"

Cenap, gülecekti ki, kendini zor tuttu, kafasını iki yana salladı;

"Peki, sen ayık mı, yoksa sarhoş mu olmak istiyorsun?"

Kamber, ellerini iki yana açtı;

"Ben işgalci hain dış güç olarak her türlü hainliğe hazırım, devlet ne emir verirse yaparım!"

Cenap elini, herkes sussun anlamında havaya kaldırdı;

"Tamam, bu kadar mavra yeter! Şimdi anlatmaya devam ediyorum, herkes iyi dinlesin ve kimse sözümü kesmesin! İşgalci dış hain güçler bu taraftan gelirken, tam şehir meydanının yan sokağından, hani tapu dairesi var ya, o aradan bizim kuvvetlerden bir kısmı taarruza geçiyor. Milli kuvvetlerin baş tarafından on kişi, ayrılın. Evet siz. Oradakiler. Heyyy, baştaki sen de... Evet, sizler, yan sokakta duracaksınız, ben işaret verince harekete geçeceksiniz. Ondan sonraki on kişi siz de bu tarafa kayın. Sizler bu taraftaki karşı aradan geleceksiniz. Geri kalanlar, siz ana karargâh oluyorsunuz. Düşmanın tam karşı yönünden, yani ana caddenin bu tarafından benim işaretimle harekete geçiyorsunuz. Siz siz, oradakiler ayrılın. Heyyy, baştaki sen, arkandakileri al bu tarafa geç."

Başta olan Osman'dı, denilen tarafa geçerken;

"Ben tabur komutanı mı oldum bu durumda?" dedi.

Cenap bir süre düşündü;

"Tamam, öyle olsun. Sen benim işaretimi bekliyorsun. İşareti alınca taarruza geçiyorsun."

Osman;

"Anladığım kadarıyla herkes sizin işaretinizle saldırıya geçecek. Bu durumda siz alay komutanı oluyorsunuz? Öyleyse askeri kıyafetle başımızda olacaksınız herhalde?"

"Hayır, ben askeri kıyafetle orada olmayacağım, normal kıyafetle yan taraftan işi organize edeceğim.

Osman, itiraz etti;

"Ama taarruz ordusunun kenardaki takım elbiseli kravatlı birisinden emir alması doğru olur mu? Eş dost bana, koca tabur komutanı olmuşsun, yan tarafta duran rütbesiz bir belediye görevlisinden emir alamaya utanmıyor musun, demez mi? Bunları da düşünmek lazım. Askeri açıdan yani!"

Cenap, "Allah Allah! İşimiz var bunlarla," diye söylendi. "Sen işine bak, ne söyleniyorsa onu yap kardeşim! Al askerlerini geç şu

tarafa ve orada bekle. Geriye kalanlar da caddenin bu tarafındaki banka var ya, işte o bankanın aralığından benim işaretimle taarruza geçiyor. Sonra tam orta yerde kuşatma tamamlanıyor. Milli güçlerin taarruzu birleşiyor. Hain düşman şaşkın ve korku içersindedir. Ne yapacağını bilememekte, rastgele ateş etmekte, yalpalamakta, ayakta zor durmakta, sağa sola sallanmaktadır..."

Bu kez Kamber duramadı;

"İşgalci dış hain güçlerin ayakta zor durması, sağa sola yalpalaması, korkudan-panikten mi, yoksa içkiyi fazla kaçırıp kafaları kıyak olduğundan mı?"

Cenap ters ters baktı Kamber'e, yanıt vermedi, sözlerini sürdürdü:

"Taarruz güçleri düşmanı paniğe sevk ediyor ve beyazlar içersindeki kızı, yani esir kentimizi kurtarmaya koşuyor."

Oradakilerden birisi; "O kız kim?" diye sordu.

Cenap, ona küçümseyerek baktı;

"Sana ne?" dedi. "Kızı beğenmezsen kurtarmayacak mısın?"

"Hayır, öyle değil mesele," dedi diğeri. "Hani yanlış kızı kurtarmaya kalkmayalım da..."

"Arkadaş haklı," dedi Kamber; "Esir kent kızı orada düşman elindeyken, bizim başka bir kızı orasından burasından çekiştirmemiz uygun olmaz. Hani tıpkı saraydan kız kaçırma gibi!" Kamber etrafındakilere baktı; "Üstelik burada bulunanların bakışlarından, içlerinde yoğun bir kurtarma sevgisi olduğunu görebiliyorum. Her biri beğendiği bir kızı kurtarmaya kalkarsa, tören sakata gelebilir!"

Cenap, bu kez hepsine küçümseyen bakışlar attı;

"Salak salak konuşmayın!" dedi. "Orada elleri zincirli bir tek kız olacak. Salak mısınız nesiniz?"

Sıradakilerden bir başkası;

"Kızı ilk kurtarana ödül var mı müdür bey?" diye seslendi.

Cenap iyice sinirlenmişti artık ve kendisini kontrol etmekte zorluk çekiyordu;

"Kesin sesinizi!" diye bağırdı. "Sirk mi burası be? Şurada biz kenti kurtarmak için taarruz hazırlığı yapıyoruz, siz makara yapıyorsunuz! Bir daha kimse ağzını açmayacak. Tek kelime istemiyorum! Az önce ayırdığım gruplar tatbikat için yerlerini alsın. Şimdi işgalci hain güçler siz yavaş yavaş ilerleyin. Tam ortaya gelince siz karşı taraftakiler, saldırın. Şimdi ana tabur... Tabur komutanı, topla askerlerini sen de gir. Şimdi de bu taraftakiler. Evet, düşmanı kuşatın. Hey sen düşman, korku ve paniğe kapıl! Şimdi kızı kurtarın..."

Osman dayanamadı;

"Ortada kız yok ki, olmayan bir şeyi nasıl kurtaracağız?"

Cenap'ın tepesi iyice attı;

"Hay size de, kıza da..."

Osman;

"Esaret altında zavallı gözü yaşlı bir kıza bu sözleri söylemek yakışık almıyor," dedi kısık bir sesle. Neyse ki, Cenap bu sözleri duymadı. O tatbikata yoğunlaşmıştı.

Tatbikat sırasında komik olaylar yaşandı. Milli güçlerle düşman güçleri yerine, ara sokaktan çıkan milli güçlerle diğer ara sokaktan çıkan milli güçler çarpıştı. Milli güç askerlerinden birisi kendisine çarpan ve yere düşüren başka bir milli güç askerine; "Önüne baksana ayı!" diye bağırdı.

Öteki "Ayı senin babandır!" diye yanıt verince birbirlerinin üzerine yürüdüler. Kavgayı araya giren işgalci güçler önledi.

Kamber;

"Beyler sakin olun ve aranızda kavga etmeyin. Siz dostsunuz. Düşmanınız biziz, kendi aranızda değil, bizimle savaş edeceksiniz. Bölünmeyin!" diye seslendi.

Ortalık yatışır gibi oldu. Bu kez, milli güçlerden birisi işgalci güç askerinin kafasına tüfeğin dipçiğiyle vurdu. İşgalci güç askerinin kafası yarıldı, kanamaya başladı.

Cenap, dipçikle vuranın üstüne yürüdü;

"Ne yaptın sen öyle, kör müsün, adamın kafasını yardın!" diye bağırdı.

Öteki;

"Ama o bir düşman!" dedi.

Cenap, onun yakasına yapıştı;

"Burada mahsuscuktan savaşıyoruz," dedi.

Diğeri, "Mahsusçuktan düşman mı olurmuş? Düşman düşmandır," diye yanıt verdi.

Araya Kamber girdi. Dipçikle vuranı, Cenap'ın elleri arasından alırken;

"Paniğe gerek yok, kan dökülmeden savaş olmaz!" dedi.

Kafası yarılan, hastaneye gönderildi. Yaran ise gösteriden atıldı.

Oradakileri, bunun bir gösteri olduğu, herkesin dikkat etmesi gerektiği konusunda uyaran Cenap tatbikatı birkaç kez tekrarlattı, bazı bölümlerde yeni düzeltmeler yaptı. Bir saat kadar sonra, Kel Abdi'nin yanındaydı.

"Her şey tamam amca," dedi.

Kel Abdi saatine baktı;

"Saat yaklaşmış," dedi. "Ben bakan beyin yanına gidiyorum, birlikte yemek yenilecek. Sonra tören alanına geleceğiz."

Cenap; "Ben ne yapayım? Sizinle gelmeyeyim mi?" dedi.

Kel Abdi, kafasını hayır anlamında yukarı kaldırdı;

"Hayır, sen burada orduların başında kal!" dedi. "Başsız kalan orduların sonu iyi olmaz! Hem askerlerin senin hakkında, ordusunu meydan yerinde terk edip ziyafete gitti, diye dedikodu yapmazlar mı?"

Aslında Cenap için bir bakanla aynı masada bulunmak kaçırılacak fırsat değildi. Ne de olsa bunun gelecek yılları vardı ve bu tür yemekler, yakınlaşmalar ileriki dönemlerde politik kariyer bakımından son derece önemliydi. Cenap böyle bir fırsatı kaçırdığı için üzüldü ve 'keşke bu işin sorumluluğunu kapmak için uğraşmasaydım, şimdi bakanın yanıbaşında yemekte olacaktım,' diye iç geçirdi.

Kel Abdi, Cenap'ın hırslarını iyi bilen birisi olarak onun suratındaki ifadenin değiştiğinin farkındaydı elbet.

"Ne o, üzüldün mü?" dedi alay ederek. "Koskoca kentin kurtuluşunu bir bakanla yan yana olmaya tercih ediyorsun öyle mi?"

Cenap kızardı, yanıt vermek için çabaladıysa da kekeliyordu;

"Yok, amcacığım, öyle şey olur mu?" dedi.

Kel Abdi, yeğenine yan yan baktı;

"Bakanı yemeğe ben götüreyim, sen de gece pavyona götürüsün!" diye iğneledi.

Tam bu sırada, sekreteri zabıta müdürünün görüşme isteğini iletti. Kel Abdi, Cenap'a baktı, "Hayırdır, bir sorun mu var?" dedi, ama yanıtı beklemeden zabıta müdürünün içeri alınmasını söyledi.

Zabıta müdürünün suratı kırışık, kaşları düşüktü. Ters giden bir şeyler olduğu izlenimi veriyordu.

Kel Abdi;

"Buyur müdür, bir şey mi var?" dedi.

Zabıta müdürü kekeledi;

"Şey efendim..." dedi, "Şey..."

Kel Abdi'nin zamanı daralıyordu. Bir an önce ne varsa anlatmasını bekliyordu zabıta müdüründen.

"Herhalde şeyi şey yapmak için gelemedin buraya?" dedi.

Zabıta müdürü kendini toparladı, açıklamaya girişti.

"Hani mehter takımı işi vardı ya. Yani mehter takımı tamam da, at sorunu vardı. Cenap beyin emirleri üzerine biz uygun bir at arayışına giriştik..."

Kel Abdi, Cenap'a çevirdi bakışlarını;

"Hani her şey tamamdı?"

Cenap, "Tamamdı," dedi. "Bir tek at meselesi kalmıştı, bence o kadar da önemli değil zaten. Olsa da olurdu olmasa da."

Kel Abdi sinirlendi;

"Ne demek at meselesi önemli değil. Atsız mehter takımı mı olurmuş. Atsız bu milletin muharebesi mi olurmuş? Koca ordu savaşa gidiyor, önde mehter takımı, ama bir at yok. Atalarımız, yani padişahlarımız kabul eder mi böyle bir şeyi? Neydi onun adı? Hah, tamam, hatırladım, kös, evet kös... Koca kösü nereye koyacaklar. Ama eğer sen kösü sırtında taşıyacaksan o başka tabii!"

Cenap, amcasının zabıta müdürünün yanında kendisini azarlamasından rahatsız olmuştu;

"At yok diye meydan muharebesi olmayacak mı yani? Hem kurtuluş savaşımızda mehter takımı falan da yoktu. Bence o kadar mühim bir mesele değil. Hatta belki de daha iyi."

"Neden daha iyiymiş?"

"Diyelim at tam protokol tribününün önünde afedersiniz şey ediyor. Yani caddeyi pisletiyor. Kokusu etrafı sarıyor. Yerde koca bir öbek. İnsanın gelecekteki siyasi kariyerini etkiler valla. Demezler mi parti büyükleri, bu adamlar atı tepemize sıçırttılar!"

Kel Abdi, Cenap'ın böyle çıkışlarına pek alışık değildi. Tamam, aralarında bazen tartışmalar olurdu, ama bir belediye çalışanının yanında kendisine kafa tutması affedilecek bir şey değildi. Sinirlendi:

"Ben şimdi senin kafana..." Daha ileri gitmedi, sözlerinin sonunu getirmeden sustu. Zor tutmuştu kendini. Arkasını dönüp pencereye yaklaştı. Dışarı baktı. Ama aslında bir şey gördüğü falan yoktu, aklı fikri kendisine laf yetiştiren Cenap'ta idi. Kendisini kontrol altına aldığına inandıktan sonra geri döndü, zabıta müdürüne;

"Eee, sen lafını tamamlamadın," dedi.

Zabıta müdürü odada yaşananlardan dolayı şimdi daha çok gerilmişti.

"İşte biz uygun atı aradık. At çok... Sütçü beygiri, arabaya koşulan at falan çok. Ama azıcık eğitimli bir at olsun ve hem de şöyle güçlü kuvvetli, endamı boyu bosu yerinde, renkleri parlak, uzun bacaklı olsun, dedik. Hatta bizim dağ ilçelerine bile baktırdık. Hani onlarda bir zamanlar çöp toplama işinde kullanılan kadrolu beygir-

ler vardı. Hâlâ var mı, iyi bir şey bulabilir miyiz diye. Fakat atların çoğu yaş haddinden emekli olmuş. Bir yerde bir tane bulduk, ama hayvan kamu görevlisi, kaç yıldır ödeneğe zam gelmediğinden, dolayısıyla yeterli yem verilmediğinden zayıflamış, kemikleri gözüküyor, kendine mecali yok, yolda zor yürüyor. Bir de başka yerde bir tane bulduk, o da at değil eşek çıktı. Kadrosunda at gözüküyor, ama o bir eşek."

Kel Abdi, "Vay alçaklar, at diye eşeği yutturmuşlar devlete!" dedi

Zabıta müdürü konuşmasını sürdürdü:

"O da olmadı. En son olarak Pala Ramazan diye birisi var, ona gittim. Kendisi eski atçıdır, babadan kalma koca bir çiftliği vardı, bir bölümünde çok sayıda at beslerdi. Ama adam babadan kalma koca çiftliği, köyleri, meraları, yani sermayeyi pavyonlarda yedi bitirdi, atlar da çiftlik de gitti, elinde bir tek at kaldı. Onu da çok sevdiğinden satmamış. Atı gördük. Hakkaten çok güzel bir at. Boylu boslu, uzun bacaklı, üstelik de çok bakımlı. Tüyleri taralı ve parlak, kuyruğu harika... Yakışır yani törene. Pala Ramazan ile konuştuk..."

Kel Abdi, zabıta müdürünün lafı uzatmasından sıkılmıştı;

"Senin şimdiye kadar anlatmak için harcadığın şu zamanda ben on tane at bulurdum. Kısa kes!" dedi.

Zabıta müdürü kızardı;

"Peki, başkanım kısa kesiyorum. Pala Ramazan'la konuştuk, durumu anlattık, 'olmaz' dedi. Bunun bir devlet görevi olduğunu, kentin kurtuluşu için çok gerekli olduğunu, anlattık. Pala Ramazan pek sallamadı, 'memleketin kurtuluşu benim ata mı kaldı?' dedi. Zaten ben bu Pala Ramazan'ı eskiden beri tanırım ve sevmem. Bir keresinde atına atlamış trafiğin en yoğun olduğu akşam saatinde kent meydanında tur atıyordu. Kendisine müdahale ettim, 'burası dağ başı mı?' dedim. O da bana, 'seni görünce dağ başı sandım, çünkü ayılar dağda yaşar,' demez mi. Ben de, bu sözlerin hakaret olduğunu, kendisini devlet memuruna hakaretten mahkemeye vereceğimi söyledim. Bana şöyle bir baktı, sonra belinden eski model toplu tabancasını

çıkardı, 'mahkemelerin işi çok, meseleyi aramızda, burada, meydanda halledelim, hiç değilse tanık sıkıntısı çekilmez,' dedi."

Hikâye Cenap'ın hoşuna gitmişti:

"Eeee, sonra?"

"Sonrası, arkadaşlar araya girdi, Pala Ramazan'a af buyurması söylendi. Bayağı bir dil dökmeden sonra Pala Ramazan, cezamı tecil ettiğini, tekrarı halinde bir daha af çıkarmayıp infazı yerine getireceğini söyledi. İşte bana tehditler savuran Pala Ramazan'a sırf içimdeki yüksek sorumluluk duygusundan dolayı giderek atını geçici olarak talep ettim. Bakanın geleceğini anlattım. Bir şartla kabul etti. Ata kendisi binecekti. Olmaz dedim, çünkü Pala Ramazan ne mehter müziğinden anlardı, ne kösten, ne tokmaktan. Durumu açıkladım ve bu işin karşılığı iyi para vereceğimizi anlattım. Bir şartla kabul etti; parayı törenden önce peşin alacaktı ve atın önünde geminden tutup yürüyecekti."

Kel Abdi, müdüre küçümseyerek baktı;

"Müdür bey, müdür bey!" dedi. "Şunu kısaca atı ayarladım, deseydin, bu kadar uzatmasaydın, benim de vaktimi boş yere almasaydın, olmaz mıydı?"

Zabıta Müdürü yeniden kızardı;

"Ama başkanım bu at meselesi çok önemliydi."

Kel Abdi dudaklarını sıktı;

"Bakan beyden daha mı önemli?" dedi.

Zabıta müdürü ses çıkarmadı.

Cenap boşluktan istifade edip zabıta müdürüne döndü;

"İnşallah at bir aksilik çıkarmaz. Yoksa o meydanda bu kez sayın başkan senin infazını yapar! Üstelik Pala Ramazan gibi ceza ertelemesi de yapmaz!" dedi.

Kel Abdi kapıya doğru yöneldi, çıkmadan önce Cenap'a;

"Bu at işiyle ilgilen, her şey eksiksiz olsun!" talimatını verdi. Ve ekledi, "Törende bir aksilik çıkarsa, infaz tek kişilik olmaz. Zabıta

müdürünün yanında bir kişi daha olur! Bunun da kim olduğunu biliyorsundur sanırım!"

Kel Abdi makam aracına bindi, önce eve uğradı. Safiye onu bekliyordu. Ne zamandır hazır beklediğini, elbisesinin beklemekten kırışmak üzere olduğunu anlattı ve kızdığını belli etti.

Kel Abdi, tören öncesi tartışmaya girip ortamı germek istemiyordu. Safiye'ye yanıt vermedi, sadece içinden, "Herkesin meselesi başka," diye söylendi.

Doğruca bakan beyle protokolün yemek yiyeceği restorana gittiler. Bakan bey henüz gelmemişti. Kel Abdi buna sevindi, bakan beyi kapıda karşılamamak yakışık almazdı. Ama valinin orada olmadığını görünce içi burkuldu. Sordu, vali bakan beyle birlikte, yeni yapılmakta olan vilayet binasını gezmeye gitmişti. Kel Abdi bu habere bozuldu, valinin kendisine kazık attığını savladı. O sırada Safiye, elbisenin eteklerinin buruşup buruşmadığını sordu. Kel Abdi zaten valinin kendisini ekmesine kızmıştı; "En azından senden buruşuk değil!" diyecekti ki, son anda kendini frenledi. "Hıı hıı" deyip geçiştirdi. Zaten tam o sırada dışarıda hareketlilik başlamış, bakan beyin teşrif buyurduğu haberi gelmişti.

Kel Abdi, yanına Safiye'yi alarak kapıya kadar çıktı, bakan bey ve eşini karşıladı, valinin yüzüne bile bakmadı.

Yemek masaları restoranın ortasında beyaz mermerden inşa edilmiş, ortasındaki minik fıskiyelerden su fışkıran şadırvanın etrafına dizilmişti. Bakan bey, vali, belediye başkanı, komutan, eşleri ile birlikte aynı masada idiler. Yine o masada şehrin patronlar örgütünün başkanı, zenginlerden ileri gelen birkaç kişi daha eşleriyle bulunuyordu. Servis başladı. Havuzun fıskiyesi çalışmaya devam ediyordu. Safiye garsona fıskiyeyi kapamalarını, çünkü elbisesine su sıçrayabileceğini söyledi. Garson fıskiyeyi kapattı. Bu konuşmayı bakanın eşi duymuştu. Garsonu çağırdı ve fıskiyeyi derhal açmalarını emretti. Bu kez garson ikilemde kaldı, durumu ilettiği patronu koşarak geldi, koruma polisleri önünü kesip patronu bakanın eşinin yanına yaklaştırmadı. Patron koruma polisine geliş nedenini söyledi, koruma

polisi de bakanın eşine durumu aktardı, bakanın eşi, patrona fıskiyenin açılması isteğini iletti. Patron, emrin derhal yerine getirileceğini söyledi ve başka bir emirlerinin olup olmadığının sorulmasını rica etti. Polis tekrar bakan eşinin yanına gitti, başka bir emirlerinin olup olmadığının sorulduğunu söyledi. Başka bir emir yoktu. Az sonra fıskiye çalışmaya başlamıştı ve Safiye'nin suratından düşen bin parçaydı; 'Görgüsüz karı!' diye söyleniyordu kendi kendine. 'Bunlardan da bakan karısı oluyor! Şuna bak oturduğu koltuğa bile yakışmıyor. Saçının diplerinden de beyazlar mı çıkmış ne? Bakımsız Tarzan! Üstelik de her tarafından yağlar fışkırmış.'

Safiye öyle sinirlenmiş öyle sinirlenmişti ki, önüne konulan yemeklerin tadına bile bakmadı.

Bir ara bakan bey, Safiye'ye neden bir şey yemediğini sordu kibar bir dille;

"Benim yemek prensiplerim var sayın bakanım," dedi Safiye, "Bizler resmiyeti temsil ettiğimizden kendimize, yediğimize içtiğimize, saçımıza başımıza dikkat etmeliyiz, eşlerimizin makamına yakışmalıyız değil mi ama!"

Bakan bey yanıt vermedi, yanındakilerle konuşmaya döndü. Safiye ise böyle bir fırsatı kullandığı ve bakan beyin eşinden intikamını aldığı için çok mutluydu. Öyle mutlu ve rahatlamıştı ki, yemeklerden yemeye başladı.

Bakan beyin eşi ise, bu sözlerin amacını anlamamıştı, ancak yine de kendisi oradayken başka bir kadının bu kadar çok ve gereksiz konuşmaması gerektiğini düşünüyordu. Akşama uygun bir zamanda kocasına bundan böyle belediye başkanı seçerlerken, önce eşlerine bakmalarını, eşleri uygun olmayanların aday yapılmamasını söylemeye karar verdi.

Yemekten sonra hep birlikte tören alanına gitmek üzere araçlara binildi. Bu arada, Kel Abdi, tören meydanının dolup dolmadığını, katılımın durumunu soruyor, hazırlıkların ne aşamaya geldiğini cep telefonuyla yakından takip ediyordu.

Tören planlanan şekilde başladı.

Vatandaşlar yol kenarına dizilmişler, okullardan getirilen öğrenciler ellerindeki bayrakları sallıyor, caddenin iki yanında bayraklar asılı binaların pencerelerinden insanlar bakıyor, ses düzeninden yüksek volümlü kahramanlık marşları etrafı çınlatıyordu.

Kortej cadde boyunca geçiş sırasına göre dizilmişti. Omuzlarından aşağı çapraz şekilde fişekler, boyunlarında dürbünleri sallanan gaziler, başlarında kalpakları, hâki renkli üniformalarının göğüslerini süsleyen madalyaları ile gururla geçiş töreninin başlamasını bekliyorlardı. Bellerinde tabanca, ellerinde ise kimisinin mavzer, kimisinin çift kırma av tüfekleri vardı.

Mehter takımı yerini almış, atının geminden gururlu bir biçimde tutan Pala Ramazan akşam pala bıyıklarını boyamış, ne zamandır sandığında özenle sakladığı mahmuzlu körüklü çizmelerini çıkarmış, kendi elleriyle boyayıp tam üç kez cilalamış, hani neredeyse çizmeye bakan kendi aksini görecek kadar parlatmıştı. Ayna gibi parlayan körüklü çizmelerinin üstüne kısa konçlu, dizlerinden üstü giderek bollaşan siyah poturu geçirmiş, üstüne kar gibi beyaz ipekten, yakaları renkli ipek ipliklerle işlenmiş gömleğini, onun üstüne de kenarları sırmalı kaftandan yeleğini giymişti. Bir eliyle gemi, diğer eliyle halis deriden özel yapılmış işlemeli kamçısını tutuyordu. Başına halis Rus işi kürk kalpak geçirmiş, kara bıyıklarının uçlarını yukarı doğru burmuş, sabah erkenden berbere gidip sinekkaydı sakal tıraşı olmuştu. Hiç şüphesiz törendeki en dikkat çekici tip olmaya adaydı. Fakat tören yerine geldiğinde bir tatsızlık yaşamış, sinirleri gerilmiş, hatta bir ara atını alıp eve dönmeye karar vermiş, olay Cenap'a haber verilmişti. Cenap geldiğinde Pala Ramazan atını almış gitmek üzereydi.

Mehteran bölüğü sorumlusu, Pala Ramazan'a giymesi için mehteran elbisesini uzatmış, Pala Ramazan bir kıyafete, bir bu kıyafeti kendisine verene tuhaf tuhaf bakmıştı.

Mehteran sorumlusu, bunları giymesinin şart olduğunu söyleyince, Pala Ramazan şiddetle karşı çıkmış;

"Ben bunları giyeceğim ha!" demişti. "Hem atımı getireceğim, hem de..."

Sorumlu kişi, mehteran bölüğünün resmi bir kıyafetinin olduğunu, mahalle düğün çalgısı olmadıklarını, mehteranın bir dönemi temsil ettiğini, şanlı bir mazisi bulunduğunu anlatmaya kalkınca Pala Ramazan'ın tepesi iyice atmış;

"Ne yani," demişti, "senin mazin şanlı da, bizimki şansız mı? Bunu mu demek istiyorsun sen?"

Karşısındaki bozulmuş, kıyafeti giymesinin mecburi olduğunu tekrar etmişti.

"Olabilir," demişti Pala Ramazan; "Kıyafet giymek mecbur olabilir, ama benim ve şanlı atımın burada bulunmak mecburiyeti yok. Ben zaten burada devlet ricasıyla bulunuyorum. Devlet ricasına tamam da, devlet zoru bana sökmez! Kaldı ki, sen devlet de değilsin!"

Sinirlenen Pala Ramazan, atının gemine yapışmış, yürümeye başlamış, birkaç adım sonra üzerine binmek için durmuş, tam bu sırada Cenap yetişmişti.

Durum ona anlatıldı. Pala Ramazan Nuh diyor peygamber demiyordu. Sonunda, Cenap, mehteran sorumlusuna talimatı verdi; kimse Pala Ramazan'a karışmayacaktı. Mehteran sorumlusu itiraz etmeye kalkınca Cenap ona çıkıştı:

"Adam giderse at da, kös de olmayacak. Atsız kössüz mehter oluyor da, çizmeli Pala Ramazan'lı mehter neden olmuyor?"

Cenap suratı asılan mehteran sorumlusuna baktı ve ekledi:

"Sen de kendini III. Selim sanmaya başladın ha!"

Buna rağmen Pala Ramazan geri dönmesi için zor ikna edildi, çünkü bu yapılanın kendisine ve atına hakaret olduğunu varsayıyor, üstelik bu kez, katılmasını eğer çok istiyorlarsa mehter takımının en önünde yürüyeceği şartını koşuyordu.

"Hoppala!" dedi Cenap; "Sen de utanmasan atınla protokol tribününde oturmak isteyeceksin!"

Pala Ramazan dudaklarını büktü;

"İşte orada yanıldın beyefendi hazretleri," dedi. "Benim gibi

adamlar açıkhava adamıdır. Protokol tribünlerinde esas duruşa geçecek, onun bunun önünde eğilecek kalem efendisi tipi var mı bende?"

Başka zaman olsa Cenap çoktan kovardı onu da, şimdi zamanı değildi. Alttan aldı, neden mehteranın en önünde yürüyemeyeceğini anlattı. "Tamam, sen bu fiyakan, heybetin ve şu gözleri alan atınla bence de en önde yürümeyi hak ediyorsun. Fakat davul ve tokmakçının önde yürümesi tuğlara, sancaktarlara ayıp olur."

Cenap bayağı dil döktü, neyse ki, sonunda Pala Ramazan ikna oldu, mehteran bölüğünde kendine düşen sırada yürümeye razı oldu. Ama bir şartı vardı; "Atın üstündeki tokmakçı köse öyle var gücüyle vurmayacak, atının huzurunu kaçırmayacaktı."

Artık hava tamamen açmış, gökyüzünü uçsuz bucaksız mavilik kaplamıştı. Tepeden aşağı devrilmiş güneş, altın sarısı ışıklarını cömertçe kentin üzerine saçıyordu.

Şehir bandosu marş çalarak yerine geldi. Üstü açık ve çiçeklerle süslenmiş askeri araçtaki vali, belediye başkanı ve komutan halkı selamlayarak bir baştan bir başa gidip geldi. Onlar yerine dönünce, bakan beyin bu mutlu ve gururlu günde halkı yalnız bırakmamak, sevinçlere ortak olmak için teşrif buyurmak üzere olduğu anonsu yapıldı. Bakan bey ve eşi alkışlarla protokol tribününe gelirken vali, belediye başkanı onu yolda karşıladı, oturacağı yere kadar eşlik etti.

Sonra sırayla konuşmalar yapıldı. Çocuklar şiirler okudu. Genç bir teğmen kurtuluş andı içti.

Artık sıra kurtuluş gösterisine gelmişti.

Karşıdan işgalci kuvvetler göründü. Önlerinde beyazlar içersinde elleri zincirlerle bağlı Hatice yürüyor, zincirin bir ucundan tutan işgalci kuvvet askeri zinciri çekiştiriyordu.

İşgalci kuvvetler meydana doğru yürürken kenarlardan, "Yuhhh!" sesleri yükseldi. Bu sırada Hatice'nin nişanlısı da protokol tribününe yakın bir yerde töreni seyrediyordu. Hatice'nin ellerindeki zincirleri çekiştirene;

"Yavaş ol ayı! Çekiştirme kızı. Kibar ol, bak gelirsem oraya..." diye bağırdı.

Hatice kıpkırmızı kesilmişti, başını yerden kaldıramıyordu.

Seyirciler arasında bulunan yaşlı bir kadın;

"Vah yazıııık! Ne hale getirmişler kızı, hainler!" diye söylendi.

Yanındaki bir başka kadın;

"Tühhhh! Gelinlikli kızı düğünden kaçırmış bu deyyuslar? Allah bilir kocası olacak zavallıyı da şişe geçirmişlerdir," dedi.

Başında kasket olan bir adam;

"Bırakın lan kızı, erkekseniz gelin benimle dövüşün!" diye bağırdı.

Bir başkası;

"Siz de amma tuhafsınız, onlar orada müsamere yapıyor, hepsi bizim çocuklar," dedi.

Bir başkası;

"Susun da seyredelim. Bak bana güvenip aranızda kavga etmeyin, kurtarmam!" diye seslendi. Bu sözler gülüşmelere yol açtı.

Bu sırada Hatice'nin nişanlısı yeniden;

"Yavaş ol lan ayı!" diye bağırdı. "Çekiştirme kızı hayvan!"

Onun birkaç metre ilerisindeki bir başka delikanlı;

"Yeter be! Ne bağırıp duruyorsun? Seni mi dinleyeceğiz burada?" diye yanıt verdi.

Hatice'nin nişanlısı ona döndü;

"Karışırım tabii," dedi, "o kız benim nişanlım."

Öteki anında yanıt verdi;

"Madem öyle, zamanında sahip çıkaydın nişanlına da, esir vermeseydin düşmana!"

Tam ikisi birbirine girecekti ki, yan taraftakiler müdahale etti, araya girdi. Belki yine de tam yatışmayacaktı ortalık da, tam bu sırada meydanda bir tüfek patladı. Arkadan başka tüfekler de patladı. Dikkatler bir anda o tarafa çevrildi. Kavga da böylece başlamadan bitti. Tam karşı taraftan milli güçler, başlarında Osman olduğu

halde meydana girmişler, "Allah Allaahhh!" diye nidalar atıp, havaya kuru sıkı ateş ediyorlar, Osman tam bir komutan gibi önde koşarken arkasındakilere şöyle bağırıyordu:

"Aslan cengâverlerim benim. Gösterin günlerini bunlara. Nişan al! Gez göz arpacık, ya Allah!"

Kamber karşıdan geleni görmüş, kendi kendine, "Bu Osman da doğuştan mareşalmiş de kendini yeni keşfetmiş!" diye söyleniyordu.

Bu sırada yan sokaklardaki milli güçler de saldırıya geçti, işgalci güçler tam ortada muhasara altına alındı.

Fakat bir şey daha olmuştu; milli güçlerin hemen arkasında bulunan mehter takımı, taarruza geçen milli güçlerin ardından yürüyüp alanın ortasına kadar gelmiş, milli güçler, "Allah Allah!" nidaları atar, düşmana saldırırken, onlar Çorbacıbaşının işaretiyle "hücum" marşını çalmaya başlamışlardı.

Bir yandan kurusıkı tüfekler patlıyor, taarruz gerçekleşiyor, hemen yanıbaşlarında da mehter takımı marşlar çalıyordu. Aslında normal olarak mehter takımı orada olmayacak, kentin kurtarılmasından sonra tören yürüyüşüyle küçük bir gösteri yapıp gidecekti.

Tam bu sırada arkada bulunan gazilerden Kore gazisi yaşlı adam sol eliyle mavzerini havada sallayıp, sağ eliyle belindeki eski altı patlar tabancasına davrandı; havaya iki mermi patlatıp, "Allah Allah!" diye nidalar atarak saldırıya geçti. Bir yandan da şöyle bağırıyordu; "Vurun ulan! Gösterin düşmana gününü!"

O ileriye atılınca diğer gazilerden birkaçı çiftkırma av tüfeklerini ve tabancalarını ateşlediler. Fakat alanda gösteri yapanların aksine onlarınki, gerçek mermi ve fişeklerdi.

O sırada milli güçler işgalci güçlerin etrafını sararak tamamen kuşatmış, son darbeyi vurmaya, beyazlar içersindeki Hatice'yi kurtarmaya, yani kenti yeniden almaya hazırlanıyorlardı.

Ancak bu sırada başka ilginç şeyler de oldu. Cenap'ın senaryosuna göre, milli güçler saldırıya geçip tüfeklerini ateşlemeye başlayınca işgalci askerler sırayla bir bir ölü numarası yapıp yere yatacaklar-

dı. Ancak daha ilk tüfek patlamalarında işgalci güç askerlerinin çoğu yere düşünce, ayakta sadece üç beş işgalci kalmıştı. Bu durumda savaş olmadan şehir kurtarılıyor gibi bir görüntü ortaya çıkıyordu ki, tablo bayağı komikti. Kamber, durumu fark edip yerdekilere, "Uleynnn işgalci gafiller, toplu intihar töreni mi yapıyorsunuz, hepiniz tek kurşunda öldünüz, kalkın ayağa!" diye bağırarak, yerdeki birkaçını kolundan tutup kaldırdı, birkaçını tüfeğin dipçiğiyle dürttü. Yerde yatanların bir bölümü canlanıp ayağa kalktı. Birisi ise Kamber ne yapsa yerden kımıldamıyordu. Kamber biraz daha dürtüp kalkmasında ısrar edince, öteki şöyle dedi;

"Dürtüp durma! Bu kadar paraya bu kadar savaşılır! Daha fazla savaşınca daha çok para mı verecekler. En iyisi sen de boş ver, gel yanıma öl!"

Kamber, onu bıraktı.

İşte bu sırada kötü bir şey daha oldu.

Çatışma kızışmış, işgalci güçler son direnmeyi yapıyor, sırayla bir bir ölüyorlardı. Hatice tam protokol tribününün önündeydi. Patlayan tabanca ve tüfeklerden korkmuş, suratı kireç gibi bembeyaz kesilmiş, elleri titremeye başlamış, hatta bir ara kulaklarını kapatmaya çalışmış, ancak ellerindeki zincirler buna izin vermemişti, çünkü zincirlerini tutan işgalci güç askeri ha bire çekiştiriyordu. O sırada milli güçlerden bir asker Hatice'ye yaklaşarak kurtarmaya çalıştı. İşgalci güç askeri ise, beklenenden inatçı çıkmış Hatice'yi bırakmıyor, zincirlerinden çekiştiriyordu. Milli güç askeri Hatice'yi o yana çekti, işgalci güç askeri bu yana. İşte o sırada, kenarda heyecanla bekleyen ve makineli tüfek gibi durmadan işgalci güçlere küfürler sallayan Hatice'nin nişanlısı;

"Ulan pis herif, nişanlımı neden bırakmıyorsun namussuz, ırz düşmanı!" deyip meydana atladı, Hatice'ye koşup, kurtarmaya kalktı.

O esnada Kore gazisi yaşlı adam da dikkatle bu sahneyi izliyordu. Milli güçler tam kurtaracakken kenardan birisinin ortaya atlayıp kıza sarılması gururuna dokundu, onu işgalci ajan sandı, mav-

zerine mermiyi sürdü, ileri atıldı. İleri atılırken arka arkaya tetiğe dokundu.

Mavzerin sesi her şeyi bastırdı; sanki top patlaması gibiydi. Kenardaki çocuklar korktu. Seyircilerden bir bölümü ise Hatice'yi kurtarmaya koşan yaşlı gaziyi alkışlıyordu. Bu sahne büyük bir etki yapmıştı. Kenarda töreni izleyen seyircilerden belinde silah olanlar da silahlarını çıkartarak havaya ateş etmeye başladı. Silahlar arka arkaya patlıyor, kulaklar çınlıyor, ortalık gerçek bir savaş alanına dönüyordu. Seyircilerden bir kısmı elleriyle kulaklarını bastırmış, minik öğrenciler korkuyla birbirlerine sokulmuş, bazıları ağlamaya başlamıştı.

İşte bu curcunada hiç akla gelmeyen bir şey daha olmuştu. Yaşlı Kore gazisi mavzerine mermiyi sürüp ileri atıldığında mehter takımının gerisindeydi, ama silahı patlatması tam atın yanından geçerken olmuştu. Öyle güçlü patlamıştı ki mermiler, hayvan irkildi, sinirli biçimde burnundan soludu. Sonrasında arka arkaya seri halde patlayan diğer silahlarla iyice ürken hayvan sinirli biçimde ayaklarını asfaltta sürtmeye, kuyruğunu sinirli sinirli sallamaya başladı. Bu sırada diğer gaziler de silahlarını havaya sıkıp Hatice'yi kurtarmaya koştular. Hayvan artık kontrolden çıkmak üzereydi; ağzının kenarında beyaz köpükler belirdi, kişnedi; ürkütücü sesler çıkartıyor, ağzının kenarındaki köpükler sağa sola saçılıyordu. Bu sırada kulağının yanında birkaç el silah daha patladı. At yeniden uzun uzun kişnedi, şaha kalkmaya çalıştı. Atın üzerindeki mehteran bir sağa bir sola uçacak gibi oluyordu. O da korkmuştu, ama bir rodeocu gibi hâlâ atın üzerinde kalmayı başarmıştı.

At, sahibinin elinden kurtulmak için kafasını sağa sola hırsla salladı. Kurtulamayınca iyice hırslandı, hiç yapmadığı bir şeyi yaptı, Pala Ramazan'ın elini ısırdı.

Ortalık tam bir curcuna olmuş, her şey birbirine karışmıştı.

Yaşlı gazi elinde mavzerle koşup Hatice'nin nişanlısının boynuna sarıldı. Öteki de inatçı dağ keçisi gibi zapt edilecek cinsten değildi. Yaşlı adam baktı olmuyor, zapt edemiyor, mavzerin dipçiğiyle

Hatice'nin nişanlısının sırtına iki dipçik indirdi, yetmedi bir darbe de kafaya geçirdi.

Bu sırada diğer gaziler de yetişmiş, Hatice'nin nişanlısını araya almış dipçikleri indiriyorlardı. Hatice'nin nişanlısı yere düşünce bu kez onu bıraktılar, kızın zincirlerinden tutan işgalci güç askerine yöneldiler. Tabancalar tüfekler patlıyor, dipçikler kabzalar havada uçuşuyordu. Bu arada güya kurtarılmaya çalışılan Hatice az daha izdihamdan eziliyordu; elbisesi yırtılmış, saçları dağılmış, suratına gelen bir tırnak yanağında ince bir çizik açmış, hafif kanamıştı.

Seyircilerden bir bölümü yaşananların senaryo gereği olduğunu varsaydıklarından bu sahneyi, yani yaşlı gazilerin tüfeklerini tabancalarını patlatarak koşmasını ve Hatice'ye dışarıdan saldıran adamı, yani nişanlıyı pataklamalarını alkışlarla karşılamışlardı.

"Yaşayın, varolun!"

"Amma gerçekçi savaşıyorlar!"

"Vurun!"

"Ezin düşmanı ezin!"

"Helal olsun ihtiyar, ne numaralar varmış sende!"

Protokoldekiler de ne olduğunun tam farkında değildi. Bir tek Cenap bir şeylerin ters gittiğini fark ediyor, ama bir şey yapamıyordu. Hatta bakan bey, 'biraz sert olsa da, ne kadar da gerçekçi oynuyorlar' deyip Kel Abdi'ye takdir edici sözler söylemişti.

Silah sesleri, bağırış çağırışlar, haykırışlar, bir de tepesindeki koca kös, at kontrolden çıkmış, Pala Ramazan, atının diş izlerinin resminin çıktığı, acıyla kanayan elini çekmiş, gemi bırakmıştı. Serbest kalan at önce sağa sola birkaç adım attı, arkaya döndü, arkasının dolu olduğunu görünce ve onun kaçtığını gören birkaç mehter görevlisi de, ona doğru hamle yapınca iyice çileden çıktı, tekrar şaha kalktı, uzun uzun kişnedi, ağzının kenarındaki köpükler çoğaldı, salyalar saçarak ileri doğru atıldı. Bu sırada atın üzerindeki köşçü çoktan yere savrulmuştu, ancak kös yana kaysa da hâlâ hayvanın sırtındaydı.

Kontrolden çıkmış, çıldırmış, sırtında hâlâ kös takımı bağlı at öne doğru atıldı. Tam protokol tribününün önünde yaşlı gazi mavzeriyle bir kez daha havaya ateş etti. Mermi atın kulağının dibinden vınladı. Başka silahlar da patladı. Dört bir tarafı silah takırtılarıyla çevrili at çıldırmış haldeydi. Bu sırada ortalığın karıştığını ve atın kontrolden çıktığını gören bakanın koruma görevlileri de silahlarını çekmişti. Birisi silahını ata doğrultu.

At, öfkeyle hırıldıyor, burnundan dumanlar çıkartıyor, kızarmış gözleriyle korku ve panik saçıyor, sağa sola çifteler atıyor, salyaları etrafa saçılıyordu. Silahını doğrultmuş koruma polisiyle at göz göze geldiler. Bu sırada atın tam kulağının dibinde bir mermi daha patladı. At ön ayaklarını polise doğru salladı. Polis yere düştü, at doğruca protokol tribününden içeri daldı.

Tribünden çığlıklar yükseliyor, haykırışlar caddeye taşıyordu. Koruma polislerinden diğerleri bakan ve eşini korumaya aldılar. Ama paniğin yarattığı itiş kakışla birbirinin üstüne devrilenler, aşağı yuvarlananlar olmuş, bu arada panikleyen bakan eşi de yere düşmüş, yerdeyken bir ayak elinin üstüne basmış, ezilen el bileğinde acı duymaya başlamış, aynı zamanda elinin üst tarafında hafif bir kanama meydana gelmişti. Suratı sapsarı kesilen bakan eşi acıyla bağırdı. Yerden kaldırıldığında neredeyse bayılmak üzereydi.

Atın kendilerine doğru geldiğini gören Safiye ise, tiz bir çığlık koparmış, geri sıçramaya çalışırken ayağı takılıp yere kapaklanmış, bu sırada elbisesinin fermuarı patlamıştı.

Kel Abdi ise, dizlerinin üzerine çökmüş, korkudan donmuş halde öylece kalmıştı.

En uyanığı ise Cenap çıkmış, ortalığın karışıp olayın kontrolden çıktığını görünce tribünün arkasına kaçmıştı.

Bu sırada Pala Ramazan elinden kurtulup protokol tribününe yönelen atın arkasından koşuyor ve şöyle bağırıyordu:

"Ulan yetişin, tutun atımı! Memleketi kurtaracağız derken bizim at elden gidiyor!"

Ancak protokol tribününe ilk adımını attığında, öyle çığlıklar, acayip sesler ortalığı kaplamıştı ki, at bile şaşırmış, ileri gidememiş, ilk basamakta öylece donup kalmıştı.

Tam o sırada Pala Ramazan yetişti, geminden sıkıca yakaladığı atına, uslu ve sakin durması için emirler yağdırmaya başladı.

At, sahibinin sesini tanıdı. İlk başlarda tekrar kurtulmak için birkaç kez kafasını sağa sola sallayıp öfkeyle homurdanarak burnundan dumanlar çıkardıysa da, Pala Ramazan bu güç gösterisine prim vermedi, tersine sertçe bağırarak ata daha güçlü olanın kendisi olduğunu gösterdi. Atın gemine iki eliyle yapışmış tüm gücüyle geriye çekmeye çalışıyor, at ise beton gibi kaskatı kesilen ayaklarını yere yapıştırmış, olduğu yerde büyük bir inatla direniyordu.

Sonunda Pala Ramazan kazandı, atı kontrolüne aldı, geri çekmeyi başardı. Geminden iki eliyle tuttuğu atını tören alanının dışına doğru yürütmeye çalışıyordu, ama hayvan hâlâ tam sakinleşmiş değildi ve ikide bir kafasını sahibinin elinden kurtarmaya çalışıyor, sırtındaki kös takımından huylanıyordu.

Pala Ramazan;

"Hay davulunuza da, size de!" diye söyleniyor; "Hay size de devletinize de... Kabahat bende. Şu güzelim, canım atın sırtına davul olur mu? Şu asil hayvan sırtında davulcu kabul eder mi? At sahibine göre kişnermiş. Nasıl unuttum bunu? Tabii saltanat atının sırtına davulcu oturtursan o da davulcu gibi kişner!" diye öfkeyle konuşup duruyordu. Kanter içinde kalmış, ipek gömleğinin üstten iki düğmesi kopmuştu, ileride sakin bir yere çektiği atın sırtındaki kös takımını çıkarmaya çalışıyordu. Bir yandan hâlâ durulmamış at, bir yandan çözmek için uğraştığı kös takımları... Başına gelenlere ve bu işleri başına açanlara ana avrat dümdüz gidiyordu. Sonunda birkaç kişinin yardımıyla çözmeyi başardığı kös takımını öfkeyle caddenin ortasına attı.

Protokol tribünü darmadağındı. Kadınların kimisi korkuyla ellerini yüzüne kapatmış ağlama krizleri geçiriyor, kimisi hâlâ çığlıklar atıyor, kimisi yere düşen çantasını arıyor, kimisi kopan takısının peşinde yerleri araştırıyordu. Birkaç kişi de korkudan bayılmıştı.

Emniyet müdürü telsizle sağa sola emirler yağdırıyor, yardımcılarına bir şeyler söylüyor, eliyle bir yerleri gösteriyordu. Onun da suratı kireç gibiydi. Polislerden büyük bölümü tribünü kuşatmış, bir kısmı kavga edenleri ayırmaya gitmiş, bir kısmı da sanki kavga gerçekten işgal kuvvetleri ile işgalci güçler arasındaymış gibi, işgalci asker kıyafeti içindekilere sille tokat dalmışlar, kızın zincirlerini tutan işgalci gücü temsil eden delikanlıyı bayağı bir coplamışlardı.

Aslına bakılırsa onlar dâhil kimse ne olduğunu, olan bitenin mizansen mi gerçek mi olduğunu anlayamamıştı. Ta ki, at hışımla tribüne saldırana kadar.

At kontrol altına alınmış, kavgacılar ayrılmış, Hatice yerden kaldırılmıştı. Tribünde hâlâ büyük bir şok ve ağlayanlar vardı. Bunlardan birisi de bakanın eşiydi. Üstüne düştüğü kolu kanıyor, krizler içinde durmadan ağlıyordu. Valinin eşi çantasından çıkardığı kâğıt mendili, elindeki çiziğe bastırması için bakanın eşine verdi. O sırada bakan eşi kısa bir baygınlık geçirdi. Panik daha da arttı. Tribünde bulunan hastane başhekimi bakan beyin eşine ilk müdahaleyi yaptı; kadının eline, bileğine, nabzına, kalp atışlarına baktı. Önemli bir şey yoktu, ama bunu bakana söyleyemedi. Onun yerine, hanımefendinin hemen hastaneye götürülüp bir süre kontrol altında tutulması gerektiğini söyledi. O sırada valinin talimatıyla sirenler çalarak bir ambulans yanaştı. Ambulansın sireni öyle acı acı çalıyordu ki, töreni uzaktan izleyenler, birilerinin öldüğünü varsaydı ve kısa zaman içinde protokol tribününe bomba konulduğu haberi kente yayıldı.

Böylece panik kenti sarmıştı. Törende çocukları bulunanlar, eşleri yakınları görevli olanlar veya seyretmeye gidenler heyecan ve panikle yakınlarını bulmak için meydana koşuyordu. Trafik tamamen kilitlendi. Öyle oldu ki, bakanın eşinin konulduğu ambulans alandan çıkmakta zorlandı. Çünkü yollar tamamen kapanmıştı. Bu kez trafik polisleri harekete geçti. Motorlu birkaç polis de yolu açmak için sirenlerini çalınca ortalık tam karıştı.

Anneler babalar, tören alanındaki çocuklarını bulmak için koşturuyor, kimisi ağlıyor, kimisi dualar ediyordu.

Bu arada polisin hışmına uğrayan, zincirleri tutan delikanlının kafası kanıyor, boylu boyunca uzandığı yerde yardım bekliyordu. Ayrıca, kalbi sıkışan bir yaşlı gazi ile fenalaşan üç beş seyirci oldukları yere yığılmışlardı.

Bakan eşinin götürülmesinden sonra birkaç ambulans daha geldi, diğer yaralı ve fenalaşanlar onlara konuldu.

Törene bomba konulduğu haberi kentin her yerine yayılmıştı. Çok geçmeden, bakan ve eşinin havaya uçtuğu haberi yayıldı. Öyle anlatılıyordu ki, bakanın eşi kanlar içinde hastaneye götürülmüştü, ama bakan öyle paramparça olmuştu ki, dört bir yana dağılan parçaları toplayamadıklarından ambulansa konulamamıştı!

Kel Abdi'ye gelince: Hayır, o bombadan ölmemişti. Halk ona korkudan ölümü yakıştırmıştı!

Bazılarına göre beş, bazılarına göre on beş kişi ölmüştü. Üstelik ölü sayısı durmadan artıyordu. Bu sayıyı üç yüze çıkartanlar bile vardı.

Yaşlı kadının birisi şöyle anlatıyordu:

"Gözümle gördüm. Şahidim. O at var ya o at... İşte o at olmasaydı hepsi ölecekti. Fakat hayvan bomba kokusunu aldı, kendini bombanın önüne attı. O mübarek hayvan olmasaydı, şimdi hiçbirisi sağ değildi."

Rivayetler öyle çabuk yayılmış ve bir anda öyle panik başlamıştı ki, vali, kentin hoparlöründen arka arkaya anonslar yaptırıyordu. Duyuruda, bomba haberlerinin tamamen uydurma olduğu, törende böyle bir hadise yaşanmadığı, bir tek kişi ölmediği gibi, birkaç ufak sıyrık dışında yaralı bile bulunmadığı belirtiliyor, bu tür haberlere inanılmaması, ayrıca bu tür haberleri yayanların polise ihbar edilmesi, sorumluların en ağır biçimde cezalandırılacağı bildiriliyordu.

Duyurular kentteki yerel radyolara da iletildi ve sürekli bu anonsu yapmaları talimatı verildi.

At meydandan gidince, ortalık yavaş yavaş sakinledi. Kimse ne olduğunu tam anlayamamıştı ve anlayacak durumda da değildi çoğu. Kel Abdi, kendine geldiğinde gözleri Cenap'ı aradı. Ortalıkta

gözükmüyordu. Bu sırada Safiye, durmadan ağlıyor, "Fermuar koptu, rezil oldum!" diye hıçkırıyordu.

Protokol tribününden başlayarak ortalığı ilk yatıştıran vali yardımcılarından birisi olmuştu. Genç bir adamdı, henüz yeni atanmıştı vali yardımcılığına, ama başından beri sakin kalmaya çalışan tek kişiydi. At gidince tribünün önüne inmiş, herkesin sakin olmasını, her şeyin yoluna girdiğini bağırmış, sonra mikrofonu kapıp polislere geri çekilmelerini söylemiş, yaşlı gazileri sakinleştirmiş, milli kuvvetler ve işgalci güçlere bir araya toplanıp sessiz beklemeleri, mehter takımına bir köşede toplu halde durmaları, meydanın tamamen boşlatılması talimatlarını vermişti.

Vali yardımcısının müdahalesi etkili oldu. Ortalık nispeten yatıştıktan sonra Cenap tribünün arkasında sığındığı yerden ortaya çıktı.

'Şimdi ayvayı yedik! Bakalım nasıl kalkacağız bu işin altından?' diye düşünüyordu. Bir an önce kendini toparlamalıydı. Ortaya fırladı, sanki hep oradaymış, hiçbir yere kaybolmamış, hiç panik yapmamışçasına sağa sola eliyle koluyla hareketler yapmaya, ona buna talimatlar yağdırmaya başladı. Bunları yaparken Kel Abdi ve protokoldeki diğer kişilerin kendisini görmesi için özel bir çaba harcıyordu.

Ortalık karışınca Kamber, Osman ile bir kenara çekilmiş, olayların yatışmasını beklemişlerdi.

Hatice en kötü durumda olanlardandı. Oraya buraya çekiştirilirken elbisesi yırtılmış, kolu kanamıştı ve ayak bileğinde büyük bir acı vardı. Ama asıl tehlikeyi kendisini kurtarıcılar tarafından kurtarılmaya çalışılırken yere düşüp ezilme tehlikesi atlattığında yaşamıştı. Şimdi bir kenara çökmüş, tir tir titriyor, başını elleri arasına almış, ağlıyordu. Kafasına ve sırtına dipçikler yiyen nişanlısı ise bir yolunu bulup kaçmıştı.

Ortalık sakinleşince, önce bakan bey korumaların eşliğinde makam aracına götürüldü. Makam aracı doğruca hastaneye hareket etti. Vali ve emniyet müdürü de peşinden...

Kel Abdi, Safiye'yi eve gönderdi. Bir ara Cenap ile göz göze geldiler. Kel Abdi'nin bakışları şimşekler çakıyordu. Cenap, amcasının yanına yaklaşmak istedi, Kel Abdi onu, "Defol git!" diyerek kovduktan sonra hastanenin yolunu tuttu.

Birkaç saat sonra meydan boşalmış, geride sanki gerçek bir savaş sonrası manzara kalmıştı. Portatif tribün darmadağındı. Şapkalar, fularlar oraya buraya saçılmış, tribünün üstündeki branda ortadan yırtılmış, en ön sıradaki koltuklardan birkaçı kırılmıştı.

Meydan şapkalar, bayraklar, gazete parçaları ile kaplanmıştı. Karşı sırada, köşedeki tekel bayinin camları kırılmış, sigaralar yağmalanmıştı. Bayinin yanındaki pastane de aynı akıbete uğramıştı.

Bakan bey hastaneye ulaştığında, eşi kendisine gelmiş, özel bir odada paketinden yeni açılmış bembeyaz çarşafın serildiği bir yatağa yatırılmıştı. Kadının tansiyonu düşmüştü, başı dönüyordu ve suratının rengi hâlâ kireç gibi bembeyazdı. Başhekim başındaydı. Koluna pansuman yapılmış, bileği bandaja alınmıştı. Ama saçı başı dağılmış, yarı baygın, yıkılmış, kendinden geçmiş halini gören, onun gerçekten bomba patlayan bir yerden şans eseri kurtulduğuna inanırdı.

Bakan bey doğruca eşinin yanına gitti. Orada bulunan başhekimden endişelenecek bir şey olmadığını, birkaç küçük sıyrıkla olayın atlatıldığını, ama heyecan, gerilim ve paniğe bağlı bir tansiyon sorunu yaşandığını, gerekli müdahalenin yapıldığını, az sonra normale döneceğini öğrenince biraz rahatladı.

Rahatladı, ama öfkeden, tıpkı Pala Ramazan'ın atı gibi burnundan soluyor, valiye, belediye başkanına, emniyet müdürüne içinden sövüp sayıyor, 'ben bunun hesabını sormaz mıyım sizden' diye kendi kendine söyleniyordu.

Bir saat kadar sonra bakanın eşi taburcu edildi, otele geri döndü, odasında istirahate çekildi.

Bakan bey ise eşini otele bırakıp biraz daha başında durdu, sakinleşip normale döndüğünü ve verilen yatıştırıcı ilacın etkisiyle uyuduğunu gördükten sonra vali, belediye başkanı, emniyet müdürüne toplantı yapacağını, herkesin savunmasıyla gelmesini emretti.

Toplantı odasına ölüm sessizliği çökmüştü. Bakan bey, masanın başına oturmuş, yan taraflara diğerleri dizilmişti. En çok da vali endişeliydi ve kesin olarak merkeze alınacağından emindi.

Bakanın suratından düşen bin parçaydı. Ara sıra dişleri gıcırdıyor, kaşları çatılmaktan neredeyse birbirine geçiyor, sanki ağzını açarsa çok ağır sözcükler kullanacağından çekindiğinden bir türlü konuşmuyordu.

Bir ara kıpırdandı, onunla birlikte odadakiler de kıpırdandı. Biraz sonra gök gürültüleri patlayacak, şimşekler çakacak, gök başlarına yıkılacaktı sanki.

Bakan bey birkaç kez daha kıpırdandı, söze girecekmişçesine dudakları oynadı, ama nedense sustu.

Aradan beş dakika kadar bir süre geçmişti, nihayet bakan bey konuşmaya başladı;

"Ne oldu şimdi?" dedi. "Kurtardık mı şehri?"

Bakan bey yine sustu, kısa bir sessizlik oldu:

"Düşünün, bu şehir kurtulurken bile bu kadar kargaşa, anarşi, kaos olmamış, bu kadar zayiat verilmemiştir. Fakat ne oldu? Sayenizde, kurtulmuş bir şehri kurtaramadık! Dolayısıyla kurtulmuş bir şehri kurtaramadığınız için hepinizi kutlarım! Şimdi sorarım size, kurtulmuş bir şehri bile işgalden beter edenler... Bir kurtulma müsameresi bile yapamayanlar... Kurtulmuş bir şehri kurtaramayıp kurtulduğuna kurtulacağına pişman edenler, bir kenti nasıl yönetir?"

Bakan bey yeniden sustu. Kendisini ve ses tonunu kontrol etmeye çalışıyor, yine de sesinin yükselmesini, ellerinin titremesini engelleyemiyordu. Önündeki bardaktan bir yudum su içip kuruyan dudaklarını ve ağzını ıslattı.

"Düşünün, siz bir de memleketin tamamını kurtarmaya kalksanız neler olacak? Hani, diyeceğim odur ki, Allah bu memleketi ve milleti sizden korusun!"

Bakan bey yeniden sustu, gözleri odanın penceresinde, tavanda dolandı, elindeki kalemle oynadı.

"Peki, nasıl oldu bu rezalet? Kim hazırladı bu gösteriyi? Rezaletin sorumlusu veya sorumluları kimdir?"

Bakan bey, valiye bakıyordu. Vali, telaşlandı, bakışlarını Kel Abdi'ye çevirdi;

"Töreni başından sonuna hazırlayan belediyedir sayın bakanım," dedi.

Kel Abdi, içinden;

'Gammazladı işte!' diye içinden söylendi. Bu sırada dudakları kıpırdamış, bu da bakanın gözünden kaçmamıştı.

"Buyurun, bir şey mi söyleyeceksiniz Abdi bey?" dedi.

Abdi, aslında bir şey söyleyecek durumda değildi. O toplantının uzamamasını, bir an önce bitmesini arzuluyordu. Toplantı sağ salim bitsindi, doğruca koşup Cenap'ın gırtlağına sarılacaktı.

Kel Abdi, önce hafifçe öksürdü, gırtlağını temizledi:

"Aslına bakarsanız program gayet profesyonelce hazırlanmış, her ayrıntı en dikkatli ve hassas bir biçimde gözden geçirilmişti. Hatta provaları bile yapılmıştı."

Bakan bey küçümseyerek baktı:

"Çok profesyonelce olduğuna ne şüphe!"

Kel Abdi bakanın sözlerini duymazdan geldi, olabildiğince sakin görünmeye çalışıyor, tane tane konuşuyordu:

"Bence, bu işte karanlık güçlerin parmağı var! Ciddi bir dış güç, bölücü yıkıcı organizasyonuyla karşı karşıyayız. Ki, ben bunu daha önce sayın emniyet müdürünü de bildirmiş, gerekli önlemlerin alınması konusunda hassasiyet içinde bulunulmasını önemle rica etmiştim. Nitekim..."

Bakan bey, "Hımmmm!" diye bir ses çıkardı. Ve devam etti: "Daha önceki senelerde neden o dış güçler burada organizasyon yapmıyordu da şimdi yaptı?"

Kel Abdi, biraz rahatlamış, biraz da kendine güveni gelmişti. Çünkü sözlerinin şimdiden küçük de olsa bir etki yarattığını hissediyordu:

"Daha önce olmadı çünkü..." Bir soluk aldı. "Çünkü o törenlerde siz yoktunuz. Bence organizasyon sizin şahsınıza yönelik... Çünkü siz yalnızca bakan değil, ülkemizin önemli şahsiyet ve fikir adamlarından birisiniz."

Bakan bey, bir kez daha, "Hımmmm!" diye ses çıkardı. Bir süre düşündü, etrafa, pencere tarafına bakındı. Fena şeyler değildi belediye başkanının sözleri.

"Bilemiyorum," dedi.

Bu kez vali;

"Bence organizasyon hatalarından kaynaklanan bir durumdu bu" diyerek Kel Abdi'nin damarına bastı.

Bakan bey, valiye döndü;

"Peki, organizasyon olurken siz ne yapıyordunuz?"

Vali, "Efendim..." diye başlayan bir şeyler söylemek istedi.

Bakan, "Tamam tamam, anlaşıldı!" deyip onun sözünü kesti. Bu sırada kapı çalındı içeriye olayların yatışmasında rol oynayan vali yardımcısı girdi. Yaralılar ve fenalaşanlarla ilgili son durum hakkında bilgi verecekti.

Bakan bey, onu törende fark etmişti. Vali yardımcısı, raporunu sözlü olarak sunup tam geri dönmek üzereyken bakan onu durdurdu;

"Öncelikle seni tebrik ederim," dedi. "Herkes yatarken bir sen ayakta kaldın." Yaklaşması için vali yardımcısına işaret etti:

"Şimdi sana bir soru soracağım. Sen cesur bir adama benziyorsun, ne düşünüyorsan aynen söyle. Sence bu karmaşa neden çıktı? Bu olaylar dış güçlerin, bölücü-yıkıcıların organizasyonu olabilir mi?"

Vali yardımcısı böyle bir soruyu hiç beklemiyor olacak ki, şaşkınlığı yüzüne vurdu. Masadakiler baktı, vali ile göz göze geldi.

Bakan bey, "Hadi söyle fikrini," diye ısrar etti.

"Böyle bir şeyi hiç düşünmemiştim," dedi vali yardımcısı. "Ama bir atın dış güçlerin ajanı olabileceği fikri pek mantıklı değil kanımca!"

Kel Abdi, müdahale etti;

"Siz yeni sayılırsınız, tecrübeniz de az," dedi. "Biz neler gördük, ne oyunlar yaşadık bu ülkede. At deyip geçme, Truva atını bilir misin sen? Bir savaşı kaybettirdi o at."

Bakan bey yeniden araya girdi, vali yardımcısına teşekkür edip, gidebileceğini söyledi, sonra masadakilere döndü.

"Artık dış güç mü, iç güç mü, bilemem, ama ortada bir karışıklığın olduğu gerçek. Meydan Teksas gibiydi. Eline silahı kapan gelmiş. Bu ne böyle?"

Bakan, uzun bir konuşma yaptı, gördüklerini hiç beğenmediğini anlattı ve ekledi:

"Kamuoyunun tatmin olması, birilerinin ders alması, bir daha böyle olaylar yaşanmaması, önüne gelenin silahını patlatmaması için bir şeyler yapılsın. Ayrıca şu an yaralı durumda olan eşimi kimin yaraladığı da kesinlikle bulunsun. Ve tabii bir bakanın ve saygıdeğer eşinin nasıl karşılanacağını bu insanlar öğrensin. İnsanlık dersi verin bunlara, insanlık dersi! Edep adap, saygıyı öğretin. Bu rezillik orta yerde kalmasın. Bakın sevgili karım orada komalarda, peki bu olayları yapanlar nerede?"

Bakan bey sustu, sinirlendiğini belli etmek için değişik mimikler yapıyordu. Birkaç dakika öyle sessiz kaldıktan sonra;

"Öğrenin bakalım savcı bugünkü yaşananlarla ilgili neler yapıyor? Gerekli soruşturmaları başlatıyor mu?" dedi ve sert bir dille ekledi: "Şehrin kurtuluşunu engelleyenler cezasız kurtulmamalı!"

Vali hemen yanıt verdi:

"Savcı bey bu konularda çok titiz ve duyarlı birisi olup sanıyorum çoktan harekete geçmiştir. Ayrıca eşinizin yaralanmasından çok müteessir oldu. Üstelik onun eşi de fenalaşanlar arasındaydı. Bu durumda soruşturma açmayıp içeri atılacaklar listesini hazırlamaya başlamamasının ihtimali bile yok."

DOKUZUNCU BÖLÜM

Savcı sert bir adamdı. Uzun suratının ortasındaki, uçlarını yukarı doğru kıvırdığı kaşlarının arasından aşağı doğru salınan uzun ve hafif kargamsı bir burnu vardı. O uzun kavunları andıran suratının ortasındaki ince çizgi halindeki gözleri, hep gizli gizli bir yerleri gözetler gibiydi. Onu gülerken pek gören olmamıştı, çünkü bir yargı insanının sık sık gülerken görülmesinin adaletin otoritesini zayıflatacağına inanırdı. Hatta beş yıl kadar üzerinde çalıştığı ve yayınlanmasıyla birlikte büyük bir etki yaratıp gündem oluşturacağını varsaydığı kitabının ismi konusunda uzun süren bir kararsızlık yaşamıştı. Kitabının ismi "Otoriter Adalet" mi olmalıydı, yoksa "Adaletin Otoritesi" mi? Bu konuda uzun süre düşünmüş, karar verememiş, sonunda karısına sormuş, o da şöyle yanıt vermişti:

"Bence ikisini birden kullan."

"Nasıl yani?" demişti savcı.

"İkisi birden işte. Aynen öyle. 'Otoriter Adalet mi, Yoksa Adaletin otoritesi mi?' Böylece adalet eşittir otorite oluyor ki, kimseye kıpraşacak yer kalmıyor."

Savcı bu görüşü dahiyane bulmuş ve şöyle demişti:

"Keşke bu ülkedeki herkes bizim gibi otoriter olsa!"

"Olsa, ama olmuyor işte. Çünkü eğitim yok. Ben olsam ilkokuldan başlayarak 'Otorite Emreder, Birey Diz Çöker' adlı ders koyardım. Bak ne güzel nesiller yetişirdi o zaman."

Savcı karısına hayranlıkla bakmış ve o an kitaba bu ismi vermeyi kararlaştırmıştı.

Kitabının ismini belirledikten sonra hangi yayınevinin yayınlamasının daha iyi olacağı noktasında sıkı bir araştırma yapmış,

sonunda kararını vermiş, ancak gönderdiği yayınevi dosyayı kitap olarak yayınlanabilir nitelikte bulmamıştı. Sonra sırasıyla bütün yayınevlerine başvurmuş, kimisi dosyanın kitap olarak yayına değer olmadığını söylemiş, kimisi yanıt bile vermemişti.

Savcı için hiç beklenmeyen bir durumdu bu. Fena halde morali bozulmuş ve karısına şöyle demişti;

"Bu ülkede adaletten yana otoriter bir yayınevinin olmaması ne kadar acı!"

Sıkı bir disiplinden yanaydı savcı. Onu hafifçe bile olsa sakalı uzamış halde kimse görememişti. Hatta karısı bile... Sabah erkenden, karısı uyanmadan uyanır, doğru banyoya gider, tıraşını olurdu.

Karısı bir devlet bankasında şefti. Dünya görüşü enteresan derecede kocasına benziyor, sırf bu yüzden de, yani şubede devamlı bir otorite kurup ciddiyet sağlamaya çalıştığından, daha da ileri giderek özellikle bayan personelin giyimine kadar karışmaya kalktığından sevilmiyor, onun dönem arkadaşlarının çoğu şube, hatta bölge müdürü olmuşken o hâlâ şef olarak kalmaya devam ediyordu. Karı koca otorite konusunda öyle hassastılar ki, zaman zaman aralarında da evde kimin daha otoriter olacağına dair sorunlar yaşıyorlardı. Sonunda şöyle bir çözüm bulmuşlardı. Evde görev bölümü yapıp bunu yazılı hale getirmişler, herkesin kendi görevinin otoritesi olması kararına varmışlardı.

Savcı, sert hukuk savunucusuydu. Hatta hukukun yapısı gereği sert olmak zorunda olduğunu, yumuşak bir hukukun zaten hukuk olamayacağını savlardı. Yasaların yetersizliğinden, cezaların hafifliğinden, mahkemelerin ceza vermedeki gevşekliğinden yakınırdı çevresine. Üstelik hakkının yendiğine inanıyor, batıda büyük kentlerde, büyük davalarda görevlendirilmemesinin kendisinin kanunların tam uygulanmasından yana tutum takınmasından kaynaklandığını varsayıyordu. İdam cezasının kaldırılmasına fena halde bozulmuş;

"Elimizdeki yargı gücünün, adaletin en sağlam direklerini yıkıyorlar, sonra da toplumun adam olmasını bekliyorlar," diye konuşmuştu bir sohbette. Orada bulunan avukatlardan birisi;

"Adaleti, idam sehpası direği ile sağlamlaştırmaya kalkmanız ilginç! Adaletin direğini idam sehpası direği ile özdeşleştirmeniz daha ilginç!" demiş ve eklemişti: "Bu durumda adaletin terazisinin bir kefesine idam sehpası konulsun, diğer kefesine bir insan kellesi. İdam sehpası ağır basacağından insan kellesi hep havada asılı olarak kalacaktır ve sanırım böyle bir adalet tablosu sizi çok rahatlatacaktır!"

En çok insan hakları sözcüğüne ifrit oluyor, "İnsan hakları nedir biliyor musunuz?" diye konuşuyordu. "Bir suçlunun en ağır ve ibretlik şekilde cezalandırılmasıdır. Çünkü geride kalan insanların hakları ancak böyle sağlanabilir. Suçluya gelince, onların tek hakkı vardır; en ağır şekilde cezalandırılmak!"

Yayınlanmayan kitabında bu konuya geniş biçimde yer vermiş, şöyle yazmıştı:

"Evet, insan hakları konusunda büyük eksikler olduğunu kabul ediyorum. Mahkûmların içeride yan gelip yatması, insan haklarına ne kadar da aykırıdır. Oysa bizde biraz insan hakları olsa, bu insanları mayın tarama bölüklerine alır, mayın aramaya gönderirdik. Hiç değilse parçalandıklarında insanlığa yararlı bir iş yapmış olurlardı."

Atama dönemlerinde büyük beklentiler içersine giriyor, araya tanıdıklar koyuyor, bu kez olacak, diyor, ama beklentileri karşılanmayıp, yine büyük olmayan illerden birisine atanınca öfkeden deliye dönüyor; "Adaletin olmadığı bir yerde, nasıl olur da adalet dağıtılmasını beklerler bizden?" diye söyleniyor, işini göremeyen aracılara sinirleniyor, "Demek ki bulduğumuz kişiler otorite değillermiş," diyordu.

Bugün olay meydana geldiği andan itibaren, beklediği fırsatın doğduğuna inanmış, 'her şey bakanın gözleri önünde oldu, kısmet ayağına geldi, göster kendini şimdi,' demişti kendi kendine. Herkese dersi verilmeli, burasının eşkıya ini olmadığı, yasaların işlediği gösterilmeliydi. Hemen harekete geçecekti geçmesine de, yine de yanlış bir şey yapmayayım diye, biraz beklemenin, bakanın tepkisini ölçmenin faydalı olacağını düşünmüştü.

Bakan beyin, savcı harekete geçti mi, sorusu kulağına gelir gelmez, içini büyük bir sevinç kapladı. İşte kendisini kanıtlamanın, bir kentte huzur, güven nasıl sağlanır, otorite nasıl temin edilir göstermenin tam sırasıydı ve dediği gibi, kısmet ayağına gelmişti. Bakan beyle görüşmek isteğini telefonla valiye iletti. Vali, bakan beye durumu aktardı. Ahizenin diğer ucundaki bakan beyin sesini duyunca müthiş heyecanlandı:

Gerekli soruşturma için çoktan harekete geçtiğini, olayın üstüne büyük bir titizlikle gideceğini, kanunun elinden kimsenin kurtulamayacağını, çünkü burasının bir hukuk devleti olduğunu söyledi ve ekledi; "Bağımsız yargımızdan bu konuda bir isteğiniz var mı?"

Bakan bey; "Bu olayın üstüne sert biçimde gidin. Olayın zanlılarını, varsa tertipçilerini yakalayıp gerekli cezaları verin. Ki, bedbahtlar bir daha böyle işlere tevessül edemesinler. Yargımızın ne kadar bağımsız ve duyarlı oluğunu da görsünler." dedi.

İşte o dakika savcı, törende yer alıp olaylara karışan herkesin gözaltına alınması kararını verdi.

Emniyette büyük bir koşuşturmaca başladı; olayla ilgili özel bir grup kuruldu. Savcı bu grubun direk kendisine bağlı olacağının üstünü ısrarla vurguladı. Hemen çalışmaya geçildi. Savcı bizzat Emniyete gelmişti. Belediyeden, törende yer alan görevlilerin listesi ve hangi görevde olduklarının bildirilmesi talep edildi. İlgili yerlerden tören görüntülerinin yer aldığı kamera çekimleri istendi. Kasetler seyredilmeye başlandı.

Kasetler seyredildi, isim listeleri tek tek kontrol edildi.

"Memlekete örnek bir dava olabilir," diyordu savcı. "Ve sanırım büyük kentlerdekilere de toplumsal adaletin nasıl sağlanacağı, kurallara uymayanların kafalarının nasıl ezileceği konusunda iyi bir ders verebilirim."

Yardımcılarından birisi; "Gözaltı sayısı çok kabarık olacak, bu eleştirilere neden olmaz mı?" diye sorunca kızmıştı savcı:

"Bundan sonra böyle olacak. Bu kentte çürük çoksa, bu bizim

suçumuz değil. Bugüne kadar çürükleri ayıklamayanlar suçludur. Çürükler toplanacak, bu şehir sessiz sakin ve huzur bulacak!"

"Ama," demişti yardımcısı, "burası zaten huzurlu bir şehir sayılır."

Kaşlarını iç içe geçirmişti savcı:

"Huzurluysa bugünkü anarşi nedir o zaman? Unutma, anarşi böyle böyle azar. Ve zamanında müdahale edecek bizim gibi cesurlar olmazsa, gaza basar."

Önündeki liste durmadan uzayan savcı, notlara bakıyor, "Bu işin asıl sorumlusunu yakalamalıyız," diyordu. "İşi organize eden baş sorumlu lazım bize."

Asayiş şube müdürü;

"Organizasyonun başındaki kişi, belediye başkan yardımcısı Cenap bey," dedi. "Herhalde onu da içeri almayı düşünmüyorsunuz."

Savcı, müdüre şöyle bir baktı;

"Adalet kendini kişilere uydurmaz, kişiler adalete uyar!" diye çıkıştı.

Müdür, "Ama bu iş biraz zor uyar," dedi. "Cenap bey etkili birisidir. Üstelik ona yönelecek bir uygulama Abdi beye yönelmiş sayılır, onun ise siyasi nüfuzu çok fazladır. Yani demem o ki, valiyi bile yerinden edebilir. O derece yani..."

Savcının kaşları oynadı, yüzündeki çizgiler değişti;

"Tabii," dedi sesini yumuşatarak. Birkaç saniye soluklandı, sıkıntıyla gözlüğünün çerçevesiyle oynadı. "Yargının görevlerinden birisi de saygın isimlerin saygınlığını korumaktır. Ne de olsa onlar da otoritenin temsilcisi sayılır. Burada benim görevim yasaları doğru uygulamaktır." Az önceki sivri çıkışını toparlamaya çalıştıktan sonra durakladı, yutkundu. "Öyle ya, Cenap bey, işin başındaki resmi görevlidir. Benim dediğim, olayların arka planındaki gizli eldir. Evet, biz o gizli eli bulmalıyız. Yoksa elbette saygın kişileri rencide edecek değiliz."

Akşama doğru listeler son bir kez daha gözden geçirildi, Üzerinde son rötuşlar yapıldı ve belirlenen isimlerin gece toplanması kararı alındı.

Bir küçük mesele daha çıkmıştı: Peki Hatice ne olacaktı?

Bu işte Hatice'nin bir suçu olmadığı kanısındaydı savcı yardımcısı.

"Suçu olup olmadığını soruşturma sonunda göreceğiz," diyordu savcı. "Zaten biz bu soruşturmayı neden yapıyoruz? Suçluyu suçsuzu ayırmak için değil mi?"

Hatice'nin gözaltına alınacağı haberi Kel Abdi'yi çilden çıkartmıştı;

"Ne yapıyor bunlar?" diye öfkelenmiş, hemen savcıyı aramıştı telefonla;

"Sayın savcı, Hatice'ye ilişmeyin," demişti. "Kızcağız zaten en çok mağdur olanlardan birisi."

Savcı hemen geri basmak istememiş;

"Bence bütün şehir mağdur oldu," demişti. "Üstelik kamera kayıtlarında olayların onun bulunduğu taraftan başladığı görülebiliyor."

Kel Abdi sinirlenmişti:

"Kızı düşmana esir verdik, kurtaracağız dedik kurtaramadık, bir de gözaltına mı alacaksınız? Kusura bakmayın, ama ben bu işin peşini bırakmam. Zaten zor durumdayız. Millet, başkan çaycısına sahip çıkamamış, kızcağız düşmana esir düşmüş, diye dedikodu yapmaya başlamış. Bir de buna, esir düştüğü yetmezmiş gibi, terörist diye içeri alınmış, dedirtemem. Böyle bir şey olursa ben de hakkımı Ankara'da ararım!"

Savcının suratı buruşmuş;

"Ben zaten Hatice hanımı tanık olarak dinleyecektim," diye meseleyi hafifletmeye çalışmıştı.

"Ne tanığı?" demişti Kel Abdi. "Kızcağız tepesine çökenlerden ne olup bittiğini görebildi mi?"

Bu sırada odada bulunan şube müdürü de konuşmaya tanık olmuş, konuyu az çok anlamıştı;

"Sanıyorum o kızla ilgili konuşuyorsunuz?" demiş ve yanıtı bek-

lemeden devam etmişti. “Biz de gece bu meseleyi konuştuk. Arkadaşlar dediler ki, bu doğru olmaz. Çünkü vatandaş der ki, kızı madem içeri atacaktınız neden kurtardınız?”

Savcı yardımcısı karışmıştı söze:

“Üstelik kızı kurtaramadık!”

Savcı, sıkıntıyla saçlarını karıştırmış, bu sırada yardımcısı sözlerine devam etmişti;

“Kurtarmaya söz verip de kurtaramadığımız kızı içeri atmak uygun olmaz!”

Savcının sinirleri gerilmiş;

“Siz de amma abarttınız!” demişti. “Kurtaramadık da düşman elinde esir mi şimdi?”

Böylece Kel Abdi’nin müdahalesi ile Hatice’nin sakıncalı durumu düştü. Yoksa o da geceyi nezarethanede geçirecekti.

Savcı, o gece geç vakte kadar Emniyette kaldı, gelişmeleri yakından takip etti. İlk gözaltılar nezarethaneye konmaya başladığında huzura ulaşmak üzere olan bir insanın iç rahatlığıyla evine gitti. Karısı, uyumamış onu bekliyordu;

“Bu operasyon tarihe geçecek!” dedi karısına.

Karısı kocasına destek verdi:

“Bütün memlekete ibret olsun! Aslında bunları olayın olduğu meydana toplayacaksın, herkesin gözü önünde teşhir edip yargılayacak, cezaları basacaksın. Hele o at sahibi ile atı, onları meydanda sallandıracaksın!”

“Atı da mı?” dedi savcı.

Kadın umursamaz biçimde yatağa girerken;

“Ay o kadarını bilemeyeceğim,” dedi. “Bu günkü rezillikten sonra, ne yapılsa azdır.”

Sabah erkenden görevinin başındaydı savcı. Gözaltına alınanların listesini inceledi, yakalanamayanlar hakkında bilgi aldı. En çok da, Pala Ramazan’ın hâlâ yakalanamayışına kızdı.

"O olmazsa davanın en önemli ayağı eksik kalır," diyordu. "Bence bütün iş onda düğümleniyor. Tabii atı da unutmamak gerekiyor."

"Aramaya devam ediyoruz," demişti komiser. "Peki, atı ne yapacaksınız, onu da mı yargılayacaksınız?"

"Yargılamak... Bakacağız... Duruma göre uygun ve hak ettiği cezayı basacağız."

"Ata mı?"

Savcı sıkılmıştı sorulardan;

"Diyelim ata. At olmazsa sahibine... Çünkü atı olan atına sahip çıkamazsa ortada ne adalet, ne de otorite kalır."

Konuşmaları sessizce dinleyen savcı yardımcısı odadan çıkarken kendi kendine söyleniyordu:

"Ama at hapishanesi yok ki?"

Sabah olup birer ikişer yukarıya sorguya götürülecekleri haberi geldiğinde, nezarethanedekilerde heyecan başlamıştı.

"Seni sorguya alacaklarmış dayı," dedi Kamber Kore gazisi ihtiyara; "Üstelik de durumun sakat gözüküyor."

Yaşlı gazi kulaklarını tilki gibi havaya dikti;

"Beni sorguya mı alacaklar? Beni sorguya ha? Asıl ben sorgularım onları. Kurtuluşu mahvettiler, yetmedi bir de benim gibi gazileri hapse attılar! Verecekler bunun hesabını!"

İşte tam o sırada dışarıda bir gürültü koptu.

Birisi, "Atıma dokunmayın, yakarım hepinizi. At tepmişten beter ederim!" diye bağırıyordu.

Nezarethanenin demir sürgüsü gürültüyle çekildi, dört polis kollarından güçlükle zapt etmeye çalıştıkları Pala Ramazan'ı içeri itti.

Pala Ramazan'ın törende giydiği kıyafeti hâlâ üzerindeydi, ama mahmuzlu çizmelerini nezaret girişinde almış olduklarından ayaklarında sadece çorapları vardı. Buraya getirilişine müthiş kızmış, öfkeden saçları dikilmiş, yanakları al al olmuştu. Kapı kapatılması-

na rağmen, o hâlâ kapıyı yumrukluyor, "Çıkartın beni buradan!" diye bağırıyordu.

Kamber yerinden kalkıp Pala Ramazan'ın yanına gitti, elini omzuna koydu;

"Sakin ol sayın süvari birliği komutanı," dedi. "Savaşta olur böyle şeyler. Gel sen şuraya otur."

Pala Ramazan önce itiraz etti, sonra Kamber'in samimi davranışından etkilenip razı oldu, Kamber ile Osman'ın arasına çöktü.

Osman'ın dikkatini çekmişti Pala Ramazan'ın ayakları;

"Çizmeleri savaşta mı kaybettin baba?" dedi.

Pala Ramazan ters ters baktı ona;

"Bende çizmelerini kaptıracak göz var mı?" dedi.

"Tabii o göz yok, ama ayaklarında çizmeler de yok. Bu da bir gerçek!"

Pala Ramazan ayaklarına baktı;

"Çizmeler mahmuzlu ya, o yüzden girişte aldılar."

"Mahmuzları bırakıp çizmeleri alsaydın."

Pala Ramazan küçümseyerek baktı Osman'a:

"Mahmuzları çıkardığında o çizmelerin heybeti mi kalır?"

Kamber girdi söze:

"Peki, seni gece yakalayamadılar mı süvari baba?"

"Yakalayamadılar."

"Nereye saklandın?"

Bu kez Pala Ramazan hiddetlendi:

"Saklanmak mı? Ne demek o? Ben neden, kimden saklanayım? Kaçak mıyım ben? Ne biçim konuşuyorsun sen?"

"Eee, madem gece neredeydin öyleyse?"

Pala Ramazan bir ayağını altına aldı, üst düğmeleri kopmuş ipek gömleğinin yakasını topladı:

"Meydandan ayrılıp atımla bir süre öyle yan yana yürüdük. Baktım at yatışmıyor. Tanırım ben onu; hissiyatlı, gururlu hayvandır. Bana da küs. Ben de olsam küserdim. Sen o güzelim özel atın üstüne koy davulu. Yakıştı mı şimdi? Yakışmadı tabii. Yakıştıramadı kendine hayvan. Küstü bana. Şehir dışına kadar yürüdük. Baktım azıcık asabiyeti gitti, üstüne binmek istedim. Önce bindirmek istemedi. Kulağına eğildim, 'Tamam, haklısın, hissiyatını anlıyorum, ama seninki de bir devlet göreviydi. Memleketi kurtarmak için davul şartmış, ne yapalım,' dedim. Gerçi bu davul işi benim kafama hiç yatmadı. Memleketin kurtuluşu davula kaldıysa yandık gittik! Benim küheylan biraz hınkır mınkır yaptı, sonunda boyun eğdi. Bindim üstüne sürdüm çayırlara. Hiç karışmadım, kafasına göre gitti. Taa uzak meralara, oradan dağın eteklerine... Hırsını alana dek koştu. Öyle koştu öyle koştu ki, sonunda bitkin düştü. Kan ter içinde kalmıştı ve inanın bana en az yirmi kilo vermişti. Bir ağacın dibine çöktü, ben de yanına çöktüm. Bütün gece orada kaldık. Sabah eve dönünce baktık, zaptiyeler bizi bekliyor. Zaptiyeler beni tuttu, ama benim at hissiyatlı hayvan, işi anladı, bir silkinişte ellerinden kurtuldu ve dörtnala uzaklaştı."

"Peki, nasıl bulacaksın onu?"

Pala Ramazan, poturun düğmeleriyle oynuyordu. Kafasını kaldırmadan;

"O beni bulur," dedi, kendinden emin biçimde.

Sorgu başlamıştı. İçerdekiler ikişer ikişer yukarıya götürülüyor, savcı ve yardımcısı ifadeleri alıyordu. Savcı, önemli gördüğü kişileri kendine ayırmıştı.

Önce Hatice'nin nişanlısı ile Koreli gaziyi götürdüler, ama çok geçmeden gaziyi geri getirdiler, çünkü odada, Hatice'nin nişanlısına saldırmıştı.

Savcı, karşısındaki kişinin Hatice'nin nişanlısı olduğunu öğrenince, aslında Hatice'yi sorgulama isteğinde ne kadar haklı ve nasıl öngörülü olduğunu düşündü. 'Tespitimde haklıydım,' diye iç geçirdi. 'Anlamıştım bu kızla olaylar arasında karmaşık bir ilişki yumağı olduğunu.' Ancak bu düşüncesini kimseyle paylaşmadı.

"Neden saldırdın?" dedi.

"Nişanlımın ellerini zincirlemişler ve çekiştirip sarkıntılık yapıyorlardı" diye yanıt verdi öteki.

"O kadar olacak," dedi sorgudaki komiser. "Bedavaya değil ya. O kadar yevmiye alıyor."

Savcı sürdürdü konuşmayı:

"Hem orada kurtarıcılar vardı. Tam kurtaracaklardı kızı. Sana mı kaldı kurtarmak? Her önüne gelen birisini kurtarmaya kalksa nerede kalır düzen?"

"Ama..." diye kekeledi nişanlı.

Komiser girdi araya;

"Sen devlete güvenmiyor musun?"

Nişanlı iyice korkmuştu;

"Güveniyorum tabii," dedi.

Komiser sesini yükseltti;

"O zaman neden devlete bırakmıyorsun nişanlının kurtuluşunu da, sen kurtarmaya kalkıyorsun? Terörist misin nesin?"

Zaten korkudan kekeleyen Hatice'nin nişanlısı bu sözleri duyunca titremeye başlamıştı.

"Başka arkadaşların var mıydı yanında? Olayları planladığınız falan?"

Artık kopmuştu nişanlı, birden hüngür hüngür ağlamaya başladı. Konuşamıyor ve hiçbir soruya yanıt veremiyordu. Sorgusu orada bitti.

Komiser;

"Senin kendine faydan yok, kızı kurtarmak senin neyine!" dedi.

Savcı ise;

"Sorguda bile disiplini bozan bir adamsın!" diye çıkıştı.

Nişanlıdan sonra tekrar odaya alınan Koreli gazinin sorgusu, daha başlamadan bitti. Çok ağrına gitmişti ihtiyarın gece karakolda tutulması ve şimdi polislerin arasında sorgulanıyor olması.

Önce kendisini düşman askeri gibi nezarete atanları hainlikle suçladı, sonra Kore Savaşı anılarını anlatmaya başladı. Ardından o az önceki adamı, yani Hatice'nin nişanlısını kendisine teslim etmeleri halinde kurşuna dizebileceğini, istenmesi halinde bunun için gönüllü bir infaz mangası kurabileceğini ve infazı bir duvarın önünde savaş nizamına uygun şekilde gerçekleştirebileceğini anlattı. Ve sözlerini şöyle bitirdi:

"Üstelik beş kuruş da istemem. Çünkü vatan savunması için kurşuna dizmeden para almam ben."

Savcı yardımcısı gülmeye başladı:

"Adamı infaz etmen, vatan savunmasına mı girecek?"

İhtiyar ters ters baktı:

"Ya nereye girecek?"

Odada bulunan polislerden birisi gülmeye başlamıştı ki, savcı onu uyardı:

"Lütfen sorgunun disiplin ve otoritesini bozmayınız!"

Pala Ramazan'ın sorgusu da neredeyse başlamadan bitiyordu. Çünkü Ramazan, 'çizmelerim ayağımda olmadan tek kelime konuşmam, getirin çizmelerimi' diye tutturmuştu. Sonunda çizmeler geldi.

"At nerede?" diye sordu savcı.

"Bilmiyorum," dedi Pala Ramazan. "Nihayetinde onun peşinden koşanlar sizin elamanlarınızdı."

Olayları neden başlattığını sordu Komiser.

Bu sözler Pala'yı sinirlendirdi;

"Bu soruyu ben size soracağım," dedi. "Olayları başlattınız, atımı sinirlendirdiniz. Şimdi nerede kimse bilmiyor. Güzelim şanlı mazisi olan küheylanımın sırtına davullar ve davuldan beter bir adam oturttunuz, devlet görevidir dedik ses çıkarmadık. Senin at olmazsa şehri kurtaramayız dediniz, şehir kurtulsun diye benim atı öne sürdük. Şehri de kurtaramadınız, benim at da gitti. Yetmedi bir de beni buraya getirdiniz. Asıl siz bunların hesabını verin."

"Bir dakika sakin ol!" diye araya girmek istedi komiser. Pala Ramazan aldırmadı;

"Ama göstereceğim ben o zabıtaya. İlk seferinde affetmiştim, artık af maf yok. Hele bir de atım gelmesin görürsünüz o zaman!"

Kamber ile Osman'ı sorguya çıkardıklarında vakit akşama yaklaşıyordu.

Sorguculardan evvel Osman sordu soruyu:

"Bizi ne ile suçluyorsunuz?"

Savcı;

"Henüz hiçbir şeyle suçlamıyoruz," dedi.

Kamber;

"Madem hiçbir şeyle suçlamıyorsunuz, neden evlerimizden yaka paça alıp nezarete atıyorsunuz?" diye konuştu.

Savcı sinirlendi;

"Burada soruları biz sorarız. Bir daha sorulmadan konuşmayın," diye çıkıştı.

Savcı önündeki notlara baktı, sonra Osman'a döndü:

"Orada hangi amaçla bulunuyordunuz?"

"Memleketi kurtaracaktık."

Savcı kafasını salladı:

"Senin özel bir görevin var mıydı?"

Soruya Kamber yanıt verdi:

"Tabur komutanıydı!"

"Sen sus!" dedi savcı; "Bir daha sana sorulmadan kesinlikle ağzını açma." Osman'a döndü, "Sen yanıtla soruyu."

"Arkadaş doğru söyledi, tabur komutanıydım."

"Sana bu görevi kim verdi?"

Kamber yine dayanamadı:

"Mareşal Cenap! Belediye mareşali olurlar kendileri!"

Savcı bu kez bir şey söylemedi Kamber'e. Osman ile devam etti:

"Olaylar nasıl oldu anlat."

"Efendim, bendeniz şehri kurtarma gününde kurtarıcı aranıyor ilanını görünce belediyeye müracaat ettim. Baktılar, tipimi beğendiler, kurtarıcı olabileceğime karar verdiler. Kısa zamanda üstün başarılar gösterdim ki demek, belediyeci Cenap beni tabur komutanı yaptı. Bana verilen görev doğrultusunda taburumu arkama aldım. Karşıdan düşman geliyor. Kızı da zincirlemişler. Ya Allah deyip düşmana taarruzu başlattım. Tam bu sırada ortalık karıştı. Ne olduğunu anlayamadım. Bir tarafta gaziler silahlarına davrandı, bir tarafta at işin içine karıştı, bir yanda mehter takımı... Ortada kaldık. Şehri kurtaralım derken canımızı zor kurtardık!"

Savcı bu kez Kamber'e döndü:

"Senin görevin?"

Kamber derin bir iç çekti;

"Benimki karışık bir durum," dedi ve ekledi. "Tam bir hicranlı yara."

"Nasıl yani?" dedi savcı.

"Şöyle anlatayım. Bendeniz de ilanları görüp kurtarma ordusunda yer almak için gittim. Fakat tam kurtarıcı olacakken, Belediye Mareşali Cenap beni düşman askeri olmam için görevlendirdi. Tabii bu durum zoruma gitti. Öyle ya, evden şehri kurtarmak için çıktım, belediyeye geldim işgalci oldum. Bakınız insan hayatı nasıl karışık ve nasıl sürprizlerle dolu. Demek ki ne oldum demeyeceksin, ne olacağım diyeceksin!"

"Tamam, uzatma!" diye müdahale etti komiser.

Kamber devam etti;

"Neyse, tören başladı biz işgalci güçler meydana doğru ilerledik. Karşıdan Osman taburuyla üzerimize saldırdı. Dedim ki, Osman ne yapıyorsun? Dedi, şehri kurtarıyorum. Dedim, benden mi?"

"Bak uzatıp duruyorsun. Kestirmeden anlat!" diye tekrar uyardı komiser.

"Bu sırada ne olduysa oldu, ortalık karıştı. Tam bizim Osman'ın taburu kızı kurtaracaktı ki, yandan birileri atladı, kızı, kurtarma taburundan kurtarmaya kalktı. Oradan gaziler daldı, onlar da kızı dış kurtarıcıdan kurtarmaya kalktı. Bu kez işe polis karıştı, onlar da kızı gazilerden kurtarmaya kalktı. Yani sizin anlayacağınız, herkes kurtarmaya kalktı, fakat işin ilginç yanı şu oldu; herkesin kurtarmaya kalktığı kızcağız kurtulamadı, perişan oldu! Vaziyet bundan ibarettir."

"Peki, sizler orada ne karşılığı bulunuyordunuz?"

Kamber;

"Nasıl ne karşılığı?" dedi.

"Yani maddi bir menfaatiniz var mıydı?"

"Tabii yaptığımız işin karşılığı yevmiye alacaktık."

"Yani para alacaktınız."

"Evet."

Savcı, "Anladım," diyerek kafasını salladı; "Paralı asker bunlar, paralı!" diye bağırdıktan sonra önündeki kâğıda "Paralı asker" notunu düştü.

"Peki, önceden planlanmış bir şeyler var mıydı?"

"Vardı," dedi Osman. "Belediyeci Cenap her şeyi önceden planlamış, hatta tatbikat bile yaptırmıştı."

"Onu sormuyorum," dedi savcı. "O müsamere planı... Ya silahlar? Silahları kim patlattı? O kurşunları kim attı?"

"Bizdekiler kuru sıkı fişeklerdi," dedi Osman; "Belediye vermişti."

"Aynen öyle," dedi Kamber; "Üstelik bize de vermişlerdi. Zaten bir gariplik olduğunu o zaman anlamıştım, hem bunlara şehri kurtarın diye fişek veriyor, hem de işgal edin diye bize veriyorlar! Belediye hangi taraftan anlayamadım!"

"Ben onları sormuyorum," dedi savcı. "O gerçek mermileri atanlar kimlerdi?"

Kamber kafasını kaşıdı;

"Valla ben savaştığım için etrafa bakamadım, kim ne attı anlayamadım. Dışarıdan müdahale oldu, ona da karışamadım, çünkü benim görevim sadece işgalle sınırlıydı!"

Kamber'den sonra Osman söz aldı:

"Ben de şehri kurtarmaya çalıştığımdan kim ne yapıyor bakmadım. Arkamda bir tabur asker, sadece onların sevk ve idaresine odaklandım."

Kamber yeniden karıştı söze;

"Hâlâ burada neden bulunduğumuzu anlayamadım," dedi. "Bizimki bir nevi resmi görevdi. Bize şehri işgal edeceksiniz dediler, ettik. Bunlara da şehri bu işgalcilerden kurtaracaksınız dediler. Gerçi kurtaramadılar, ama dış müdahale olmasa eminim kurtaracaklardı. Hadi beni işgalci güç olmaktan tutuyorsunuz desem, o zaman kurtarıcı Osman'ı neden tutuyorsunuz? Hadi diyelim onu şehri kurtaracakken kurtaramadığı için tutuyorsunuz, o zaman benim bu işte ne suçum var da başkalarının kurtaramadığı bir şehirden beni sorumlu tutuyorsunuz? Ortada haksız bir durum var değil mi ama!"

Sorgular tamamlanmıştı. Savcı önündeki notlara göz attı, sonra oturduğu masadan kalkıp uyuşmuş bacaklarını açmak ve düşünmek için pencereye yaklaştı, bir süre dalgın dalgın dışarısını seyretti.

Dışarıda hava çoktan kararmış, sokak lambaları yanmıştı. Savcı havası iyice ağırlaşan oda havalansın diye pencereyi açtı. İçeriye bahar akşamının ılık akşam esintisi doldu. Savcı, o zaman sırtının hafiften terlediğini ve bütün gün oturmaktan yorulduğunu fark etti. Üstelik kafası da şişmişti.

'Peki, ne oldu şimdi?' dedi kendine. 'Sonuç?' Dudaklarını büktü kafasını kaşıdı, polislerden odayı boşaltmalarını istedi, isteği gerçekleşip kapı kapanınca yardımcı arkadaşına döndü;

"Ne düşünüyorsun?" dedi. "Sence kaç kişiyi tutuklatabiliriz?"

Yardımcı, "Hangi gerekçeyle?" diye soruya soruyla karşılık verdi.

Savcı, gözünün ucuyla baktı;

"Bu kadar insanı ben buldum, gerekçeyi de sen bul!"

Yardımcı önündeki not aldığı kâğıt destesini şöyle bir karıştırdı;

"Ne diyebiliriz ki bunlara?" dedi. "Belki seyirciler arasından gerçek mermi atanlar olabilirdi, ama onlardan da kimse yakalanamadı. Elde olanlar, hemen hepsi yevmiyeci garibanlar."

Savcı kızdı bu sözlere;

"Ona bakarsan katillerin de çoğu gariban."

Diğeri yanıt verdi:

"Ama bunlar katil değil."

Savcı altta kalmadı:

"Ona bakarsan katil bir kişiyi öldürüyor. Bunlar bütün kenti birbirine kattı. Ortada otorite falan kalmadı." Savcı sustu, tekrar pencereden dışarıya baktı, "Hiç değilse on beş-yirmi kişiyi içeri atsak şehrin ve mülki erbabın otoritesini kurtarsak."

"Ne gerekçe ileri süreceğiz? Birilerine işgalci güç olacaksın demişler, yevmiye ile işgalci güç olmuşlar. Ötekilere de kurtarıcı olun demişler, onlar da kurtarıcı olmuşlar. Tamam, şehri kurtaramamışlar, ama yasada kurtarmaya eksik teşebbüsten tutuklama diye bir madde de yok. Bu durumda..."

Savcı girdi araya:

"Evet, bu durumda..."

"Kimseyi yargıç karşısına gönderemeyiz, gülerler bize."

Savcı dudaklarını oynattı:

"Çı çı çı!" sesleri çıkardı, dudaklarını büktü. "Gülerler ha! Güleriz ağlanacak halimize!" Birkaç saniye sustu, kafasını iki yana salladı ve kendi kendine mırıldanır gibi konuştu; "O zaman biz bu kadar adamı neden topladık?"

ONUNCU BÖLÜM

Emniyetin kapısından dışarı çıktıklarında Kamber, kafasını gökyüzüne kaldırdı, ışıldayan yıldızlara baktı, "Neyse ki onlar hâlâ masum ve yüzleri gülüyor," diye söylendi kendi kendine. Çok güzel bir ilkyaz gecesiydi. Gökyüzünde altın bir küre gibi güçlü ve mağrur biçimde ilerleyen ayın etrafında milyonlarca yıldız, ateş böcekleri gibi dans ediyor, kentin yüksek tepelerindeki mahallelerin sokak lambaları bir merdiven gibi onlara doğru tırmanıyordu. Vakit gece yarısına yaklaşmış, bu küçük kentin insanları yataklarına girmeye başlamışlardı. Ortalık sessiz ve sakindi. Gündüz yaşananan karmaşadan eser kalmamıştı geriye. Belediye temizlik ekipleri kent meydanını çoktan temizlemiş, kurtarılamayan kentin izlerini silip süpürmüşlerdi. İhtimal ki, olay birkaç gün daha konuşulacak, törende yaşananlar tartışılacak, sonra yaşam eski tekdüzeliğine dönecek, her şey unutulup gidecekti. Caddelerden birkaç araba geçti. Sokak lambalarından biri "pufff!" diye söndü. Bir araba son sürat gelip dört yol ağzındaki kırmızı ışığı yırttı. Ara sokaklarda bir köpek havladı. Birkaç kedi cadde kenarındaki çöp yığını arasından başlarını kaldırıp gözucuyla yanlarından geçenlere baktı.

Kamber ellerini pantolon ceplerine sokmuş, sallana sallana yürüyordu. Osman biraz daha aceleciydi; bir an önce eve varmak ve kardeşinin yanında olmak istiyordu. Yine de derin bir nefes alıp temiz ilkyaz akşamını ciğerlerine doldurdu;

"Özgürlük güzel şey!" dedi.

Kamber ona bakmadan;

"Duyan da seni kırk yıllık kürek mahkûmluğundan dönüyor sanacak!" dedi.

Osman gülümsedi:

"Peki, şimdi ne oldu sonuçta? Kent kurtuldu mu kurtulamadı mı?"

"Mühim değil," dedi Kamber; "Nasılsa seneye bir daha kurtarılacak. Ama bir tabur komutanı olarak için rahat değil ve görevini yapamadığına inanıyorsan, askerlerini al, sabah erkenden kent meydanını kuşat!"

Osman yanıt vermedi, ana caddeden mahalleye giden ara sokaklara saptılar.

"Benim derdim başka," dedi. "Bizim yevmiye ne olacak?"

Kamber aslında bunu hiç düşünmemişti.

"Nasıl ne olacak? Yevmiye yevmiyedir. Elbette alacağız."

"Ya iş tamamlanmadı deyip vermezlerse?"

"O karar beni bağlamaz. Bu durumda senin yarım yevmiyeyi kesebilirler. Ama bir işgalci güç olarak benim beş kuruşuma müdahale edemezler. Çünkü kurtarılamayan bir kentten ben sorumlu olamam."

Osman;

"Hadi gel bize gidelim, üstelik dün akşamdan kalma yarım şişe rakı da var," dedi.

"Önce eve uğramam lazım, bizimkilere çıktığımı haber vereyim," dedi Kamber ve ekledi; "Saat de geç oldu. En iyisi yarın görüşürüz."

Kamber kapıya yaklaştığında pencerenin perdesinin ardında annesinin kafasını gördü. Ayten uyumamış, merakla onu bekliyordu. Mehmet Usta ise, televizyonun karşısına uzanmış, yarı uyur yarı uyanık yatıyordu. Televizyonda şarkıcı bir kadın çığlık çığlığa şarkı söylüyordu.

Kamber içeri girdiğinde anası sıkıca sarıldı. Yaşlı adam gözünün ucuyla kara gözlüklerinin ardından oğlunu inceledi.

Kadın Emniyette oğlunun başına bir şeylerin gelip gelmediğini anlamaya çalışıyor, dikkatli bakışları yüzünü, vücudunu, elbiselerini tarıyordu.

"Bir şeyin yok ya?" dedi.

"Yok," dedi Kamber.

"Ama biraz kokmuşsun," dedi annesi.

"Kolay değil, meydan muharebesinden geliyor çocuk!" diye laf attı yan taraftan ihtiyar adam.

Kamber doğruca banyoya gitti. Üstündekileri çıkarttı, bol sabunla köpürttüğü sıcak su banyosu öyle iyi gelmişti ki, saçından ayak parmaklarına kadar gevşediğini hissetti. Geriye döndüğünde annesi ona sofra hazırlamıştı. Kamber hiç ikiletmeden sofraya oturdu. Az sonra babası da geldi yanına;

"Ben demiştim sana, ama ciddiye almamıştın; Kel Abdi paranızın üstüne yatmak için her şeyi yapar, diye. Eminim yevmiyelerin üstüne yatmaya kalkacaktır."

"Osman'ı da bıraktılar mı?" diye sordu anne.

Kamber kafasını 'evet' anlamında salladı;

"Bıraktılar. Eve gitti."

"Ben gündüz evlerine uğradım, kardeşine yemek götürdüm," dedi yaşlı kadın. "Ama ters bir şeyler olduğunu anlamıştı çocuk, sinirliydi. Bir şeyler anlatmaya çalıştı. Biraz çorba içireyim dedim, içmedi. Zorlayarak birkaç köfte yedirdim. Şu Osman çok mübarek bir adam. Kardeşine öyle güzel bakıyor ki... Üstelik bir gün bile şikâyet ederken görmedim onu."

Yaşlı adam bu fırsatı kaçırmadı;

"Osman hiçbir yeri tutmayan kardeşine 'of' demeden bakıyor, sen gözleri görmeyen bana dayanamıyorsun. Demek bir de ellerim tutmasa dışarı atacaksın beni!"

Yaşlı kadın kocasına yanıt vermedi. Çünkü o sırada başka bir şeyi hatırlamıştı.

"Seni İstanbul'dan bir arkadaşın aradı. Kaptan mıymış neymiş. Beni arasın dedi."

Kamber bir anda heyecanlandı;

"Ne zaman aradı?"

"Sen içerdeyken... Ne için aradı acaba?"

Kamber saatine baktı; vakit gece yarısını geçmişti. Bir an için telefon edip etmemek arasında kararsızlık yaşadı, sonunda, bu saatte uygun olmaz deyip sabaha bıraktı, ama aklı orada kalmıştı.

"Ne kaptanıymış bu?" dedi yaşlı adam.

"Gemi kaptanı," diye yanıt verdi Kamber.

Yaşlı kadın, oğlunu baştan aşağı süzdü, gözlerinin derinliklerine baktı, Kamber'in aklından geçenleri anlamaya çalıştı, sonra hiçbir şey söylemeden pencereye yanaştı, sedire çöktü, dışarıya göz attı, gökyüzündeki yıldızlara daldı;

"Kaptanlar uzakları anlatır," dedi iç çekerek fısıldar gibi bir sesle kendi kendine.

Kamber, annesinin dudakları arasından dökülen sözcükleri duymuştu. Yanıt vermedi, yorgunum deyip odasına geçti. Yatağa uzandı. O an, yorulduğunu, bütün gece beton üstünde oturmaktan kemiklerinin sızladığını hissetti.

"Kaptan aramış," diye düşünürken annesinin fısıltı halinde söylediği sözler geldi aklına. Çok kalamadı zaten öyle, göz kapakları ağırlaştı, kirpikleri aşağı düştü, kış soğuğunda sobanın yanında mindere kıvrılmış bir kedi gibi uykuya daldı.

Anne o gece rüyasında dalgalarla boğuşan gemiler gördü. Sabaha kadar boyları dağları aşan koca dalgalarla boğuştu, koca denizin ortasında bir tahta parçasının üzerinde yalnız başına oradan oraya sürüklenen oğluna yetişip kurtarmak için çabaladı durdu.

Kamber ertesi gün öğlene doğru gözlerini açtığında, babası çoktan kahveye gitmiş, gece boyu kabuslarla boğuşan, doğru dürüst uyuyamayıp gün ağarmadan ayağa dikilen annesi Kamber'in sevdiği böreği pişirmiş, erkenden yola koyulup bir parça da Osman'a götürmüş, geri gelmiş, masayı hazırlamış ve cam kenarında, dalgın dalgın dışarı bakarak ses çıkarmadan oğlunun uyanmasını beklemişti.

Hatta Ali Kamber'e geçmiş olsun demek için gelen kızlarını, gürültü yapmamaları için uyarmış, onlar da, madem öyle sonra gelelim deyip gitmişlerdi.

Kamber uyandığında bir süre gözleri açık yatmaya devam etti. Olanları düşündü, önceki gün yaşananları anımsayıp güldü, sonra doğruldu, telefonun başına gitti. Kaptanı aradı.

Evet, oydu arayan; Kaptan Oğuz. Uzun yol çarkçıbaşısı. Kamber'in İstanbul günlerinden tanışı... Güzel, dost yüzlü, müziksever insan... Ali Kamber'i anlayan ve ona yardım edeceğine söz veren gemici...

Üç aylık uzun bir yolculuktan döneli on beş günden fazla oluyordu. Yakında yeni bir sefere çıkacaklardı; İspanya... Oradan da kim bilir nereye? Belki Latin Amerika... Belki Küba, belki Arjantin, belki...

"Her şey hazır, kâğıtlarını al ve kısa zamanda burada ol," diyordu...

Heyecanlanmıştı Kamber... Ahizeyi kapattı, ne yapacağını bilemeden öteye beriye bakındı, pantolonunu gömleğini sırtına geçirdi, kapıyı açtığında annesiyle yüz yüze geldi.

Kadın anlamıştı olan bitenleri; gözleri küçülmüş, yüzüne sonbaharda sararan yaprakların hüznü çökmüştü. Kamber, açıklama yapacak oldu, kadın sanki tüm olup bitenleri önceden biliyormuşçasına;

"Gidecek misin?" dedi.

Ali Kamber, annesinin gözlerinde uçmaya başlayan buğuyu görmüş, o buğu gelip yüreğine çökmüştü. Ses çıkarmadı. Kafasını, onaylar anlamda aşağı yukarı salladı.

"Hemen mi? Acele mi? Ne zaman?" dedi kadın.

"Birkaç gün içinde."

"Nereye?"

"Önce İstanbul. İşlemlerden sonra, artık nereye ise..."

Kamber bir şeyler ararmışçasına etrafına bakındı;

"Benim pasaport ve gemici kâğıtları?"

Ayten yatak odasına geçti, dip köşede duran, evlenirken yanında getirdiği cevizden, el oymalı çeyiz sandığını açtı, naylona koyup yemenilerin içine sardığı pasaport ve gemici kâğıtlarını çıkardı.

"Peki, çabuk döner misin?"

"Nereden?"

"Gittiğin uzak yerlerden."

Kamber yanıt vermedi, kahvaltı masasının başına geçti, pasaportun sayfalarını karıştırdı;

"Bunun süresi azalmış. Süreyi uzatmam lazım."

Kadın yatak odasına gitti, elinde para ile geldi.

"Lazım olur, pasaport işlerinde."

Kamber parayı ve pasaportu aldı, doğru Emniyete pasaport şubeye gitti, süre uzatma işlemleri için form doldurdu, evrakları verdi.

Oradan Osman'a uğradı.

Osman, sabah erkenden kalkmış, kardeşini banyoya sokup bol köpüklü sularla bir güzel yıkamış, ardından kendisi yıkanmış, sonra onun en sevdiği şeyi, patates kızartması hazırlamış, o arada Kamber'in annesi börek getirmiş, patates kızartması ve böreği elleriyle yedirmişti kardeşine. Kamber'i görünce Osman da kardeşi de sevindi. Sakat kardeşin yüzünde güller açmıştı, ellerini birbirine vurmaya çalışıyor, ama beceremiyordu.

"Tamam, anladım ne demek istediğini," dedi Kamber. Yaklaşıp saçlarını okşadı. "Ben de seni gördüğüme çok sevindim." Bakkaldan aldığı minik çikolatayı uzattı.

"Neredeydin bu saate kadar. Ben daha erken bekliyordum seni," dedi Osman.

Kamber olanları anlattı. Kaptanı, telefonu, pasaport işlerini ve gideceğini...

Osman, iki duyguyu bir arada yaşıyordu. Hem seviniyor, hem üzülüyordu. Seviniyordu, en sıkı arkadaşının gönlünden geçenler

gerçekleşiyor, hep düşlediği uzaklara, müziğin, melodilerin doruğuna, ezgilerin kanatlarında uçmaya gidiyordu. Üzülüyordu, çünkü en sıkı arkadaşına veda edecekti.

Sakat kardeş konuşulanları dinlemiş, onların dudak yüz hareketlerinden iyi şeylerin olmadığını anlamıştı. Kamber'in paçasına yapışmaya çalıştı.

"Gidiyorum, ama geleceğim," dedi Kamber. "Ve sana en güzel yeni melodiler getireceğim. Resimler yollayacağım. Kartal gagasına ezgiler sarıp sana uçuracağım."

Osman, bir kardeşine bir Kamber'e baktı;

"Belki günün birinde ben de gelirim yanına," dedi.

"Tabur komutanı Osman olarak ordunla mı?" diye takıldı Kamber ve ekledi; "Ama unutma ki ben oralara tamamen barışçıl ve masum amaçlarla gidiyorum!"

Başka zaman olsa Osman uzun uzun güler ve anında yanıt yetiştirirdi. Şimdi ise sadece gülümser gibi yaptı, ama gülümseyemedi;

"Belediyedeki para ne olacak? Almayacak mıyız?"

"Elbette alacağız."

"Hadi gidip alalım."

Belediyenin önünde, törene katılanlar toplanmaya başlamışlardı çoktan. Paranın dağıtılmasını bekliyorlardı, ancak şimdiye değin paraların verilip verilmeyeceğine dair bir açıklama yapılmamıştı. Kalabalıktan homurtular başlamış, hatta iki zabıta görevlisiyle oradakiler arasında küçük çaplı itiş kakış yaşanmış, neyse ki gerginlik büyümeden araya girenler tarafından yatıştırılmıştı.

Odasında keyifsiz keyifsiz oturan Kel Abdi, o gün hiç kimseyi görmek istememişti.

Çaycı Hatice doktora çıkmış, beş günlük rapor almış, eve dönmüştü.

Cenap, öğlene doğru gelmiş, kimseyle konuşmadan odasına girmiş, amcasının kendisini çağırmasını beklerken kendince iyi mazeretler üretmeye koyulmuştu.

Kel Abdi bir ara yerel gazetelere şöyle bir göz atmış, kendisine muhalif yerel gazetenin, "Rezalet!" başlığını suratı buruşarak incelemiş, başlığın altında kendi fotoğrafına, 'en çirkinini seçmiş adiler!' diye mırıldanarak bakmıştı.

Gazete, başlıkla fotoğrafı öyle yerleştirmişti ki, sanki rezalet olan Kel Abdi idi.

Hele bir de başlığın altında şöyle yazıyordu:

"Atalarımız işgal altındaki bu şehri bir günde kurtardı. Belediye başkanı ve ekibi, kurtarılmış şehri kurtaramadı! Şimdi şehrimizi bu başkandan kurtaracak bir güç aranıyor!"

"Alçaklar!" diye söylendi Kel Abdi. O sırada dışarıdan gürültüler duyunca pencereye gitti, dışarıya göz attı. Cenap'ı çağırttı.

"Kim bunlar?" dedi. "Yoksa işgalciler şehri geri almaya mı geldiler?"

Cenap, törende yer alanların para beklediklerini söyledi.

"Para ha!" diye kükredi Kel Abdi; "Ne parası? Utanmadan bir de para mı istiyorlar? Hapse tıkılmadıklarına dua edeceklerine..."

Dışarıdaki sesler daha fazla yükseliyordu. Kel Abdi tekrar dışarıya baktı. Zabıtalar kalabalığın önüne geçmek istiyor, ötekiler, "Verin paramızı!" diye bağırıyorlardı.

"Ne olacak şimdi?" dedi Kel Abdi. "Ben bunlara bir kuruş para vermem. Eğer verilecekse sen cebinden vereceksin!"

Cenap'ın hiç keyfi yoktu, "Ben aşağı inip bir bakayım," diyerek odadan çıktı.

O kapıda gözüktüğünde sesler yavaş yavaş kesildi, bütün bakışlar ona döndü:

"Ne var? Ne oluyor burada!" diye bağırdı.

"Sabahtan beri burada bekliyoruz, yevmiyeler hâlâ ödenmedi," dedi birisi.

Bir başkası;

"İşimiz gücümüz var, verin paraları gidelim!" diye sesini yükseltti.

"Ne parası?" dedi Cenap; "İşinizi yaptınız mı da para istiyorsunuz? Aksine siz üstüne para vereceksiniz, çünkü sizin yüzünüzden ortaya çıkan zarar ziyanın haddi hesabı yok."

Kalabalıktan şimdi daha fazla sesler yükseldi;

"Ne biçim laf o öyle?"

"Ne diyor bu adam yaa?"

"Dağıtırız burayı bak!"

Cenap daha yüksek sesle bağırdı:

"Efendi olun! Kurtardınız mı şehri de para istiyorsunuz?"

Kamber'in sesi duyuldu;

"Orası beni ilgilendirmez!" dedi. "Ben zaten işgalci güçtüm, şehri kurtarmak gibi bir görevim yoktu. Hatta bu durumda, yani şehir kurtulamayıp muhasara altında kaldığından bana iki yevmiye bile verebilirsiniz. Vazife aşkımı takdirden yani!"

Tartışmalar on beş dakika kadar sürdü. Sonunda kalabalık Cenap'ın üstüne yürüyüp köşeye sıkıştırınca, polisten yardım istendi. Polis yetişip Cenap'ı içeri götürürken Kamber arkalarından şöyle bağırıyordu;

"Şehir kurtulamadı, ama hiç değilse Mareşal Cenap'ı kurtardılar. Eh, bu da bir şeydir!"

Ancak iş bu kadarla kalmadı, polisler orada toplananlardan dağılmalarını istedi. Kalabalık ise parayı almadan bir yere gitmeyeceklerini söyledi. Polis şefi, son kez uyardığını, yoksa herkesi toplayıp götüreceğini tekrarladı. Kimse aldırmadı, aksine sesler daha da yükseldi. Polisler kalabalığın üzerine yürüdü, diğerleri inatla direniyorlardı.

Bu sırada gazeteciler de belediye önüne yerleşmişlerdi. Yeni bir skandal çıkacağını gören Kel Abdi emniyet müdürünü aradı. Az sonra takviye ekipler geldi, paralarını isteyenler karga tulumba yaka paça çekiştirilerek polis arabalarına doldurulduru.

Nezarethaneye tıkıldıklarında Kamber, Osman'a şöyle diyordu;

"Başladığımız yere döndük."

Neyse ki içerde fazla tutulmadılar, akşama doğru hepsi serbest bırakıldı, ama serbest bırakılırken, görevli komiser son derece üst perdeden tehditkâr bir sesle şunları söyledi;

"Eğer bir daha kendilerini belediye önünde görürse, bu işin sonu hapiste bitecek, üstelik bir araba da dayak yiyeceklerdi!"

Kapıdan çıktıklarında Osman'a şöyle diyordu Kamber;

"Özgürlük güzel şey mi canım kardeşim?"

Osman yanıt veriyordu;

"Fakat paralar gitti gibi gözüküyor!"

"Buradan çıkan ders?"

"Bir daha şehri kurtarmaya kalkarsam yuh olsun bana!"

Bu kadarla da kalmadı. Ertesi gün, pasaportu almak için Emniyete giden Kamber'in karşısına hiç beklemediği bir şey çıktı.

Sırada beklerken, bir gün önce sorgusunu yapan komiserle karşılaştı;

"Ne bekliyorsun burada?" dedi komiser.

Kamber ne için orada bulunduğunu söyledi.

Komiser onu şöyle bir süzdü;

"İşgalcilere pasaport falan yok," dedi.

Kamber altta kalmadı;

"Ben pasaportu işgalci güçlere katılmadan önce almıştım, bu durumda pasaport kazanılmış hakkımdır!" diye yanıt verdi.

Komiser sinirlendi;

"Suratının ortasına bir hak kazırım, kimse çıkartamaz!" diye sesini yükseltti. "Başımıza bir sürü iş açtınız, bakanın önünde bir sürü insanın geleceğini kararttınız, dün para için ortalığı karıştırdınız, şimdi de pasaport ha!" Komiser bu sözleri söyledikten sonra gitti.

Pasaport şubesinde Kamber ile birlikte aynı gün başvuruyu yapanlar pasaportlarını alıp gitmişler, geride bir tek Kamber kalmıştı. Kamber baktı boşa bekliyor;

"Afedersiniz memur bey, benim pasaportu vermediniz?" dedi.

Memur, karşısındakinden adını sordu, evraklara baktı;

"Senin pasaport onaydan çıkmadı. Sorun varmış," dedi.

Kamber şaşırmıştı;

"Ne gibi bir sorun?"

"Bilmiyorum, ama pasaport burada olmadığına göre... Sen yarın yine bir uğra."

Polis, Kamber'in bir şey söylemesine fırsat bırakmadan arkasını dönüp gitti. Canı sıkılmıştı Kamber'in. Ertesi gün sabah tekrar gitti Emniyet Müdürlüğü'ne. Pasaportunu araştırdı. Yok, yanıtı veriliyor, baştan savılıyordu. Amirle görüşmek istediğini söyledi. Önce kabul etmediler. Israrlı olunca amirin yanına girmeyi başardı. Durumu anlattı. Amir dosyaları karıştırdı. Kamber'in evraklarına göz atınca suratı buruştu;

"Paralı asker olduğun yazıyor burada," dedi.

Kamber gülsün mü, kızsın mı bilemedi.

"Nasıl yani?" dedi.

"Nasılı falan yok. Sen iki gün önce burada nezarethanedeymişsin. Savcılık kararıyla soruşturma geçirmişsin. Parmak izine kadar alınmış. Bak buraya da not düşülmüş paralı asker diye."

"O sadece bir törendi." dedi Kamber.

"Tören mören fark etmez, içeri alınmışsın işte. Beni neden içeri almıyorlar da seni alıyorlar? Demek var bir şeyin ki..."

"Ona bakarsanız siz de para alıyorsunuz, bedava yapmıyorsunuz ki bu işi. Törene katılmak suç mu oldu şimdi bu ülkede?"

Amir ters ters baktı;

"Durup dururken boş yere engel koymamışlar sana! Git derdini savcıya anlat," diye kestirip attı.

Kamber doğruca savcılığa gitti. Fakat bir türlü savcı ile görüşmesine izin verilmiyor, dilekçe yaz, işleme koyalım gerektiğinde biz seni çağırırız, diyorlardı. Neler anlatmadı, yurtdışına gideceğinden, çok az vaktinin kaldığından... Ama kabul ettiremiyordu bir türlü.

O ara aklına Osman geldi. Ünlü bir şef aşçı olarak onun belki buralarda iş görecek bir tanıdığı olabilirdi. Osman'a telefon açtı. Durumu anlattı. Osman hemen birilerini arayacağını söyledi. On dakika kadar sonra Kamber'in yanına savcılık kâtiplerinden birisi geldi. Osman'ın kendisine ulaştığını, durumu anlattığını söyledi ve hikâyeyi bir de Kamber'den dinledi. Kâtip de şaşırmıştı;

"İlginç bir durum!" dedi. "Böyle bir şeye yetkileri yok ama... Burası Türkiye, her an her şey olur ve hiçbir şey sürpriz değildir."

Katip ile birlikte savcının odasının bulunduğu koridora gittiler. Katip, Kamber'e beklemesini söyleyerek içeri girdi. Yaklaşık beş dakika kadar içerde kaldı. Sonra Kamber odaya alındı. Savcı daha önce sorguladığı bu kişiyi birbirine geçmiş kaşlarının altından baştan aşağıya bir kez daha inceledi.

Soruşturma sürdüğünden tedbir olsun diye böyle bir uygulama yapıldığını söyledi.

Kamber içinde bulunduğu durumu bir kez de ona anlattı.

Bir ara yetki falan diyecekti ki, savcının suratının deprem geçirdiğini, kaşların aşağı yuvarlandığını görünce hemen vazgeçti, onun yerine bir iç sızlatıcı hikâye anlattı.

"Biliyorum bir süre sonra pasaportum verilecek, ama o zaman iş işten geçmiş olacak. Şimdi verirseniz zar zor bulduğum iş için buralardan gideceğim. Aksi takdirde yine başka bir törende karşınıza işgalci veya kurtarıcı bir asker olarak çıkacağım. Düşünün seneye bu kez kurtarıcı asker olmuşum ve aksilik bu ya, bu kez beni kurtarıcı asker olarak sorguluyorsunuz. Tuhaf olmaz mı? Bir sene işgalci, bir sene kurtarıcı... Sanki başka kimse kalmamış, koca şehir bana muhtaç, bir sene işgal ediyorum öbür sene kurtarıyorum. Bir de bunun diğer senesi var... Bakıyorsunuz orada da Fransız askeri olmuşum... Gördüğünüz gibi hem sizin hem benim, hem de şehir için en iyisi benim buralardan gitmem."

Savcı eliyle susmasını işaret etti.

"Tamam, çıkabilirsin," dedi ve tam Kamber kapıdan çıkarken ekledi: "Paralı askerliğin de bir bedeli var!"

Kamber, kibar bir dille yanıt verdi,

"Bendeniz bu işe parasından dolayı değil, içimdeki milli hislerin yoğunluğu nedeniyle kurtarıcı olarak girmiştim. Fakat belediye beni işgalci yaptı. Sanırım bu bana kaderimin bir oyunu."

Kamber, dışarıda kapının önünde birkaç dakika bekledi, sonra kâtip de çıktı.

"Savcı kesinlikle yumuşamıyor. Senin pasaport işi olmuyor," dedi ve ekledi; "Gördüğün gibi burası Türkiye, her an her şey olmayabilir."

Kamber bozuldu, bir süre ne yapacağını ne söyleyeceğini bilemeden orada öyle kaldı.

Kâtip odasına gitmişti. Kamber koridordaki bir banka oturup düşüncelerini toparlamaya çalıştı. Sonra dışarı çıkıp İstanbul'daki kaptanı aradı, başına gelenleri anlattı. Sesi öyle hüzünlüydü ki, kaptan Oğuz bu aksilikler kendi başına gelmiş gibi üzüldü. "Sen programını değiştirme, atla gel buraya, bir şeyler ayarlar, bir çözüm yolu buluruz. Merak etme seni geride bırakmayacağım," dedi.

Kaptan Oğuz o kadar kesin ve içten konuşmuştu ki, Kamber biraz olsun rahatladı, ama içindeki öfkeyi yenebilmiş değildi. Sonunda, "Eh, gemiye bindik bir kere, kendimizi kaptanın ellerine teslim etmek ve güvenmekten başka yapılacak bir şey yok," diye söylendi. İstanbul'a gitmek ve şansını denemekten başka bir seçeneği yoktu. Önce kent merkezindeki parka gitti, ağaçlar arasında dolanıp kuş seslerini dinledi, sinirlerinin yatışmasını bekledi. Sonra Süheyla'nın çalıştığı bankaya uğradı. Süheyla onu görünce şaşırdı, çünkü bankaya ilk kez geliyordu.

"Fazla kalmayacağım, sadece akşam iş çıkışı seni bekleyeceğimi haber vermeye geldim," dedi.

Süheyla, boşluğa bakar gibi baktı Kamber'e;

"Gidiyor musun yoksa?"

Kamber onaylar anlamında kafasını aşağı doğru salladı.

"Evet, öyle..."

Kamber oradan çarşıya geçti. En ucuzlarından iki kot pantolon, iç çamaşırı, gemide giymek için deniz şortu aldı.

Tekrar eve döndü. Annesi çoktan çantasını hazırlamaya başlamıştı. Gitme demenin boşa söylenecek söz olduğunu öyle iyi kestiriyor, çocuğunun içinde kopan fırtınaları öyle derinden hissediyordu ki, onu durduramayacağını biliyordu. Ama daha önemlisi, onu durdurmanın acı çektirmekten başka bir işe yaramayacağını çok daha iyi biliyordu.

"Gidiyorsun demek?" dedi buruk bir sesle.

"Evet" dedi kısaca Kamber.

"Gitme kal diyecektim ama..."

"Boşa olacağını ve bunun beni üzeceğini biliyorsun."

"Biliyorum," dedi Ayten. "Peki nasıl gideceksin? Nerelere gideceksin?"

"Gemiyle gidiyorum. Gemide çalışarak..."

"Ne gemisi bu?"

"Koca bir yük gemisi. Dev bir şilep..."

"Gideceğin yer belli mi?"

"Her şey gidince belli olacak? Ondan sonrası da gittiğim yerden sonra belli olacak... Sonrası da ondan sonra..."

Kadının kirpiklerinde yaşlar belirdi;

"Peki, ne zaman?"

"Yarın."

"Birkaç gün daha kalamaz mıydın?"

"Kalamam. Gemi gidiyor."

"O arayan kaptan..."

"Evet, o kaptanla."

Kadın başındaki yemenisinin ucuyla, ıslanan kirpiklerini sildi;

"Anlamıştım," dedi. "Kaptanlar uzakları anlatır."

"Evet öyle."

"Gitarını da götürecek misin?" Kadın sorusuna kendi karşılık verdi; "Benimki de soru işte. Sanki gitarın için gittiğini bilmiyor muşum gibi!"

Bir süre sessizlik oldu. Ayten, Kamber'in getirdiklerini de yerleştirdi çantaya. Çanta da öyle kocaman valiz değil, Kamber'in başka illere giderken yanına aldığı sırt çantasıydı.

"Benimki de ne şans?" diye söylendi. "Hep beklemekle geçti ömrüm. Babanı otuz yıldan fazla bekledim. Hep uzaklarda hep uzaklarda... Sizleri neredeyse tek başıma büyüttüm. Adamcağız bizlere bakmak için hep çalıştı, hep çalıştı... Hep uzaklarda çalıştı."

"Onun için gözlerini kapatıyor şimdi. Görürsem yine sıkıntıları göreceğim diye."

"Evet öyle. Şimdi de sen gidiyorsun. Bana yine beklemek düşüyor. Kız kardeşlerine haber verdim. Akşam gelecekler."

"Tamam. Şimdi ben Osman ve diğer arkadaşlarla da vedalaşayım, akşam gelirim."

"Süheyla'ya elveda demeyecek misin?"

"Diyeceğim."

Ayten derin bir iç çekti;

" İyi kızdı. Belki böylesi onun için de iyi oldu. Benim gibi beklemekle geçmesin hayatı."

Akşam iş çıkışı Süheyla ile buluştu Kamber. Kız üzülmüştü. Bu, gözlerinin altına çöken ince çizgilerden belli oluyordu.

"Gitmeden evvel gitar çalacağına dair sözün vardı. Unuttun mu?" dedi.

Unutmamıştı Kamber.

Kamber evden gitarını, yolun üzerindeki bir bakkaldan da bir şişe rakı aldı.

Kapıyı Osman açtı. Kamber'in geleceğini biliyordu, ama Süheyla sürpriz olmuştu.

Mutfaktan mis gibi baharat kokuları geliyordu. Osman mesleğindeki kariyerinin en büyük zafer gecesine hazırlanır gibi hazırlanmış, en güzel sosları hazırlamış, dağdan toplayıp kuruttuğu en güzel mantarlardan karışım yapıp kavurmuş, en güzel süslemelerini yapmış, tabaklar yemeğine göre, çiçek bahçesine, egzotik bir vadiye, yüksek şelalelerden dökülen suların ışığıyla parlayan kayaların üstündeki yosunlara benzemişti. Sadece bakmak bile insanın içine coşku veriyordu.

"Aman tanrım! Bu kadar güzel bir yemek masası daha önce hiç görmemiştim" diye tekrar edip duruyordu Süheyla.

Bu arada Kamber başına gelenleri anlattı. Osman daha da üzüldü, "Nasıl bir ülke burası?" diye söylendi. Sanki bu işin sorumlusu kendisiymiş gibi, suçluluk duygusuna kapıldı. "O sabah seni uyandırıp belediyeye götürmeseydim bu işler gelmeyecekti başına," diyordu. Yan odaya geçip İstanbul'daki dostlarıyla uzun telefon görüşmeleri yaptı. Bazen sesi yükselip yan odaya kadar taşıyordu. Neyse ki, İstanbul'da lüks restoranlarda, özel yerlerde şef aşçılık yaptığından değişik çevrelerden dostlar edinmişti. Yarım saat kadar sonra odaya geri döndüğünde Kamber'e birkaç isim ve adresin yazılı olduğu liste verdi, buralara mutlaka gitmesini, pasaport işinin bir biçimde halledileceğini söyledi. Kamber, kaptan Oğuz'un da devreye girdiğini hatırlattı.

Daha sonra yemeklerden atıştırıldı. Yemekler çok güzel, sunum bir şölen havasında idi, ama bu bir kutlama değil, ayrılık yemeğiydi ve canları yemek istemiyordu. Veda kadehleri kaldırıldı. Günün birinde yeniden buraya dönüşün şerefine içildi. Sonra Kamber gitarını eline aldı.

O bile kendisinin bir başka zaman bu kadar karmaşık duygulu, bu kadar hüzünlü çaldığını hatırlamıyordu. Gitarın tellerinden limandan ayrılan şileplerin çıkardığı dalgaların seslerine benzer sesler çıkıyor, arada rüzgârlar esiyor, martılar kanat çırpıyor, Süheyla ekmek atıyor, martılar ekmek parçacıklarının peşinden suya dalıyor, koca gagaları birbirine çarpıyor, gemi düdükleri çalıyor, mavi-

likler koyulaşıp laciverde dönüyor, fırtınalar patlıyor, uçsuz bucaksız okyanuslarda sert dalgalar köpükler saçarak güç gösterisi yapıyordu.

Osman'ın sakat kardeşi kendinden geçmiş, gözleri Kamber'in bir Endülüslü kadın raksçının kıvraklığındaki parmaklarına yapışmıştı. Hiç ses çıkarmıyor, gırtlağından inlemeye benzeyen sesler yükselmiyordu. Anlıyordu; Kamber gidiyordu. Ve bu son gecede ona bu ezgilerin keyfini çıkarmak ve hüzünlenmek düşüyordu.

Zor olmuştu ayrılık. Kamber sakat kardeşe uzun uzun sarıldı. Ona döndüğünde yepyeni melodiler getireceği sözünü verdi.

Osman yarın arabaya kadar uğurlayacaktı nasılsa. Tam kapıdan çıkacakken Osman Kamber'i yan odaya çekti, içinde para olan zarfı eline sıkıştırdı.

Kamber şaşırmıştı; "Ne bu?" dedi.

"Al," dedi öteki. "Pasaport işinin bedavaya mı hallolacağını sanıyorsun? Bu senin pasaport paran."

Kamber itiraz edip zarfı geri vermek için çok çabaladı. Sonunda Osman;

"Eğer karşı çıkarsan arkadaşlığımız burada biter!" diye kestirip atınca Kamber çaresiz boyun eğdi.

"Ama yıllardır biriktirdiğin bu para sana lazım..." diyecek oldu, Osman güldü:

"Eğer şimdi lazım değilse, başka ne zaman lazım olur? Hem ben parayı ne yapacağım? Hangi para benim en iyi dostumun yerini alabilir, boşluğunu doldurabilir ki?"

Kamber Süheyla'yı evine kadar götürdü. Tam ayrılırken Süheyla'nın elinden sıkı sıkı tuttu, kalbine bastırdı;

"Seni işte burada, yüreğimle birlikte götürüyorum," dedi.

Ertesi sabah evden çıkarken anasına, babasına, kardeşlerine ve orada bulunan Osman'a sıkı sıkı sarıldı Kamber.

Yaşlı adam da sarıldı oğluna. Sesi çatallaşmıştı:

"Bizim kökümüzde gezginlik var evlat," dedi kırık bir ses tonuyla. "Ben otuz seneden fazla uzak diyarlarda dolanıp durdum, bir parça ekmek uğruna. Şimdi de sen uçuyorsun uzaklara. Gitmeden önce son bir kez bakayım sana. Ne de olsa bizimki yaşlılık. Son kez görmek var işin ucunda."

Yaşlı adam kara gözlüklerini çıkarttı, uzun uzun oğluna baktı. İşte o zaman Kamber onun gözlerinde ilk kez yaş gördü ve içi sızladı.

Yaşlı adam gözlerinden süzülen yaşları elinin tersiyle sildi, sonra Kamber'e bir daha sarıldı ve;

"Şimdi tekrar kör olabilirim," deyip kara gözlüklerini gözüne taktı.

SON